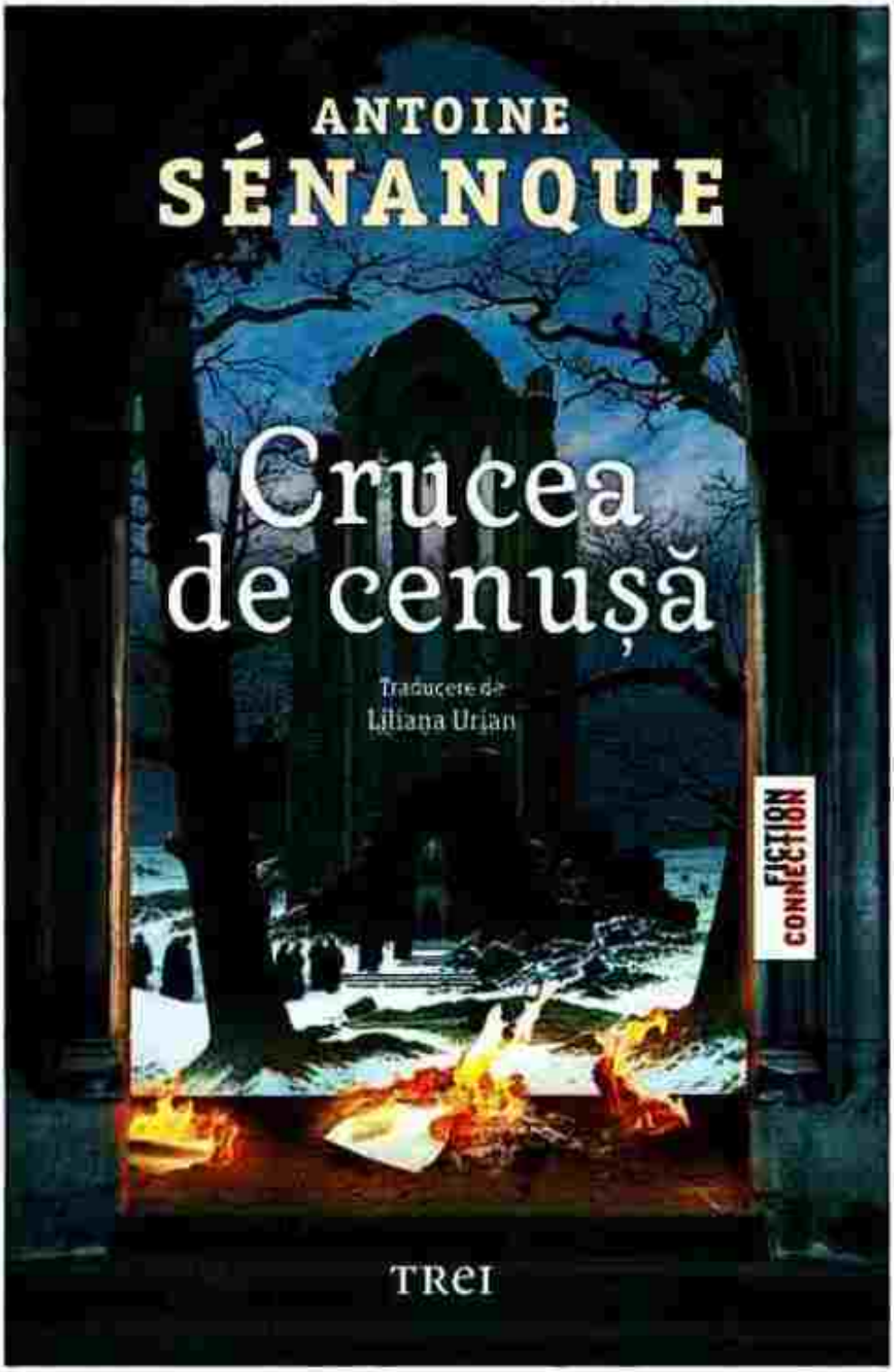
ANTOINE
SÉNANQUE
Crucea de cenușă
Traducere de
Liliana Urian
CONNECTION FICTION
TREI

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Antoine Sénanque

Crucea de cenușă

Traducere din limba franceză și note de
Liliana Urian

TREI

Editori:

Silviu Dragomir

Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:

Magdalena Mărculescu

Redactare:

Carmen Botoșaru

Design și ilustrație copertă: Andrei Gamarț

Director producție:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Gabriela Anghel

Corectură:

Cristina Teodorescu

Oana Apostolescu

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea,

punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimțământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosință al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin persoanei juridice Editura Trei SRL.

Titlu original: Croix de cendre

Autor: ANTOINE SÉNANQUE

Copyright © Éditions Grasset & Fasquelle, 2023

Copyright © Editura Trei, 2024

pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-2372-8

ISBN (EPUB): 978-606-40-2447-3

Pentru Quilina și Pal Vadas

„Acoperă-mă cu mantia dorinței Tale fără de sfârșit",
Lasă-mi trupul gol să moară în frigul lumii,
Nu-l scoate din durerea lui,
Lasă-l să devină umbra durerii Tale,
Lemn al crucii Tale, protector al trupului Tău mort.
Să mă străpungă cuiele care Ți-au străpuns mâinile,
Trupul meu devenit cruce să Te poarte după ce a fost purtat.
Accept cuiele din carnea Ta.
Accept sângele din rănile Tale.
Accept durerea spatelui și a umerilor Tăi.
Accept strigătul Tău de disperare,
Îndoiala pe care o ai când mori.
Îmi accept singurătatea după punerea Ta în mormânt,
Nesfârșita mea singurătate, fără legătură cu trupul Tău înviat.
Și voi continua să Te port în focul care mă va mistui.
Te voi purta ca o cruce de cenușă,
O cruce de vânt și de neant.
Te voi purta chiar în inima sfârșitului meu, în noaptea mea,
În punctul în care, înfrântă de materie și de timp,
Nu va mai rămâne din mine decât nesfârșita revărsare a grației Tale.
Și chiar în inima acestei îmbrățișări,
Secretul iubirii Tale și al eternității mele.
Nesfârșita dorință.

MATHILDE, călugăriță beghină din Ruhl,
1324

CAPITOLUL 1
Laude

Languedoc. Mănăstirea Verfeil. 11 februarie 1367

— Ne îngheață boașele, frate Antonin.

— Astea nu-s vorbe de călugăr.

— Nu vorbele îl fac pe călugăr, ci adevărul... și adevărul este că ne îngheață boașele.

— Este într-adevăr foarte frig.

— „Într-adevăr foarte frig..." Cu siguranță, n-am fost crescuți în aceleași staule, frate Antonin. Afurisit frig englezesc!

— Aș zice mai degrabă „frig franciscan".

— Ce mai ticăloși!

— Încetează, Robert!

— Din fericire, Dumnezeu nu-i protejează mai mult decât pe noi și le dă o bună răsplată pentru lecțiile lor de sărăcie. Iarnă blestemată, dar dreaptă, se zice că mor ca muștele, binecuvântați de scumpa lor mamă-natură, cea nemiloasă...

— Grăbește-te, suntem în întârziere!

— N-am fi în întârziere dacă n-ai fi stat o oră în latrină.

— Mațele mele sunt de vină.

— E-adevărat că bucatele-s cam scârboase.

— Tu ești cel care le gătește...

— Nu pot să fac minuni cu ce mi se dă. Nu sunt Iisus, Antonin, nu pot să prefac pișatul în licoare de trandafiri.

— Ascultă... Ne cheamă.

— Fir-ar să fie, sacristanul!

Vocea severă străpungea ceața. Traversând curtea mănăstirii, iuțiră pașii. Lacrimi de gheață spânzurau de cuiburile de rândunici congelate în colțul arcelor-butante. Depășiră un călugăr bătrân care mergea șchiopătând pe drumul spre capelă pentru prima slujbă a zilei — laudele, proslăvire a aurorei și a renașterii.

Ora 3:30. Mai era mult până la răsăritul soarelui. Laudele erau primul supliciu al călugărilor.

— La ora asta sosesc probabil...

— Cine?

— Demonii care vin după tine în ziua morții... În timpul laudelor.

— Taci, uite-l acolo...

Silueta neagră înainta spre ei. Robert încetini pasul pentru a-l lăsa să treacă înainte pe fratele său, care încasă în umăr prima lovitură. Prima era întotdeauna cea mai violentă. El o primi pe cea de-a doua, mai puțin dură, pe omoplat. Bastonul sacristanului se ridică din nou și ei se repeziră în capelă.

— Îți mulțumesc, șopti Antonin.

— Ți-am lăsat ție onoarea.

— Onoarea bastonului?

— Christos a suferit pentru tine.

— Dar și pentru trădători.

— Amin!

Lumânările tremurau. Flacăra lor galbenă pâlpâia, reținând niște raze rebegite care nu se îndepărtau de sursa lor. În spate, noaptea ridica un zid care tăia capela în două.

Îndărătul zidului, starețul.

Un strat subțire de gheață crăpa sub genunchii călugărilor și niște accese de tuse spărgeau din când în când tăcerea. Jumătatea de oră de rugăciune interioară trebuia să se înfăptuiască sub ochiul vigilent al sacristanului, care stătea în picioare pentru a-i pândi pe somnoroși.

Din fundul întunecat, unde se stingea lumina unei lămpi, se auzea o răsuflare greoaie, ciudată și îngrijorătoare, ca un geamăt venit din altă lume. Tăcerea și frigul te duceau cu gândul la moarte. Călugării tremurau de singurătate.

Vocea starețului se înălță pentru a aduce laude:

— *Alleluia laudate dominum in sanctis eius laudate eum in firmamento virtutis eius*[1].

Antonin aruncă o privire spre Robert, care se ruga alături de el. Ciudat mai era fratele Robert, cel mai rebel dintre toți la muncile zilei, dar cel mai înfocat în rugăciune. Cu trupul încovoiat până la pământ, cu mâinile împreunate, murmura cuvintele psalmului cu o pasiune egală cu cea care îl făcea să bombăne împotriva slujbelor din zori, a franciscanilor și a englezilor care băteau drumurile.

Credința îi era la fel de tare precum oasele craniului.

Ea nu-i fusese oferită cadou din cer. O dobândise prin sărăcie și suferință. Tatăl lui nu-i dăduse de ales. La doisprezece ani, îl târâse la frați și, în loc de rămas-bun, îi pecetluise vocația cu aceste cuvinte: „Cum nu ești bun de nimic, vei fi bun pentru Dumnezeu".

Starețul întoarse paginile cărții și cântă psalmul pe care gurile amorțite îl reluară în cor după el. Cântările făcură să strălucească lumânările, ale căror flăcări își recăpătau încrederea în răsuflarea călugărilor. Una, mai puternică, atinse cu lumina ei aurul unei cărți cu miniaturi și o făcu să strălucească precum un cristal. *Alleluia laudate*, cântară vocile. Clopoțelul sacristanului le făcu să tacă pentru un nou act de penitență interioară.

La ieșirea din capelă, noaptea se înseninase un pic. De la răsărit, o vagă lumină dezvăluia urmele frigului care lovea mănăstirea. Apa din puțuri înghețase și poleiul învăluia dalele claustrului pe care bătrânii călugări patinau. Mantiile lăsate la ușa capelei erau acoperite de promoroacă și căpătaseră culoarea ștearsă a robelor în care frații trebuie că tremurau fără să se plângă. Glugile întărite se îndreptau spre cer precum cele ale bufonilor din bâlciuri. Siluetele în dezechilibru pe gheață ar fi putut să se alăture turmei lor ridicole.

Robert și Antonin o luară înapoi pe drumul spre chilii.

O oră pe salteaua de paie, apoi două de muncă, înainte de următoarea slujbă.

— Dacă ți-aș spune că starețul nu știe să citească?

— Și ce dacă, nici eu nu știu.

— De fapt, se corectă Antonin, el nu citește ca noi.

— De unde știi?

— Nu e destulă lumină în capelă pentru a vedea vreo literă fără lupă. Totuși urmărește rândurile și dă paginile atunci când trebuie.

— Dacă știe pe de rost psalmii, atunci de ce se preface că-i citește?

— Nu se preface, se folosește de degete precum un orb.

— Și ce contează?

— Vorbim despre lectură, este important.

Robert își înăbuși un căscat.

— Te-au pus cu mine la spălatul bucătăriei.

— Mâine?

— Da, și toată săptămâna.

Antonin ignoră privirea malițioasă a prietenului său.

— Ca să freci cratițele, n-o să-ți servească la mare lucru.

— Ce?

— Lectura ta.

— De ce te enervează că știu să citesc?

— Fiindcă ești băiat de bogătan.

— Nu pot să-mi uit cultura doar ca să-ți fac ție pe plac.

— Îți dă un aer trufaș.

Se despărțiră în pragul chiliilor după ce Robert îi dădu o palmă amicală lui Antonin pe umărul care încă îl mai durea de la bastonul sacristanului.

— Domnul să aibă în pază mizerabila ta oră de somn, frate Antonin!

— Domnul să te aibă în pază, Robert!

Ridicându-se la fel de sus precum corbii în înaltul cerului, fosta mănăstire clunisiană[2] devenită mănăstire dominicană apărea așa cum era. Tranzitorie. Pădurile formau un ocean negru în jurul acestei pietre albe care ieșea dintr-o poiană. Mareea lor întunecată urca spre ea. În mijloc, călugării semănau cu niște crabi care păreau destul de calmi pe stânca lor. Avantajul de a te afla jos era că puteai rămâne orb la destinul lor. De acolo de sus, fiecare ar fi simțit cum îl înghite hăul.

În pofida vocației sărăciei pe care o avea, ordinul dominican nu vedea nicio contradicție în a-și trimite adepții să ocupe frumoasele ruine ale ordinelor bogate din secolul trecut. Acelea își construiseră zidurile pentru a fi văzute, pe coline sau pe promontorii, niciodată în văi sau în scobituri ale pământului, așa cum cerea smerenia exagerată a comunităților mai evanghelice. Totuși dominicanii disprețuiau zonele rurale inculte și preferau orașele, unde învățătura era mai ușor de transmis. Așezămintele se înmulțeau pentru acești călugări neclaustrați, care preferau denumirea de „frați", mai înclinați spre acțiunea în lume decât spre

meditația solitară. Nu erau nici preoți legați de o biserică, nici călugări prizonieri într-o chilie, ci frați de propovăduire. Făcuți pentru a răspândi cuvântul lui Dumnezeu pe drumurile lumii.

O mănăstire rurală precum cea din Verfeil era o ciudățenie. Dar grandoarea ei era pe placul comunității. Frații dominicani păstraseră vie memoria războinicilor fondatori și a mănăstirilor lor construite ca niște fortărețe. Așa o cerea istoria lor, începută cu un secol mai devreme. O istorie sângeroasă. Căci prin masacrarea ereticilor — sau mai degrabă prin binecuvântarea săbiilor soldaților care le tăiau capul — câștigaseră preoții afecțiunea papei.

În acele vremuri, ereziile atacau rădăcinile Bisericii la fel precum călugării corupți care se înmulțeau, grași, hrăpăreți și depravați. Ordinele de călugări care trăiau din cerșit — franciscanii și dominicanii — avuseseră dubla sarcină de a reabilita imaginea clericilor și de a strivi viperele cu predici otrăvite.

Dorința de a face bine a celor doi fondatori era aceeași. Nu și metodele lor. Francisc dăduse exemplul unei vieți de sărăcie și de iubire, Dominic inspirase Sfânta Inchiziție care îi convertea pe indecișii prin foc.

Vocea lui Francisc se adresa inimii oamenilor rătăciți, cea a lui Dominic, cenușii lor. A lui se auzea cel mai bine.

Promisiunea rugului umpluse din nou bisericile și îndreptase greșelile teologice. Se

simplificaseră discuțiile și oamenii cu suflet bun care își puneau întrebări despre o religie purificată și eliberată de sub autoritatea papei erau rugați să mediteze la greșelile lor în liniște și în izolare. Sfat de urmat.

Mănăstirea servise drept fortăreață catarilor[3] asediați de cavalerii francezi. Pietrele ei fuseseră botezate prin sângele renegaților care pretindeau o puritate blasfematoare.

Cele două ordine, ieșite din același cuib, nu avuseseră, așadar, același destin. La un secol după nașterea lor, cerșetorii franciscani inspirau milă, dominicanii inspirau teamă.

Zidul de apărare fusese păstrat și mănăstirea Verfeil trebuie că era singura din Europa care avea de-a lungul zidurilor un drum de rond pe care călugării se plimbau ca niște soldați fără arme. Clădirile construite în careu în jurul bisericii lipite de mănăstire dădeau imaginea unei forțe brute și sigure pe ea. Puțin mai departe se întindea grădina de ierburi unde se cultivau plante medicinale pe care călugării le împărțeau când predicau. Și, mai departe, cimitirul în care vreo patruzeci de cruci marcau vârsta mănăstirii unde locuiseră trei generații de frați. În mijloc, o fosă acoperită cu un capac de bronz era plină de var al cărui nivel era verificat în fiecare lună.

Căci ciuma era încă în memoria tuturor.

---

1 „Lăudați pe Domnul, lăudați pe Dumnezeu în Locașul Lui cel Sfânt! Lăudați-L în întinderea cerului, unde se arată

puterea Lui!" (în lat. în original) (*N.a.*).

2 Care aparține ordinului monastic clunisian al Bisericii Catolice, fondat la abația din Cluny în secolul al X-lea.

3 Adepți ai catarismului, doctrină creștină cu influențe gnostice răspândită în sudul Franței în secolul al X-lea. Considerați eretici de papalitate, care a organizat mai multe cruciade împotriva lor, catarii (numiți și albigenzi) au fost eradicați în 1224.

CAPITOLUL 2
Misiune

— Antonin, te cheamă starețul!

Tânărul călugăr lăsă cratița pe care o freca și îl lovi ușor cu piciorul pe fratele lui care moțăia lângă șemineul pe care trebuia să-l curețe.

Munca în bucătărie făcea parte dintre corvezile convenabile. Lăsând laoparte șobolanii care mișunau peste tot, dar a căror prezență nu mai înspăimânta pe nimeni. Robert îi trăgea în țeapă folosind o furcă pe care o mânuia ca un cavaler.

Antonin prefera biblioteca, scriptoriul, unde regula le impunea fraților să meargă adesea, abandonând muncile manuale la care călugării celorlalte ordine erau constrânși cu rigurozitate. Frații dominicani trebuia să știe să citească. Cei mai recalcitranți, precum Robert, erau coborâți frățește pe scara considerației reciproce. Dar Robert muncea la bucătărie cu mândrie. Neavând considerație decât pentru părerea lui Dumnezeu, cea a fraților lui îl lăsa complet indiferent.

Când venea ziua scriptoriului, era trimis să se ocupe de cârpele pentru fabrica de hârtie. Trebuia să înmoaie, să bată cu ciocanul și să ciopârțească țesăturile pentru a extrage din ele o pastă cu care urma să acopere sitele în formă de pagină. După ce o bătea, mai rămânea s-o preseze pentru a o usca, ceea ce

Robert făcea cu râvnă. Pretindea că probabil era mai util să realizeze cărți decât să le citească. Cel puțin, asuda pentru asta.

— Poți să continui tu între timp?

Antonin arăta spre cratițele pline de grăsime.

— Pot mai cu seamă să te aștept pentru a continua, zise Robert căscând.

Starețul găzduia vizitele în sala capitulară unde călugării se reuneau în fiecare zi pentru atribuirea sarcinilor de lucru, primirea reclamațiilor și prezentarea conflictelor.

Sacristanul îl anunță pe Antonin aruncându-i o privire lipsită de bunăvoință. Era unul dintre cei mai bătrâni ocupanți ai mănăstirii. Îngropase o generație de frați. Model de pietate aspră și riguroasă, părea să nu iubească pe nimeni, dovedind astfel că să-l iubești pe aproapele tău nu era o condiție necesară pentru exercitarea vocației de călugăr.

Pe scara antipatiilor, Antonin ocupa un loc de sus. Originea lui nobilă nu avea nicio legătură, problema era mult mai importantă. Antonin citea franțuzește și latinește mult mai bine decât ceilalți frați și, în pofida exercițiilor cotidiene ale sacristanului, mult mai repede decât el. Or, lectura era mândria acestuia. Tânărul călugăr îi luase deja de două ori locul în scriptoriu pentru a descifra manuscrisele de copiat pe care bogații donatori le ofereau mănăstirii pentru mântuirea sufletelor lor. Sacristanul nu avea

alte reproșuri să-i facă, dar iertarea avea limitele ei.

Starețul aștepta așezat lângă strana din stejar sculptat care ajungea până la înălțimea pieptului. Acolo era pusă cartea prețioasă, comoară a locului, ornată de maestrul Honoré, celebru miniaturist al secolului trecut. În afară de franciscani, dușmani ai splendorii, toate ordinele din regiune venerau biblia de la Verfeil pentru frumusețea ei.

— Apropie-te!

Starețul îi făcu semn sacristanului să plece și arătă spre un scaun de lângă al său. Antonin îi remarcă picioarele umflate, deformate de edem. Le lăsa să atârne. Parcă erau crengile unui copac bătrân, umflate de tumori și având culoarea scoarței moarte. Picioarele goale nu mai suportau atingerea ciorapilor. Degetele îi erau pline de pete violacee. Starețul lăsă în jos pătura pentru a le acoperi.

— Vreau să-ți cer o favoare.

O favoare? Antonin nu și-ar fi imaginat niciodată că va auzi acest cuvânt ieșind din gura starețului Guillaume, unul dintre oamenii cei mai respectați ai ordinului.

Stareții provinciali se înclinau în fața lui și se șoptea că el îl cunoscuse pe cel despre care nimeni nu trebuia să vorbească și al cărui nume fusese dăltuit pe lespezile sacre ale capelelor unde erau gravate numele dominicanilor iluștri. Cripta mănăstirii

Verfeil avea și ea lespezile ei. Antonin o știa pe cea deasupra căreia nu trebuia să se roage.

Din cel mai mare dintre toți maeștrii, după cum susțineau zvonurile, nu mai rămăsese decât o urmă albă pe o piatră. Și niște amintiri în memoria starețului Guillaume, la fel de sacre ca niște relicve. Vai de cel care voia să știe mai mult!

„O favoare..." Robert ar fi trebuit să audă chestia asta.

Antonin se înclină cu smerenie așteptând urmarea. Starețul îl studia. Respirația lui era grea și mișcările pieptului sacadate.

— Pe cine ai alege să te însoțească să mergi după niște piei pentru un pergament, cerneală în cantitate mai mare și pene de scris?

— Pe fratele Robert, răspunse Antonin fără ezitare.

— Ah, fratele Robert... Nu știu dacă a făcut destulă penitență pentru a ieși din mănăstire.

— El face penitență în toate zilele, părinte.

— Ai propovăduit împreună cu el?

— Da, în Toulouse și în Albi. Ba chiar mi-a salvat viața la Lombers când am crezut că acei fii de catari aveau să ne dea foc.

— Catarii nu mai există, Antonin.

— El ne-a salvat viețile amândurora, părinte.

— Știu asta, dar mai știu și că a trebuit să uzez de influența mea pentru a-l scoate din închisoare când a rupt în bătaie un frate franciscan în piața publică.

— Se roagă pentru a obține iertarea Domnului și se spovedește.

Un zâmbet ușor apăru pe buzele starețului.

— Ești un prieten credincios, Antonin.

Starețul reluă lectura cărții cu miniaturi. Degetele lui urmau contururile literelor aurii. Adeseori, în capelă, Antonin avusese senzația că degetele starețului aveau darul de a vedea. Că erau la fel de prețioase ca ochii pentru a pătrunde secretul cărților.

Starețul era un om posomorât. Uneori te contempla cu bunăvoință, alteori cu o intensă duritate. Era temut. Pedepsele lui se aplicau după regulile cele mai stricte de severitate, dar era iubit de frați, chiar și de aceia pe care îi putea lăsa să postească trei zile, goi în chiliile lor, pentru păcate carnale.

— Știi care e diferența dintre un franciscan și un dominican?

— Un dominican propovăduiește cuvântul lui Christos și își apără biserica.

— Nu, Antonin. Nimic nu-i diferențiază și nimic n-ar trebui să-i despartă. Părintele Dominic a fondat ordinul nostru tot în vremea în care părintele Francisc I-a fondat pe al său pentru a da exemplul sărăciei. Ei se respectau și se iubeau. Ce le reproșează prietenul tău fraților noștri întru sărăcie?

— Se mulțumesc să cerșească și să iubească natura. Noi suntem cei care predicăm și...

— Și?

— Care primim pietrele ce ni se aruncă.

— Care este valoarea supremă pentru un franciscan, frate Antonin?

— Iubire în toate lucrurile.

— Și pentru noi, dominicanii?

— Pricepere în toate lucrurile[4].

Starețul încuviință printr-o ușoară mișcare din cap.

— Veți pleca mâine.

Antonin se retrase respectuos, dându-se înapoi cu precauție pentru a evita găurile din paviment. Îndeplinise de mai multe ori rolul de secretar al starețului pentru a ține contabilitatea mănăstirii sau pentru a trimite misive consiliilor canonice regionale. Mănăstirea își asigura propriile nevoi pentru scris și o întrebare nu-i dădea pace. Starețul îi simți ezitarea care îl reținea în ușă.

— Ce este?

Antonin înfruntă privirea dezaprobatoare a sacristanului din pragul ușii și își drese vocea:

— Părinte, de ce vreți pergament? Este scump și hârtia folosește la fel de bine. Consiliul general o recomandă pentru toate scriptoriile.

Starețul marcă pagina cu un semn de carte și răspunse cu gravitate:

— Întrucât, pentru ceea ce trebuie să fac, frate Antonin, îmi trebuie piele.

---

[4] Aluzie la *A doua epistolă către Timotei*, 2.7: „Înțelege ceea ce-ți spun, căci Domnul îți va da pricepere în toate lucrurile".

CAPITOLUL 3
Pe drum

— Trei zile de mers pe măgar ca să aducem niște piei împuțite.

— Starețul acceptă să ieși din mănăstire, ar trebui măcar să fii recunoscător.

— Nu mă aflu aici ca să-i fac lui târguielile.

— O să mă duc singur atunci, rămâi la bucătărie.

— Singur? Tu te pierzi și-n mănăstire, darămite afară... nu pot să te abandonez.

— Zi mai bine că vrei să respiri aer curat.

— Vreau să răspândesc cuvântul Domnului, frate Antonin, pentru asta m-am închinat. Înnebunesc în mănăstirea asta.

— Sunt sigur că este un lucru important.

— Ce?

— Cartea asta.

— Nu există cărți importante. Cel mai important este să predici. Cărțile nu convertesc pe nimeni.

— Și Biblia?

— Cine a citit-o în afară de clerici? Toți fac bătături la fund recopiind-o, în timp ce noi alergăm după câte-un țăran care dansează pe muzica diavolului.

— Există și oameni cu suflet bun, frate Robert.

— Nu, frate Antonin, nu există oameni cu suflet bun. Crede-mă! Sufletele bune sunt în cer. Nu mai există decât câini pe pământ.

— Ar trebui să-ți înlocuiești discursul cu niște oase, ai converti mai mulți noi creștini.

— Chiar așa, frățioare, încuviință Robert inspirând adânc ceața ce se ridica din pădure. Dar ai dreptate, murmură el, este curat...

— Ce?

— Aerul din afara mănăstirii.

Pe fereastra sălii capitulare, starețul urmărise plecarea celor doi frați pe drumul spre Toulouse.

Închisese cartea și-i ceruse sacristanului să-i dea brațul pentru a se întoarce în chilia lui.

Picioarele îl torturau, dar adunase în el destule dureri pentru ca cele noi să nu mai încapă. Locul era ocupat. Labele înnegrite îi aruncau mii de ace arzătoare în glezne. „Nu mai sunteți bune de nimic", le zicea el, căci se adresa adesea durerilor lui ca unor ființe vii, într-atât înverșunarea lor semăna cu o voință omenească de a trăi.

Robert și Antonin se îndepărtau spre orizontul mănăstirii, către pădurea care, la două leghe distanță, se întindea până la cer. O defrișase împreună cu primii lui frați, pe vremea când câmpurile câștigate în locul copacilor simbolizau ordinea lui Christos, în locul haosului diavolului. Pe vremea dinaintea ciumei.

Dădu laoparte patul de lemn în care suferea nopțile și ridică anevoie scândura podelei care ascundea coperta de piele. Manuscrisul putea. Un miros de putrefacție care se potrivea cu conținutul lui. Se uită la

primele rânduri pe care mâna lui începuse să le copieze cu zece ani în urmă, pe când începuse să aibă probleme cu respirația. Cerneala lăsase pete în jurul cuvintelor, făcându-le groase, umflate precum trupul lui. Hârtia pe care scrisese se fărâmița pe margine și se acoperea de rotocoalele cafenii ale ciupercilor care o luaseră în stăpânire. Hârtia nu mai avea în mod sigur nicio valoare, iar amintirile sale aveau să dispară înaintea lui.

Dar ce importanță aveau niscaiva amintiri? — ar fi putut să întrebe frații lui pe care încerca să-i învețe să disprețuiască timpul.

Nu aveau nicio importanță, bineînțeles, dacă amintirile nu erau decât regrete.

Nu trebuia să acorzi nicio importanță nostalgiilor tuturor oamenilor care supraviețuiau în această lume blestemată și pe care vântul cel mai mizerabil avea datoria să le spulbere ca pe niște fire de praf reci, inutile și irespirabile. Nu trebuia să acorzi nicio importanță vestigiilor vieților noastre neînsemnate. Nimeni nu merita cerul și eternitatea lui. Niciunul dintre cei hrăniți de acest pământ unde răul ne înlănțuia nu merita să fie salvat.

În memoria starețului Guillaume, amintirile formau niște cruci, înfipte pe rămășițele actelor pe care el le lăsase să se înfăptuiască. Timpul le arsese, dar crucile le marcau locul. Toate amintirile erau pline de cruci de cenușă, mari cimitire de fapte a căror

uitare luase cu ea umbrele. Oricine putea pretinde să le renege existența. Dar crucile rămâneau, ele dovedeau că nu putem decide destinul actelor noastre și că nicio urmă nu se șterge vreodată de pe suprafața pământului.

I se apropia ceasul, inima lui de om bătrân o știa. Rugăciunea ar fi fost mult mai bună decât dezvăluirea trecutului său. Dar rugăciunea nu era de ajuns. Crucile din memoria lui rezistau, străjuind morminte mari a căror amintire el trebuia acum să o redea lumii.

Trebuia să străpungă memoria asta ca pe un abces. Și, pentru așa ceva, rugăciunile nu erau destul de tăioase, oricâte Ave Maria ar fi spus. Era necesară o lamă adevărată, la fel de tăioasă precum capătul penelor pe care le ascuțea în fiecare zi înainte de a scrie. Nicio sarcină nu presupunea atâta sudoare. Dar nicio oboseală nu-l putea împiedica să o înfăptuiască, chiar dacă era nevoie să-și consume toată energia din corp. Căci în memoria sa supraviețuia un monstru de care trebuia să se elibereze, altfel risca să ardă în iad o veșnicie.

Parcurse cu degetul arătător primele cuvinte ale textului. Dintotdeauna se folosea de pielea degetelor lui pentru a descifra cuvintele înclinate.

Niște voci din copilărie îi răsunau în minte:

„N-o să știi niciodată nici să citești, nici să scrii, Guillaume".

Erau primele lui amintiri din școală. Literele nu rămâneau nemișcate. Îi dansau în fața ochilor. Se amestecau urmând o ordine diferită, un haos plăcut care nu se lăsa pătruns cu ușurință. Numai cei care aveau o mare dorință puteau reuși, căci toate forțele spiritului trebuia să fie convocate pentru a le pune la loc.

Starețul Guillaume fusese întotdeauna plin de dorință.

Voia să citească. Se luptase ani întregi cu această tulburare pe care unii eruditi o atribuiau diavolului. Era numită „focul cărților", căci literele tremurau în fața ochilor ca niște flăcări.

Dar diavolul putea fi învins. Îi fuseseră necesari ani buni pentru a stăpâni metoda. Tatăl lui, fiul unui orb, îl învățase. Cheia era simplă, trebuia să identifice verbul și să-l marcheze îngroșându-l cu cerneală pe care pulpa degetului arătător putea să o simtă. Dansul cuvintelor se învârtea în jurul acestui punct fix în relief și rămânea atunci destul de coerent pentru ca semnificația frazelor să se dezvăluie. Fără marcarea verbului, cărțile erau lichide. Cuvintele navigau pe ele.

De unde venea această furtună care transforma literele în valuri? Nu știa. Dar învățase că secretul imobilității frazelor se ascundea în acea mică îngroșare lăsată de

vârful penei, ca o ancoră care le ținea legate de degetul care le citea.

„Infirmitate", declaraseră profesorii lui, spulberându-i speranțele universitare.

Totuși, grație acestui scris infirm, viața lui monotonă și sortită celui mai anost destin urmase cursul tumultuos al unui torent.

— Mâncăm ceva? întrebă Robert după două ore de mers.

Fără să aștepte răspunsul, își deschise desaga și scoase din ea o felie mare de pâine, slănină și un pate de iepure.

— Suntem frați cerșetori, Robert.

— Și?

— Și călugării cerșetori cerșesc mâncare.

Robert întinse o pătură pe pământul din pădure și arătă spre copacii care-i înconjurau.

— Cere-le lor de pomană, veveriţele spun că sunt generoși.

Antonin privi la stejarii din jurul lui cu un aer destul de disperat pentru a-i smulge un zâmbet lui Robert.

— Hai, stai jos!

— Nu vom reuși să ajungem în sat înainte de căderea nopții.

— Ei bine, o să ajungem mâine. Nu va fi prima noastră noapte sub clar de lună. Liniștește-te, frățioare!

— Slănina și pateul sunt un cadou de la sacristan?

— Da. Omul ăsta are suflet bun.

— Le-ai notat în registrul bucătăriei?

— Nu-ți face griji, le-am trecut în contul meu.

Se apropiară de măgar pentru a se încălzi. Antonin se gândi un moment la păcatul lăcomiei agravat de furtul de mâncare, dar își alungă îndoielile considerând că greșeala apăsa pe umerii prietenului său și nu pe ai lui.

Mai târziu, adunară crengi uscate ca să facă focul și întinseră o pătură deasupra capului lor. Robert scoase piatra de cremene. Fierul amnarului atinse suprafața dură a pietrei și îi smulse suficiente scântei pentru a aprinde fitilul de iască. El suflă asupra jarului. Cuibul de crengi se aprinse în câteva secunde la contactul cu fitilul. Își puseră bagajul în jurul lor.

— Antonin?

Somnul îl toropise deja. Antonin bombăni răsucindu-se în pătura lui, știind că manevra va fi inutilă. Noaptea îl făcea pe Robert să sporovăiască. Nu va renunța până când nu va fi obținut răspunsul.

— Unde o să găsim piei de capră?

— Dormi!

Robert suflă în foc și își pregăti patul. Pădurea vorbea încet. Un vânt blând legăna frunzișul înalt. Somnul cobora încetișor din copaci împreună cu el.

— Unde o să găsim piei de capră? repetă el.

— La tăbăcar, răspunse în cele din urmă Antonin, și n-o să căutăm piei de capre, ci de viței.

— De viței?

— Da, născuți morți.

— Născuți morți? Ți-ai pierdut mințile?

— Nu, din pielea vițeilor născuți morți se face cel mai frumos pergament: velinul.

— Starețul a înnebunit. Cine scrie pe velin?

— Cel care are ceva important de scris, presupun.

Robert analiză îndelung argumentul, timp în care prietenul lui ațipi. El cântări avantajele și dezavantajele, după cum îl învățase să facă școala dominicană.

— Viței morți, conchise el închizând ochii, e dezgustător.

CAPITOLUL 4
Velinul

Nu aveau nevoie de hartă pentru a găsi atelierul tăbăcarilor. Orașele îi exilau în afara zidurilor. Pentru a da de ei, era de ajuns să te învârți în jurul meterezelor și, dintre duhorile lumii, s-o urmezi pe cea care le întrecea pe toate: duhoarea pieilor.

Se întâlniră cu o căruță de măcelărie plină de carcase năpădite de muște. Măcelarul acceptă să-i ia în spatele căruței.

— Cum poți suporta așa ceva? gemu Antonin, simțind că-i vine să vomite.

Robert își puse traista pe o carcasă și se lungi confortabil făcând să zboare un nor de muște.

— Liniștește-te, frățioare! Christos este binevenit în carne.

— Nu în cea a unui vițel putrezit.

— În cea a unui crucificat este același lucru. Odihnește-te!

Este adevărat că cele șase leghe străbătute într-o zi atârnau greu în gambe. Întins printre carcase, în timp ce înaintau pe cărarea care ducea la atelierul tăbăcarului, Antonin se întreba ce anume făcea voința starețului Guillaume atât de puternică. Nimeni nu era mai econom cu cheltuielile mănăstirii lui, a cărei comoară nu consta decât în produsul muncii călugărilor și în pomana primită. Puținii bani serveau la

cumpărarea hranei pentru singura masă din zi și a lemnului pentru iarnă când se urma sfatul ordinului de a nu se face focul decât în ianuarie, celelalte luni fiind sezon de penitență, când se cuvenea să tremure.

Scrisoarea de schimb care le fusese încredințată promitea treizeci și cinci de scuzi[5] de aur pentru velinuri. Treizeci și cinci de scuzi scânteiau în starea de somnolență a lui Antonin. O avere pe care numai nobilii puteau s-o cheltuie.

„Adu-mi pieile și fă-o repede!"

Când starețul îi încredințase scrisoarea fără să-i ascundă conținutul, îl expediase cu o voce fermă care nu admitea nicio întrebare.

Când se apropiară de tăbăcărie, Robert îl zgâlțâi pentru a-l trezi. Muștele îl acopereau pe Antonin fără să-l deosebească de cărnurile moarte. El întredeschise un ochi și tresări. Două fețe de sarazini îl încadrau.

— Ce sunt ăștia?

— Turci.

— Turci?

— Da, frățioare, te-ai trezit la Ierusalim.

Antonin alungă muștele. Cei doi bărbați, cu turbane pe cap, mergeau pe jos și își conduceau căruța cu două roți spre pielărie. Măcelarul își privea escorta de mauri cu aerul cel mai disprețuitor din lume. Scuipatul lui aproape că îi atinse.

— Un cruciat, zise zeflemitor Robert.

De cincizeci de ani, cele mai mari tăbăcării din Europa făceau negoț cu turcii, pe care

nimeni nu-i întrecea în tratarea pieilor. După ani buni de plătit mărfuri „rușinoase", negustorii de la Constantinopole consideraseră preferabil să facă negoț cu ei înșiși trimițând pe continent reprezentanți ai rasei lor. Pielarii turci invadaseră periferia orașelor de unde erau scoși pe timp de epidemie ca victime ispășitoare alături de cămătarii evrei. Rugurile îi reuneau pe acești păcătoși și le reconciliau credințele în flăcări. Din anii ciumei, se aprindeau peste tot astfel de ruguri. Profeții străzilor chemau la o mare purificare, căci ultimele zile ale pământului se apropiau. Era scris că niciun evreu și niciun turc nu vor apuca sfârșitul lumii în Europa, într-atât de masacrați erau pentru a-i priva de apocalipsă.

Tăbăcarii turci erau adeseori asasini sau hoți scoși din temnițe în schimbul serviciilor lor. La ieșirea din închisorile din Anatolia, spânzurătoarea și arderea pe rug apăreau ca o fatalitate acceptabilă. De altfel, nimic nu mai părea să-i atingă. Își târau resemnarea ca pe o carapace care îi proteja de insulte și de scuipat. Erau niște „oameni-țestoase" care înaintau lent și dispăreau în ei înșiși la cel mai mic zgomot necunoscut.

— Le predici muștelor, părinte?

O țărancă tânără escorta căruța. Robert o contempla zâmbind. Antonin își întoarse privirea. Femeia era de o frumusețe care-ți tăia răsuflarea, pe jumătate dezbrăcată, cu corsajul desfăcut, lăsând să se vadă primele

curbe ale pieptului, cu părul negru până la șolduri, cu umeri îmbietori sub un șal galben, transparent. O ploaie fină se amuza să-i dezvăluie trupul prin mici bucăți de țesătură pe care vântul le lipea pe formele ei. Mergea cu picioarele goale, rochia îi era murdară, dar luminozitatea pielii ei risipea toate murdăriile.

— Nu roși, Antonin, este o creștină.

O cruce îi atârna la gât, ea o luă între degete și o sărută, fixându-l pe Antonin cu o privire tulbure. Măcelarul care conducea căruța se întoarse spre el.

— Dac-o vrei pe curvișină, ia-o! Vei putea să-i spovedești curul. Are multe lucruri de spus.

Râsul gros al bărbatului trecu prin Antonin și dispăru cu restul lumii.

— Visezi, frățioare? zise Robert, tolănit pe piei ca pe un pat de han.

Antonin nu răspundea și ținea ochii închiși. Frumusețea târfei impunea tăcere și atenție. Nu ar fi crezut niciodată că poate simți o asemenea dorință. Îi tăia răsuflarea și îi răscolea sufletul ca o durere necunoscută și pătrunzătoare. În toiul rugăciunilor celor mai exaltate în capela mănăstirii, niciun jar nu-l arsese astfel, cu destulă violență pentru a simți iubirea lui Dumnezeu. Și își spuse că viața ar putea să se oprească în acea clipă și moartea să eternizeze acea arsură, într-atât de înflăcărată era căldura ei. Dar moartea era

mai puțin frumoasă decât prostituata. Și o alungă din minte.

Intrară în pielărie. Mirosurile se simțeau de-a lungul căruței și îi impregnau precum o apă împuțită. Măcelarul își puse o cagulă pentru a se proteja.

Turcii rotiră atelajul pentru a descărca pieile de vițel.

Doi bărbați apărură la intrarea în caverna urât mirositoare. Un soi de tătar, ras în cap, mic și gras, urla niște ordine ininteligibile către cei care cărau carcasele. Alături de el, un băiat palid și zâmbitor le făcu semn să-i urmeze.

— Veniți încoace, părinților!

Tânărul tăbăcar se prezentă ca artizan al velinurilor, o meserie pe care turcii o subcontractau, încredințând lucrarea unor mâini mai delicate decât ale lor. Îi puse să traverseze pielăria spre pivnița cu pergamente. Comanda starețului era gata. Cuvele în care se înmuiau pieile erau acoperite cu un nămol maro din care apăreau niște bule turtite care se spărgeau, degajând toate duhorile universului. Cei doi călugări își duseră batista la nas pentru a-și stăpâni greața.

Tăbăcarul îi sfătui:

— Ca să le suporți, trebuie să le simți.

— Rahatul miroase mereu a rahat, obiectă Robert.

— Nu și dacă-l ai tot timpul în nări.

El arătă spre o cuvă plină ochi cu o masă întunecată acoperită de muște.

— Știi ce înmoaie cel mai bine pielea, părințele? Excrementele de câine, de aceea avem atâtea în jur și nimeni nu îndrăznește să le adune. Romanii aveau altă metodă, urinau peste ea.

Se opriră în fața stativelor unde erau întinse pieile. Zeci de cruci în X care purtau resturile vițeilor jupuiți. Antonin se apropie de cea prin care lumina trecea ca printr-un voal. Întinse mâna și simți catifelarea pielii care transforma cu minuțiozitate carnea perisabilă în pergament etern. Era imposibil să-l facă pe Robert să-i înțeleagă emoția, fiindcă el privea pieile ca pe niște resturi de cadavre.

— Ai o meserie de corb, prietene, zise el.

— Eu nu mă ocup de carcase, replică tăbăcarul, care ținea la respectul pentru arta lui.

Antonin îi atrase atenția prietenului său spre pielea translucidă.

— Uită-te la pielea asta, Robert, ai zice că-i un vitraliu.

— Un vitraliu? oftă el. Hotărât lucru, nu-ți folosește la nimic să ieși din mănăstire.

Tăbăcarul îl însoți pe Antonin lângă stativele din spate, lăsându-l pe Robert singur, în urmă.

— Acelea sunt niște velinuri, zise el arătând stativele pe care niște piei de mică dimensiune se uscau în întuneric.

Apropie de ele flacăra unui felinar. Strălucirea ei alunecă peste piei difuzând asupra lor o culoare blândă.

— După asta le recunoști, lumina curge pe ele.

Antonin atinse ușor suprafața încă umedă. Simți stratul de aer cald care învăluia pielea și o păstra vie. Velinul parcă era o mână lipită de a lui.

— De ce le mângâi? murmură tăbăcarul care îl privea cu intensitate.

— Pentru că nu mă pot abține, răspunse Antonin.

Pielăria, cu felinarele și umbrele ei, nu era așa de diferită de capela din Verfeil, de lumânările și de biblia ei. Dar Robert nu venise acolo să se roage.

— Și comanda starețului? întrebă el cu o voce plină de autoritate.

Tătarul se strecurase în spatele lor. El contemplase cu dispreț călătoria celor doi călugări printre piei. Robele lor degajau un miros de tămâie mult mai grețos decât cel al cărnurilor care putrezeau. După ce îi cântărise din ochi, Antonin, care se interesa de velin, nu îi păru demn de vreun interes. Așa că i se adresă lui Robert ca și cum acesta era singur.

— Ai bani, părințele?

— Bani pe drumuri, ca să-i fac cadou borfașilor? Nu, am o scrisoare de la starețul Guillaume, ar trebui să-ți fie de-ajuns, turcule.

El îi întinse scrisoarea.

— Treizeci și cinci de scuzi pentru cincizeci de piei e scump, zise Robert.

Turcul ridică din umeri.

— Prețul de răscumpărare pentru pielea regelui vostru Ioan[6] a fost de patru milioane de scuzi.

— Nimeni nu dorea să scrie pe ea, răspunse Robert.

Turcul izbucni într-un râs răutăcios descoperindu-și dinții, mai stricați decât cei ai unui moșneag. Acizii care descompuneau cărnurile moarte erau iubitori și de cărnuri vii, dinții și unghiile se digerau primele. Robert își zise că pielea turcului ar putea foarte bine să fie întinsă pe stativele tăbăcăriei, fără să găsească în asta vreo obiecție teologică. Atâta vreme cât nu era convertit, destinul unui ateu nu-i inspira nicio compasiune, indiferent dacă era din ținuturile lui natale sau din ținuturile în care predica. Așa că un sarazin... Necredincioșii din Franța cereau suficient de lucru, cei din Orient puteau fi lăsați să se usuce în tăbăcării.

Coborâră câteva trepte spre o încăpere boltită, unde cele mai frumoase bucăți erau păstrate sub cheie.

Pachetul starețului era pregătit. Robert ceru să fie deschis pentru a verifica starea pergamentelor.

Tânărul tăbăcar făcu lumină cu o lumânare. Ceea ce văzu îl uimi pe Antonin.

— N-am văzut niciodată atâtea.

Robert ridică din umeri.

— Nu e complicat să faci un pergament. Înmoi, descărnezi și tăbăcești. Oricine poate să facă așa ceva.

— Nu și când e vorba de velinuri, zise Antonin.

Turcul se răsti:

— Este tot piele, părințele, nimic altceva. Se lucrează cu cuțitul și cu acid. Hai, cărăbăniți-vă acum!

Se regăsiră mai târziu în hanul de lângă tăbăcărie, unde hangiul, care se considera păcătos, le oferi găzduire în schimbul unei spovedanii.

Trebuia să plece în zori spre piața din Toulouse, unde se vindeau pene și gogoși de ristic care se foloseau la făcutul cernelii. Spovediră pentru o supă și o bucată de pâine pe care le împărțiră amândoi. Li se găsiră două saltele de paie la subsol, care nu aveau nimic diferit de cele din chiliile lor, lăsând laoparte puricii. Pe ziduri, se prelingea apă stătută și colcăiau insecte. Robert regretă că-l absolvise de păcate pe hangiu și pregăti în inima lui o rugăciune corectoare care reînvia păcatele iertate.

Oboseala călătoriei le apăsa pe umeri. Antonin legă sacul de velinuri cu o sfoară pe care o strânse în jurul unui cârlig. Se duseră să se ușureze într-un colț al pivniței și Robert stinse lumânarea, înfășurându-se în pătura lui după un Tatăl Nostru care se pierdu într-un căscat.

Antonin nu-și găsea somnul. Din depărtare se auzeau zgomotele căruțelor, clinchetul tălăngilor agățate la gâtul vitelor, cântecele beților și lătrăturile neîncetate ale câinilor.

— Ce ai de nu dormi? întrebă Robert.

— Nimic.

— Mai sunt și alte târfe, Antonin.

— Nu știu despre ce vorbești.

— Atunci nu te mai zvârcoli ca un râios.

Antonin așteptă câteva minute. Robert era pe punctul de a adormi. El se ridică în capul oaselor și îl zgâlțâi.

— Te gândești la diavol, Robert?

— Nu cu diavolul riști să te căptușești, bombăni Robert, ci cu sifilis.

Clopotul unei biserici bătu. Trecuse ora vecerniei, soarele asfințise și vacarmul din împrejurimi se potoli dintr-odată, ca și cum ecoul liniștit al clopotului captase atenția lumii. Antonin își zise că poate era timpul să redevină ceea ce era.

Spuse în șoaptă rugăciunea lui de inimă, cântarea Fecioarei Maria, Magnificatul.

„*Magnificat anima mea dominum*. Sufletul meu îl preamărește pe Domnul", repeta el gândindu-se la prostituată. Știa de mult timp că era inutil să lupte împotriva gândurilor necurate, fiindcă lupta le făcea și mai puternice. Și de ce să respingă imaginea acelei femei, din moment ce Magnificatul deschidea brațele frumuseții pământești, iar aceasta nu-l alunga pe Dumnezeu din inima lui?

Robert nu mai dormea. El era cel care se zvârcolea acum, în timp ce Antonin își recăpăta liniștea sufletească.

— Știi de ce femeile nu se uită la mine? întrebă el.

— Pentru că ești călugăr, răspunse Antonin.

— Și tu nu ești?

— Se pare că eu sunt mai puțin călugăr decât tine.

— Asta e sigur, afirmă Robert.

— De ce?

— Pentru că se simte că tu cazi mai ușor în ispită.

Antonin reflectă îndelung la judecata prietenului său. Regula dominicană impunea ca niciun răspuns să nu fie grăbit, chiar dacă vorbele îți veneau repede pe buze. Starea sufletească precede reflecția, îi învățau profesorii, iar starea sufletească era vocea diavolului. Perioada de tăcere dinaintea discursului clericilor asigura sănătatea cuvintelor care urmau să vină.

— Robert?

— Da.

— Nu te-ai gândit niciodată că dacă femeile nu se uită la tine e pur și simplu fiindcă arăți ca naiba?

Cei doi prieteni izbucniră într-un hohot de râs și căzură împreună în brațele somnului.

---

[5] În original, *écu*. Monedă de aur folosită în Evul Mediu, apărută în 1263.

[6] Aluzie la Ioan al II-lea, supranumit și Ioan cel Bun, rege al Franței între 1350–1364, care a fost capturat de englezi după bătălia de la Poitiers (1356).

CAPITOLUL 5
Leproșii

Toulouse era un oraș de cărămidă, ceea ce făcea din el un oraș de creștini. Cărămida era simbolul sărăciei, fiind mai puțin scumpă decât piatra, motiv pentru care era pe placul ordinelor cerșetoare, și avea culoarea sângelui catarilor, ceea ce făcuse din oraș capitala dominicanilor.

— Îmi place mult orașul ăsta, zise Robert.

— De ce?

— Nu știu... se simte credința aici.

Întâlniseră pe drum zeci de pelerini, mulți dintre ei cu picioarele însângerate pătându-le cârpele înfășurate pe nădragi. Tabere improvizate se ridicau peste tot, de-a lungul drumului principal, via Tolosana[7]. La capătul lui era Compostela. Două sute de leghe de mers, dacă reușeai să treci munții. Pentru pelerinii bătrâni, capătul era la Toulouse. Erau înmormântați în cimitirul Saint-Michel cu cochilia lor pe piept. Se spunea că, în spitalul unde erau primiți, îngrijitorii le vorbeau în spaniolă pentru a-i face să creadă că au ajuns la Santiago.

Toți cei pe care îi întâlneau își târau povara de dureri și de speranță și, la capătul puterilor, se înclinau în fața călugărilor.

Cei doi frați înaintau încet printre saluturi și rugăciuni.

Robert mergea în tăcere, răspunzând privirilor pe care săracii i le adresau. Emoția îi făcea buzele să tremure.

— Vezi, asta ar trebui să fim în viață.

— Ce? întrebă Antonin.

— Pelerini.

Pătrunseră în oraș pe poarta de nord. Sergenții îi lăsară să treacă, întrucât roba albă a dominicanilor ținea loc de permis de liberă trecere. Ei se îndreptară spre centru. Mănăstirea ordinului trona aici, nu departe de piața capitolilor, negustori bogați care conduceau afacerile cetății. Robert vru să o ia spre catedrala în construcție, pe strada Tripière, pe care părea să o cunoască la fel de bine precum cărările din Verfeil. Strada era o grămadă de gunoi pe care se ridicau dughene soioase. Niște porci lăsați în libertate asigurau întreținerea. Trebuia să ai grijă să nu te lovești de ei, mușcăturile lor erau mai de temut decât cele ale câinilor. Râtul lor plin de excremente și de paraziți te infecta mai bine decât instrumentul unui chirurg. Robert îi lovea puternic cu piciorul pe cei care se apropiau prea mult. Antonin mergea cu prudență în urma lui.

Sfântul Ștefan mai avea de așteptat. Ridicarea catedralei lui avea să mai dureze un secol, dar șantierul era frumos. Noul naos era de două ori mai mare decât cel de dinainte, care nu fusese încă distrus. Șarpanta veche își pierdea grinzile și puținele slujbe care se mai țineau aici îi amenințau cu moartea pe

credincioșii care se duceau să le asculte. Fosta catedrală refuza să dispară și cea nouă se chinuia să vină pe lume. Stâlpii naosului se înălțau spre cer, susținând arcele din lemn, dar în vârf, cheile de boltă lipseau și pietrele arcelor nu se împreunau încă, lăsând locuri goale de la portic până la prezbiteriu. Arcadele nu mai susțineau decât aerul îmbibat cu apa fluviului Garonne care își depunea pe ele sărutările lui otrăvitoare de vapori și alge. Partea exterioară a absidei era ridicată în spatele marilor deschideri ale transeptului și ale naosului, precum scheletul unei epave.

— Zici că-i un galion, declară Robert uluit. Am predicat aici înainte de Verfeil.

O armată de muncitori ridicau un arc butant între un stâlp și contrafortul său. Arhitectul, înconjurat de zidari, dirija manevra. Deasupra lor, niște ucenici mergeau în interiorul unor roți mari pentru a le face să se învârtă și să tragă masele de piatră legate de ele printr-un troliu întins pe scripeți. Pietrele se ridicau încet-încet, susținute de salahorii de jos care alunecau în noroi pentru a sprijini primii metri de înălțare.

— Atâta trudă, Antonin... murmură Robert.

— Crezi că-I place Lui Dumnezeu?

— Bineînțeles, face cât toate velinurile de pe pământ.

Coborâră mai la sud, pe strada Filatiers, unde prăvăliile erau înfloritoare. Negustorii le dădeau de pomană, nu atât din

generozitate, cât din dorința de a-i vedea plecați mai repede, căci călugării aduceau ghinion vânzărilor.

Mănăstirile din zonă prosperau. Dominicani, franciscani, carmeliți, augustini. Toate aceste ordine făcuseră jurământ de sărăcie și îl respectau în capelele lor maiestuoase unde bătea încă o inimă de smerenie.

— De ce se strâng săracii aici? întrebă Antonin.

— Pentru că este cartierul bogaților, răspunse Robert. Ordinele cerșetoare cerșesc, frățioare. Pentru a primi pomană, este nevoie de oameni groși la pungă care să ți-o dea. N-o să vezi niciodată mănăstiri de cerșetori în zone unde-s săraci.

O îmbulzeală de oameni îi făcu să se oprească. Mai departe, o căruță plină cu fân bloca strada. Căruțașul care o conducea zbiera către mulțimea de gură-cască ce împiedica vitele să înainteze. În fața lor, o casă dărăpănată atrăgea plebea care se strânsese ciotcă dinaintea ei. O cruce albă era vopsită cu var pe poartă. O alta era desenată pe pământ și nimeni nu călca peste ea.

— Ciumați, șopti Robert, dându-se înapoi.

Frica de ciumă îi îngheța sângele în vene. Dar mulțimea care se adunase în jurul casei nu era semn de ciumă.

— Leproși, îl corectă Antonin.

Din spatele lor se auzi o voce:

— Lăsați-i să treacă pe oamenii lui Dumnezeu!

Fură împinși printre curioșii care se înghesuiau. Robert se opunea cu putere mișcării și căuta o ieșire spre străduțele vecine. Dar era imposibil să iasă din fluxul care îi purta spre acea casă. În apropierea crucii, niște sergenți îi dădeau înapoi pe temerarii care înaintau prea mult. Unul dintre ei le făcu semn să se apropie. Antonin îl trase de mânecă pe Robert, care era în marginea mulțimii.

Un medic în tunică de piele se sfătuia în poartă cu un bărbat care avea o înfățișare respectabilă, în mantie de velur gri și cu o căciulă căptușită cu blană albă.

Gardianul le șopti:

— Este magistratul, vrea să rezolve problema cu leproșii.

Niște mâini le atinseră poalele robelor. Câteva femei le implorau binecuvântarea.

— Am face mai bine să mergem să ne rugăm pentru ei la mănăstire, murmură Robert cu o voce nesigură.

Medicul se pregătea să intre.

— Aduceți-i pe călugări! ordonă el.

Medicii leproșilor se foloseau adeseori de prezența clericilor pentru a evita lapidarea bolnavilor.

Ei înaintară. Robert, la mare distanță, în spatele prietenului său. Cei doi frați își împărtășeau temerile — Robert pe cele de moarte, Antonin pe cele de viață.

În prag, inima lui Robert începu să bată mai cu putere. Se spunea că leproșii se scăldau în sângele bărbaților pentru a-și trata boala și că păzeau porțile iadului, căci păcatele lor erau cele mai grele în ceruri. Lui Antonin nu-i păsa de aceste povești, dar Antonin nu știa nimic despre lume.

Gardianul îi grăbi și ei intrară în casă în urma medicului.

Antonin nu văzuse niciodată un loc atât de jalnic. Grinzile singurei încăperi se prăbușeau pe alocuri și lăsau să se infiltreze lumina de la etaj. Crăpăturile din zid se deschideau ca niște mortiere în mijlocul unor urme de mucegai și de salpetru. Murdăria era respingătoare, un miros de animal te sufoca. Robert se închina la fiecare respirație. O femeie bătrână, cu fața protejată de niște cârpe, le ieși în întâmpinare. Lumânarea ei lumina o scară șubredă. Urcară în spatele ei până la o cameră urât mirositoare, care părea pustie.

— În fund, zise ea arătând spre un ungher cufundat în întuneric.

Medicul le făcu semn să se dea înapoi. El își puse pe față o mască de piele unsă cu camfor pentru a se proteja de duhoarea care infecta aerul. Inspiră apoi mirosul care se degaja dintr-un săculeț plin cu flori de sipică violete pe care le împrăștie în jurul lui. Robert îl trase de mânecă pe Antonin, care se apropia prea mult. Medicul înaintă. Bastonul lung de fildeș din mâna lui dreaptă îi dădea

aerul unui orb. Atingerea lui făcu să se miște grămada omenească ascunsă în ungher.

Bătrâna înclină lumânarea. Și ei apărură.

Doi bărbați și o femeie, ghemuiți, înghesuiți unii în alții. Pe față aveau bube de mărimea unei nuci, brațele le erau umflate și acoperite de coji cenușii, ca niște labe de șopârlă. Ele atârnau de corpurile lor încâlcite care respirau împreună, unite într-o singură creatură vie și monstruoasă. Masa informă se despărți la atingerea bastonului. Femeia plecă prima târându-se, încercând să ajungă la călugării care se țineau deoparte și ridicând o mână mutilată spre ei. Bastonul o respinse. Ea se culcă la pământ gemând ca un animal speriat.

Bărbații se ridicară încet. Cel mai în vârstă șopti câteva cuvinte pentru medic. Acesta se aplecă și bătrâna întinse brațul spre el. Razele lumânării dezvăluiră imaginea oribilă a unui nas devorat de o bestie, cu oasele dezgolite. Mâna leproasei îl chemă din nou pe Antonin, care făcu un pas spre ea. Bastonul îi bară drumul. El auzi cuvintele bărbatului a cărui voce imploratoare îi sfâșie inima.

— Ce zice? întrebă Robert.

— Refuză să meargă la leprozerie.

La aceste cuvinte, bătrâna se repezi la fereastră agitându-și lumânarea.

— Refuză să meargă la leprozerie!

Strigătul ajunse până la mulțimea din stradă și ecourile lui străpunseră zidurile casei.

„La leprozerie!"

„La leprozerie!"

„Leprozeria sau rugul!"

Vacarmul se întețea. Se ridicau pumnii împotriva leproșilor și ploua cu înjurături la adresa sergenților care păzeau intrarea.

Strânși lângă perete, cei trei amărâți gemeau acoperindu-și capul.

În colțul lui, la fel de jalnic ca ei, Robert se ascundea sub o ferestruică. Inspira aerul din exterior, așa cum ar fi băut o apă pe care duhoarea nu ar fi otrăvit-o încă.

Antonin stătea lângă medic. În încăpere se simțea un miros acru de sudoare și de hoit. Bărbatul cu nasul mâncat se desprinse din nou și imploră cu vocea lui joasă și răgușită. Antonin nu auzea decât cele câteva cuvinte rostite cu mai multă forță.

— Nu e lepră... Nu e lepră.

El se târî, vrednic de milă, spre medic. Fără brutalitate, acesta îi puse capătul bastonului pe umăr și, respingându-l încetișor spre ceilalți doi, îi spuse:

— Fă-i să coboare... Altfel, vor da foc la casă.

Masa se formă din nou și Antonin le auzi hohotele de plâns. Niciodată nu simțise o asemenea dezolare.

— Dă-te înapoi! ordonă medicul.

Antonin se duse lângă prietenul său care se ruga în genunchi, cu spatele întors la încăpere, cu fața la fereastră. Îi rosti numele, dar Robert nu mai răspundea nimănui. Spaima îl făcea surd. Antonin îl luă de braț.

— Mergeți să deschideți ușa! auzi el.

Leproșii coborâră în cele din urmă. Mulțimea umplea străduța. Valurile de oameni năvăleau în jurul casei dărăpănate. Unele familii se îmbulzeau la ferestre. De peste tot se auzeau murmure. Strigătele împotriva leproșilor veneau din întreg orașul. Niște femei agitau cruci și mătănii. Iar pe străzile învecinate răsunau cântece religioase.

La apariția medicului, se făcu liniște. El scrută mulțimea și, cu o voce puternică, anunță că leproșii erau sub protecția cetății și a bisericii. După care o luă în fruntea cortegiului.

Antonin privea rândurile de oameni dându-se în lături la trecerea lui. Și o amintire îi redeșteptă o durere subtilă. Revăzu silueta tatălui său trecând prin aceeași mulțime și pașii lui urmându-l, în spațiul gol apărat de capa lungă care îi flutura pe umeri. Acea capă de care se agăța mâna lui de copil și acel gol care îl izola de rumoarea lumii și care îl proteja de toate relele.

Leproșii au fost conduși mai întâi la biserică pentru ceremonia de excludere.

Magistratul îi aștepta la intrare. Sergenții le întinseră în vârful unei lănci roba roșie cu două mâini albe cusute pe piept, pălăria cu boruri largi și hârâitoarea[8]. Fură puși să îngenuncheze sub o pânză neagră întinsă între niște traverse și preotul acoperi fața fiecăruia dintre ei cu un văl gros. Femeia și tovarășul bărbatului fără nas plângeau, acesta

din urmă stătea drept, aparent fără nicio emoție.

Mulțimea năvăli în biserică. Se auzi dangătul funebru al clopotului și slujba începu. Preotul aruncă o lopată de pământ din cimitir peste capul nefericiților și declară în liniștea reinstalată:

— Prietene, acesta e semnul că ești mort pentru lumea asta, dar că vei retrăi în împărăția lui Dumnezeu.

El îi binecuvântă și reluă în fața fiecăruia:

— „Îți interzic să intri în biserici, în piață, în turnuri și în alte locuri în care este lume multă. Îți interzic să-ți speli mâinile în fântâni și izvoare. Îți interzic să mănânci și să bei în altă companie decât a leproșilor. Îți interzic să atingi copiii și să știi că, în clipa morții tale, când sufletul îți va părăsi trupul, vei fi înhumat într-un loc unde nimeni nu va avea dreptul să intre".

Sergenții îi escortară apoi spre leprozerie. Mulțimea le făcea loc. Toți se dădeau înapoi, acoperindu-și gura de teamă să nu respire aerul infectat care atinsese pielea descompusă a acelor oameni.

Când trecură pe lângă ei, Antonin auzi cuvintele pe care leproșii le repetau cu voce joasă și pe care bărbatul fără nas părea să le comande ca un șef de cor.

„Câini... Diavoli... Blestemați."

O mișcare în mulțime despărți partea de dinainte a cortegiului, îndepărtându-i de

bolnavi. Lui Robert îi reveni culoarea în obraji.

— Oare am putea să... începu el cu o voce ezitantă.

— Ce?

— Să căutăm mănăstirea Jacques.

— Tu ai vrut să vezi catedrala.

Robert încuviință lăsând nasul în jos.

— Privește... zise Antonin.

În mulțime, o mamă își ținea de mână cei doi copii, un băiețel și o fetiță, cu fețele pline de pustule infectate care le mâncau ochii. Nimeni nu făcea gol în jurul lor.

— Vezi, asta este variolă, zise Antonin.

— De unde știi?

— Am fost fiu de medic înainte de a deveni fiul Domnului.

— Ei și?

— Și ei se plimbă liberi, ca mine și ca tine, nimeni nu are ce să le zică fiindcă variola nu este o pedeapsă, spre deosebire de lepră și de ciumă.

Antonin continuă arătând spre mulțime:

— Nu le este frică de boală, ci de infern.

— Și cine a decis că variola nu este o pedeapsă? întrebă Robert.

— Nu știu. Un franciscan, fără îndoială... tu mi-ai zis că erau toți cu fața ciupită de vărsat.

— E-adevărat, încuviință Robert cu un aer grav.

Se vedeau niște bâte ieșind pe ferestre și pe uși. Ura se întețea din nou, pe măsură ce

leproșii se îndepărtau de biserică. Niște copii adunau pietre.

Cei doi frați contemplau neputincioși haosul lumii și minutele care urmară rămaseră întipărite pentru totdeauna în memoria lor. La trecerea leproșilor, mama copiilor cu fețele ciupite de vărsat îl scuipă în obraz pe bărbatul fără nas. Acesta nu încetinise nici măcar o dată pasul de la ieșirea din biserică, în pofida loviturilor și a bâtelor care îi barau drumul. Ceilalți doi se târau în urma lui, cu brațele ridicate în cruce pentru a se proteja.

Scuipatul femeii îl opri și mulțimea se dădu în lături, izolând un spațiu larg în jurul lui.

Fără niciun cuvânt, el înaintă spre femeia care se dădea înapoi ascunzându-și cei doi copii agățați de rochia ei. Paznicii continuau să meargă înainte, fără să vadă nimic.

Dintr-o singură mișcare, bărbatul fără nas își dădu laoparte vălul de pe față și o smulse pe fetiță din mâinile mamei ei. Brațul lui o ridică de la pământ și o apropie de fața lui. Îi înăbuși țipătul punându-și buzele pe gura ei. Apoi o aruncă pe jos, în noroi.

O liniște stranie se lăsă deodată. „O liniște de mormânt", gândi Antonin.

Urletul mamei o sparse și toți începură să zbiere ca în mijlocul unei cirezi turbate. Un gardian se repezi asupra bărbatului care sfida mulțimea aruncând spre ea sărutări cu mâna lui mutilată.

Sabia lui îi străpunse ceafa.

---

[7] Denumirea latină a drumului care trecea prin Toulouse, unul dintre cele patru drumuri din Franța pe care mergeau pelerinii pentru a ajunge la Santiago de Compostela, în Spania, la mormântul apostolului Iacob cel Mare.

[8] Dispozitiv din lemn cu mâner care, prin învârtire, produce un zgomot specific. Era folosit de leproși pentru a-i avertiza pe cei din jur de prezența lor.

CAPITOLUL 6
Inchiziția

După întâmplarea cu leproșii, cei doi călugări nu mai scoseseră nicio vorbă.

O luaseră pe drumul care ducea la mănăstirea dominicanilor.

— Vezi... începu Robert, cerneala...

— Ce-i cu cerneala?

— Sunt arborii, când se îmbolnăvesc.

— Ce tot spui?

— Știi bine. Gogoșile de ristic sunt ca un bubon pe scoarța stejarilor când un soi de muscă veninoasă îi pișcă. Asta-i face să se umfle pe alocuri ca și pielea acestor nefericiți. Și din aceste tumori ale scoarței se extrage frumoasa cerneală pentru velinurile tale.

— Și ce-i cu asta?

— Și la fel e și pentru leproși. Ei produc cerneală. Care-i va servi lui Dumnezeu să-și scrie voințele. Și pentru ciumă e la fel. Și pentru noi... Totul produce cerneală. Lacrimile noastre sunt negre, cerul scrie cu ele, de aceea suntem aici.

Antonin simți emoția din vocea prietenului său. Îi întâlni privirea strălucitoare și îl apucă de braț.

O luară înspre chei pentru a merge pe malul drept, spre nord.

Se lăsa seara. A doua zi aveau să meargă la atelierul miniaturistului din piața Saint-Didier. La el se găsea tot ce trebuie pentru

scris: pene și gogoși de ristic tratate. Pentru cerneala fină, starețul le recomandase un maestru de pe insula Ramier, reputat pentru calitatea preparatelor lui. Mănăstirea producea și ea cerneală, dar nu era suficient să înmoi gogoșile de ristic făcute bucățele în borcane pline cu apă de ploaie. Gogoșile de ristic ale călugărilor eliberau un tanin slab care adera prost la pergament. Maestrul miniaturist avea secretul lui, astfel încât cerneala să se înnegrească și să adere, un lipici făcut din gumă arabică și o esență rară pe care niciun scriptoriu nu și-o putea permite: vitriolul verde, care crea negrul profund.

Starețul fusese categoric în această privință. Să nu se întoarcă fără velinuri și fără vitriol verde.

Fluviul era lat. Antonin, care nu văzuse niciodată marea, își zicea că așa era probabil și ea. Era suficient să mai adauge niște valuri.

Pe vadul Bazacle, niște bărbați traversau fluviul pe jos. Nu era nevoie de pod. În jurul lor, pluteau mai peste tot mori, lipsite de aripile lor. Morile acelea semănau cu niște corăbii mari ancorate în șenal pentru a profita de curenții puternici care treceau prin imensele lor roți cu zbaturi și care puneau în mișcare piatra de moară. Ele zdrobeau grâul pentru o pâine care păstra probabil în miezul ei miresmele de ocean care se simțeau în apa tuturor fluviilor.

Pierduți în contemplarea morilor plutitoare, cei doi prieteni nu dădură atenție bărbaților care se apropiau. Robert îi zări primul și, după înfățișarea lor, simți o amenințare. Nu erau derbedei de pe chei. Înaintau fără grabă. Doi bărbați tineri și unul mai bătrân care își târa piciorul. Erau înarmați, ca niște soldați, cu o sabie cu tăiș dublu agățată la cingătoare. O cruce roșie se vedea pe reverele scapularului lor.

— Oblați, murmură Robert.

Niște războinici, adesea răniți, care se întorceau din bătălii pentru a se pune în slujba mănăstirilor. Sistemul oblaților militari data de pe vremea cruciadelor și le oferea cavalerilor invalizi viața sfântă a oblaților monastici care nu depuneau jurăminte de călugărire.

Bătrânul soldat îi salută și declară că avea sarcina de a-i escorta la mănăstirea dominicană. Tonul lui era politicos, dar ferm. Robert și Antonin se uitară unul la altul surprinși. O escortă pentru doi călugări cerșetori anonimi aflați în trecere prin oraș era o onoare inexplicabilă. Ei îi urmară pe bărbați printr-un labirint de străzi care îi îndepărta de fluviu. Robert se miră de acest lucru. Bătrânul soldat îl liniști, spunându-i că așa scurtează drumul obișnuit cu câteva minute.

Antonin se aplecă spre prietenul său și îi șopti:

— Nu este drumul spre mănăstire, mergem spre sud.

— Știu, răspunse Robert tulburat.

Văzură în depărtare turnurile castelului Narbonne înspre cartierul carmeliților.

Soldatul încetă să le mai răspundă la întrebări. Îngrijorarea lor creștea. Trecură de ruinele zidului roman și ajunseră într-un loc deschis.

Robert încremeni.

— Știu unde ne duc.

— Unde? întrebă Antonin.

— Acolo, zise Robert arătând o clădire sumbră. În casa Seilhan... casa Inchiziției.

Oblații îi îmbrânciră pentru a-i face să înainteze.

Robert îl interogă iar pe bătrânul cruciat, care rămânea mut.

— Ei o să vă răspundă, zise el când ajunseră în fața edificiului.

Doi călugări în alb îi așteptau în pragul acestei case celebre în lumea dominicană. Ordinul fusese fondat aici, în urmă cu un secol și jumătate. Sfântul Dominic trecuse pragul acestei uși înaintea lor, dar această amintire sfântă nu aduse nicio alinare inimii lor. Fură conduși în interiorul clădirii din cărămidă. Ferestrele joase, boltite, erau ferecate cu grilaje. Un vestibul întunecat, închis cu o ușă mare de fier, îi izolă brusc de rumoarea orașului. Antonin avu sentimentul că viața rămânea în urma lor.

Traversară curtea interioară. Niște călugări care se plimbau își ridicară gluga pe cap înainte de a trece pe lângă ei. Incinta principală era enormă. Două brațe boltite încadrau niște curți secundare legate între ele prin culoare până la un claustru, aflat lângă o capelă și un refectoriu. Dormitorul călugărilor situat pe o latură era față în față cu închisoarea Inchiziției. Din exterior, nimic nu te făcea să bănuiești existența acestei mănăstiri ciudate, cu aripi simetrice, una pentru rugăciune, cealaltă pentru suferință.

Au fost lăsați să aștepte într-un hol înghețat, la ușa capelei principale.

Un sacristan, pe lângă care cel de la mănăstirea Verfeil părea un trubadur vesel, veni cu o cheie pe care o băgă în broască.

Robert și Antonin nu știau că se putea încuia ușa unei capele.

Intrară într-o încăpere vastă la fel de friguroasă și sobră ca un dormitor de cistercieni. O cruce goală ocupa prezbiteriul. Vitraliile în tonuri de gri ale ferestrelor filtrau o lumină opalină. Nici cădelniță, nici potir, nici bănci pe pământul fără dale, acoperit doar cu un lut roșiatic perfect uniform. În mod evident, își zise Antonin, un loc unde nu te mai rugai la Dumnezeu.

Vechea capelă a Sfântului Dominic fusese transformată, la începutul secolului, în sală de tribunal unde se țineau procesele ereticilor. De decenii întregi, nicio cântare nu

mai trecuse prin aceste ziduri ale căror pietre nu mai adunau decât strigăte și lacrimi.

Inchizitorul era gras. Lucru rar la dominicani, care considerau că era o datorie să fii slab.

De la apariția ordinelor religioase cerșetoare, călugării se supuneau carnetului de privațiuni. Robert, care se rotunjise după misiunea lui în bucătăria mănăstirii, fusese dojenit de stareț. „Crucea poartă trupurile ușoare", zicea el, cele care nu opun rezistență urcării lor în cer.

Inchizitorul nu respectase regula, dar în ținuturile din Languedoc, regula era cea impusă de el. La sud de Loara, inchizitorii nu ascultau de nimeni altcineva decât de papă. Altfel spus, de ei înșiși, în cea mai mare parte a timpului.

În afară de frații lor dominicani și de câteva ordine pe care aveau datoria să le respecte, în ochii lor nu existau decât canonici, o masă de clerici complet inculți care se supuneau unor episcopi un pic mai puțin idioți decât ei, dar a căror aviditate și ignoranță dezonoraseră biserica. Pedepsele pe care le meritau aveau să se abată într-o bună zi asupra lor, când inimile tuturor ereticilor vor fi fost smulse.

„Inchizitorul grăsan", cum îi spuneau denigratorii, credea într-un Dumnezeu nemilos și slab. Era un om înțelept, riguros și frugal. Își impunea să țină posturi și purta ciliciu pentru a-și aminti de suferințele lui

Iisus Christos. Dar trupul lui nu urma sentințele voinței sale. Printr-o stranie anomalie chimică, se îngrășa când îl hrănea cu puținul pe care și-l îngăduia. Cariera lui în sânul ordinului avusese de suferit din această cauză. Pentru a-și dovedi buna-credință în fața unor martori mandatați de cardinalii de la Roma, starețul lui fusese nevoit să-i impună mai multe săptămâni cu pâine și apă, închis în chilia lui. Greutatea lui nu avusese de suferit, spre deosebire de starea de suflet care nu-și revenise niciodată în urma acestei nedreptăți biologice.

Inchizitorul Louis de Charnes avea o părere foarte bună despre el însuși, când acest „el însuși" își abandona haina de carne și se împăuna cu spirit și credință. Disprețul pe care i-l inspira propriul trup avusese influență asupra judecăților sale. Severitatea lor nu slăbea decât în privința femeilor a căror carne ciudată avea oroare s-o tortureze, așa că prefera s-o lase să putrezească încet în temnițele puterii civile.

El nu semăna cu marii inchizitori din deceniile trecute, a căror amintire mai înspăimânta încă poporul. Aerul lui bonom liniștea, asculta vocea acuzaților cu o aparentă mizericordie, dar condamnările lui erau dintre cele mai nemiloase.

Cei doi frați stăteau în genunchi, cu capul plecat. Fără să-și dea seama, se apropiaseră unul de altul și umerii li se atingeau. Amândoi fuseseră cuprinși de aceeași

neliniște. Simțeau un nod în gât și o sudoare groasă le curgea pe spate în pofida frigului mușcător. Și Antonin, și Robert înțelegeau că nu era vorba de o convocare, ci de o arestare. Niciunul dintre ei nu vedea ce rău putuseră să comită pe drumul velinurilor. Dar știau că Inchiziția nu avea ce face cu actele care se comiteau și vâna mai degrabă gândurile necurate pe care le descoperea prin clarviziune.

Inchizitorul avea acces la conștiințe. Antonin își zise că avea să plătească pentru dorința lui carnală față de prostituată și Robert pentru furtul bucății de slănină.

Probabil că niște delatori îi surprinseseră. „Exploratorii", spionii judecătorilor, supravegheau totul și dibuiau ca niște câini de haită gândurile eretice din orașe, sate, castele, biserici și din mintea păcătoșilor. Ce puteai face împotriva lor? Anchetau până și în cimitire, unde groparii dezgropau la ordinul lor scheletele necredincioșilor care le scăpaseră. Cadavrele erau trimise pe rug și ardeau alături de cei vii, pentru ca fiecare să mediteze la lecția Sfintei Inchiziții: lumea de dincolo nu va fi un refugiu pentru trădători.

Inchizitorul stătea singur pe un scaun lat din lemn, fără ornament și fără culoare, în mijlocul prezbiteriului. Trei scaune goale îl înconjurau — cele pe care stăteau, în timpul audiențelor, călugării lui asesori și cel al notarului însărcinat cu redactarea proceselor-verbale. Tribunalul Inchiziției nu era reunit

în întregime, ceea ce nu-i liniștea pe cei doi acuzați.

Antonin își amintea cuvintele prietenului său în pădurile din Verfeil.

— Ai văzut vreodată vreun om arzând, Robert?

— Nu, dar am văzut niște porci arzând. Probabil că nu e mare diferență.

Tresăriră. Vocea inchizitorului răsună în sală.

— Fratele Antonin și fratele Robert de la mănăstirea Verfeil.

Vocea înaltă ieșea dintr-un gât gros. Pliurile lui înghițeau bărbia aproape invizibilă și gura delicată cu buze stacojii părea machiată.

— Tatăl tău era medic, frate Antonin. Și al tău, frate Robert?

— Argat.

— Țăran?

— Nu, îl corectă Robert, nu țăran, argat. Bunicul meu era țăran, tata avea niște terenuri la Bellugue pe care le administra pentru un senior.

Inchizitorul lăsă liniștea să-și reia locul. Tinerii călugări vedeau niște forme materializându-se pe scaunele goale unde stătea pentru ei un tribunal de spectre făcut pentru a-i condamna. Vocea mieroasă le risipi.

— Cum se poartă starețul Guillaume?

Întrebarea îi derută, se uitară unul la altul și Robert se pregăti să răspundă, dar

inchizitorul ridică mâna.

— Fratelui tău i se adresează întrebarea.

El așteptă ațintindu-și privirea asupra lui Antonin, care stătea în genunchi, cu ochii plecați, și nu știa ce să zică.

— Tu îi doftoricești pe călugări? reluă inchizitorul.

— Cultiv plante medicinale și pregătesc remediile, răspunse Antonin.

— Nu ai și iarba-dracului în grădina ta?

— Nu, părinte.

— Frate Robert?

— Niciodată, părinte.

— Care este, după tine, cel mai bun remediu pentru un dominican?

Antonin ezită:

— Vă referiți la cea mai bună iarbă?

— Nu, la cel mai bun remediu.

— N-aș putea să spun, articulă Antonin.

Inchizitorul își repetă întrebarea cu răbdare.

— Care este cel mai bun remediu pentru un călugăr?

— Rugăciunea, răspunse brusc Robert.

Aceste cuvinte părură să-l satisfacă pe inchizitor. Capul lui mare se legănă. Își duse mâna la pleoape și rămase așa câteva clipe, cu capul plecat. Pe cei doi călugări începeau să-i doară genunchii.

— Frate Antonin, întrebă inchizitorul, cum ți se pare sănătatea starețului tău?

Antonin aruncă o privire la Robert așteptând ajutor. Dar Robert rămânea

paralizat alături de el.

— Bună, zise el în cele din urmă, dar picioarele îi sunt umflate și uneori respiră anevoie.

— Nu mă refer la sănătatea asta.

— Nu înțeleg, părinte.

— Ca fiu de medic, ar trebui să înțelegi, zise inchizitorul pe un ton mai tăios.

Apoi se întoarse spre tovarășul său:

— Tu ce crezi, frate Robert?

Robert bâigui un răspuns imperceptibil.

— Ca fiu de țăran, este normal să nu crezi nimic despre asta. Dar tu, frate Antonin, tatăl tău ar fi trebuit să te învețe că sănătatea este o trinitate: cea a trupului, cea a minții și cea a sufletului. Nu mă refer la sănătatea fizică a lui Guillaume, nici la sănătatea lui spirituală care a fost mereu un model pentru noi toți și pe care ați fi incapabili amândoi s-o judecați. Dar ce zici despre sănătatea lui mentală?

— Nu știu, părinte.

— Spune uneori vorbe ciudate sau care, să zicem, nu sunt în concordanță cu pacea și armonia necesare unei vieți închinate lui Dumnezeu?

— Nu l-am auzit niciodată pe starețul Guillaume rostind cuvinte lipsite de armonie, părinte.

— Se spune că scrie o carte.

— Da, răspunse Antonin, acesta este motivul misiunii noastre...

Inchizitorul își învârti inelul de fier de pe degetul arătător. Nicio piatră, nicio

incrustație — un inel din oțel mat, ca o verighetă. Calm, părea să aibă timp destul sau poate că timpul i se supunea de frică să nu fie judecat prea sever.

Cei doi călugări nu mai știau câte minute sau ore se scurseseră de la intrarea lor în capelă.

— Unde sunt velinurile?

— La tăbăcar, cu măgarul nostru.

— Și ce copie va fi cartea asta?

— Nu știu, părinte.

— Ce traducere va fi?

— Nu știu.

— Călugării dominicani traduc sau copiază. Traduc texte grecești sau copiază din părinții latini ai bisericii. Cincizeci de piei, frate Antonin, ar fi mai potrivite pentru *Organonul* lui Aristotel, dar velinurile sunt atât de scumpe... de ce ordinul nu a fost avertizat de acest lucru? Știi?

— Nu știu, părinte.

— Și tu, frate Robert, care nu spui nimic?

— Starețul nu vorbește despre aceste lucruri, răspunse Robert.

— Ah... reluă inchizitorul înăsprindu-și vocea. Există totuși niște lucruri pe care le aflăm fără a avea nevoie să ne fie spuse. Tu, de exemplu, Robert de Nuys, fiul lui Albert, știu niște adevăruri despre tine, pe care nu mi le-ai fi mărturisit.

Inchizitorul puse să fie chemat oblatul. Bătrânul cruciat intră și se apropie de ei. Ținea în mâini un lanț cu două brățări de fier

la capete, care atârnau spre pământ. Inchizitorul scoase dintr-un buzunar al tunicii un pergament rulat pe care îl desfășură.

— Am aici un act de acuzare. La Albi, primăvara trecută, un dominican ar fi stâlcit în bătaie pe unul dintre frații noștri franciscani în timp ce acesta răspândea cuvântul Domnului. Povestea asta îți sună cunoscută?

Robert ținea capul plecat, incapabil să rostească vreun cuvânt.

— Vezi tu, Robert de Nuys, ordinul dominican este un ordin pacifist și frățesc cu membrii tuturor celorlalte ordine ale creștinătății și cu atât mai mult cu frații lui călugări cerșetori, franciscanii.

La un gest al inchizitorului, oblatul prinse brățările de fier la gleznele lui Robert. Tânărul călugăr abia dacă se împotrivi când doi soldați îl apucară de umeri pentru a-l ridica. Picioarele amorțite nu-l mai țineau și fu nevoit să se lase dus până în pragul capelei.

— Părinte...

Inchizitorul îi opri pe gardieni.

— Vrei să vorbești, frate Antonin?

— Da, părinte.

— În apărarea fratelui tău?

— Episcopul din Albi l-a judecat deja, a făcut penitență.

— Episcopul? Ce e decizia unui episcop față de judecata Inchiziției? Dacă ordinul tău a fost ales de papă să judece problemele

Bisericii, o să-mi interzici tu, un călugăr de la mănăstirea Verfeil, să pedepsesc o oaie neagră care dezonorează haina noastră albă?

— A făcut penitență aspră, sunt martor.

Inchizitorul îl privi cu un aer aparent înduioșător și reluă cu o voce blândă:

— Frate, știi de ce nu există niciodată avocat în tribunalele Inchiziției?

Antonin clătină din cap.

— Pentru că Dumnezeu e cel care-l apără pe acuzat. El îi decide iertarea sau pedepsirea prin intermediul vocii mele.

— Robert nu este vinovat, părinte.

— Destul! îi tăie vorba inchizitorul lovind cu pumnul în brațul scaunului.

Trupul lui dolofan tremură întorcându-se spre Robert. Inchizitorul îndreptă spre el degetul cu inelul de fier.

— Eu voi decide asprimea penitenței tale. Vei rămâne în carceră până în ziua în care tribunalul meu te va judeca. Luați-l!

Oblații ieșiră cu Robert, târându-i trupul înlănțuit. Antonin rămase singur în fața inchizitorului. O furie de nestăpânit îi umplea sufletul, tulburându-l peste măsură. Strânse din pumni și respinse rugăciunile care băteau în ușa inimii lui de călugăr.

CAPITOLUL 7
Trădarea

— Ce înseamnă carceră?

— După părerea ta, părințele? glumi oblatul pe care Antonin îl întrebase.

Un soldat adăugă:

— O celulă în care te simți foarte bine. Înveți să dormi în picioare.

Râsul lor dezgustător îl făcu pe Antonin să o ia spre dormitorul comun.

Se lăsase noaptea, întunecată și umedă. Lumânările din casa Seilhan nu luminau nimic. Pe culoare, o lumină gălbuie picura odată cu ceara care se scurgea și cădea ca și ea, în picături galbene, călăuzind drumul gândacilor. Așa i se păru claustrul pustiu: ca un drum al gândacilor. Frații care se învârteau pe-acolo urmau linia acestora, trasată de niște licăriri la fel de rahitice precum inimile lor. „Gândaci... gândaci...", își repeta Antonin pe drumul spre dormitor în timp ce ochii i se umpleau de lacrimi gândindu-se la soarta prietenului său.

Se trezi în zori. Un călugăr veni să-i lase rănița la picioare. Acesta îl conduse în tăcere la capela principală, unde îl aștepta inchizitorul, înconjurat de oblați. El le făcu semn bărbaților să iasă și rămase singur cu Antonin.

Acesta nu se puse în genunchi.

— Ți-am trimis gogoșile de ristic, esențele și penele de scris la tăbăcărie.

El auzea cuvintele inchizitorului, dar nu le înțelegea încă sensul.

— La tăbăcărie?

— Da, cu velinurile. Le vei încărca pe toate pe măgarul tău și vei apuca drumul înapoi spre Verfeil.

— Și Robert?

Inchizitorul nu răspunse. Antonin simțea că totul îi scapă. Supraviețuirea lui Robert era legată de supunerea lui, dar el nu pricepea ce vrea inchizitorul. Rămânea neputincios în fața acestui bărbat glacial al cărui trup monstruos se revărsa din scaun și care îl studia ca pe o insectă prinsă în capcană.

Ar fi vrut să-i vadă gâtul tăiat ca pe cel al leprosului de la catedrală, dar își calmă furia, așa cum îl învățase starețul Guillaume, eliberându-se de gândurile rele. Nu reuși să-și alunge din minte imaginea lui Robert, stând în picioare în celula lui, și simți cum i se strânge stomacul.

— Nu înțeleg, reuși el să spună cu o voce pierită.

— Guillaume trebuie că are o mare afecțiune pentru tine dacă ți-a încredințat o misiune așa de importantă. Iar afecțiunile sunt adesea reciproce.

Antonin înfrunta privirea inchizitorului. Era curaj în atitudinea lui, lucru puțin obișnuit la un călugăr de vârsta sa. Dar inchizitorul era obișnuit cu mândria și

curajul. Știa că era vorba de bunuri perisabile care se stricau foarte repede în aerul fetid al celulelor sale sau sub loviturile de ciocan ale călăului. Câte înalte demnități nu se plecaseră la genunchii lui după câteva ore pe patul de tortură[9]! El îi prefera pe cei lași care se debarasaseră încă de la naștere de spoiala de curaj și de noblețe care rezista atât de puțin la suprafața pielii omenești. Aceștia îl făceau să economisească eforturi și bani, căci timpul de lucru al călăilor îl costa. Motiv pentru care le acorda celor lași mai multă clemență decât celor curajoși.

— Știi ce vreau?

Antonin nu răspunse. Inchizitorul se aplecă spre el. Simți parfumul de mosc. Doi ochi de culoarea smaraldului pe jumătate închiși se apropiară pentru a-i sonda sufletul.

— Vreau să știu ce scrie.

Antonin începea să întrezărească un licăr de speranță.

— Oare frica de iad te-ar putea împiedica să mă minți, frate Antonin?

Inchizitorul făcu o mutră neîncrezătoare și, fără să aștepte răspunsul, continuă:

— Eu, unul, nu cred că frica de iad te-ar împiedica să mă minți. Dar frica de a-l pierde pe fratele tău Robert, da. Nu cea de iad.

— Minciuna este un păcat, murmură Antonin.

— Păcatele se mărturisesc, frate Antonin. Asta este forța lor. Spovedania este armura păcătosului. Ea îl protejează, îl apără, îl iartă.

Cum să cred că frica de păcat va fi suficientă din moment ce păcatul poate fi iertat? Dacă mi-ai promite să nu omiți nimic din munca stareţului tău, aș crede în sinceritatea ta, căci ai o inimă pură. Și te vei gândi cu bună-credință că această promisiune garantează încrederea mea. Dar ceea ce garantează sinceritatea unui bărbat, mult mai bine decât promisiunile lui, este fratele său atunci când îl deții.

— Nu am nevoie de...

— Taci! îi tăie vorba inchizitorul, și ascultă: am în mâinile mele viața spirituală a fratelui tău. Tribunalul nu condamnă niciodată la moarte, el încredințează destinul condamnatului autorității laice a prinților. Lumea pământească este cea care îi arde pe rug pe vinovați, nu lumea celestă căreia îi aparținem noi. Eu pot totuși să-l iert sau să-l condamn, asta depinde de tine. Și dacă eu îl condamn, deși brațul secular[10] îi va acorda iertarea, îi voi exclude sufletul din ordinul nostru. Pentru toți frații lui, el nu va mai însemna nimic. Cel care îi va da de pomană va fi blestemat, cel care îl va îngriji va fi blestemat, cel care îi va vorbi va fi blestemat. Va fi precum leprosul pe care l-ai văzut ieri. Ba mai rău, va fi un lepros spiritual care îi va implora pe soldați să-l târască pe rug.

Vocea i se înăspri:

— Vreau să primesc o scrisoare în fiecare săptămână, în care îmi vei recopia ceea ce îți va fi dictat stareţul Guillaume. Vreau să nu

uiți nimic, nici măcar unul dintre cuvintele lui, chiar dacă nu le înțelegi. Îți încredințez o sarcină grea, dar, dacă o duci la bun sfârșit, ea ți-ar putea deschide ușile funcțiilor înalte din ordinul nostru — voi avea eu grijă de asta. Și mai ales va salva viața scumpului nostru frate Robert.

Îl chemă pe oblat, care îi întinse ranița lui Antonin împreună cu o desagă ce conținea pâine și o ploscă plină. Inchizitorul adăugă în ea o trusă de piele în care fuseseră pregătite foi de pergament și pene de scris.

— În fiecare duminică la ora vecerniei, un oblat va veni să ia scrisorile tale.

— Ce o să-i spun starețului despre Robert?

— Că s-a îmbolnăvit și că îl ținem aici până se înzdrăvenește.

— Pot să-l văd, părinte?

Inchizitorul îl privi pe tânăr cu bunăvoință și îi ceru oblatului să verifice dacă bagajul era complet, apoi, întorcându-se la Antonin, îi răspunse cu un aer compătimitor:

— Nu.

Oblatul îl conduse pe călugăr înapoi până la ușă. Lumina palidă a zilei intra în capelă. Antonin aruncă o ultimă privire la urmele genunchilor săi și ai lui Robert care se mai distingeau încă în pământul umed. Când trecu pragul, auzi vocea ascuțită a inchizitorului.

— Frate Antonin!

Oblatul îl opri. Inchizitorul se ridicase, trupul lui părând să se lățească în tot

prezbiteriul. Degetul cu inel de fier era îndreptat spre călugăr.

— Dacă mă trădezi, Antonin din Verfeil, voi pune să fie strivit, în numele tău, fiecare oscior al fratelui Robert.

Apoi, cu un semn din cap adresat oblatului:

— Ia-l de-aici! ordonă el.

Antonin o porni înapoi spre Verfeil pe drumul pelerinilor. Unde era Robert? Câte nopți de chin urma să petreacă în carceră? Ce soartă avea să-i rezerve inchizitorul? La ce torturi era în stare să-l supună? Și cât prețuia prietenul care nu-i împărtășea suferințele? Era ușor să pretinzi că ești prieten rămânând la ușa carcerei. De ce vei fi în stare? își zicea Antonin. Să sacrifici încrederea starețului și a fraților tăi pentru a înainta singur, până la capăt, pe acest drum al trădării? Nu toate drumurile trădării se plăteau în monedă sufletească?

Pelerinii coborau spre Toulouse și își scoteau pălăria când treceau pe lângă călugărul ce urca spre mănăstirea lui fără să-i vadă. Ei coborau și el urca, el făcea calentoarsă, pe drumul pelerinajului său. Antonin mergea singur, cu spatele întors la Compostela, spre o biserică ce nu era aceea a Sfântului Iacob. Singurul pelerin pe drumul apostolului pe care nimeni nu-l va celebra niciodată și care nu iertа niciun păcat. Singurul care mergea în pelerinaj la Iuda.

— Unde este prietenul tău? îl întrebă tânărul tăbăcar.

— E bolnav.

Măgarul îl aștepta în fața cuvelor în care se înmuiau pieile, încărcat cu velinuri și gogoși de ristic. Tăbăcarul îi dădu o teacă de piele care conținea flacoanele de vitriol verde.

— Va fi cea mai frumoasă carte din lume, îi zise el strecurându-i în mână o medalie.

Antonin o învârti între degete. Pe o față era gravată emblema ordinului, crucea deasupra căreia se afla steaua cu opt brațe, simbol al Sfântului Dominic. Pe revers, o literă neagră[11], un E majuscul, încă se mai vedea sub scrijeliturile cuțitului care încercase s-o șteargă. Tânărul își puse mâna pe a lui și îi îndoi degetele pe medalie.

— N-o arăta nimănui, îi zise el înainte de a se întoarce în pivnița cu velinuri.

Antonin își reluă încet drumul. La ieșirea din tăbăcărie, se întâlni cu prostituata, care făcu un pas spre el, dar se opri la distanță. El se gândi că va avea parte de aceeași privire ca în prima zi, dar ochii lui căpătaseră probabil o altă culoare, căci femeia manifestă brusc cea mai mare indiferență față de el și îl lăsă să treacă, întorcându-i spatele.

O apucă din nou pe drumul pietruit al mănăstirii, în vreme ce o ploaie urâtă se abătea peste Toulouse. Înainta încet, fără să-și protejeze sutana. Cu ochii la ciorapi, lăsând măgarul să-i ghideze mersul. Gânditor.

Își amintea de cuvintele spuse de Robert în pivnița hangiului. Ceea ce întorcea privirea fetelor în altă parte nu avea nimic de-a face cu hainele sau cu înfățișarea. Ceea ce le îndepărtează de noi este propria noastră rușine.

---

[9] Instrument de tortură foarte popular în Evul Mediu, acest „pat" avea o serie de tamburi și scripeți care întindeau sforile ce țineau victima legată de mâini și de picioare, astfel încât articulațiile cedau rând pe rând.

[10] Justiția laică, civilă, în opoziție cu tribunalul ecleziastic.

[11] Literă gotică. (*N.a.*)

CAPITOLUL 8
Orfelin

În comunitatea beghinelor din Ville Dieu, pe Rin, la 11 aprilie 1348, eu, Guillaume, mă pregătesc să duc la îndeplinire cea mai banală dintre misiunile acestui secol: să mor.

Nu sufăr încă, dar ciuma este în mine.

O știu la fel de bine ca medicii din Köln, specialiștii pe care marea maestră a comunității de beghine i-a adus la începutul epidemiei și care au murit cu toții de atunci.

Medicina nu vindecă ciuma.

Nici ierburile, nici dacă ți se ia sânge, nici aplicarea de fier roșu sau de gheață pe buboaie, nici posturile, nici îndoparea cu decocturi grețoase, nici plăgile tratate cu apă sfințită sau flagelate, nici vrăjitoriile ori rugăciunile... nimic nu vindecă ciuma. Chiar și sacrificarea evreilor este inutilă. Cu cât sunt arși mai mulți, cu atât răul se răspândește mai repede.

Pe fereastra camerei mele văd fluviul pe care l-am traversat adesea împreună cu cel căruia îi eram elev. Mă întreb ce am învățat de la dispariția lui și mai ales ce am făcut fără el. Nimic care să merite vreun strop de mândrie.

M-am învârtit neîncetat în mintea mea ca într-o celulă. Am încercat zadarnic să unesc, într-o singură persoană, pe cel care m-a învățat totul și pe cel pe care l-am văzut trăind atât de rău. Acești doi oameni, care au sălășluit în maestrul meu, cum vor putea ei să fie judecați

împreună? Cum vor putea să fie împărțite echitabil pedeapsa unuia și grația celuilalt? Toate judecățile noastre sunt o medie între cea mai rea și cea mai bună dintre faptele noastre. Dar când diferența este atât de mare, cum să alegi între cel care merită iertarea tuturor păcatelor și cel care ar trebui să îndure toate flăcările iadului?

De-a lungul acestor ani, recolta minții mele, atât de bogat însămânțată, n-a dat decât fructe amare. Ce se va alege de mine? Plămânii îmi ard. Voi muri înainte să fiu luat. Ce rămâne din ciumați când mor în oraș, în casa lor? O cruce neagră pictată pe o ușă și vocea celor care sună din clopoței, mergând în fața căruțelor lor pline: „Cine are morți?... Cine are morți?..."

Eu am morți. Eu, propriul clopotar, am cu ce să-mi umplu căruța, cu viața mea de bărbat irosită, cu tânărul Guillaume care odihnește în memoria mea, călugărul înflăcărat care eram, cel care își ținea mâinile curate în apa credinței lui în Christos, înainte de a le mânji de sânge... Cine are morți? Eu am morți: toți acei oameni de bine care aveau chipul meu și care n-au supraviețuit. Acei oameni drepți, acei oameni blânzi, acei oameni plini de speranță pe care ciuma mi i-a luat. Acei oameni fericiți pe care nu am putut să-i păstrez, pe care n-am știut cum să-i țin în viață și ale căror rămășițe le țin într-o groapă interioară unde odihnesc, fără de pace, toți oamenii care am fost. Da, eu am morți...

Starețul închise cartea cu piele deteriorată și cu pagini distruse de umiditate. Cerneala

se ștergea și numeroase cuvinte lipsă făceau lectura aproape imposibilă. Noua operă pe velin va reînvia vechea carte neterminată și o va face indestructibilă.

— Este o carte de memorii?

— Velinuri pentru memoria unui simplu stareț? Nu, Antonin, nu scriu o carte de memorii, ci de confesiune.

Antonin se întorsese fără probleme la mănăstirea din Verfeil. Starețul era mulțumit de calitatea pergamentelor și de negrul gogoșilor de ristic. Absența lui Robert fusese justificată, așa că nu insistase asupra chestiunii.

Lui Antonin i se păruse că sacristanul îl țintuise cu o privire mai severă când descrisese febra neașteptată care îl cuprinsese pe prietenul lui și slăbiciunea care îi interzisese orice călătorie. În rest, povestea lui fusese doar ascultată și el se întorsese la viața lui de călugăr. De atunci, orele la mănăstire se scurgeau monotone și goale. Antonin redescoperea lumea fără prietenia lui Robert și întunericul ei rezista în fața soarelui. Nu se mai lumina de ziuă. Tinerețea îi fusese luată dintr-odată, smulsă de cineva care nu voia să-i facă niciun rău. Robert i-o luase fără să știe. Spera că mai era încă vie lângă el, în carceră, și poate binefăcătoare pentru fratele care o avea în grijă. În chilia lui din Verfeil nu mai rămăsese nimic din ea.

Starețul îl repartizase în scriptoriu, unde își petrecea cea mai mare parte a zilelor

pregătind scrierea pentru velinul care nu permitea niciun retuș. Frazele notate pe un pergament obișnuit erau retranscrise într-un cadru de hârtie de dimensiunile cărții pentru a pregăti locul cuvintelor, fără despărțire la capătul rândurilor. Zilele erau laborioase și nopțile scurte.

Dictările starețului începeau în zori și se opreau la prânz, oră la care Antonin se întorcea în scriptoriu până la crepuscul. Nici nu termina masa sărăcăcioasă din refectoriu, că se și întorcea imediat în claustru pentru a întârzia momentul în care avea să se afle singur în patul lui, în fața somnului. Chilia vecină a lui Robert nu era goală. Ceva, în noapte, se mișca în interior. Se auzeau din ea țipete și gemete. Își punea mâinile pe urechi, dar asta nu le făcea să tacă.

Singurul moment de odihnă îl petrecea în grădina cu ierburi, unde se ducea să respire miresmele medicinale. Îngrijind plantele, căuta amintiri. Revedea de bună seamă silueta tatălui său, pe care ciuma îl răpusese în cele din urmă, dar memoria lui n-avea nicio amintire din copilărie.

„Mai bine să nu ai amintiri decât să fie urâte", zicea Robert, care scuipa mereu pe pământ pentru a aduce omagiu blândelor figuri familiale care-i alinaseră primii ani, bătând măsura cântecului de leagăn prin lovituri de baston în cap.

Munca în scriptoriu îl îndepărta de ceilalți călugări. Toți îi deveniseră străini. Le simțea

stânjeneala și rezerva care îl izola în refectoriu și în claustru. Apropierea lui de stareț stârnea gelozii, dar era mai mult decât atât. Nimeni nu credea în boala lui Robert și deja începuseră să circule niște zvonuri legate de dispariția lui.

— Cum se poate supraviețui ciumei? îl întrebă Antonin pe stareț, care se oprise din dictat.

Să vindeci ciuma... Guillaume n-ar fi crezut niciodată că așa ceva este posibil. Epidemia din 1348 omorâse mai mult de un locuitor din trei în țările Europei. Niciodată, în istoria omenirii, nu fusese raportat un asemenea holocaust. Febra îl apucase la câteva luni de la întoarcerea din misiunea din Orient.

— Să supraviețuiești ciumei? Nu știu, Antonin. Știu doar că cei care primesc această binecuvântare sunt protejați și nu se mai îmbolnăvesc niciodată.

— Cu ajutorul lui Dumnezeu?

— Fără îndoială... și fără să vrea.

— Fără să vrea?

— Da, voința de a trăi dezlănțuie furia ciumei. În timpul tristului an 1348, am văzut sute de oameni murind — frați, surori, țărani, târgoveți, nobili — peste tot în jurul meu. Și toți voiau să trăiască, foarte mult, cu putere. Toți aveau aceeași dorință de a-i rezista. Când m-am îmbolnăvit, ultima mea preocupare era să supraviețuiesc. Am primit boala ca pe o soră care venea să-mi spovedească sufletul

păcătos. Poate asta-ți dă o șansă să scapi de ciumă: lipsa de voință.

Starețul își oferea răgazul unei plimbări înainte de nonă, al nouălea ceas al zilei[12]. Antonin îl însoțea în grădina cu plante medicinale, unde lui Guillaume îi plăcea să revadă ierburile tămăduitoare pe care le plantase el însuși cu ani în urmă. De la intrarea lui Antonin la mănăstire, îl iniția în secretele lor.

— Ce este iarba-dracului? îl întrebă el pe stareț în timp ce acesta mângâia zâmbind frunza unei salvii care, potrivit unui ermit căruia mănăstirea îi dădea de pomană, putea vindeca toate bolile.

— Nu este o iarbă, seamănă cu o algă.

— O algă terestră?

— Da. Este vâscoasă și verde și se întinde prin băltoace. Țăranii cred că bâtlanii o vomită prin jurul bălților. Este numită „scuipatul lunii". Apare noaptea, după ploaie, și dispare ca prin magie. Este planta pe care alchimiștii o caută cu cea mai mare însuflețire. O folosesc pentru a-și face piatra filosofală.

— Este o plantă diabolică, părinte.

— Plantele, ca toate elementele naturii, sunt opera lui Dumnezeu, nu-i așa, Antonin?

— Nu credeți în diavol, părinte?

— Ba da, cred în diavol. Dar diavolul este în afara lumii, asta este diferența dintre el și Dumnezeu.

— Deci diavolul nu este în plante.

— Nici în animale, nici în noi înșine. Nu trebuie să vorbești niciodată de iarba-dracului, de piatră demonică, de apă malefică, fiindcă nimic din natură nu este în posesia lui. Diavolul este străinul.

Traversară grădina în tăcere. Antonin vedea iarba-dracului crescând în jurul chiliei lui și vestind coșmarurile nopții.

În seara aceea se plimbă pe drumul de rond. Era ora rugăciunii, dar nicio rugăciune nu-i mai era pe plac de la arestarea lui Robert. Nu ar fi crezut niciodată că o fatalitate atât de nedreaptă ar putea să se abată asupra lui. Credința lui de dominican era făcută pentru luptă și supunere, nu pentru trădarea fraților săi.

Câteodată, Antonin credea că lui Dumnezeu nu-I pasă de gura lumii, ca și cum El nu mai avea nimic de făcut aici și toate astea nu-L mai priveau. Nu-L mai interesau copiii Lui, încredințați marelui orfelinat al naturii, care avea sarcina de a-i crește cum putea ea. Așa era lumea, își zicea Antonin, un mare orfelinat unde îți petreceai timpul întrebându-te de ce fuseseși abandonat. Cât despre natură, Dumnezeu o crease uitând tandrețea pe drum, căci ea iubea „dur", dacă avea cumva inimă, lucru de care te puteai îndoi.

De pe metereze, Antonin vedea noaptea ieșind din pădure, ca și cum copacii o secretau. Seva ei neagră și lipicioasă acoperea încet orizontul.

Unde era Robert la ora asta? În carcera lui? Pe patul de tortură? Suferind? Murind poate...

Niște pisici se strecurau printre picioarele lui. Drumul de rond era teritoriul lor. În timpul marii epidemii, se răspândise zvonul că mănăstirile care primeau pisicile erau protejate. Starețul Guillaume, care în general nu dădea nicio importanță zvonurilor, pe acesta îl crezuse și îl apărase în conciliul regional al dominicanilor.

Nimeni nu știa cum alungau pisicile duhoarea ciumei, dar cel puțin vânau șobolanii. Poate că starețul voia pur și simplu să scape de aceste animale față de care avea oroare. Ai fi zis că șobolanii mișunau prin amintirile lui, într-atât dezgustul pe care i-l inspirau părea să-l tulbure.

Starețul le dăduse, așadar, călugărilor sarcina de a atrage pisicile în mănăstire. Castronașe cu lapte erau puse mai peste tot pe culoare. Și zeci de pisici apăreau noaptea, furișându-se chiar și în capelă fără a fi alungate.

Astăzi, tot nu se știa dacă pisicile protejau realmente de ciumă, dar nu mai protejau de șobolani. Cei de la Verfeil ajunseseră atât de mari, încât pisicile nu se mai încumetau să-i atace. Încet-încet, deveniseră aliați. Îi surprindeai uneori plimbându-se împreună, indiferenți, adesea unul lângă altul, ca un cuplu bătrân, resemnați amândoi.

O pisică mare, cu blană galbenă și năpârlită, se apropie de Antonin. Doi ochi alungiți ca niște lame contrastau cu fața umflată. Te ducea cu gândul la inchizitor.

Se învârtea mieunând pe sub hrănitoarele suspendate pe care frații le umpleau cu unt pentru păsările mănăstirii. Rândunelele care se întorceau primăvara erau înnebunite după așa ceva. Iarna, coțofenele și ciorile stăteau de pază lângă ele pentru a prinde vrăbiile care își încercau norocul.

Antonin îi întinse pisicii un castronel de lapte, pe care ea îl neglijă cu dispreț. Voia unt, voia grăsime pentru corpul ei. Când primi bucățica galbenă pe care Antonin o scoase din hrănitoare, o înfulecă dintr-o înghițitură, cu lăcomia unui înfometat, apoi veni să-i lingă degetele încă unsuroase. Antonin întinse mâna ca s-o mângâie. Fiara se zbârli instantaneu și dădu cu laba. Ghearele ei îi lăsară trei urme însângerate pe încheietură. Antonin nu o goni, se uită cu atenție la corpul mare din fața lui, în poziție de apărare, gata să zgârie din nou.

„Nu mângâi inchizitorul", își zise el îndepărtându-se.

Prima duminică. Se apropia momentul. Se scurseseră opt zile. Gheara pisicii îi făcuse bine. Durerea se trezea. Rana era superficială, dar usturătoare. Pulsa ca o inimă minusculă, destul de puternic pentru a alimenta niște fulgerări dureroase care urcau până la subsuoară.

Trăise ultimele ore ca într-o nebuloasă, clătinându-se în el însuși. Prin această durere care nu-i dădea pace, își recăpăta încet cunoștința și începea să reflecteze asupra situației.

Copiase trei pagini de velin. Ele vorbeau despre trecut, despre ciuma de care se molipsise starețul și despre vindecarea lui. Acesta îi aducea mulțumiri Domnului și îi cerea iertarea. Antonin nu înțelegea de ce cartea avea atâta importanță. Începea ca un manual de penitență. Poate că anunța dezvăluirea unui mare păcat a cărui mărturisire o aștepta inchizitorul? Dar adevărata problemă nu era conținutul velinului. Starețul dicta încet, ca și cum avea toată veșnicia înaintea lui. Avea să-i ia luni bune să termine cartea. Cum va putea rezista Robert?

La ieșirea din capelă, nu o luă pe drumul spre chilia lui precum ceilalți frați, ci se îndreptă spre grădina cu plante medicinale. Mâna lui strângea în buzunar sulul pergamentelor care serviseră drept ciornă a textului înainte de copierea lui pe pielea prețioasă.

Bătrânul oblat îl aștepta dincolo de zidul grădinii. Întinse mâna spre el fără să scoată niciun cuvânt. Antonin îl întrebă despre starea lui Robert, dar nu primi răspuns. Oblatul purta o mantie de lână groasă pe care fusese cusută o cruce roșie, în dreptul inimii. În loc de inimă.

Tovarășii lui îl așteptau un pic mai departe. Antonin auzea răsuflarea cailor lor. Îi dădu pergamentele.

— Asta-i tot?

Antonin încuviință. Bătrânul soldat se apropie de el.

— Despre ce vorbește?

— Despre ciumă, răspunse Antonin.

— Nimic altceva?

— Nu, nimic altceva.

— Nu vorbește despre un maestru? îl interogă cu glas stins.

— Nu l-am auzit niciodată vorbind despre un maestru.

Bărbatul cu crucea roșie se retrase în întuneric.

— Când îl voi vedea pe Robert?

— Când o să meriți, zise cu dispreț oblatul.

---

12 Rugăciune creștină din liturgica orelor, care are loc în cursul după-amiezii, pe la ora 15.

CAPITOLUL 9
Kaffa

Robert stătea în picioare.

Carcera semăna cu un culoar. Închisă într-o parte printr-un zid de cărămidă și în cealaltă printr-o ușă cu tije de fier. Un călugăr o întredeschidea o dată pe zi pentru a-i întinde un castron de supă și un vas curat în care să-și facă nevoile. Trei metri lungime pe mai puțin de un metru lățime, cu o răsuflătoare pe care nu se vedea nimic și prin care pătrundea aerul rânced din celelalte celule.

Se putea sta în picioare sau culcat, dar nu pe spate, doar pe o parte sprijinit pe un umăr. Era imposibil să te așezi fără să-ți julești genunchii de relieful neregulat al zidului.

Robert stătea, așadar, în picioare și dormea ca un cal, sprijinit de pietre până la epuizare. Dar starea lui era suportabilă.

Era obișnuit cu viața aspră. Biciul tatălui său, nopțile friguroase de la Verfeil și drumurile străbătute pentru a predica îl tăbăciseră precum pieile după care se dusese cu câteva zile mai înainte. Trupul lui încă mai putea să sufere. Christos suferise mult mai mult, își zicea el.

Era călugăr. Un călugăr încheia un pact de suferință cu Dumnezeul lui. Înaintea pactului de iubire.

Inchizitorul permisese să nu-i fie încătușate picioarele și cei câțiva pași pe care putea să-i facă îi dădeau curaj.

— Merg, repeta Robert ducându-se și întorcându-se pe culoarul lui îngust dintre ziduri. Merg precum pelerinii pe drumul lor. Eu merg într-o parte, julindu-mi spatele și burta de pietre, târându-mi picioarele betege, dar, ca și ei, merg. În noaptea cea mai întunecată, nu strălucește nicio stea și Dumnezeu nu apare nicăieri. Dar Dumnezeu nu-i va apărea niciodată celui care nu merge pentru El.

Trupul îi era puternic, Robert se știa capabil să reziste la tortură. La toate formele de tortură?

Se spunea că fiecare o avea pe a lui. O tortură distinctivă, pe care nici cel mai curajos dintre oameni nu o putea suporta. Maeștrii dominicani vedeau în asta dreptul acordat diavolului de a sfâșia sufletele cele mai sigure de forța lor sau de sfințenia lor. Pentru a zdrobi mândria, păcatul cel mai mare, Domnul, în înțelepciunea Lui, hotărâse că nicio voință nu va fi invincibilă. Nimeni nu rezista la tortura diavolului. Iar Robert păstra și el, în străfundul conștiinței lui, supliciul pe care inchizitorul nu trebuia să-l descopere niciodată, altfel risca să fie pus să mărturisească toate crimele pământului. Nicio spaimă n-o întrecea pe cea care-l obseda în mersul lui de insectă printre pietrele murdare ale temniței: să vină ziua în

care inchizitorul să descopere tortura care i-ar frânge curajul.

— Stai cu ochii pe ușă, Jean, zise starețul.

Antonin nu știa că sacristanul putea să aibă și un nume. Descoperea că cei doi bărbați se înțelegeau mult mai frățește decât lăsau să se vadă în prezența celorlalți călugări. O simțise în cursul ședințelor de dictare și de copiere la care sacristanul asista de la distanță în timp ce supraveghea ușa, ca și cum aceasta amenința să se deschidă în fiecare clipă.

Starețul Guillaume și sacristanul erau legați de o prietenie pe care Antonin o bănuia veche și puternică. În intimitate, nu existau raporturi ierarhice între ei, își vorbeau ca niște frați de sânge. Într-o zi de dictare în care ajunsese mai devreme, Antonin le auzise vocile prin ușa întredeschisă. Sacristanul îi recomanda prudență starețului și el înțelesese aceste cuvinte:

„Nu spune prea mult, Guillaume, ai mulți dușmani".

— Îți place să călătorești, Antonin?

— Nu știu, părinte.

Călătoriile lui Antonin nu depășiseră cincizeci de leghe. Se născuse la Montpellier, orașul școlilor de medicină unde tatăl său dobândise partea esențială a științei lui. Nu cunoștea din lume decât un triunghi din Languedoc, care pleca de la Mediterana până la Toulouse și care se întindea în sud spre

Pirinei. Etapele călătoriilor lui din copilărie nu fuseseră decât ospicii și leprozerii. Tatăl lui îl educase singur, maică-sa nu supraviețuise aducerii lui pe lume.

Din acei nouă ani dinainte să-l aducă ciuma la dominicani, își amintea puține lucruri. Revedea același bărbat care mergea pe străzile infecte ale orașelor, purtând o mantie neagră și care se întorcea pentru a verifica dacă fiul lui îl urma. Dar chipul care îi apărea era mascat de o cagulă de piele pe care fuseseră cusuți doi ochi de sticlă. „Nu te apropia de mine", îi spunea vocea lui când i se făcea frică și iuțea pașii încercând să ajungă lângă el.

„Nu te apropia de mine...", aceste cuvinte erau singurele pe care tatăl lui i le lăsase moștenire. Ele răsunau mai puternic când simțea că frații lui îl evită de când se întorsese la mănăstire.

Starețul se reculegea în fața pupitrului. Era adâncit în gânduri. Antonin cunoștea lungile lui itinerare de tăcere. Îndrăznea acum să-i întrerupă meditația.

— Unde să călătoresc, părinte?

Starețul îl țintui pe secretarul său cu o privire obosită.

— În Crimeea, Antonin. Într-un orășel din Orient. La Kaffa.

— Guillaume...

Sacristanul ieși din întuneric și înaintă spre pupitru. Dar starețul făcu un gest spre el îndemnându-l să se liniștească.

— Vezi tu, Antonin, Jean cunoaște povestea și-și face griji. Dar eu nu povestesc decât evenimente trăite. Fapte pe care istoricii le vor relata într-o bună zi. Să nu scrii decât datele și numele locurilor. Restul nu va fi util decât pentru tine, pentru ca tu să înțelegi bine ce vreau să las gravat în carnea velinului.

— Kaffa? reluă Antonin, repetând în minte acest nume care, în imaginația lui, suna ca fâlfâitul velelor umflate de vânt ale corabiei pe care visa să se îmbarce într-o bună zi.

— Da, o colonie genoveză în Marea Neagră. Pe Drumul Mătăsii chinezești.

Antonin derulă foaia de pergament obișnuit pe care își lua notițe și își înmuie pana în cerneala spălăcită cu care scria capitolul.

Ruta genoveză lega Kaffa de China. Drumul era sigur. Tătarii făcuseră ca pacea să fie respectată masacrând aproape pe toată lumea, dar garantând protejarea comerțului. Era o călătorie lungă pentru negustorii italieni, dincolo de Marea Azov, de la Kaffa spre La Tana în nord-est, după care urma interminabilul drum făcut cu care trase de boi, apoi cu cămile, măgari, catâri, prin stepe aride și munți.

— „Kaffa"... amintește-ți acest nume.

Guillaume îl spuse pe litere, marcând o pauză după fiecare, așa cum făcea cu toate cuvintele necunoscute care trebuia să fie

scrise pe velin. Apoi se cufundă din nou în tăcere.

— Părinte, întrebă Antonin, ce s-a întâmplat la Kaffa?

— O să-ți spun, frate Antonin, răspunse starețul cu o voce calmă, dar, mai înainte, aș vrea să mă rog împreună cu tine și cu Jean.

Sacristanul reînvioră flacăra lumânărilor care ardeau pe suporturile metalice din jurul pupitrului. Căldura săpa niște găuri adânci în ceară ale cărei margini se îndoiau spre feștilă. Starețul îndepărta ceara fierbinte și ridica feștilele. Degetele lui țineau uneori flacăra ca pe o pană de scris, oprindu-se îndelung asupra ei ca și cum pielea lui nu mai simțea focul, precum cea a salamandrelor.

Antonin îngenunche lângă pupitru, așteptând intenția de rugăciune.

— Aș vrea să mă rog pentru un frate absent, declară starețul.

Antonin ridică ochii. Sacristanul și Guillaume își împreunaseră mâinile și murmurau un psalm de consolare. Antonin se uita la ei ca la doi străini care practicau un ritual despre care el nu știa nimic. Cunoștea totuși cuvintele psalmului, dar nu le putea rosti. Mâinile lui refuzau să se împreuneze, într-atât îl considerau de nedemn de rugăciune.

Guillaume și sacristanul aveau ochii închiși, dar el le simțea privirea, așa cum o simțea, apăsător, și pe cea a tuturor fraților. Atunci, ochii i se umplură brusc de lacrimi și

simți în gât niște suspine de copil pe care nu putea nici să le stăpânească, nici să le ascundă. La sfârșitul psalmului, starețul îi văzu lacrimile curgându-i pe obraji și așteptă ca ele să dispară. Apoi, după o vreme, reluă cu o voce liniștită:

— O să-ți povestesc ce s-a întâmplat la Kaffa.

CAPITOLUL 10
Veritas

— Îmbătrâneam. Aveam patruzeci și șase de ani și voiam să schimb lumea. Ordinul dominican își dăduse acordul. Puteam, în sfârșit, să mă duc la marea capelă din Kaffa de unde plecau misiunile pentru evanghelizarea Orientului. Ca misionar, Antonin, voiam să duc cuvântul lui Christos la capătul pământului, și mai ales departe de Franța, unde credința mea slăbea.

În realitate, voiam să fiu misionar pentru mine însumi, pentru a mă reconverti, departe de ceea ce știam, pentru a auzi cuvântul Domnului în pustiu.

O galeră genoveză ne dusese în prima noastră etapă, eram eu și tânărul frate care mă însoțea, nerăbdător, ca și mine, să o apuce pe drumul spre Răsărit. Dar soarta a hotărât altfel. Abia deschise, porțile orașului Kaffa s-au închis în urma noastră. Tătarii din Hoarda de Aur atacau coloniile. Vânzătorii nu mai plăteau taxele. Parfumul bogățiilor de pe Drumul Mătăsii atrăsese atenția negustorilor italieni și bizantini. Lăcomia lor curmase o pace centenară care rezistase totuși tuturor barbariilor. Se spunea că genovezii făceau trafic de sclavi pentru sultanul mameluc al Egiptului, lipsindu-i pe tătari de mână de lucru și de războinici pentru trupele lor. Un prim asediu fusese zădărnicit cu un

an înainte de sosirea noastră. Apărătorii obținuseră o mare victorie. Dar armatele Hoardei de Aur nu erau învinse și se întorceau la Kaffa.

Nu văzusem în viața mea tătari. Un călugăr ni-i descrisese ca pe niște demoni pe care Satana ni-i trimitea ca să pedepsească Europa pentru greșelile ei. Grecii le dăduseră numele pe care îl foloseau pentru a desemna Infernul.

Mă gândeam să mă opresc două zile în acest orășel de trecere, unde nu se simțeau bine decât negustătorii. Aveam să rămân doi ani. Doi ani de asediu în care n-am răbdat de foame. Marea era acolo pentru a ne aproviziona, garda pentru a ne apăra cu luptătorii ei încercați, comandată de ofițeri remarcabili. Dar aceste luni au fost îngrozitoare.

Armata tătarilor a venit prin deșert la începutul anului 1345.

Populația se îngrămădise pe meterezele duble jalonate de turnurile cetății. Santinelele anunțaseră furtună de nisip, una dintre acele furtuni obișnuite la est de marile strâmtori. A fost nevoie de mai multe ore pentru a înțelege că valurile uriașe de praf care se năpusteau spre oraș erau ridicate spre cer de galopul cailor unei armate. Un munte de praf se apropia.

Armata era imensă, acoperea deșertul. O tăcere mormântală se abătuse asupra fortului. Oamenii își puneau mâinile pe pietrele

meterezelor pentru a se asigura de protecția lor, ca și cum erau sfinte. Și noi, bieți frați ai lui Christos, singurii reprezentanți ai milostivirii lui în fața acestei puteri incredibile, le simțeam disperarea și nevoia de ajutor spiritual, mult prea apăsătoare pentru umerii noștri.

Starețul se opri și-i adresă un zâmbet binevoitor lui Antonin, care stătea în picioare în fața pupitrului, cu pana uscată ridicată în aer, neștiind ce să scrie.

— Așază-te, Jean o să-ți spună când va trebui să scrii după dictare.

El împărți cu ei un pahar cu apă.

— Vrei să știi cu ce seamănă tătarii, Antonin?

Antonin aștepta, cu ochii ațintiți la buzele starețului.

— Cu niște câini de vânătoare. Se amestecă între ei ca într-o haită, cu platoșa lor din piele fiartă care nu le acoperă brațele, cu căciulile lor din fetru îndesate până la marginea orbitelor, cu coapsele goale bătând în flancurile unor cai mai mici decât cei din țările noastre, cu coame lungi și încărcați ca niște vite de povară. Niște franjuri de metal le biciuie coiful de piele și soarele le acoperă trupurile cu sclipiri galbene. Lamele săbiilor și ale lăncilor lor ies din ranițele însângerate, din spatele șeilor. Strălucesc, Antonin, atrag soarele și se încarcă cu razele lui. Tătarii au energia cerului.

Umbla zvonul că sunt mereu în mișcare și că dorm pe caii lor în galop. Dar în ziua aceea, războinicii nu se mișcau. Călăreții erau adunați la distanță de ziduri, înțepeniți ca niște câini de vânătoare opriți în fața prăzii. Pedestrașii soseau în urma lor într-o singură masă plină de sulițe, în jurul unor care trase de cămile. Tabăra a fost ridicată de sclavii lor fără ca niciun călăreț să iasă din rând. Nimeni nu înțelegea de ce această armată rămânea nemișcată în fața noastră.

Tătarii așteptau un semn.

Se spunea că una dintre trupele lor stătuse un an întreg la porțile unui oraș așteptând semnul divin de atac. Oamenii cetății puteau să iasă liber, să treacă pe lângă caii lor, fără niciun pericol, ba chiar să-i atingă, ca pe niște statui de sare în mijlocul deșertului.

În realitate, cred că tătarii nu căutau decât să uzeze nervii dușmanilor lor. Și e adevărat că așteptarea îi scotea din minți pe cei asediați.

Primele cântece de război n-au venit decât peste două zile. Niște voci guturale, foarte joase, care răsunau împreună cu mici diferențe de ton. Cântece care aminteau de cele ale călugărilor noștri, dar care, în cazul lor, erau însuflețite de o forță animalică și sălbatică.

Niște pedestrași înarmați cu lănci se alăturară în cele din urmă călăreților și urcară pe cai în spatele lor. Acești bărbați împreună pe același cal îi înspăimântau pe soldații

noștri. Nu mai recunoșteai siluetele omenești, semănau cu niște demoni cu corp dublu și erau cu sutele. În fața unei asemenea hoarde, apărarea cetății Kaffa părea foarte fragilă. Meterezele fuseseră fortificate în mai multe puncte de la ultimul asediu. Genova trimisese cu corăbiile încărcături de pietre. În locurile care păreau mai accesibile, se dublase grosimea zidurilor și se asiguraseră porțile prin arce butante.

În afară de soldați, populația din Kaffa mai număra negustători, mercenari și o mulțime de aventurieri veniți din toate colțurile Europei și ale Asiei ca să urmeze Drumul Mătăsii și să se îmbogățească. Găseai aici greci, latini, evrei, armeni, turci. De la anunțarea mișcărilor de trupe la hotarele imperiului tătar, această mulțime participase la lucrările de consolidare și o oarecare fraternitate își găsise locul în inima acestor indivizi străini unii de alții. Se clădise o comunitate. În cântecul războinicilor, femeile ațâțaseră focul sub ceaunele de aramă din vârful turnurilor, unde uleiul începea să fiarbă și fiecare era gata să se lupte.

Clopotul mănăstirii se auzi bătând. Era ora pentru capitul[13]. Starețul se retrase ca să-și pună scapularul și să pregătească ordinea de zi a adunării. Antonin rămase singur cu sacristanul. Bătrânul îl privea în tăcere. Deodată, ridică mâna pentru a arăta blazonul ordinului dominican sculptat deasupra ușii: un scut împărțit în culorile veșmântului

călugărilor, albul tunicii și negrul mantiei. Deviza dominicanilor îl încorona cu litere roșii: VERITAS.

Degetul sacristanului arăta drept spre ea. El apropie flacăra unei lumânări și trecu ușor lumina ei peste deviza gravată în piatră. Fiecare dintre literele pe care le lumina părea că ia foc, marcând cu fierul roșu cuvântul „adevăr" în carnea lui Antonin. El simți toată rușinea trădării sale în timp ce lumânarea sacristanului se mișca înainte și înapoi de-a lungul zidului.

Starețul reapăru.

Sacristanul puse lumânarea la loc lângă pupitru. Antonin rulă pergamentul gol. Paloarea lui îl îngrijoră pe stareț, care îi acoperi umerii cu o pătură.

— Ai înghețat, întoarce-te în chilia ta și odihnește-te.

— Părinte, întrebă Antonin, aș putea să mă întorc după vecernie?

— De ce?

— Ca să aflu povestea asediului.

Starețul îi răspunse cu indulgență.

— Nu povestea asedierii orașului Kaffa e ceea ce contează. Asediul a durat mai mult de douăzeci de luni, cu atacuri ucigașe și eroism inutil de-o parte și de alta. Tătarii n-au reușit niciodată să ocupe orașul. Toți cei care au trăit acele zile le-au povestit în felul lor. Al meu nu merită să zăbovim asupra lor. Ceea ce vreau ca pana ta să graveze în pielea

velinului este ce a urmat și cum a luat sfârșit asediul.

— Este începutul poveștii voastre, părinte?

— Nu, Antonin, este începutul ciumei.

---

[13] Adunare zilnică a călugărilor. (*N.a.*)

CAPITOLUL 11
Ciuma

— „Se predau!"

Strigătul de pe metereze se răspândea în oraș.

Spre răsărit, o lumină mare și albă despica albastrul cerului. Se iveau zorile. De pe drumul de rond, se vedea deșertul trezindu-se odată cu ele și târându-se spre Kaffa.

Corturile taberei dușmane fuseseră demontate în timpul nopții. De câteva săptămâni, asalturile încetaseră și soldații se temeau de o ofensivă surprinzătoare.

Dar tătarii plecau.

Un detașament de călăreți s-a îndreptat spre oraș în direcția a trei mașini de război care nu fuseseră distruse.

Catapultele semănau cu niște bâtlani gigantici, gâtul lor de lemn se legăna în bătaia vântului în pofida corzilor cu care erau legați. Hoarda fusese cât pe ce să reușească asediul când potopul de pietre care susținea atacurile lovise fortificațiile noastre.

Detașamentul se apropia. Vreo douăzeci de oameni, în fața a două care acoperite trase de cămile. Primii soldați ai escortei au descălecat în apropierea mașinilor. Strigătele noastre de victorie s-au oprit când călăreții s-au întors cu fața la soare. Nu mai erau războinicii cu nădragi scurți, cu căciulile și platoșele lor de piele care le lăsau dezgolite brațele, ci niște

forme palide, slăbănoage, acoperite cu o capă lungă și albă, cu turbane mari, precum cele ale turcilor, care le acopereau frunțile. Pe față le atârna un văl, dându-le aspectul unor fantome.

— Victorie! a strigat un gardian al turnurilor, dar nimeni nu i-a reluat strigătul.

Tătarii au înfipt doi stâlpi în spatele mașinilor de care și-au fixat stindardele. Toți erau îmbrăcați la fel, în afară de unul dintre ei, care avea pe umeri o etolă albastră brodată cu aur ce-i atârna până la brâu. Un șef de clan sau un rege, căci oamenii îngenuncheau în fața lui. Un războinic a desfășurat un covor între stindarde, un altul a dat jos dintr-un car un tron de fier de mărime mică. Prințul lor s-a așezat pe el. Bărbații au împins carele acoperite până la mașinile de război și le-au deschis pe la spate. Un nor de praf s-a ridicat, făcându-i nevăzuți.

Când vântul l-a risipit, două grămezi de cadavre stăteau față în față.

La un gest al prințului, războinicii în alb au apucat trupurile de picioare și le-au târât până la catapulte. Fiecare era formată dintr-un lung balansier cu două capete întărite prin tije de fier. Unul dintre ele era legat la o contragreutate, covata, o ladă mare din plumb plină cu pietre și nisip, celălalt la o praștie unde se încărcau proiectilele. Tătarii au întins troliile și mașinile au pârâit în liniștea din jur. Sub tracțiunea frânghiilor, linia balansierelor s-a arcuit și, unul după

altul, au basculat înapoi ridicând anevoie de la pământ cozile grele. Când praștiile au atins nisipul, soldații au cocoțat trupurile în ele de-a curmezișul. Brațele și picioarele le atârnau de fiecare parte, desfăcute larg. De departe, ai fi zis că sunt niște păianjeni înfipți în mijlocul deșertului.

Bărbații au dat drumul la un troliu și primul corp a fost proiectat în cer. El a zburat ca o minge spre soare, apoi a căzut spre noi desfășurându-și membrele ca o paiață dezarticulată, bălăngănindu-și brațele în aer înainte de a se strivi de metereze. Toți cei de pe drumul de rond s-au aplecat pentru a vedea acel corp gol, culcat pe burtă, cu capul înfipt în nisip, în timp ce tătarii pregăteau a doua catapultă.

Au încărcat două cadavre pe praștie și le-au aruncat în același timp. Corpurile au căzut în apropierea șanțurilor exterioare și toți am auzit trosnetul oaselor. Un altul a căzut mai aproape, la piciorul zidurilor de apărare.

Tătarii au încetat tirurile pentru a-și ajusta mașinile sau pentru a ne lăsa timp să contemplăm cadavrele înșirate care formau un drum spre Kaffa.

Vântul mătura nisipul de pe ele. Am putut să văd cu precizie fața celor mai apropiate, culoarea lor albă ca varul, plăgile negre care le acopereau tâmplele și limbile îngrozitor de umflate forțându-le maxilarele.

„Ne oferă morții lor", strigau soldații. „Omagiu al Tătariei", clamau negustorii

adunați la fața locului.

Troliul a pârâit și un alt cadavru a plonjat asupra noastră. „Îndepărtați-vă!", urla o voce către cei care se adunau în jos. Corpul a trecut pe deasupra crenelurilor și a căzut în mijlocul mulțimii, fără să rănească pe nimeni.

„Dați-vă înapoi!", a ordonat ofițerul. Un geamăt surd a răzbătut din masa de carne. Mulțimea s-a împrăștiat cu strigăte de groază și atunci a început să plouă cu trupuri.

Cădeau din cer, Antonin. O ploaie de cadavre pe care nici cele mai cumplite blesteme din Biblie nu le promisese vreodată unui popor.

În jurul catapultelor, un sclav îi făcea vânt cu evantaiul prințului așezat.

Către prânz, ofițerul m-a chemat să examinez cadavrele care fuseseră strânse grămadă în curte. Eram pe post de medic de când al nostru pierise într-un atac. „Călugării se descurcă la fel de bine", declarase ofițerul încredințându-mi cheile de la infirmerie.

Tătarii își lăsau catapultele să se odihnească și eu speram că această nebunie o să ia sfârșit, dar, în timp ce mă apropiam, a răsunat un pocnet și un nou corp a zburat pe deasupra zidurilor de apărare, străpungând acoperișul unei case din port.

Cadavrele erau pline de pete roșii foarte fine, ca niște înțepături de ac. Niște ulcerații marcau umflăturile care le întindea pielea de pe flancuri și subsuori, gâturile erau dilatate

sub presiunea buboaielor și niște dejecții nămoloase se uscau pe coapse.

Ofițerul și-a dus o batistă la gură. După șase luni de asediu ucigaș, eram obișnuit cu duhoarea de mort, între îngrijirile acordate răniților și binecuvântarea defuncților, dar cea a tătarilor nu semăna cu celelalte. Era un miros de mlaștină, de fermentație fetidă și vie. Și această viață era înspăimântătoare, Antonin. Era viața ciumei. Nimic din ceea ce fusese creat pe pământ nu se putea compara cu ea. Te făcea să te îndoiești de creație. Te făcea să te îndoiești de Dumnezeu.

Mi-era frică. Nu doar de suferințele violente pe care boala le putea provoca trupului meu, ci și de cele care îmi amenințau credința. Căci boala o combătea. Ciuma nu încerca să ne smulgă doar viața. Ea urmărea prăzi mai subtile, pe care le vâna cu multă aviditate: caritatea noastră, speranța și încrederea noastră în bunătatea lui Dumnezeu. Ciuma nu semăna cu nicio altă maladie, ea nu se mulțumea să ne strivească trupurile, sufletelor noastre voia să le facă rău.

Îmi aminteam de cuvintele sfinte pe care Iov le auzise și pe care Domnul le mai șoptește încă în inima celui care se îndoiește de prezența Lui: *Fără mine, vei ajunge un om al mlaștinii și vei implora moartea.* Duhoarea tătarilor se simțea în Kaffa și, odată cu ea, umbrele acelor oameni ai mlaștinilor care aveam să devenim.

— Deci? întrebă ofițerul.

— Ne trimit ciuma.

Soldatul care ne însoțea s-a dat îndărăt, apăsându-și batista pe nas, și a alergat spre metereze, dar ofițerul l-a ajuns pe primele trepte ale scării. Cu o voce răspicată, i-a ordonat:

— Nu le spune oamenilor și trimite-i pe turci să se ocupe de morți!

Două forme noi se învârteau în aer și picau spre infirmerie. Una a căzut la câțiva metri lovind violent pământul, cealaltă a rupt o grindă și a dispărut cu zgomot mare. Locuitorii îi chestionau pe soldați. Nimeni nu știa ce să răspundă.

Priveam cu toții cerul de unde cădeau morții. Păreau să vină de departe, din eter, unde zboară totuși îngerii, dar infernul urcase în ceruri.

— Ce trebuie să facem cu trupurile? m-a întrebat ofițerul.

Nu știam. Pe vremea aceea, nimeni nu știa ce trebuia făcut cu trupurile infectate. Unii ziceau că trebuie arse, alții că fumul rugurilor ar genera miasme care transmiteau boala. Cine, dintre noi, știa pe atunci ce e ciuma?

În deșert, alte care acoperite se apropiau de mașinile de război. Un cortegiu funerar, fără bocitoare și fără preot, condus de niște cămile scheletice. Noi cadavre se alăturau fără încetare grămezii.

Ciuma apăruse în rândurile armatei tătare cu o lună mai înainte, oprind atacurile.

Boala fusese fulgerătoare, decimând sute de oameni în fiecare zi. La început, trupurile fuseseră ascunse în văile adânci care înconjurau Kaffa. Magii promiseseră o vindecare la luna plină. Când lumina acesteia se revărsase asupra taberei, numărul bolnavilor se triplase. Un car plin cu sulițe se alăturase atunci cortegiilor funebre. Capetele magilor, tăiate la porunca Hanului și înfipte în vârful lor, formau un șirag însângerat de mătănii.

În piața din Kaffa zăceau peste douăzeci de războinici sfârtecați, amestecați în nisip în pozițiile obscene ale unei orgii macabre. Oamenii din popor se învârteau în jurul lor. Frica se risipea încet-încet. Copiii se jucau sărind pe cadavre.

— Ne-ar trebui niște var.

— Nu există var, a zis ofițerul.

Nu și-a schimbat decizia de a nu vorbi despre ciumă și le-a spus oamenilor că auzise de acest obicei: morții unui șef tătar învins oferiți ca ofrandă învingătorilor. Trebuia să vină un mesager al păcii. Mă temeam că aspectul trupurilor, armata încă în picioare în spatele stindardelor și mașinile de război pregătite să arunce cadavrele războinicilor, care ar fi trebuit să fie depuse cu respect la piciorul zidurilor, o să tulbure spiritele. Dar oamenii au vrut să creadă vorbele ofițerului. S-au îmbrățișat și au intonat cântece de victorie. Apoi de pe drumul de rond, întorcându-se cu fața spre deșert, toți i-au

adus mulțumiri lui Dumnezeu și i-au aclamat pe tătari.

Aceștia își încărcau morții pe praștiile catapultelor. Mai aveau cu zecile.

Până la căderea nopții, turcii înrolați în armată au transportat corpurile într-o piață aerisită din port. Le-au îngrămădit pe un rug făcut din scânduri groase și din lemn de epavă, apoi le-au stropit cu ulei. Ordinul de a arde cadavrele pe care soarele deșertului le descompunea repede fusese, în sfârșit, dat.

Armata a trebuit să se lupte cu mulțimea care dansa în jurul flăcărilor pentru a sărbători sfârșitul asediului. La căderea nopții, un grup de femei au scăpat de sub supraveghere și au oprit una dintre căruțele turcești pe o stradă îngustă. Ele au scos trupurile tătarilor, le-au întins pe pământ și au râs de nuditatea lor.

Și tuturor acestor cadavre, Antonin, știi ce le-au făcut femeile din Kaffa? Le-au tăiat sexul. Au pus apoi acele bucăți de carne grămadă în piață și le-au dat foc. De ce să arzi sexul morților? Aceste femei erau creștine, credeau în viața veșnică. Dar nu erau sigure că veșnicia le va respecta răzbunarea. În privința pedepselor, n-aveau încredere în nimeni. Nici măcar în Dumnezeu. Când inchizitorii dezgroapă oasele ereticilor pentru a le da foc pe rugurile publice, o fac pentru a continua să-i pedepsească. Ei fac la fel ca femeile din Kaffa, se tem că moartea împiedică justiția. Cred că Dumnezeu are

inima bună. Lumea este populată de oameni neîndurători, Antonin. Ei sunt adevărații eretici.

Pentru a calma mulțimea, la sfârșitul asediului s-a ținut o slujbă. Au putut fi astfel arse corpurile din căruțe fără a mai fi nevoie să fie apărate, dar ploua cu altele în jurul nostru. Până la urmă, au fost aruncate în port. În scurt timp au acoperit toată suprafața apei, lovind în coca galerelor. Burțile lor umflate de gaz le țineau la suprafață și niciunul nu se scufunda. Acea mare de cadavre n-o voi uita niciodată. Ai fi zis că apa nu voia ciuma, că refuza să-i înghită victimele. Refuza să le binecuvânteze.

Dimineață s-a anunțat, în sfârșit, ridicarea completă a asediului.

Armata tătară era în mișcare, îndreptându-se spre răsărit. Mica trupă, adunată în jurul carelor goale, se pregătea să i se alăture. Au luat stindardele și au lăsat tronul de fier în fața orașului. Un grup de sclavi a tras a treia catapultă, care nu fusese folosită la trimiterea ciumaților, și le-a ars pe celelalte două. Stindardele s-au îndepărtat fluturând spre armata în mișcare. Masa ei neagră a rămas mult timp suspendată pe linia orizontului, apoi a plonjat dincolo de ea, dintr-odată, de parcă o luase cineva.

Povestea îl tulburase atât de tare pe Antonin, încât mâna începuse să-i tremure, făcând scrisul aproape ilizibil. Starețul își termină relatarea descriind plecarea galerelor

genoveze din Kaffa spre Italia, Sicilia, Messina, în toamna anului 1347, apoi spre Marsilia, cu ciuma la bord, infectând echipajul și pasagerii. Așa a devastat această maladie lumea, conchise el, începând cu cadavrele tătare aruncate pe deasupra zidurilor de apărare ale cetății Kaffa.

Antonin nu mai simțea frigul din sala capitulară. Iar fața impenetrabilă a sacristanului nu-i mai inspira aceeași teamă după povestirea starețului. De când îi dăduse oblatului primele copii ale cărții, mintea nu-i mai era încețoșată. Indiferența fostului cruciat o dovedea, ciuma nu-l interesa pe inchizitor. Și soarta lui Robert nu se va schimba cu pergamentul care spunea povestea orașului Kaffa. Inchizitorul hăituia o umbră. Destul de mare și de amenințătoare pentru a-l împinge să încalce regulile ordinului său și să îndrăznească să se măsoare cu una dintre figurile lui de seamă, starețul Guillaume. Antonin începea să întrevadă forțele care convergeau spre velin.

— Părinte, maestrul vostru era prezent la Kaffa? întrebă el.

Sacristanul bătu în pământ cu bastonul.

— Maestrul era prezent, Jean? întrebă starețul.

Bătrânul călugăr nu răspunse. Guillaume murmură din nou întrebarea pentru el însuși. Apoi, întorcându-se spre Antonin, își sprijini mâinile pe marginea pupitrului de scris ca

pentru a da mai multă greutate cuvintelor pe care urma să le spună:

— Era, frate Antonin, în felul lui, și acesta este primul secret important pe care ți-l dezvălui.

CAPITOLUL 12
Cripta

Porțile mănăstirii se deschiseră. Antonin crezu mai întâi că e un pelerin, atât de mizerabilă era înfățișarea lui. O glugă îi acoperea fața și hainele îi semănau cu niște zdrențe. Un măgar răpciugos îl însoțea. Antonin se întreba de ce îi fusese permis să intre pe poarta principală. Cerșetorii treceau prin curtea converșilor care lucrau pentru frați, în spate, spre grădina cu plante medicinale. Bărbatul își ridică gluga și Antonin îl recunoscu pe tânărul tăbăcar al velinurilor din Toulouse.

Înaintă spre el cu prietenie, dar primirea lui fu rece. Tânărul îl ignoră, lovindu-i umărul în trecere. O luă în direcția sălii capitulare cu siguranța unuia care cunoștea bine locurile. Sacristanul îl aștepta la ușă și îl întâmpină cu brațele larg deschise.

Antonin resimți dureros acest gest de afecțiune care nu îi era destinat. Starețul, sacristanul și tânărul tăbăcar vedeau oare pe el pecetea trădării asemenea semnului gravat cu fierul roșu pe fruntea hoților? Stigmatul minciunii nu se vedea în oglinzi, dar era viu și apărea încet sub pielea lui. Fiecare zi care trecea îl scotea în evidență, adăugându-i propria arsură și dezvăluindu-l în ochii celor de care trebuia să-l ascundă. Ceilalți călugări, care nu știau nimic, trebuie că-l ghiceau și ei,

din moment ce îl evitau când îl vedeau, tot mai distanți de fiecare dată, izolându-l în capelă, în sala capitulară, în sala de mese, unde nu mai stătea nimeni lângă el. Fiecare aducând propria curea la biciul singurătății promis trupului său de laș.

Pisica dolofană de pe drumul de rond era singura prezență din jurul lui care nu îl judeca, decât dacă omitea să-i dea recompensa. Legea pisicii era simplă și el o respecta, dar ce făcuse pentru a merita oprobriul oamenilor care îl înconjurau? Nimic altceva decât datoria de prieten.

Toate actele sale nu fuseseră determinate decât de dorința de a-l proteja pe Robert. Dar ce știau ei despre adevăr, măcar se întrebaseră? Nu-i fusese pusă nicio întrebare. Poate că își clădise el însuși această lume de suspiciune și își construise exilul cu propriile mâini. El singur, constructor al tristei lui capele. Ce contează vinovatul, își zicea el — ridicate de el însuși sau de ceilalți, zidurile capelelor de angoasă erau la fel de dure. Ele rezistau la furtuni și la foc și îl închideau ca într-o temniță pe cel care crezuse că se putea ruga acolo.

Pisica îl aștepta. El îi dădu o rație dublă de unt pentru a vedea un pic de recunoștință într-o privire.

Noua întâlnire cu oblatul fusese fixată la căderea nopții. Antonin rezumase pe pergament marile evenimente de la sfârșitul asediului de la Kaffa. Știa că asta nu va fi de

ajuns. Inchizitorul era pe urmele acelui maestru misterios, pe el îl vâna. Maestrul? Cine era? Și de ce încă le mai făcea el să tremure pe cele mai înalte autorități ale ordinului la atâta vreme după moartea lui?

Moartea lui, tocmai...

Din ziua trecută, Antonin numai la asta se gândea. Și o imagine îi tot revenea în minte, obsedantă. Ea îl ducea cu gândul la criptă, la lespedea de pe care numele fusese șters. Maestrul nu se odihnea acolo. Auzise că murise înecat și că trupul nu-i fusese găsit niciodată. Majoritatea lespezilor erau comemorative și nu adăposteau trupuri. Cea a lui Toma d'Aquino, care tocmai fusese sanctificat, era tocită de genunchii celor care se rugaseră pe ea. Cea a maestrului blestemat era acoperită de praf. O contemplase adesea, atât de goală și de abandonată. Lespedea îi apărea fără încetare în minte de la ultimele cuvinte rostite de stareț în sala capitulară.

Consultase almanahul scriptoriului în care erau trecuți cei mai importanți ani ai lumii. Cel în care apăruse ciuma se afla la începutul ultimei pagini: 1347. Această dată nu-i ieșea din minte. Doar douăzeci de ierni trecuseră de la cataclism. Ciuma dispăruse la fel de misterios precum apăruse.

1347. Starețul spusese că maestrul său era prezent la Kaffa. De ce această dată îi revenea fără încetare în minte tulburându-l?

Antonin încerca să-și adune amintirile despre criptă și cifrele de pe lespedea goală îi

apăreau într-o ceață pe care nu reușea s-o risipească. Timpul maestrului necunoscut fusese gravat în piatră, așa cum fusese gravat cel al tuturor acestor oameni importanți: între două extreme, naștere și moarte, care strângeau ca într-un clește pe mormântul lor niște vieți scurte. Dar ceva îi tulbura memoria ascuțită. Cifrele de pe celelalte lespezi îi apăreau cu claritate în fața ochilor, pe cea a maestrului imaginea era încețoșată. Datele se desenau, totuși, dar îndepărtate, îndoielnice. Și de această îndoială poate că atârna viața lui Robert.

Nu exista decât un singur mod de a o înlătura.

Oblatul plecase probabil din Toulouse, nu mai erau decât câteva ore până la întâlnirea cu el. Accesul în criptă le era interzis fraților în afara vecerniilor care se țineau acolo, dar ușa de grilaj rămânea deschisă precum cea a tuturor locurilor sacre în care fiecare trebuia să poată veni să se roage când voia.

Antonin ezita. Clopotul bătu de cinci ori. La ultima bătaie, se hotărî și o luă pe drumul spre capelă. Împinse ușa cu prudență. Locul era pustiu. Afară se lăsa întunericul și noaptea își începuse deja munca misterioasă în interior. Înaintă pe bâjbâite, fără să aprindă lumânările de la intrare. Aerul mirosea a ceară și a tămâie. Fuseseră pregătite niște lumânări de rugăciune pentru slujba de seară și stingătoarele lăsate la locul lor acopereau fitilurile. Agăță cu mâneca unul pe

care îl prinse în ultimul moment, înainte să atingă pământul. Se opri, cu mâna tremurând, se asigură că nu-l auzise nimeni, apoi o luă pe lângă zid până la ușa de grilaj a criptei. O trase cu precauție și coborî scara de pietre umede.

O flacără veșnică ardea pentru memoria celor morți, pe fundul unei lămpi micuțe pe care un călugăr o umplea cu ulei la sfârșitul slujbei. Veșnică, dar pe moarte. Lumina ei tremura pe pereți și se revărsa peste lespezile unde se rugau călugării veniți să facă penitență. Antonin se apropie de cea pe care nimeni nu îngenunchea niciodată.

Numele fusese răzuit adânc și nu mai era nicio urmă a literelor care fuseseră gravate acolo, dar, dedesubt, mai rămăsese o linie în relief. Această linie prăfuită și acoperită de mușchi îi reapăru brusc în memorie. Știa ce scrie acolo. Frecă suprafața și văzu apărând datele foarte distincte: 1260-1328.

Asediul orașului Kaffa încetase în 1347, la nouăsprezece ani după decesul oficial al maestrului. Dacă starețul spunea adevărul, bărbatul pe care ordinul îl blestemase nu murise în anul gravat pe piatră.

Privirea i se opri pe un semn dintr-un colț al lespezii. Apropie lampa. Era o literă din plumb care fusese fixată în piatră, ca un sigiliu. Un E gotic, identic cu cel care figura pe medalia oferită de tăbăcar.

— Ce faci tu aici?

O lovitură violentă de picior îl împinse spre lespede și maxilarul lui lovi cu putere piatra. Simți durerea străbătându-i dinții ca un cui de fier, i se făcu greață și încăperea se clătină. Pardoseala deveni lichidă. Antonin se agăță de marginile lespezii. Sacristanul îl smulse de acolo și îl apucă de gât.

— Turnător nenorocit!

Îl izbi de zid. Lampa se sparse pe spatele lui și el simți arsura uleiului care curgea pe sub robă. Voia să strige, dar mâinile bătrânului călugăr îl strângeau de gât ca un clește, blocându-i răsuflarea. Menghina îi strivea vertebrele.

— Vrei să știi ce înseamnă litera asta?

Antonin se sufoca. Venele de la tâmple i se dilatau, ochii îi ieșeau din orbite și limba i se umfla ca un corp străin în spatele buzelor. Îi curgea sânge din nas și din gură. Firicelul de aer care îl ținea în viață se termina. Sacristanul își lipi gura de urechea lui.

— Este „E" de la Eckhart, șopti călugărul, slăbindu-și brusc strânsoarea.

Antonin se rostogoli pe lespede vomitând. Își duse mâinile la gât pentru a desface cleștele care rămăsese strâns în carnea lui și tuși scuipând o salivă cu sânge. Sacristanul îi aruncă o cârpă care zăcea pe jos.

— Mulțumește-i lui Guillaume, dacă n-ar fi fost el, ți-aș fi rupt gâtul.

Îl ridică și îl împinse spre scară. Antonin urcă încet treptele, fără niciun cuvânt. Capul i se învârtea încă, dar mândria îl ținea drept.

La ieșirea din capelă, înaintă fără ezitare până la sala capitulară.

Tăbăcarul velinurilor era așezat alături de stareț. La intrarea lui Antonin, se ridică și se întoarse spre el ca pentru a-l înfrunta. Antonin îi aruncă o privire la fel de disprețuitoare ca a lui. Starețul făcu un gest de liniștire.

— Așază-te, Antonin.

Tânărul călugăr rămase în picioare, fără să se miște.

— Vreau să vă cer o favoare, părinte, zise el cu o voce fermă.

— Te ascult.

— Ascultați-mi confesiunea.

Starețul îi arătă un scaun din fața scaunului său.

— N-am nevoie de confesiunea ta, răspunse el zâmbind, citesc în tine ca într-o carte.

El puse mâna pe brațul tăbăcarului:

— Nu-i reproșa nimic fratelui Antonin. N-a trădat pe nimeni. Și-a apărat prietenul așa cum a putut. Adică... cum nu se poate mai rău. Dar a rămas fidel în prietenie.

Apoi întorcându-se spre Antonin:

— Ar fi trebuit să-mi dezvălui totul, chiar de când te-ai întors de la Toulouse. Robert ar fi câștigat timp.

Starețul zări semnele albăstrii care încercuiau gâtul tânărului călugăr.

— Văd că porți colierul sacristanului tău. Ce-i drept, ai meritat-o.

Antonin descoperea legătura dintre stareț și tânărul tăbăcar. În mod evident, o legătură veche pe care sacristanul o împărțea cu ei. Lui îi fusese dată comanda velinurilor, ceea ce presupunea o mare încredere. Ultima scrisoare a starețului îl însărcinase cu ancheta despre dispariția lui Robert. Îi fusese ușor să descopere că niciun călugăr nu fusese adus la infirmeria casei Seilhan. Dar circula un zvon. Carcera era locuită. Or, niciun proces nu avusese loc și numai ereticii erau condamnați la o asemenea pedeapsă. Câteva zile fuseseră necesare pentru a afla mai mult. Un novice îi mărturisi în cele din urmă, ajutat de un pic de vin liturgic, că era vorba despre un călugăr dominican întemnițat la ordinul direct al inchizitorului.

— Când ai întâlnire cu oblatul? întrebă starețul.

— În seara asta, după vecernie, răspunse Antonin.

Starețul luă de pe pupitru un sul de pergament pe care-l pregătise și i-l întinse.

— Îi vei da aceste pagini pe care le-am scris. Și îi vei spune ce ai descoperit în criptă.

Aceste cuvinte făcură inima sacristanului să tresară.

— Guillaume, de ce...?

Starețul îl opri.

— Pentru că viața lui Robert depinde de asta. Ea ține de valoarea informațiilor pe care le avem de vândut inchizitorului.

Și adresându-se din nou lui Antonin:

— Îi vei spune că am dezvăluiri de făcut, că ai văzut niște manuscrise, o scrisoare scrisă de mâna maestrului pe care numai eu o am și a cărei copiere am interzis-o. Este păzită de sacristan. Inchizitorul te cunoaște, Jean, nu-i așa?

Sacristanul se crispă, cu un scuipat disprețuitor pe buze.

— I-am trimis o scrisoare episcopului și prietenul tău tăbăcarul o să plece la Paris ca să-l avertizeze pe starețul general că un dominican este ținut în carceră pentru o încăierare cu un franciscan, caz deja judecat la Albi. Inchizitorul nu va mai putea să-l rețină mult timp pe Robert, iar scrisoarea despre care îi vei spune oblatului îi va garanta viața.

Antonin și tăbăcarul ieșiră împreună din sala capitulară. Merseră în tăcere cot la cot prin curte. Pe Antonin îl durea maxilarul și nu-și recăpătase răsuflarea normală. Dar se simțea mai bine.

Îl însoți pe tânăr până la măgarul lui și-l ajută să-l încarce cu povara.

La poartă, Antonin îi întinse medalia lui Eckhart pentru a i-o înapoia.

Tăbăcarul trase de frâul animalului, care nu se grăbea să părăsească incinta mănăstirii.

— Poți s-o păstrezi, zise el înainte de a o lua în direcția pădurii.

CAPITOLUL 13
Mărturisiri

O lună de carceră.

Se apropia Paștele. Robert își zise că o să-și rateze baia.

Regula Sfântului Benedict le impunea călugărilor două băi pe an. Una la Crăciun, una la Paște. Apa îi lipsea, dar se simțea curat. Carcera secreta un soi de salpetru de culoarea cretei. Praful ei se depunea pe piele într-o peliculă albă uleioasă care ascundea jegul. Ăsta era efectul carcerei asupra locuitorilor ei. Îți lăsa murdăria ei cremoasă pe corp. Părul, ochii, dinții se acopereau, de asemenea, cu un strat lipicios care degaja un miros de ipsos. Mirosul sfințeniei pentru victimele Inchiziției.

Robert scrijelise un nume de femeie pe zid. În fiecare zi trecea cu unghia pe linia pe care umiditatea salpetrului o digera în timpul nopții.

Talita.

Nu era prima dată când Robert se gândea la o femeie. La începuturile lui la mănăstire, piperul-călugărului care îi scăpa de gândurile lubrice îi fusese servit în rație zilnică, dar efectele intestinale pe care le avea nu erau destul de puternice. Nici postul, nici portul ciliciului care îi vătăma pielea fără să-i atingă dorințele, nici flagelarea.

Castitatea era porunca cea mai severă a lui Christos și Robert se luptase cu tentația. Încet-încet, învățase să-și cunoască adversarul. În loc să lupte împotriva lui și să-l călească în bătălie, îi oferise prietenia lui și-l îmblânzise. Nu mai încerca să reziste dorințelor carnale. Când apăreau, le primea și le lăsa să-și facă de cap. Nu era nevoie să-și lege mâinile, cum făceau sacristanii din toate mănăstirile cu tinerii lor călugări. Odată ce dorința îl cuprindea, el o prefăcea într-o dorință și mai mare. Predicile pe care le ținuse pe drumurile din Languedoc pentru a-i convinge pe atei îi erau de mare ajutor. Știa că a lui credință era capabilă să cucerească sufletele care opuneau cea mai mare rezistență. Dorința carnală era ca și ele. Și Robert reușea întotdeauna să o transforme în dorință de Dumnezeu.

Pentru că acceptarea era o alegere mai bună decât înfruntarea, o femeie îl însoțea peste tot pe unde mergea. *Talita*. În memoria fiicei lui Iair, ucisă de molimă, și pe care cuvintele lui Iisus o înviaseră. *Talita kumi*, „Fetițo, scoală-te". *Talita* rămăsese pentru Robert numele tuturor femeilor pe care le dorise și lăsase să moară dorința în inima lui.

Ușa se deschise. Fulgerul de lumină îl tăie ca un pumnal. Niște brațe îl traseră afară din carceră. Se lăsă târât câțiva metri, apoi îi împinse pe cei care îl duceau și se ridică.

— Te ții bine, călugărașule, zise oblatul, care își dădu înapoi oamenii. Am fi putut face din

tine un cruciat.

— Voi sunteți sarazinii, murmură Robert.

— Inchizitorul vrea să te vadă.

Oblatul îl împinse spre capela principală, unde îl aștepta inchizitorul. Robert traversă curtea șchiopătând, ferindu-se de razele soarelui.

Sala era întunecată, avu nevoie de timp pentru a distinge formele. Niște lumânări făceau să strălucească urmele de umiditate de pe pereți. El se întrebă dacă gustul sudorii lor era același cu cel al pereților carcerei pe care limba lui îi lingea pentru a găsi sare.

Inchizitorul contemplă trupul albit și încovoiat al tânărului călugăr pe care îl condamnase și salută în sinea lui fidelitatea carcerei față de dorințele sale. Toți cei care stăteau în ea își lăsau acolo aroganța.

— Ce mai faci, frate Robert?

Vocea îi era la fel de stridentă ca lumina. Robert se crispă, lumea exterioară îl făcea să-și dorească să se întoarcă în carcera lui. Oblatul îl înghionti să răspundă, dar el rămase închis în tăcerea lui. Inchizitorul îi făcu semn escortei să iasă.

Lui Robert îi era sete. Se uita țintă la paharul transparent de pe masă plin cu apă limpede pe care gâtul lui n-o mai gustase de săptămâni întregi. Apa stătută care li se dădea în temniță mirosea a urină.

— Vrei să bei?

Inchizitorul își ridică trupul gras și se apropie de el, cu paharul în mână. Robert

înghiți lichidul ca și cum venea din cer.

— Ești un bărbat curajos, Robert de Nuys. N-ai suferit încă așa cum o meritai, dar mă gândesc la viitorul tău. Poate crezi că acest tribunal a fost sever cu tine. Dar tu știi că severitatea purifică mai bine decât blândețea și niciun suflet n-ar putea râvni la o puritate suficientă pentru a face pedeapsa lui nedreaptă. Motiv pentru care inchizitorul nu se înșală niciodată când condamnă.

Își reluă locul pe estrada care îl domina pe Robert.

— Astăzi, aș vrea să-mi scrii o scrisoare.

— Nu știu să scriu, răspunse Robert.

— Un dominican care nu știe să scrie?

— Un fiu de țăran.

Răspunsul îl făcu pe inchizitor să zâmbească.

— Ești greu de cap, frate Robert. Semnătura ta va fi suficientă.

— Ce să semnez?

Inchizitorul scoase dintr-o mapă mare de piele un pergament cu miniaturi pe care apărea numele lui Robert. Și i-l întinse.

— Niște mărturii de erezie, zise el cu o voce egală.

Robert ridică privirea pentru a-l contempla pe inchizitorul rotofei. Cel mai înspăimântător nu era trupul lui enorm care transpira prin haine, nici puterea lui, nici fantomele condamnaților torturați sau arși pe rug care se învârteau în jurul lui. Cel mai rău era calmul lui. Inchizitorul înainta pe drumul

lui drept cu binecuvântarea cerului. Nu era loc pentru nicio îndoială în el, ci doar pentru acea încredere la fel de inalterabilă ca piatra care ascuțea tăișurile.

— Niște mărturii de erezie? repetă Robert, nevenindu-i să creadă.

— Da, starețul Guillaume are mulți prieteni și multă influență la cele mai înalte culmi ale ordinului nostru. Am primit o scrisoare de la Consiliul general care-mi cere să justific încarcerarea ta. Starețul unei mănăstiri are dreptul să-și recupereze fratele în timpul instrucției unui proces, în afară de cazul în care e vorba de o greșeală gravă de credință.

Robert înțelegea. Erezia îl trimitea din nou la carceră și nimeni în afară de papă nu mai putea face nimic.

— Nu voi semna niciodată aceste mărturii.

Inchizitorul turnă un nou pahar cu apă cristalină care sclipea pe altarul justiției. El oftă.

— Niciodată este un cuvânt care aparține lui Dumnezeu, frate Robert, nu oamenilor.

Robert se îndreptă de spate și îl sfidă din privire pe judecătorul său.

— Sunt pregătit.

— Pregătit pentru ce? zise inchizitorul cu o voce liniștitoare. Pentru tortură? Ești un frate dominican, Robert, ai dreptul la respect. Te trimit frățește să te gândești în celula ta. Nimeni nu se va atinge de tine.

Bătu din palme și oblatul reapăru, escortat de doi soldați. Robert se ridică pentru a-i

urma. Vocea inchizitorului îl opri în ușă.

— Mi s-a raportat că, în timpul arestării leproșilor la catedrală, unul dintre călugării prezenți părea foarte înspăimântat, într-atât încât voia să renunțe la datoria lui spirituală. Era vorba de tine sau de fratele Antonin?

Aceste cuvinte îi tăiară răsuflarea lui Robert. Ieși fără să răspundă. Oblatul îl conduse spre aripa carcerelor. Inima îi bătea cu putere. Simțea rezistența aerului și greutatea lui pe piept, ca și cum spațiul se contracta în jurul lui. În curte, când să facă ultimii pași, se întoarse, ca în carceră, pentru a prezenta umărul lui lumii.

Împingându-l în celulă, oblatul remarcă numele care fusese scrijelit pe zid. „Talita", silabisi el.

— Este logodnica sau maică-ta? rânji el.

— Amândouă, răspunse Robert regăsindu-și locul în celula îngustă.

Noaptea se abătu asupra lui și el începu să meargă. Se lăsă cuprins de somnul chinuit al carcerei și, într-o stare de semiinconștiență, înaintă printre pereți murmurând rugăciuni care să acopere ecoul otrăvit al vocii inchizitorului.

Orele trecură. O zi întreagă poate. Îi era imposibil să știe cum se scurgea timpul. Îi era foame. Auzi niște pași care se apropiau și așteptă supa și găleata curată la care avea dreptul.

Ușa se deschise spre o viziune de coșmar. O bătrână gârbovită, îmbrăcată în zdrențe,

strângea în mâna ei o hârâitoare. Cu un băț lung, care o ținea la distanță, oblatul o împinse în carceră. Bătrâna opunea rezistență gemând și, uitându-se la Robert cu o privire posedată, își învârtea hârâitoarea. Lepra îi distrusese fața și îi smulsese dinții.

— Companie pentru tine, călugărașule, zise oblatul.

El trânti ușa peste o noapte de groază în care pocnetul sinistru al hârâitoarei sfredelea ca țipătul unui demon.

CAPITOLUL 14
În serviciul maestrului

Tânărul tăbăcar își dusese mesajele. În mintea lui Antonin revenea calmul și mănăstirea își recăpăta culorile. Eliberarea lui Robert nu trebuia să mai întârzie, starețul general al ordinului era un prieten de-ai lui Guillaume și episcopul îl ura pe inchizitor, care îi sfida autoritatea.

Viața lui de călugăr își reluase cursul, ritmată de slujbe, de lucrările în grădina de plante medicinale și de dictările din sala capitulară. Fără predicile pe care starețul le suspendase, mănăstirea dominicană semăna cu una obișnuită. Nu mai lipsea decât recluziunea monastică.

Antonin se îndrepta mai cu plăcere spre semenii săi a căror simpatie o recâștiga și își recăpăta locul în colectivitate. Sacristanul tot nu-i vorbea, dar îi aruncase în chilie o pătură fără găuri pentru a o înlocui pe cea veche, roasă de molii; semn de bunăvoință nemaipomenită pe care niciun frate n-o primise vreodată. Antonin păstra în jurul gâtului ultimul său dar, colierul de hematoame care întârziau să se resoarbă. Sigur, nu putea fi încă vorba de o mare prietenie, dar înlocuirea păturii te făcea să crezi într-un viitor.

Pisica se îngrășa și cerea tot mai mult unt. Stătea printre picioarele lui și orice gest de

tandrețe se plătea cu o zgârietură. Totuși lui Antonin îi plăcea prezența ei și o lăsa să-l urmeze până la ușa chiliei.

Relația cu ceilalți călugări trecea prin grădina de plante medicinale de care continua să se ocupe. Statutul lui de secretar al starețului îl scutea de corvezi, lucru pe care frații lui i-l reproșau. Măcar avea parte de un pic de bunăvoință din partea lor, îngrijindu-le congestiile și edemele.

Grădina era locul în care se simțea el însuși. Și medicina devenise singura limbă care îi permitea să comunice bine cu aproapele lui. Starețul o știa și îl îndruma în realizarea preparatelor tămăduitoare. Cunoștințele lui medicale îl surprindeau pe Antonin, în vreme ce Guillaume se mira de ignoranța semenilor săi față de această știință ai cărei păstrători fuseseră timp de secole.

Povestea începea cu mult timp în urmă. Pe vremea comunității Sfântului Benedict, pe Monte Cassino, și a nenumăratelor mănăstiri benedictine care aveau să apară după aceea. Acolo, în acele biserici pierdute prin câmpii supraviețuise medicina străveche. Fiecare mănăstire își crea infirmeria ei, cu o grădină împrejmuită, unde un călugăr cultiva cu grijă plantele medicinale, ierburile de leac, care își meritau numele fiindcă nu aveau nevoie să fie combinate pentru a vindeca, spre deosebire de poțiunile complexe ale apotecarilor și ale vracilor care-și pierdeau din putere în amestecuri.

Singure pe pământ, ordinele religioase asigurau îngrijirea bolnavilor. Medicina nu exista decât în casele Domnului. Dar această perioadă de glorie nu a durat. Papa a autorizat în curând ajutorul dat laicilor care mureau la ușile infirmeriilor rezervate călugărilor. Frații medici care erau vizitați în claustrele lor au acceptat în cele din urmă să iasă din mănăstiri pentru a se duce la căpătâiul bolnavilor importanți ai orașelor sau ai castelelor. Regula monastică a fost repede ispitită de corupție și medicina a devenit o sursă de păcat. În 1219, un conciliu i-a interzis definitiv clerului să o exerseze, ordonându-le călugărilor care studiau sănătatea oamenilor să se întoarcă la studiul sănătății lui Dumnezeu. Profesia medicală le-a revenit atunci laicilor din universități care se dădeau drept clerici. Câteva mănăstiri au continuat să acorde îngrijiri în ciuda interdicției, dar călugării lor nu luau niciodată sânge și nici nu practicau actul chirurgical. Un vechi principiu le interzicea aceste lucruri: *Ecclesia abhorret a sanguine*, „Biserica are oroare de sânge". Chirurgia fusese lăsată pe seama bărbierilor care aveau în prăvăliile lor brice destul de tăioase pentru a o exersa. Se credea că abilitatea lor de a manipula foarfeca pe bărbi le dădea o oarece competență pentru gesturile chirurgicale pe care diavolul trebuia să le practice împreună cu ei, întrucât acestea sfârșeau aproape

întotdeauna cu infecția și moartea pacientului lor.

Starețul tot repeta: Biserica n-ar fi trebuit niciodată să lase medicina să iasă din mănăstirile ei. Nici celelalte comori pe care ea le salvase de la uitare: știința greacă, furată de universități, cărțile, muzica, arta. Tot ceea ce lumea lipsită de recunoștință datora călugărilor.

— Dar este inutil să te lamentezi pe tema acestor forțe pierdute, zicea Guillaume, adevărata medicină va rămâne mereu în mâinile noastre. Laicii pot smulge rădăcinile spirituale ale artei tămăduirii, dar noi vom rămâne singurii care le vom păstra. Nimeni nu tămăduiește fără Dumnezeu, Antonin. Clericii universităților flutură știința în locul crucii. Dar, fără Dumnezeu, medicina este șchioapă. Învață să îngrijești folosind secretele naturii, dar să nu uiți niciodată să adaugi o rugăciune la decocturile și la purgativele tale.

Lui Antonin îi plăcea să studieze în preajma starețului și îi era recunoscător pentru învățătura lui, dar și mai mult pentru că îi înțelesese și îi iertase trădarea. De când Guillaume îl anunțase de apropiata eliberare a lui Robert, se bucura că-și va revedea fratele. Îi pregătise chilia, o aerisise, o spălase și el, care nu știa să folosească nicio unealtă, legase și bătuse în cuie picioarele patului care amenințau să se rupă. În fiecare seară, se

bucura în sufletul lui de faptul că Robert avea să vină în curând.

Încă din zori, se întorcea să noteze dictările starețului, care deveneau mai precise. Figura lui Eckhart apărea, în sfârșit. Antonin simțea că era învăluită într-o umbră, dar starețul nu părea grăbit să elucideze misterul care o înconjura. El lăsa să revină amintirile frumoase ale vieții lui în preajma maestrului și era o bucurie să-i vezi chipul reîntinerind la evocarea trecutului său și veselia cuprinzându-l din nou.

Este specificul creaturii de a face ceva plecând de la ceva, dar este specificul lui Dumnezeu de a face ceva din nimic. Așadar, dacă Dumnezeu trebuie să facă ceva în tine sau cu tine, trebuie ca mai înainte tu să fi devenit neant.

Vocea starețului se opri pentru a lăsa aceste cuvinte să răsune în liniștea sălii capitulare. Antonin nu înțelegea. Să devii neant? Cum puteai deveni neant fără să mori? Starețul îi spusese că trebuie să lase cuvintele maestrului să meargă mai departe. Dorința de a le înțelege le împiedica să-și găsească drumul spre o pătrundere mai subtilă, care scăpa rațiunii.

— Într-o zi, le vei înțelege fără a putea să le explici. Foarte des, ascultătorii predicilor sale veneau să mă consulte pentru ca eu să le dezvălui sensul. Eram incapabil s-o fac și-i spuneam maestrului că acei bărbați și acele femei care îi erau cu toții atât de credincioși se plângeau de lipsa de claritate a vorbelor

lui. El nu se preocupa de asta. Răspunsul lui era mereu același: „Oamenii simpli trebuie să creadă, oamenii luminați trebuie să știe".

Starețul parcurgea ultimele rânduri ale pergamentului pe care Antonin se pregătea să-l copieze. Fără să ridice ochii, îl întrebă.

— Ce crezi tu că-i vor aduce fratelui nostru Robert predicile maestrului?

— Alinare? propuse Antonin cu o voce ezitantă.

— Nu, zise starețul zâmbind, dureri de cap.

În scriptoriu, Antonin caligrafia cu răbdare textul corectat de pe pergamentele lui pe velin. Starețul nu dorea o dictare precisă care i-ar fi constrâns memoria. El prefera conversația. Sarcina de a-i da o formă îi revenea secretarului său, lucrând compoziția împreună cu el. Pentru redactare, alesese franceza, limbă vulgară pentru un document de o importanță atât de mare. Antonin se mira de acest lucru, dar starețul zicea că latina era pentru clerici și cartea asta era pentru lume.

Când pergamentul lipsea, tânărul călugăr nota toate amănuntele conversațiilor pe niște foi de hârtie de proastă calitate pe care le legase pentru a face un carnet ușor de transportat. Păstra astfel vocea starețului Guillaume care îi vorbea de câte ori relua lectura. Ciumații de la Kaffa îi veneau adesea în minte și zborul lor pe deasupra meterezelor îi tulbura somnul. Dar Guillaume nu mai vorbea despre ciumă.

Trecutul lui revenea în forță și dictările umpleau paginile pe măsură ce prezența maestrului devenea mai tangibilă. Cartea se năștea.

Ea începea la Paris.

„Întâlnirea noastră a avut loc în anul 1313. Eram novice și maestrul căuta un asistent. Aveam cincisprezece ani. Îmi începeam viața de călugăr la mănăstirea din strada Saint-Jacques. Învățam latina, psalmodierea[14] și recitarea slujbelor. Într-o zi, am fost anunțați că un maestru va veni să asiste la lecții. La vremea aceea, niciun călugăr nu-l cunoștea. Numai starețiii și înaltele autorități ale ordinului știau cine este. Ne-am ridicat în picioare la intrarea lui și l-am văzut pe acest om care avea să-mi dea o a doua viață.

Era înalt, slab, imberb, cu trăsăturile feței sculptate, cu un nas drept și niște ochi ca onixul care te străpungeau. Avea «privirea lungă», cum se spunea despre înțelepți sau despre vrăjitori. Nu semăna cu ceilalți maeștri care ne vizitaseră, calmi și binevoitori, însoțiți de o pleiadă de studenți și de novici. Eckhart era singur și încordat. O lumină sumbră emana din el, plină de acea energie răscolitoare care îți provoca repulsie uneori sau care te vrăjea. De fapt, nu semăna cu un călugăr, ci mai degrabă cu un alchimist. Misterios și tulburător.

Bătrânul cleric care ne ținea lecția se bâlbâia de emoție. În loc să stea alături de el, Eckhart venise să se așeze printre noi, ceea ce

sporea tulburarea profesorului care se chinuia să articuleze cuvintele. El îl asculta fără să spună niciun cuvânt, cu masca de gravitate care nu-l părăsea niciodată. Noi aveam un pergament și o pană pentru a scrie după dictare. Fiecare zi începea prin acest curs de latină pe care știam s-o vorbim, întrucât această limbă trebuia s-o înlocuiască pe a noastră încă din primul ceas al intrării noastre la mănăstire.

Maestrul nu era interesat nici de curs, nici de profesor. El observa un novice din primul rând care trebuie că-i fusese recomandat. Mintea acestui tânăr era mult mai sprintenă decât a noastră și latina lui la fel de fluentă ca dialectul nostru. Citise mai multe cărți decât noi toți la un loc și recita capitole întregi din Biblie. Era fiu de nobil și nu reușeam să-l detestăm fiindcă era de o bunătate cristică. Nu-i doream decât bine și faptul de a fi asistentul unui mare maestru era certitudinea că va avea un destin în ierarhia ordinului.

Fără să mă ocup de restul, notam pe pergament cuvintele care mi se dictau, când am simțit privirea lui Eckhart asupra mea. Am *simțit* este cuvântul exact. Privirea lui mă apăsa realmente. Mă străduiam, dar, ca dintotdeauna și în ciuda eforturilor mele, literele se inversau făcând cuvintele ilizibile. Profesorul, care îmi cunoștea dificultățile de scriere, s-a întrerupt și a vrut să explice dezordinea de pe foaia mea, dar maestrul i-a făcut semn să tacă. Am ridicat pana, ca și

cum fusesem prins făcând o greșeală. Eckhart mi-a făcut semn să continui.

Ți-am vorbit deja despre dansul literelor, Antonin, ca și cum toate cuvintele pe care le scriam erau făcute din flăcări, și despre eforturile pe care trebuia să le fac pentru a le fixa în vârful penei mele. Emoția agrava mult lucrurile și am fost incapabil să-mi termin rândul. Eckhart s-a apropiat și s-a uitat la pergamentul meu. Comparat cu cel al băiatului de nobil, semăna cu o mâzgăleală de țăran. El a luat foaia, a recitit-o și mi-a întins-o în fața ochilor.

— Ce vezi? m-a întrebat el.

Nu știam ce să răspund. Ceilalți frați mă observau cu acel zâmbet pe care îl cunoșteam bine de când profesorul afișa pergamentele mele pe perete pentru a mă face să progresez.

Vocea maestrului era gravă și lentă. Mă gândeam să fac penitență și să-i promit mai multă muncă și atenție. Dar nu era nicio dezaprobare în atitudinea lui și simțeam că nu aștepta niște cuvinte de novice care a greșit, ci un semn care să vină de la mine.

Așa că, fără să plec ochii, am răspuns:

— Văd un foc.

Două zile mai târziu, treceam, în urma lui, pragul universității Sorbona."

---

[14] Trebuia să știe o sută cincizeci de psalmi. (*N.a.*)

CAPITOLUL 15
Sorbona

„Să fiu în serviciul maestrului era simplu. Trăia ca un călugăr al mănăstirii din care mă scosese. N-aveam ce să fac pentru el decât ceea ce făceam pentru mine însumi. Eram stângaci și puținele sarcini care îmi erau impuse, cum ar fi să fac rost de mâncare sau să schimb lenjeria, erau îndeplinite așa cum făceam toate lucrurile pe vremea aceea. Mediocru. De bună seamă, pentru scrisul meu fusesem ales. Niciuna dintre celelalte calități n-ar fi putut atrage interesul cuiva. Tatăl meu îmi deschisese calea, dar maestrul a fost cel care m-a învățat să pun semnele între cuvinte pentru a le stabiliza și a ușura citirea lor.

— Ancorează-le, zicea el.

Ancorele erau puncte, pete sau mici evidențieri ale accentului de adăugat după verbe și în mijlocul frazelor lungi. Astfel, cuvintele se domoleau și alunecau pe niște linii calme și drepte pe care puteam atunci să le citesc și să le copiez fără dificultate.

Aveam în comun acest lucru.

Manuscrisele lui erau presărate cu linii, cifre și simboluri. Cel care nu vedea dansul cuvintelor nu putea să le înțeleagă. Pentru prima oară în viața mea, scrisul acesta pe care îl blestemam dintotdeauna mă ajutase, salvându-mă de un viitor cenușiu de

călugăraș căruia nu i-ar fi fost atribuite decât corvezi manuale. Admiram faptul că o minte atât de strălucită, care scrisese tratate de teologie, a putut depăși un asemenea handicap. Alegerea care se îndreptase spre mine era dovada eforturilor fantastice pe care le depusese probabil pentru a stăpâni cititul și scrisul, cele două unelte ale gândirii sale fără de care știința lui ar fi rămas ferecată în ea însăși. Maestrul măsura efortul și recompensa meritul. Mă preferase pe mine în locul novicelui căruia natura îi oferise toate calitățile. Nu-i plăcea facilitatea. Scriiturile noastre s-au împrietenit înaintea noastră și au înfiripat această relație care m-a ținut legat de Eckhart toată viața. La bine și la rău.

Lumea Sorbonei era pentru mine la fel de nouă de parcă aș fi traversat un ocean. Se afla totuși la doi pași de mănăstirea în care fusesem crescut, dar oamenii pe care îi descopeream aici erau la fel de diferiți de mine precum turcii ori tătarii. Nu întâlneai decât clerici veniți din toată Europa pentru a asculta lecțiile maeștrilor în teologie și în filosofie. Plebea era ținută cu înverșunare departe de această fortăreață a gândirii și a inteligenței. Maeștrii mergeau pe acolo ca niște regi, urmați de o curte de studenți. În jurul lor se formau clanuri la fel de apărate unele împotriva altora ca armatele engleze și franceze care se războiau în afară în bătălii sângeroase pentru ducate sau coroane. Aici, nu erau cadavre pe câmpul de luptă, cu

excepția vanității rănite pe care o lăsai în urmă după ce pierduseși o dispută filosofică publică. Rănile de orgoliu erau mai mortale decât plăgile deschise provocate de vârful săgeților sau al sulițelor. Întâlneai aici călugări, stareți, episcopi. Uneori veneau și cardinali de la Avignon ca să asculte dezbaterile. Creierul lumii se adăpa în acest loc. Iar eu nu înțelegeam nimic.

Eu rătăceam prin labirintul de culoare al acestei clădiri fantastice în care mișunau zi și noapte o mulțime de personaje mai impresionante și mai înspăimântătoare decât stafiile pe care le alungau din sălile întunecate. Lumea spunea că sunt bântuite de fantomele barbarilor lui Attila pe care Sfânta Genoveva îi alungase în urmă cu opt secole. Nu găseam amfiteatrele, nu cunoșteam pe nimeni și ceilalți novici asistenți ai maeștrilor nu-mi dădeau niciun ajutor, mai degrabă satisfăcuți să mă vadă străbătând drumul de ocară și de îngrijorare pe care ei înșiși îl străbătuseră înaintea mea.

Unul singur mi-a acceptat prietenia interesată.

Nu i se știa numele de familie, profesorii care îl vedeau zăbovind prin săli îi spuneau dintotdeauna Étienne, asemenea primului martir al creștinătății[15]. Numele i se potrivea, căci dădea mereu impresia că a fost stâlcit în bătaie. Sfântul Étienne fusese lapidat la Ierusalim, novicele Étienne, în Cartierul Latin. Trupul i se resemnase să sufere fără

măsură. Era cunoscut pentru faptul că luase aproape toate bolile posibile și petrecuse mai mult timp în infirmeria noviciatului decât în chilia lui. Era înalt și de o amabilitate pe măsura staturii. Îi revăd fața lungă, galbenă precum ceara, cu niște ochi căzuți și o lipsă aproape completă de expresie. Craniul îi era și el lunguieț, cu o tonsură pe care nimeni nu reușise să o rotunjească și care arăta ca un soi de fasole netedă între urechile lui. Semăna cu cretinii din munți care erau aduși de Crăciun pentru a fi expuși la bâlciuri.

Totuși era deschis la minte, dar el lăsa aspectul jalnic să vorbească în locul lui pentru a mai scăpa de corvezile pe care unii ezitau să i le ceară. Pretindea că o oboseală naturală moștenită din cer îi ținea loc de înger păzitor. Cred mai degrabă că o mare lene protectoare, moștenită din el însuși, îl asista în toate actele vieții lui.

Avea, de asemenea, un mod ciudat de a apuca obiectele. Rămânea lipit de ele. Degetele îi înțepeneau din cauza efortului și îi lua timp să și le descleștеze. Strângerea lui de mână era persistentă. Trebuia uneori să te lupți pentru a scăpa. El zicea că nu poate să facă nimic. Frații care îl cunoșteau bine nu mai riscau și îl salutau de la distanță sau cu o palmă amicală pe umăr. Această ciudățenie musculară fusese observată, analizată și rămăsese neexplicată de medicii pe care starețul lui îi chemase. Se ajunsese la concluzia că era vorba de o încercare la care îl

supunea Dumnezeu. Gesturile lui erau domoale, ca și mersul, ca și vorba. Dădea impresia că se scurge încet din el însuși. Motiv pentru care era poreclit Ceară, ceea ce se potrivea bine cu mâna lui care înțepenea pe a ta, precum ceara unei lumânări.

Toate acestea ar fi putut să-l înlăture din funcția de asistent, dar avusese norocul de a găsi în decanul maeștrilor în teologie de la Sorbona un suflet caritabil și mai ales superstițios. Când bătrânul auzise de acest novice care lua toate bolile pământului, își spusese că ar fi bine să-l aibă alături, ca un magnet capabil să atragă spre el săgețile afecțiunilor care îl amenințau. Nu era vorba de o generozitate foarte creștinească, dar trupul antrenat al asistentului său i se părea capabil să suporte niscaiva febră în plus pe lângă a lui. Îi cerea, așadar, să nu se îndepărteze niciodată de el.

Și, oricine putea depune mărturie, sănătatea bătrânului teolog se îmbunătățise la contactul cu Étienne. Dată ca exemplu în cadrul ordinului, unde era prezentată ca rodul unei vieți de cumpătare și de sfințenie, ea apărea în ochii patriarhului mai ales garantată de prezența novicelui său. La peste optzeci de ani, era încă în putere și cu mintea ageră și nimeni nu-l văzuse doborât de vreo infecție, de la asocierea lor. Când Étienne i se părea viguros, se posomora. Devenea îngrijorat și tăcut, nemaiîntreținându-se decât cu ceaiurile de plante și cu purgativele

preventive pe care le cerea de la medicii lui. Se interesa în fiecare dimineață de mina credinciosului său asistent și se întrista de prospețimea ei. Vestea că tușește sau că are febră era primită cu o ușurare profundă. Văzând în suferințele îndurate de băiat toate suferințele de care el avea să fie cruțat, își refăcea forțele. Îl încuraja de altfel să stea în frigul și umezeala pe care Sorbona le tezauriza. Duhoarea venită dinspre Sena, care era foarte aproape, făcea locul și mai insalubru decât subsolurile inundate ale spitalului de unde bolnavii nu ieșeau decât printr-un miracol. Acest om înțelept îl păstra, așadar, cu mare grijă pe novicele lui talisman, împuținându-i sarcinile care puteau să-l îndepărteze de perimetrul trasat de umbra lui. Rolul principal pe care Étienne trebuia să și-l asume era de a-l trezi în timpul lecțiilor, cu ajutorul unei baghete lungi care îi atingea corpul imediat ce ieșea din el un sforăit.

Situația îi convenea de minune celui care contempla senin, stând așezat, baletul celorlalți novici cărora li se cerea întruna ceva și care, în acest spațiu de inteligență, semănau mai mult cu niște sclavi decât cu niște viitori clerici.

El a fost cel care a venit spre mine și a acceptat să mă inițieze în secretele locului, începând cu lucrul esențial: să știu să-i recunosc pe cei care meritau să fie recunoscuți.

În timpul primei lecții a lui Eckhart la care am asistat, Étienne stătea alături de mine. Amfiteatrul era plin. Încet-încet, conștientizam ce reprezintă maestrul. Credeam că este un frate celebru al ordinului nostru, la fel ca un stareț de regiune. Calitatea lui de maestru era pentru mine un grad onorific care-i asigura un loc de frunte în ierarhia dominicanilor și respectul celorlalte congregații. Nu-mi puteam imagina în ce măsură renumele lui depășea incintele mănăstirilor și, mai mult, incintele Bisericii.

Pe vremea aceea i se încredințaseră deja cele mai importante funcții în fruntea jurisdicțiilor din Germania. Era stareț provincial al Saxoniei și vicar general al Boemiei. Autoritatea lui se exercita asupra unui teritoriu care se întindea din Țările de Jos până în nord-estul Germaniei și până la Praga, asupra a patruzeci și șapte de mănăstiri de călugări și călugărițe. Dar celebritatea lui nu era legată direct de poziția sa în sânul ordinului. Tratatele lui teologice fuseseră difuzate în toate universitățile din Europa și îl consacraseră printre intelectualii cei mai importanți ai timpului, dar operele lui erau scrise în latină, ceea ce făcea ca doar clericii să aibă acces la ele. Predicile în germană, în limba populară, a căror publicare a autorizat-o, i-au adus gloria. Dar și căderea. Ele au permis ideilor sale disidende să influențeze spiritele neuniversitare, neobișnuite cu

nuanțele teologice, scăpând de cenzura Bisericii.

Totuși amenințarea pe care o reprezenta mi se părea limitată. Gândirea lui era atât de complexă, atât de elevată, încât nimeni nu era în stare s-o priceapă. Chiar și eu, deși mi-a dat toate instrumentele necesare, cred că pot spune că n-am înțeles niciodată nici măcar o singură predică a maestrului Eckhart.

Femeile pioase au fost cele care mi-au oferit cheia, mult mai târziu.

După părerea lor, nu trebuia să încerci să le înțelegi, era suficient să-ți placă.

Acest sfat, atât de inocent în aparență, era cel mai just. Inima era cel mai bun secret de înțelegere a gândirii maestrului, chiar dacă el apela la rațiune pentru a-i urma drumul. Asta era puterea unică a predicilor lui. Obscuritatea lor se lumina în inimă.

La sfârșitul lecției, amfiteatrul se cutremurase sub ropotul de aplauze și toți ascultătorii se ridicaseră în picioare să-l ovaționeze. Am remarcat atunci, în adunare, un tânăr dominican care nu aplauda. Silueta lui sărea în ochi pe băncile facultății. Era gras.

Corpul lui dădea pe dinafara scaunului și făcea gol în jurul lui. Un colier de grăsime trecea peste partea de sus a robei. Degetele lui groase băteau darabana pe pupitru și privirea cu care se uita la maestru era plină de duritate.

Trebuie că avea aceeași vârstă ca noi, dar el stătea jos, ceea ce îi arăta valoarea. Alături de el se afla un bărbat cu o înfățișare severă pe care toți îl salutau în trecere.

— Cine este? I-am întrebat pe Étienne.

— Guillaume Ymbert, mi-a răspuns el cu o voce molatică, inchizitorul general al Franței.

— Și grăsanul de lângă el?

— Nu-i spune «grăsan», mă sfătui noul meu prieten. Este novicele inchizitorului. Dulăul lui, mai degrabă. Deja a cerut informații despre tine.

— Cui?

— Mie.

— Și ce i-ai spus...?

— Să nu-și facă griji, zâmbi el blând, i-am spus că vii de la munte, ca și mine.

Am aflat că novicele inchizitorului general își făcuse deja o reputație în cadrul ordinului. Trebuie că eram singurul dominican care nu-i cunoștea povestea. Ținuse de bunăvoie un post de opt săptămâni sub supravegherea starețului regiunii și a mai multor martori clerici pentru a dovedi că greutatea lui n-avea nimic de-a face cu păcatul lăcomiei. Potolise astfel toată batjocura și toate insinuările pe care le suportase, dar ele lăsaseră în el urme adânci de amărăciune.

Ordinul acceptase să îl supună la această încercare întrucât era considerat unul dintre discipolii lui cei mai promițători. Era cel mai tânăr licențiat în teologia istoriei de la universitate și starețul general își punea mari

speranțe în el. Nu-și putea distruge viitorul din cauza obezității. După două luni de post, își păstrase grăsimea, dar nu mai putea să meargă, mușchii i se slăbiseră în mod invizibil sub greutatea lui. Încă mai șchiopăta când l-am cunoscut."

— Portretul ăsta îți amintește de cineva, Antonin? întrebă Guillaume.

— Da, murmură Antonin, amintindu-și chipul lui Robert și atingerea umărului său când se îmbrățișară, în capela-tribunal din Toulouse în fața inchizitorului grăsan.

— Un vechi prieten, după cum vezi.

„Ceară mi-a povestit că un student imprudent îl luase peste picior într-o zi pentru mersul lui de pachiderm. S-a aflat mai târziu că părinții lui fuseseră arestați la puțin timp după incident sub acuzația de catarism, deși erau buni creștini și preotul lor se punea chezaș pentru ortodoxia lor. Au fost eliberați, dar după ce au fost torturați la ordinul direct al inchizitorului general, sfătuit de novicele lui pentru a cărui judecată avea multă stimă. Precocitatea lui era uimitoare. Acest călugăr tânăr îl cunoștea pe Aristotel la fel de bine ca maeștrii în teologie și nu se referea decât la el. Avea o memorie prodigioasă și putea să recite pagini întregi din tratatele lui. Între noi îi spuneam «Aristotel cel gras». Și filosoful i se potrivea. Ca și Aristotel, punea rațiunea peste tot și spiritualitatea nicăieri.

M-am dus la maestrul meu pe estradă, unde era înconjurat de studenți și de

profesori entuziaști. Dar nu puteam să uit felul în care novicele îl privea. La ieșirea din amfiteatru, m-am apropiat de grupul care se formase în jurul inchizitorului general și am surprins o discuție. Inchizitorul fusese impresionat de lecția maestrului și se felicita că ordinul dominican are un spirit atât de mare de oferit creștinismului. Erau numeroși cei care îl comparau deja cu noul călăuzitor al gândirii Bisericii, venerabilul Toma d'Aquino, care era pe cale de a fi beatificat. Cei trei clerici care îl înconjurau îi încuviințau cuvintele. Novicele lui rămânea tăcut. Inchizitorul l-a întrebat cum i s-a părut lecția lui Eckhart. Și am auzit clar acest răspuns:

— Nu respectă distanța de majestate.

Frază obscură, pe care n-am putut să mi-o scot din minte mult timp. Sensul îmi scăpa, dar nu asta era cauza tulburării mele. Frazele obscure îmi erau foarte familiare de la întâlnirea mea cu maestrul... Renunțasem repede la încercarea de a le înțelege, fiind conștient de slăbiciunea mea intelectuală, dar și din lene. Îmi ziceam că timpul petrecut alături de maestru o să-și spună cuvântul și că până la urmă voi percepe gândirea lui ca pe o limbă străină pe care o voi cunoaște auzind-o des, fără a fi nevoie să o studiez. Ceea ce mă tulburase în realitate, în fraza novicelui, era asprimea tonului său. Vocea era ascuțită și tăioasă și fiecare cuvânt avea aceeași violență rece. Respingerea era

profundă și definitivă. Îndepărtându-mă, i-am văzut pe clerici apropiindu-se de el pentru a dezbate problema. Inchizitorul general asculta deoparte, cu un aer posomorât. Clericii discutau acele cuvinte ciudate, inchizitorul cugeta adânc asupra lor."

---

15 Aluzie la Sfântul Ștefan (în franceză, *Saint Étienne*).

CAPITOLUL 16
Brândușa

Starețul Guillaume se opri și ceru de băut.

— Să faci rezumatul acestei conversații pe pergament. Îl voi corecta împreună cu tine în scriptoriu. Îți voi dicta apoi textul definitiv pentru velin. Îți voi da datele precise. Vei vorbi despre împrejurările întâlnirii mele cu maestrul Eckhart. Nu vei omite problemele de citire și de scriere pe care le-a depășit și care nu sunt o rușine decât pentru ignoranți. Îți voi da datele magisteriului său parizian, locurile în care a predat și titlurile lecțiilor sale în limba latină ale căror copii au fost păstrate. Nu aceste texte îi interesează pe judecători. Povestește și întâlnirea noastră cu inchizitorul, ar putea să ne folosească mai târziu. Această perioadă pe care am petrecut-o la Paris, înaintea plecării noastre în Germania, e scumpă sufletului meu. Lasă-l pe Étienne într-un cotlon al memoriei tale, el mi-o împrospătează pe a mea, nu vorbi de sentimentele mele, nici de relațiile care nu au legătură directă cu Eckhart. El este scopul acestei cărți, inima și veninul ei.

Starețul se opri. Părea că gâfâie, răsuflarea lui era șuierătoare și plămânii congestionați. Picioarele i se umflaseră și mai mult de câteva zile. Le acoperea cu o cataplasmă de măghiran începând de la gleznă și bea tot timpul un ceai decongestionant pe bază de

păpădie și de frunze uscate de mesteacăn pe care Antonin i-l prepara.

— O să continuăm mai târziu, zise el, sunt obosit.

Antonin închise carnetul plin de notițe și se pregăti să se întoarcă în scriptoriu pentru a pregăti pergamentul. Dar o întrebare nu-i dădea pace și-l făcea să întârzie să se ridice de pe scaun. Starețul, care îl cunoștea bine, oftă.

— Ce este, Antonin?

— Ce înseamnă „distanța de majestate", părinte?

Antonin lucra alături de el de mai bine de trei ore în aerul umed al sălii capitulare unde pătrundea puțină lumină, ceea ce justifica un pic de bunăvoință. Guillaume își lăsă oboseala să aștepte și îi răspunse.

— Distanța de majestate... toate ereziile au combătut-o. Este dogma cea mai sfântă a Bisericii noastre; fără ea, această mănăstire și frații ei n-ar mai avea sens. Desemnează distanța care-l separă pe om de Dumnezeu. O frontieră naturală, pe care nicio voință omenească n-o poate aboli. Ereticii pretind că trec de ea, promițând o uniune perfectă cu Atotputernicul. Prin extazele și iluminările lor, ei spun că se contopesc cu divinitatea astfel încât anulează orice diferență și fac inutil sacerdoțiul nostru. Eu cred că se contopesc mai degrabă cu diavolul... Această distanță, pe care sfântul părinte Augustin a numit-o atât de frumos, aparține numai lui

Dumnezeu. Nu stă în puterea noastră să putem deveni ceea ce este El.

— Și maestrul nu respecta distanța de majestate?

Starețul îi arătă ușa cu un gest obosit.

— Vom vedea asta mai târziu. Du-te, lasă-mă să mă odihnesc!

Guta făcuse să se inflameze piciorul sacristanului.

Degetul mare i se umflase și semăna cu o ridiche roșie, nu trebuia să-l atingă sub nicio formă. Curentul de aer cel mai ușor părea la fel de zdrobitor ca roata unei căruțe. Mergea sprijinit într-un toiag de pelerin, pândind în jur amenințările celor care se coalizau împotriva lui. Călugării trebuia să stea la un metru distanță și acest bărbat atât de aspru și de rezistent la durere lăsa uneori să-i scape o expresie de suferință pe care o respingea cu dezgust.

Antonin îl văzuse dând târcoale grădinii de plante medicinale când el lucra acolo. Nu întreba nimic, ezita un pic în fața barierei, apoi pleca înapoi spre capelă bombănind. Frații, care suportau încontinuu severitatea lui justă, dar implacabilă, se bucurau de situația lui. În timpul laudelor, se înțelegeau între ei să se adune în jurul lui, prefăcându-se că se clatină din cauza somnului și apropiindu-și din toate părțile saboții de piciorul lui. Întrucât păcatele erau iertate prin spovedaniile zilnice, nu se temeau de pedeapsa divină pentru lipsa lor de

compasiune. De atunci, sacristanul mergea cu capul plecat prin capelă, pândind saboții care alunecau ca niște șerpi spre degetele de la picioarele lui.

Antonin îl vedea cum vine în fiecare zi tot mai aproape de grădină fără a îndrăzni să intre în ea, luptându-se cu el însuși. Într-o seară, se hotărî în sfârșit, durerea fiind mai puternică decât voința lui. Fără niciun cuvânt, se descălță și îi arătă degetul mare umflat, strălucind din cauza edemului, acoperit până la unghie cu o piele roșie și arzătoare.

Antonin tratase deja niște călugări bătrâni de această boală.

Îl conduse până la seră, unde păstra plantele uscate, și arătă spre un borcan plin cu niște flori liliachii care semănau cu șofranul.

— Brândușe, murmură sacristanul.

Antonin încuviință.

— Se spune că omoară câinii, spuse bătrânul călugăr.

— Omoară și guta.

Sacristanul îi urmărea fiecare gest cu neîncredere. În sinea lui, Antonin își zicea că Dumnezeu îi făcea dreptate. Era despăgubit pentru gâtul lui rănit, așa că nu grăbea etapele preparatului său.

Fusese învățat că guta este o boală de umoare, ceea ce se potrivea bolnavului său. Echilibrul celor patru umori ale corpului reglau sănătatea. Una dintre ele, bila, putea

să se acumuleze în exces în craniu și să se verse în corp ca apa dintr-un vas prea plin. Picătură cu picătură, până în picior. De unde și numele pe care anticii l-au dat acestei afecțiuni[16]. Poate că excesul de severitate începea să se scurgă din sufletul sacristanului pentru a-i inflama degetele de la picioare? Antonin se gândi că avea acum ocazia să câștige un pic mai mult stima fraților săi, lăsându-l să sufere, dar avea inimă bună. Prepară decoctul cu grijă, brândușa prea concentrată fiind o otravă mortală, și i-l dădu.

Niște dureri ascuțite de burtă îl țintuiră pe sacristan la pat timp de două zile. Refuza să primească vizite. Antonin crezu că l-a asasinat. Totuși verificase fiecare cantitate în *Materia Medica* a lui Dioscoride din care scriptoriul avea un exemplar și unde erau consemnate toate remediile cunoscute ale Orientului și Occidentului. Dar îngrijorarea lui nu dură. Sacristanul își reveni repede și inflamația piciorului fu complet vindecată.

Bătrânul profită de acest lucru pentru a-și regla conturile cu saboții care îi amenințaseră degetul în timpul laudelor. Omoplații proprietarilor lor fură corectați cu mai multă vigoare ca niciodată.

Antonin nu primi nicio mulțumire. Când îl întâlnea, sacristanul își lua aerul grijuliu al omului care căuta ceva. Un „mulțumesc", gândea Antonin, cuvânt pierdut care se înecase probabil în memoria lui fiindcă nu

fusese rostit niciodată. Dar, la câteva zile după vindecarea lui, sacristanul dădu, în sfârșit, dovadă de recunoștință.

În timp ce Antonin se îndrepta spre drumul de rond, el îl chemă la ușa bucătăriei și îi dădu un pachețel de pânză din care se simțea mirosul amar al unei bucăți de unt. Degetele i se mânjiră de grăsime imediat ce îl primi.

— Este rânced, precizează sacristanul, nu va lipsi nimănui și motanul tău nu va vedea diferența.

Pe buzele lui Antonin apăru un zâmbet pe care aerul sever al bătrânului călugăr îl alungă imediat.

Vindecarea sacristanului îi aduse oarece prestigiu lui Antonin și îi confirmă rolul de medic al mănăstirii. Petrecea tot mai mult timp în grădina de plante medicinale al căror parfum îi liniștea sufletul. Învățătura starețului Guillaume îi călăuzea pașii. Fiecare plantă, îl învățase el, avea un secret de vindecare pe care un ochi format putea să-l descopere în forma ei. În timpul uneia dintre plimbările lor zilnice, Antonin reținuse aceste cuvinte:

— Dumnezeu face precum marinarii cu mesajele pe care le închid în sticle și le aruncă în mare. În orice creatură vie, Tatăl nostru înscrie niște semne.

— Pentru noi, părinte?

— Da, Antonin, pentru noi, pentru sănătatea noastră, căci un tată își îngrijește

copiii. Astfel, salcia, explică Guillaume, cu ramuri atât de suple și flexibile, va da prin scoarța sa, pe care o vei fierbe, secretul supleții ei articulațiilor înțepenite ale călugărilor noștri bătrâni.

Antonin învăța astfel meseria de apotecar și căuta plantele care calmau frământările, căci umbra inchizitorului îl urmărea. Dar munca la velin reușea să le risipească mai bine decât decocturile de valeriană, de lemnul-domnului și de mentă consumate seara. Amintirile lui Guillaume îi ocupau atunci toată mintea și-i alungau neliniștea. Când se simțea cuprins de ea, se întorcea pe băncile Sorbonei, unde memoria starețului îl purta din nou.

„Erau clanuri și lupte, povestea Guillaume. Populația Sorbonei era compusă în principal din oameni ai Bisericii. Ceea ce nu-i împiedica să se bată ca niște soldățoi. Între călugării obișnuiți din care făceam parte și preoții mireni care ne disprețuiau, toți acești oameni se binecuvântau cu echimoze și cucuie.

Convingerile filosofice erau și ele prilej de contuzii.

Fiindcă maestrul părea să apere tezele platonicienilor, cei din clanul inchizitorului general ne spuneau «plicticoși»[17], dându-și aere de superioritate. Ei nu vorbeau decât despre Aristotel, un filosof grec care se studia de mai puțin de un secol. Se spunea că păstrarea și traducerea operelor sale le-o

datoram arabilor. Așa că noi îi numeam «sarazini». Încăierările dintre «plicticoșii» și «sarazinii» Sorbonei erau frecvente și baloturile de paie care ne serveau drept scaune zburau pe etaje. Adesea, portarii trebuia să-i despartă pe novicii care se băteau ca niște golani de cartier.

Étienne era mereu gata de bătaie. Bazându-se pe prezența mea, îi sfida pe cei din grupul sarazinilor. Își ridica mânecile de la cămașă până la cot cu încetineala unei omizi, așa că bătaia începea fără el și încăierarea se termina înainte ca el să se bage. Sărea în ajutorul meu când eram deja snopit și promitea să se bată cu cea mai nemiloasă violență data viitoare.

Încurajat de această susținere, sfârșeam prin a le propune inamicilor noștri dezbateri de conciliere.

Clericii nu erau singurii care se luptau pentru niște convingeri filosofice cu atât mai bine apărate cu cât erau mai puțin înțelese. Mai era și clanul laicilor care ne somau să ne întoarcem în mănăstirile noastre. Aceștia disprețuiau tot ce avea legătură cu biserica și susțineau că universitatea va nimici într-o bună zi catedralele. Totuși profesorii lor erau toți clerici. Ei îi ponegreau pe slujitorii Domnului, dar le ascultau lecțiile. Precum acei apotecari care se duceau să învețe meserie de la călugării terapeuți și după aceea își afișau disprețul față de acei ignoranți fără diplomă cărora le datorau știința.

Respingerea religiei garanta, în ochii studenților laici, o oarecare elevație spirituală. Dumnezeu, în marea Lui înțelepciune, nu considerase necesar să le dea inteligență călugărilor săi, mulțumindu-se cu credința lor. Le revenea, așadar, laicilor sarcina de a compensa această lipsă, ceea ce și făceau copleșindu-ne cu insulte și lovituri.

Îți spun toate astea, Antonin, ca să știi că nu era de glumit cu ideile pe culoarele Sorbonei.

După câteva săptămâni în acest regim care mă îndepărta, spre fericirea mea, de rigoarea mănăstirii, i-am pus în cele din urmă lui Étienne întrebarea care mă chinuia încă de la sosirea mea în acel loc sacru:

— Care este diferența dintre Platon și Aristotel?

El mi-a răspuns foarte precis:

— De unde să știu eu, tatăl meu era măcelar.

Nu îndrăznisem niciodată să-i pun întrebări lui Eckhart despre acest subiect. Și nici despre altele. În afară de munca lui de scriere care necesita o liniște perfectă, rămânea cel mai adesea cufundat în gândurile lui și vorbeam puțin. Dar circulase un zvon despre bătăile dintre novici. Într-o zi, pe când părăseam cheiul Senei pentru a o lua pe strada Saint-Jacques spre Sorbona, mi-a surprins privirea ațintită la unul dintre leii sculptați pe ușa monumentală de la intrarea principală. Eram la fel de sensibil la artă precum măgarul unui pelerin, dar acel leu era

de o frumusețe maiestuoasă. Nu te înspăimânta, păzea intrarea prin perfecțiunea lui.

Deși eram în întârziere, Eckhart și-a făcut timp să se oprească în fața statuii, ca și cum auzise de întrebarea pe care i-o pusesem lui Étienne:

— Voiai să știi care-i diferența dintre Platon și Aristotel? Întreabă-l pe leu. Pentru a-l sculpta, Platon l-ar fi căutat în capul lui, Aristotel în piatră. Unul credea că memoria conține modelul tuturor lucrurilor, celălalt că nimic nu poate exista fără materie. Platon i-ar fi cerut artistului să copieze leul care poza în mintea lui, Aristotel i-ar fi cerut să-l extragă din marmură unde acesta îi aștepta mâna dibace pentru a-l elibera. Unul caută frumusețea în afara lumii, celălalt o găsește în lumea aceasta. Ai înțeles?

Hotărâsem să nu mai răspund la această întrebare.

Am intrat pe ușile universității sub privirea plină de respect a portarului. Când Eckhart și-a început lecția, am rămas gânditor. Lângă mine, Étienne mă observa cu extraordinara lipsă de expresivitate de care era capabil. Mă grăbisem să-i împărtășesc răspunsul maestrului. Își mijise ochii mari, ca și cum îi venise o idee, dar pe care o scăpase probabil înainte de a reuși s-o prindă. Dădea impresia că o caută în afara lui, în depărtare, micșorându-și ochii pentru a o distinge mai bine la orizont. Negăsind nimic, îmi propuse

să mergem spre cantină, unde lucra mama lui, ceea ce făcea să ne alegem cu un supliment de supă când femeia asta severă era în toane bune.

— Sculptau lei, Platon și Aristotel? întrebă Étienne pe drumul spre bucătărie.

— Așa se pare, l-am asigurat eu.

---

16 Cuvântul „gută" vine din latinescul *gutta*, „picătură".

17 Joc de cuvinte intraductibil, între „Platon" și plat („plicticos", „neinteresant").

CAPITOLUL 17
Marguerite

„— Cine ți-a zis că erau vrăjitoare?

— Novicele inchizitorului, mi-a răspuns Étienne cu un aer indiferent.

— Nu sunt vrăjitoare, sunt femei pioase, le numim beghine.

— În orice caz, reluă Étienne, există una căreia inchizitorul general i-a venit de hac, chestie de care e foarte mândru. Nu cu prea mult timp în urmă, în anul în care au început să-i ardă pe templieri, mi-a povestit taică-miu, a văzut rugurile. O chema Marguerite și zicea că Dumnezeu e amantul ei. O nebună. Se pare că a urlat foarte tare în timp ce ardea și asta l-a făcut pe iubitul ei să nu mai vină. Ca și cum Dumnezeu e uneori tare de ureche.

Beghinele. Cu două zile mai înainte, Eckhart îmi spusese că nu erau vrăjitoare decât pentru cei care nu știau nimic. Cuvintele lui îmi reveneau în minte.

— De vrăjitoarele astea o să ne ocupăm, Guillaume, în Germania și în Flandra. Plecăm la Strasbourg peste trei zile.

Nu știam nimic despre ele. Circulau zvonuri despre laici care o făceau pe călugării fără să fie cu adevărat.

Printre ei se aflau și femei, adesea văduve, persoane bune care se strângeau în comunități fără a face jurăminte de

călugărire. Independente de ordinele monastice, ele acționau ca niște călugărițe fără recluziune, sub supravegherea episcopului. Singurele lor angajamente erau castitatea și supunerea. Instalate în niște case micuțe grupate într-un beghinaj, ele se ocupau de săraci și de bolnavi, catehizau și își urmau liniștite drumul de rugăciune și meditație. Viața lor exemplară le conferea un statut social și respectul poporului. Nimic amenințător nu părea să vină de la aceste congregații simple și virtuoase. Totuși ordinul dominican trebuie că se temea de pericole serioase dacă trimitea o figură atât de prestigioasă ca Eckhart să le îndrume educația. Beghinele citeau, scriau, dezbăteau probleme spirituale în toată libertatea, lumea nu se oprea la ușa lor. Or, în această perioadă, un val de erezie cuprindea Europa și infectase mai ales comunități din Țările de Jos și Germania."

Starețul Guillaume zise cu o voce mai apăsată:

— Libertatea, Antonin, dăduse numele ei marii erezii care zguduia Biserica: Spiritul Liber. Aceste femei sfinte au fost acuzate că îl răspândesc.

„Beghinele erau precum franciscanii, vedeau iubire peste tot. Pentru ele, iubirea era suficientă pentru «a pluti pe oceanul lui Dumnezeu», după cum o repetau. Rațiunea trebuia să rămână în port. Exact contrariul spiritului dominican care, pentru a pluti spre

Dumnezeu, se bazează doar pe inteligență, respectând distanța de majestate.

Acea Marguerite de care îmi vorbise Étienne era o beghină celebră care scrisese o carte pe care n-o vei găsi în scriptoriile mănăstirilor și nici în bibliotecile universităților. O operă în limba populară care putea să contamineze mințile nepregătite și nesupravegheate și ale cărei copii au fost distruse de Inchiziție. Toate, în afară de câteva pe care vei putea să le obții dacă știi cui să le ceri.

Biata Marguerite a fost arsă pe rug împreună cu cartea ei pentru niște cuvinte pe care ar fi trebuit să le cântărească mai bine. Cuvinte otrăvite, pline de un venin mortal, cunoscute de toate surorile ei și de noi, dominicanii, care le-am condamnat: *Eu sunt Dumnezeu, căci iubirea este Dumnezeu și Dumnezeu este iubire... Eu sunt Dumnezeu prin natura divină.* Cum puteam accepta o asemenea nebunie? Dacă fiecare se poate transforma în Dumnezeu prin extaz, la ce mai folosește haina monahală pe care o purtăm? La ce mai folosește să propovăduiești cuvântul Domnului și să ierți sufletele de păcatele lor?

Toți cei care apărau divinizarea erau hăituiți. Adepții Spiritului Liber care susțineau uniunea divină au celebrat-o pe rug. Unii s-au refugiat în comunitățile de beghine. Ideile lor au tulburat mintea acestor

femei sfinte care au fost la rândul lor suspectate și uneori condamnate.

Inchiziția a denaturat povestea făcând din acești eretici niște iluminați libertini care practicau desfrânarea. E adevărat că unii dintre ei străbăteau orașele, goi precum Adam, declarând că a venit epoca libertății și că, deja uniți cu Dumnezeu, ei nu mai puteau păcătui pe pământ. Uniunea divină le îngăduia să-și urmeze impulsurile, fără remușcări și fără culpabilitate. *Virtuți, îmi iau rămas-bun de la voi*, scrisese Marguerite... Dar foarte mulți dintre ei nu se comportau într-un mod atât de nesăbuit. Inchiziția a șters din registrele ei mărturiile celor care practicau asceza și sărăcia și respingeau dorințele vulgare. Am întâlnit printre ei oameni cu suflete frumoase, dar care supraestimau puterea credinței lor. Viziunea lor asupra lumii era idealistă și deschisă tuturor devierilor. N-aveau aceeași neîncredere în slăbiciunile trupului precum cea a sfintei noastre Biserici. Cei mai înțelepți respectau instinctele cu condiția să fie naturale și pure."

— Cum recunoaștem un instinct natural și pur? întrebă Antonin.

— După faptul că este irezistibil. Se spune că spiritele libere recomandau „martiriul alb", îndemnând cuplurile să se culce goale și îmbrățișate, respingând pornirile naturale ale iubirii. Dorința trebuia să se dezvolte lent și nu trebuia să-i cedezi decât la capătul

irezistibilului. După cum vezi, toate astea ne îndepărtau mult de disciplina din mănăstirile noastre.

Antonin medita în scriptoriu la martiriul alb și imaginea prostituatei îi reapăru în minte. Dacă irezistibilul garanta puritatea dorințelor, a lui nu era, așadar, vinovată. Trupul gol al prostituatei venea să se culce în fiecare noapte lângă al lui, în ciuda rugăciunilor la Fecioara Maria care probabil că nu se supăra prea tare din cauza asta, întrucât îi lăsa tot locul în gândurile lui.

În mod evident, beghinele jucaseră un rol important în povestea starețului Guillaume. Antonin era nerăbdător să afle mai multe despre călătoriile lor prin comunitățile din Germania. La contactul cu fugarii Spiritului Liber descoperiseră aceste femei numele lui Eckhart. Nume celebru printre adepții ereziei care împărtășeau predicile lui. Ei afirmau că găseau în ele ecourile promisiunilor de deificare în care credeau.

Antonin nu reușea să și-l imagineze pe starețul Guillaume sub trăsăturile unui novice stângaci care se chinuia să scrie ca un copil sârguincios. Era mai ușor să și-l închipuie pe inchizitorul grăsan la aceeași vârstă. Simțeai că în el nimic nu se schimbase fundamental. Duritatea lui garanta rezistența în fața timpului. Bătrânețea nu era interesată de genul ăsta de om. Ea nu putea să-l distrugă decât la suprafață.

Starețul îi povestise un incident care n-avea legătură directă cu Eckhart, dar povestea avea locul ei pe velin.

„Novicele cel gras era detestat de toată lumea și în special de clanul laicilor, care avea oroare de Inchiziție și mai mult decât noi. Într-o zi, i-au întins o capcană pentru a-l supune la o umilință brutală pe care niciunul dintre frații noștri n-ar fi îndrăznit s-o conceapă. Trei dintre ei îl așteptau la ieșirea de la o lecție în fundul unui culoar întunecat. Purtau cagule, căci toți se temeau. Părăsisem amfiteatrul la puțin timp după plecarea lui. Laicii îl împinseseră până la un perete și îl forțaseră să se pună în genunchi. Frații care veneau în urma mea s-au prefăcut că nu-și dau seama de nimic și și-au văzut de drum.

Pe atunci nu eram un om curajos. Ciuma nu-mi distrusese toate slăbiciunile, dar făcusem jurământ să nu abandonez pe nimeni. Cei trei laici nu voiau să-i facă rău fizic, ci doar să-i frângă trufia printr-un ultragiu care să facă înconjurul universității. Unul dintre ei ducea un sac din dimie înnegrit de pete umede și care părea greu. O putoare de dejecții plutea în jur. Sacul conținea un cap de porc tăiat la gât al cărui craniu fusese scobit. Laicul îl scoase din sac, cu degetele înfipte în nările pline de sânge. Ceilalți doi își țineau victima de mijloc în timp ce el ridica acel cap tăiat pentru a-i încorona fruntea.

Nu-i puteam lăsa să facă așa ceva. Dar țineam la pielea mea. Pentru a-i pune pe fugă, am început să urlu ca un posedat. Strigătul meu i-a oprit. Portarii au alergat la fața locului și câțiva profesori au ieșit din săli. Atunci, cei trei laici au șters-o, abandonându-și sacul, iar capul de porc s-a rostogolit până la picioarele mele murdărindu-mi pantalonii.

M-am apropiat de novicele cel gras care se ridica, având un aer uimitor de calm. N-a luat mâna pe care i-o întindeam ca să-l ajut și, aranjându-și roba, mi-a zis cu un zâmbet ciudat:

— Știam eu că n-ai venit din munți."

Începea să se întunece. Scriptoriul era pustiu. În curând, aveau să bată clopotele de vecernie.

Antonin răsfoia ultimele pagini din carnetul său și retrăia plecarea în Germania și despărțirea de Étienne pe care i-o povestise starețul.

„La sfârșitul ultimei lecții a lui Eckhart din marele amfiteatru, Étienne mă aștepta în curte, cu un aer mai abătut decât de obicei, cu capul între umeri și ochii strălucind. Înfățișarea lui era atât de jalnică, încât m-am îngrijorat.

— Ești bolnav?

— Nu, mi-a răspuns el mușcându-și buzele.

— Și atunci, nu pari să...

— Ba da, sunt în regulă.

Știam bine ce are pe suflet.

— Mă voi întoarce, am promis eu cu prietenie.

— Știu, a murmurat el, dar...

— Spune-mi!

— O să fii mai inteligent.

— Ei și, ce-i cu asta?

— Nimic, a zis el lăsând capul în jos.

I-am întins mâna. A ezitat să o ia, căci gestul era rar. Am așteptat cu răbdare ca degetele să i se descleștеze pentru a mă elibera, privindu-le cum se desfac încet unul câte unul ca niște șopârle înțepenite. Ne-am despărțit în ziua aceea cu emoție, dar aveam certitudinea că o să-l revăd. Eckhart iubea Parisul. Și magisteriul lui avusese un asemenea răsunet, încât catedra de teologie i-ar fi fost cu siguranță oferită a doua oară, ca și lui Toma d'Aquino, singurul care primise această onoare.

În seara plecării, întorcându-mă spre prietenul meu care îmi făcea cu mâna în fața porticului Sorbonei, i-am văzut obrazul umed. Étienne plângea.

Lacrimile lui curgeau mai încet decât ale mele."

Antonin visa cu ochii deschiși. Lăsase figura lui Étienne să se odihnească în carnetele lui. Știa că nu-și avea locul pe velin. Ar fi vrut să fie și el acolo. I-ar fi fost ușor să-i strecoare amintirea în ornamentul vreunei pagini, dar starețul nu dorea nicio miniatură. Unele manuscrise din scriptoriu fuseseră ilustrate de un călugăr din alte vremuri care

stăpânea arta desenului. Darul lui murise odată cu el și nu se găsise niciun continuator. Se spunea că desena cerurile nocturne ca nimeni altul. Antonin i-ar fi cerut să adauge o mică stea de ceară pe cerul Sorbonei.

CAPITOLUL 18
Detașare

După ultima lor conversație, starețul îi dăduse lui Antonin un pergament unde erau consemnate datele călătoriilor lui Eckhart, titlurile și temele generale ale lecțiilor ținute la Paris, ca și numele profesorilor care-l asistaseră și onorurile primite. Îi dezvăluise că Eckhart era prezent în 1310 în timpul pedepsirii beghinei Marguerite Porete în Place de Grève și că nu uitase niciodată oroarea acelui rug ale cărui flăcări erau binecuvântate de dominicani. Dar starețul nu voia să zăbovească asupra unui trecut pe care el nu-l trăise. Velinul trebuia să se construiască în intimitatea maestrului.

Guillaume era mulțumit de munca secretarului său și de ardoarea cu care își îndeplinea sarcina. Când dictarea ajungea la sfârșit, Antonin insista mereu să cunoască urmarea poveștii și, în pofida oboselii, starețul nu rezista mult. Se simțea că această perioadă din viața lui fusese fericită și că amintirea ei îl liniștea.

„Călătoria spre Strasbourg a fost etapa cea mai frumoasă a tinereții mele. A durat două săptămâni încheiate. Două săptămâni singur cu maestrul care era tot mai binedispus pe măsură ce ne îndepărtam de Sorbona. Departe de munca pe care i-o cerea pregătirea

lecțiilor, departe de datoriile pe care i le impuneau funcțiile lui, el regăsea sensul vieții. Primăvara ne însoțea și excepționala ei blândețe umplea de flori drumurile din est, de obicei atât de aspre. Eckhart se deschidea spre lume și spre mine.

Se oprea să guste parfumurile și continua cu lungi pauze în fața peisajelor. Nu-mi impunea nicio rugăciune, niciun ritual. Îmi cerea să las natura s-o facă, s-o las să se roage pentru noi și pentru lume, căci frumusețea ei era grație divină. Era prima lecție a maestrului, Antonin, să vezi în natură o lucrare a Domnului.

Chipul i se destindea. Trupul îi era suplu. Mergea repede, adeseori departe în față, și nu se oprea decât la rugămințile mele repetate. Totul ne zâmbea și împărtășeam bucuria lucrurilor. Ah, Antonin, zise starețul cu o voce exaltată, cât de încântătoare poate să fie lumea! Fericită inima omului care a fost încântată, fie și numai pentru o clipă, în răstimpul unei efemere deșteptări de conștiință.

Maestrul mă învăța cu mai multă căldură. Efect al primăverii frumoase, fără îndoială, care făcea lucrurile fraterne. Ce conta diferența de vârstă și de valoare dintre noi, o nouă încredere se stabilea. Nu mai eram novicele de la piciorul statuii, eram Guillaume. Existam lângă această ființă supraomenească. Eckhart era capabil de așa ceva; el, care putea să te strivească dintr-o

privire, știa, totodată, să te facă să fii tu însuți. Tot ceea ce m-a învățat pe drumurile acelea a rămas gravat în inima mea. În inima mea, Antonin, așa cum spuseseră beghinele.

— Care este scopul unei existențe pământești, Guillaume? m-a întrebat el.

— Fericirea.

— Bineînțeles, dar care fericire? Sănătatea, buna dispoziție, pacea lăuntrică, bunăstarea ta și a alor tăi?

— Nu văd ce ți-ai mai putea dori.

— Nu? Atunci de ce cei care le obțin doresc și mai mult? Dacă satisfacerea dorinței n-ar merge dincolo de limitele ei, la ce ar servi această forță din noi care nu se domolește niciodată? Nu, Guillaume, dorința noastră este făcută pentru Dumnezeu, întrucât El este infinit.

— Atunci, toți oamenii ar trebui să fie călugări?

— Toți oamenii ar trebui să fie trecători. Nimic n-ar trebui să-i oprească pe pământ.

— E suficient să-l dorească pe Dumnezeu?

— Să-și dorească unirea cu Dumnezeu.

Asta era sursa învățăturii lui Eckhart. Și-a consacrat viața intelectuală doar acestei probleme a unirii cu Dumnezeu. Cum să o obții și ce ne promitea ea, cu totul altceva decât delirurile Spiritului Liber. Mai aveam încă mult de învățat. Maeștrii parizieni considerau învățătura lui prea ermetică. Cum aș fi putut eu, un simplu novice, să pretind că o înțeleg câtuși de puțin? Totuși sensul

unor cuvinte ale lui Eckhart te străpungea ca niște fulgere, lăsând o urmă arzătoare pe care până și mintea cea mai puțin antrenată putea s-o simtă.

În ultima noapte a acestei călătorii, înainte de a intra pe pământul Renaniei, mi-a vorbit despre detașare.

Focul ne învăluia sau poate că era grația acelei nopți, sau cea a amintirilor pe care ea le deștepta. Vei vedea, Antonin, murmură starețul devenit brusc meditativ, amintirile au brațe. Ca să ne înlănțuie precum cele ale unei mame binevoitoare și ca să ne încălzească inimile sau poate ca să ne sufoce pentru a ne înăbuși pofta de viață.

Eckhart era fericit. Călătoria fusese atât de liniștită! Ne simțeam oaspeți ai lumii, protejați de toate vicisitudinile. Natura era responsabilă de noi. Și sub protecția ei, niciun zbucium nu avea putere.

Un țăran ne oferise un pui pentru o binecuvântare și, spre uimirea mea, maestrul acceptase. Cunoști strictețea ordinului nostru în privința interdicției absolute de a consuma carne. În perioada noviciatului meu, nu-i simțisem niciodată gustul. Abstinența trebuia să fie totală, dar novicilor care dădeau dovadă de capacități intelectuale și de entuziasm pentru lectură le era permisă carnea de pui la masa de seară. Mulți călugări își descopereau astfel pasiunea pentru cărți. O pagină pentru o pulpă...

Eckhart se amuza. După părerea lui, numeroși intelectuali renumiți își umpluseră creierul pentru a-și umple burta. Și știința lor datora mult păsărilor care-și petreceau timpul scurmând în bălegar și cărora le fusese rupt gâtul.

El era de o frugalitate exemplară. Regretam uneori mesele sărăcăcioase de la mănăstire când împărțeam supe transparente, câteva legume de demult și pâine uscată. Frugalitatea dominicană era o poruncă. Postul mare, ținut din septembrie până la Paște, era respectat scrupulos, uneori până la moarte. Și interdicția părea justă. Adam, înainte de a păcătui, nu mânca niciun fel de carne. Consumul de carne însemna, așadar, căderea și păcatul. Dar Eckhart disprețuia posturile și pedepsele pe care călugării și le impuneau. Suferința atingea adesea vanitatea. În predicile lui, el avertiza împotriva «mândriei celor slabi» care se rătăceau pe drumul durerii.

Îi urmăream cu plăcere raționamentul, preparând puiul pe care-l priveam cu uimire prăjindu-se pe foc. Soarta bietei zburătoare îmi rănea sensibilitatea creștină care era pe atunci plină de prospețime, dar scriptura zicea că moartea dezmoșteniților deschidea calea spre bogăția eternă. Așa că mâncam, fără să trebuiască să mă spovedesc.

Eckhart mă privea cu bunăvoință. Abia se atinsese de bucățile din farfuria lui. Aveam sentimentul că se satură numai uitându-se

cum mănânc eu. N-am ridicat cortul în seara aceea. Era lună plină. Ne opriserăm în apropiere de Frankenthal, lângă o baltă cu apă neagră. Traversam colinele din Munții Vosgi, niște depresiuni de înălțimea unui om și în curând Câmpia Alsaciei avea să se întindă în fața noastră până la Rin. Strasbourg era la o zi de mers. Reușiserăm, lăsaserăm primejdiile călătoriei în urma noastră, eu întrețineam focul și Eckhart contempla stelele.

— Te rogi, Guillaume?

— În fiecare zi, am răspuns eu.

— Pentru ce te rogi?

— Pentru părinții și frații mei, pentru sănătatea mea, pentru iertarea păcatelor. Pentru ca Dumnezeu să-mi dea înțelepciune și pace.

Eckhart rămânea tăcut. Întrebarea lui mă tulbura. Rugăciunea era prima datorie a unui călugăr. Poate că nu răspunsesem cum trebuie. Am îndrăznit să-l întreb:

— Și dumneavoastră, maestre, pentru ce vă rugați?

Răspunsul lui m-a surprins.

— Mă rog pentru ca Dumnezeu să nu-mi dea nimic. Asta trebuie să aștepți, Guillaume. Dacă Dumnezeu dă neant, înseamnă că dă prețul exact al rugăciunii.

Dezorientat, am continuat:

— Așadar, nu folosește la nimic să ne rugăm?

— N-am spus asta. Când îi ceri ceva lui Dumnezeu, ce crezi că faci? Îi amintești datoria pe care o are față de tine? Îl inciți să-ți ofere protecția Lui? Nimeni nu poate incita cerul la ceva. Chiar dacă vocea ta s-ar putea auzi până la infinit, ea nu i-ar face pe îngeri să se supună. Dumnezeu nu este ca un rege care-și împarte bunăvoința și pe care ai putea să-l emoționezi sau să-l seduci. Dumnezeu nu are inimă, El are propria-i cale.

Știam că vorbele lui Eckhart erau adesea provocatoare. Predicile pe care le auzisem conțineau niște afirmații care șocau prin îndrăzneala lor. Într-o zi, declarase că Dumnezeu nu e bun. Că bunătatea nu este un atribut al Atotputernicului, întrucât El nu poseda niciunul. Calități aveau creaturile, nu Creatorul. Era la fel de fals să spui despre Dumnezeu că este bun, rău, drept sau nedrept.

— Poți să spui că ești mai bun decât Dumnezeu, că intelectul tău este mai subtil. Poți să spui că Dumnezeu nu-ți ajunge nici până la degetul mic, vei spune la fel de puțin ca atunci când îl preamărești. Că spui despre El că este infinit ori că este cât o muscă, Dumnezeu nu este nimic din ceea ce poți spune tu. E mai bine să spui atunci că Dumnezeu nu este nimic. Sau să spui mai degrabă ceea ce El nu este decât ce este la orizontul inteligenței noastre slabe. Imediat ce vorbești despre Dumnezeu, imediat ce îi atribui o calitate, îl faci să existe ca o ființă. Și

de acest lucru trebuie să ne ferim. De a-L vedea pe Dumnezeu ca pe o ființă.

Nu înțelegeam cum puteai să-L vezi pe Dumnezeu altfel. Trebuia să văd ceva care să-mi primească rugăciunile. Trebuia ca Dumnezeu, în ciuda atotputerniciei Lui, să fie o ființă vie pentru ca El să-mi vorbească și pentru ca iubirea mea să poată face schimb cu a Lui. Dar Eckhart nu concepea lucrurile în acest fel. Pentru el, creația ne separa de Dumnezeu și distanța de majestate era de netrecut în lumea materială. Uniunea nu se putea face decât sub o formă pur spirituală, reunind gândirea lui Dumnezeu și locul pe care noi îl ocupam veșnic în ea.

— Dacă vrei să fii asemenea lui Dumnezeu, Guillaume, trebuie să te întorci în timp.

— Până la naștere?

— Și mai mult.

Nu înțelegeam cum era posibil să mă întorc mai mult și am remarcat:

— Înainte de naștere, nu suntem încă, maestre.

— Încă nu suntem creați, zise Eckhart.

Nu m-am putut abține și am spus în șoaptă o frază pentru mine însumi. El a auzit-o și mi-a cerut s-o repet cu voce tare. Am vrut să-mi ascund tulburarea și urma să fac penitență, dar tonul lui calm m-a liniștit.

— Repetă-mi acele cuvinte, Guillaume!

— Când nu suntem creați, nu suntem nimic, am repetat eu cu ezitare.

Privirea lui Eckhart s-a luminat. Nu știam că ne apropiam exact de ceea ce voia el să dezvăluie.

— Când sculptorul își concepe opera înainte de a începe să cioplească în piatră, această operă nu este nimic?

— Ea este în mintea lui.

— Vezi, Guillaume, «ea este», ai zis-o chiar tu. Și aici începe povestea asemănării noastre cu Dumnezeu, când noi suntem în mintea lui, încă necreați în lume. Aici... arăta el spre fruntea mea, și numai aici! Numai sub o formă pur spirituală putem să ne unim cu El, căci Dumnezeu este spirit. Dacă vrei să fii de aceeași natură ca spiritul, devino gând. Devino «Idee de om» și nu va mai fi atunci nicio diferență între ceea ce gândește și ceea ce este gândit. Nicio diferență, Guillaume, între cel ce gândește și cel care este gândit.

Étienne ar fi mijit ochii pentru a distinge, la orizont, absența oricărei lumini. Și, la drept vorbind, nici eu nu vedeam mare lucru. Dar nu insistam, știam că maestrul se irita când ascultătorii nu-l mai puteau urmări. «Cine poate înțelege să înțeleagă», zicea el. Vai de cei învinși!"

Starețul oftă îndelung și un zâmbet îi apăru pe buze. Antonin recitea cu greutate ultimele cuvinte pe care le scrisese în carnet și făcea ochii mari ca și cum obscuritatea sălii capitulare devenise și mai profundă. Sacristanul ațipise pe scaunul lui.

„Pe vremea aceea, reluă Guillaume, eram departe de aceste subtilități teologice. Mă gândeam mai mult la călătorii decât la uniunea cu Dumnezeu. Voiam să părăsesc acest continent rece și să străbat Asia ca misionar pentru a converti triburile îndepărtate. Între un loc în gândirea lui Dumnezeu sau în echipajul unei corăbii, aș fi ales echipajul.

Și apoi, acesta era într-adevăr sensul vieții, să vrei să te unești cu Dumnezeu? Sensul ei nu era mai degrabă să o trăiești cât mai bine posibil, la înălțimea unei creaturi finite și imperfecte?

Pentru Eckhart, problema nu se punea decât pentru niște spirite lipsite de grandoare: «Este scris că Dumnezeu a făcut omul după chipul său», zicea el, «nu după cel al animalelor care ne însoțesc, nu după cel al viermelui-de-pământ care-și trăiește viața la adăpost de lumina zilei. Înălțimea creaturii este înălțimea viermelui.»

Știam că aceste cuvinte erau periculoase. Ele sunau diabolic. Mi se părea că ambiția lui nebunească de unire cu Dumnezeu îi deschide porțile infernului și mă rugam în fiecare zi pentru salvarea sufletului său. Și pentru al meu, care îl urma îndeaproape. La Paris, starețul prieten de la mănăstirea Saint-Jacques unde locuia îl îndemnase la moderație, dar Eckhart nu asculta pe nimeni și sejurul nostru german a agravat suspiciunea față de el. În fața beghinelor pe

care le vizitam, uita de orice prudență. Rostea cu pasiune predici fulminante care făceau ca aceste femei să cadă în extaz, iar autoritățile să devină suspicioase.

În noaptea pe care o împărțeam ca doi frați aflați în pelerinaj, întrebările mele nu-l plictiseau. Aș fi putut să-mi clarific mai multe lucruri, dar eu reveneam la chestiunea rugăciunii.

— Și dacă îi cer foarte puțin lui Dumnezeu?

— E prea mult, a răspuns el. Dumnezeu nu vine decât dacă găsește un loc fără dorință. Un spațiu absolut liber unde își poate desăvârși nașterea. Primii călugări erau niște defrișori. Ei au tăiat copacii, au smuls tufișurile pentru a-și ridica mănăstirile. Un om care a reușit să se defrișeze pe sine însuși, până la firul cel mai minuscul de dorință, îl face pe Dumnezeu să vină la el.

— Nimeni nu poate să facă asta.

Eckhart mi-a spus din nou cu calm:

— Ce fac alchimiștii în laboratorul lor, Guillaume?

— Transformă plumbul în aur.

— Da. Dar ce este plumbul? Ce este aurul? Metal din care ai putea obține câteva monede? Nu. Alchimia este o cale spirituală. Plumbul este omul mizerabil care suntem noi când trăim după dorințele pământești. Aurul este omul spiritual, îmbogățit de Dumnezeu. Și piatra filosofală care-l transformă pe unul în celălalt se numește detașare. Când vei fi

abandonat dorința de a obține ceva, vei fi urcat prima treaptă a detașării.

«Detașare»... Îmi plăcea acest cuvânt căruia nu i-am epuizat niciodată sensul. Când Eckhart îl rostea, mi se părea că ajung la o oarecare împăcare. Îl repetam adesea în sinea mea, fără să știu cu precizie pe ce drum trebuia s-o ia ca să-mi ajungă la inimă. Dar nu conta, cuvântul își desfășura firul care mă lega de cea mai înaltă țintă posibilă: gândirea lui Dumnezeu.

Iată, Antonin, cuvintele maestrului așa cum au fost ele rostite.

Ele au rămas întipărite în memoria mea. Sunt vestigii din vremea când încă îl mai iubeam.

Pe atunci, era un om matur. Nu-i cunoșteam vârsta, dar trecuse de cincizeci de ani. Era viguros și înfățișarea lui nu era cea a unui om vlăguit. De fapt, era în el un amestec de tinerețe și de bătrânețe și dispoziția lui făcea balanța să se încline într-o parte sau în cealaltă. Când dispoziția era sumbră, semăna cu un bătrân, mersul îi încetinea, vorba îi devenea șovăitoare. Când era binedispus, tinerețea lui ieșea din nou la iveală. În comunitatea beghinelor apărea ea cel mai clar. Așezat alături de el, regăseam adesea atmosfera călătoriei noastre din primăvară. Văzându-și de treburile lor, beghinele, atât de fine și de delicate, roiau în jurul nostru. Și noi simțeam, în aerul pe care-l răscoleau, amprenta lor pură și

mângâietoare. Lui Eckhart îi plăcea compania femeilor. Era sensibil la frumusețea și la grația lor fără să o ascundă.

— Uită-te la ele cum merg, îmi zicea el, ai zice că-s adieri de vânt.

Întrucât pacea părea să vină din contemplarea femeilor, l-am întrebat la trecerea celor mai delicate, care erau sursa desfătării lui:

— Asta este detașarea?

— Nu, Guillaume, îmi răspundea Eckhart zâmbind, nu asta este detașarea."

CAPITOLUL 19
Robert, predicatorul

Antonin muncea zi și noapte. Niciodată munca nu i se păruse mai roditoare. Cuvintele lui Eckhart străluceau ca literele de aur pe care starețul le interzicea pentru velinul lui.

„Va fi luminat de pielea velinului, zicea el, ceea ce va fi scris pe ea va face aurul inutil." Antonin se străduia să nu se gândească la carte, dar conștiința soartei nedrepte care îl copleșea pe Robert și imaginea fratelui său care zăcea în carceră îi tăiau avântul. Ce simțea el acum? Ce durere suporta?

Eckhart nu-i ștergea imaginea. Dimpotrivă. În mintea lui Antonin, Eckhart și Robert erau legați unul de altul. Maestrul și prietenul îi ocupau gândurile. Eckhart îl chema pe Robert. Robert îl chema pe Eckhart. Mergeau împreună, uniți prin aceeași forță de viață. Dar Robert era viu, în timp ce Eckhart nu era decât o umbră în memoria lui Guillaume. Pentru a-l regăsi pe Robert, era suficient să închidă ochii și străbătea distanța care îl despărțea de casa Seilhan. Ce făcea el la ora asta? Antonin nu știa și nu se gândea decât să-l facă să-i simtă prezența.

Robert le ținea predici gândacilor.

Îi învăța adevărul despre Christos, misiune pe care o aveau toți dominicanii.

„Adevăr", repeta Robert, cu voce tare, așa cum i se poruncea la începutul noviciatului său când nicio rugăciune nu-i intra în cap. Mătănii întregi de „Adevăr" pe care trebuia să le repete în chilia lui când ceilalți recitau psalmi.

Adevărul era Evanghelia lui Christos. Dar Robert nu deschisese cartea. Evanghelia, el o scrisese în inima lui, fără să știe că acele cuvinte care se aflau în ea erau aceleași cu cele din paginile sfinte pe care Antonin le citea atât de bine. Și le propovăduise, în felul său, pe sute de leghe din Languedoc.

Starețul îi dăduse un carnet plin de predici ale cărui pagini păstrau bine mirosul de slănină afumată pe care Robert o ascundea în el. Robert n-avea nevoie de cuvintele altora. Un dominican putea să predice și fără ele. Dominic, sfântul fondator al ordinului, trecea drept un orator jalnic care își rostea predicile bâlbâindu-se. Predica era credința pe care o arătai, nu cuvintele pe care le rosteai. Robert propovăduia cu trupul lui oferit oamenilor, pe jumătate dezbrăcat în frigul iernii, cu trupul lui sfrijit de cerșetor care nu stătea cu mâna întinsă în fața nimănui și cu cicatricile pe care i le provocase viața rătăcitoare. Suferise pe drumuri, suferise prin păduri, suferise în orașe, în fundul cartierelor de mizerie și de revoltă, pentru a duce această suferință în inimile tuturor oamenilor fără Dumnezeu. Această suferință o propovăduia el, adevărul

lui Christos, smerenia lui, sărăcia lui, omenia lui. Și nimic nu-l oprea pe drumurile lui Christos. Putea să meargă nopți întregi, epuizându-și frații, iuțind pasul când îi simțea că cedează. Antonin era singurul pentru care se învoia să încetinească.

N-ar fi putut să trăiască închis în incinta unei mănăstiri. Frații dominicani își făceau lucrarea în lume, pentru lume. Robert nu era călugăr, căci alesese acțiunea. Un călugăr ar fi suportat cruzimea carcerei mai ușor decât un frate care își petrecea viața în libertate, pe drumuri. Motiv pentru care hotărâse să abandoneze amintirea celui care fusese, căci acel om care nu respira bine decât aerul pădurilor ar fi înnebunit între zidurile de piatră ale temniței.

Robert alesese, așadar, să devină gândac și să predice fraților lui care mișunau prin celulă. Avea grijă să nu-i strivească în acea gaură din care își făcuseră adăpost, le oferea firimituri din mâncarea lui și îi lăsa să-i alerge pe corp, devenit masă mereu primitoare pentru insecte. Gândacii se hrăneau cu orice, cu pânză, cu piele de animal, cu sânge, cu excremente. Totul constituia hrană, ba chiar se devorau între ei când foamea îi silea. Dar Robert veghea la respectarea preceptelor și îi despărțea când se ridicau unii împotriva altora. La orele de predică, se apropia de cuiburile lor făcute pe pământ, târându-se ca și ei pe picioarele lor pline de spini. Corpurile lor vii sau moarte formau niște movilițe care

le adăposteau ouăle, iar coloniile se agitau în jurul lor. Pentru a se face auzit, Robert îl prindea în capcană pe cel mai mare dintre ei folosindu-se de blidul lui, iar pentru a-i izola și a-i face atenți la cuvintele lui, le smulgea antenele care îi ajutau să se recunoască.

„Cuvântul și exemplul", îl învățaseră la mănăstire. Semenilor lui, care mișunau printre pietre, el le predica exemplul lui de gândac omenesc.

„Binele se răspândește", proclama regula dominicană. Gândacii trebuia să primească binele lui Robert, căci însemna să-L lauzi pe Dumnezeu, binecuvântând creaturile Lui cele mai mizerabile. Astfel se aplica deviza ordinului dominican: „Lăudați, binecuvântați și predicați".

Ce contează dacă trebuia să se lipsească de oameni? Un maestru declarase că adevărul trebuie căutat în blândețea fraternității. Fraternitatea lui Robert va merge de acum înainte către aceste creaturi infecte pe care le hrănea cu carnea și cuvântul lui. Și din fundul tenebrelor, el își lansa binecuvântările către insectele lumii.

Fără nicio îndoială, trebuia să existe în Evanghelii un verset pentru iertarea tuturor creaturilor. Aceste cuvinte universale trebuie să fi fost scrise, își repeta Robert, și dacă ei nu știau unde să le citească, Antonin ar fi putut găsi pentru el versetul iertării ființelor celor mai dezgustătoare. Versetul gândacilor.

Își amintea de vremea când își făceau împreună temele pe banca scriptoriului din Verfeil, acele ore de prietenie în care fratele lui scria pentru amândoi. Cuvintele lui Dumnezeu erau atât de greu de copiat și atât de greu de găsit în capitolele Evangheliei, încât starețul le indica prin cifre. Se spunea că era o modalitate de a ușura pelerinajul pe drumurile Sfintei Scripturi.

Robert se poticnea la fiecare pas.

— Caută-le ca și cum ar fi pâine, îl sfătuia Antonin, fiindcă nimeni nu găsea mai bine ca el hrana care le era ascunsă în bucătărie.

El căuta, numărând cuvintele ca un școlar, până când îi înmuia inima prietenului său care îi apuca degetul pentru a-l face să alunece până la rândul bun.

Poreclele pe care sacristanul le dăduse fiecărui frate erau juste: Robert răbdătorul, Antonin învățatul. Mușchii lui Robert uitau eforturile, mintea lui Antonin reținea lucrurile. „Ai o memorie de bătrân", îi zicea Robert prietenului său, care îl corecta: „Bătrânii uită tot". Dar, pentru Robert, bătrânețea începea la treizeci de ani. Tinerețea n-avea nevoie de amintiri. Ea trăia clipa, senzațiile momentului, fără să-i pese de ziua de mâine. Memoria făcea provizii, ea anunța sfârșitul care avea să vină și marca vârsta.

Robert prinse corpul gras al unui gândac care îi alerga pe piept și îi dădu drumul în

blidul lui, punând palma deasupra lui ca un capac.

— Un om a dat un ospăț, începu el rostind fiecare cuvânt cu grijă pentru a fi bine auzit de discipol. Când a venit ziua, l-a trimis pe robul său să le spună celor invitați: *Veniți, căci toate sunt gata,* dar cei care fuseseră invitați au refuzat să-l urmeze invocând tot felul de scuze. Atunci, stăpânul i-a spus robului său: *Ieși la drumuri și la garduri și pe cei pe care îi vei găsi silește-i să intre ca să mi se umple casa*[18].

„Silește-i să intre!", repeta Robert eliberând gândacii care fugeau spre pereți. El îi găsea din nou prin crăpăturile în care se refugiau și îi bloca în găurile lor pentru ca ei să le transmită semenilor mesajul lui Christos. Cei care scăpau iar îi puneau uneori răbdarea la încercare și, de furie, mai strivea câte unul între degete. Robert plângea atunci sângele gândacilor și îi cerea iertare lui Dumnezeu.

„Silește-i să intre!", le porunceau și maeștrii dominicani elevilor lor. Ordinul își găsise rațiunea de a fi în acest pasaj venerat care rezuma misiunea lor. Aceste cuvinte sfinte rămăseseră întipărite în mintea lui Robert fără să datoreze nimic bastoanelor tuturor sacristanilor care îl pedepsiseră de când își începuse noviciatul pentru a-l învăța evanghelia. Cuvintele lui Christos îi făcuseră vânătăi pe spate.

Se spunea că Dominic îngenunchea de multe ori în timpul rugăciunilor sale și, ca și

el, Robert îngenunchea fără încetare. Pielea genunchilor îi era julită și acoperită de coji, dar micile dureri ale corpului său se diluau în restul suferințelor.

Dominic deschidea larg brațele când le ținea predici necredincioșilor, ieșindu-le înainte ca o cruce vie. Carcera strâmtă nu-i permitea să-și deschidă destul brațele pentru gândaci, așa că Robert își ridica pur și simplu coatele, cu mâinile sucite dinaintea feței, ca un schilod.

Judecata i se întuneca. Vedea aprinzându-se niște lumânări cu flăcări reci care desenau un cerc în jurul corpului său, ca într-o criptă. Când își descoperea cadavrul în mijlocul lumânărilor înghețate, grozăvia morții apărea pe de-a-ntregul în conștiința lui și îl izbea de pietrele zidului.

Să te împaci cu propria-ți moarte... Iată la ce servea viața. Robert o știa, dar nu reușea să facă acest lucru. Voia să regăsească drumurile pe care predica, mușcătura zorilor alburii care îl scoteau din nopțile bântuite petrecute în pădurile și pe câmpurile unde îl țintuise oboseala, chilia austeră a mănăstirii în care făcea penitență. Nu regreta blândețea vieții, ci dureroasa mângâiere a ghearelor ei. Dar asta nu mai era. Mâine, ca în fiecare zi, oblatul îi va întinde pergamentul cu mărturiile lui pentru a le semna și refuzul lui va deschide ușa leproasei.

Somnola în tenebrele carcerei și trezirile lui erau mereu neterminate. Această

semiadormire era cea mai rea suferință. Se ruga să vină credința așa cum vine dimineața, să-l scoată din acele limburi și să-i dea, împotriva acestui somn nestatornic, ceva dur și rezistent, un pământ pe care să se sprijine...

„Va veni Antonin", repeta el, dar ce putea să facă Antonin în fața monstrului Inchiziției? „Va veni Antonin." Așa cum venise alături de el să înfrunte pietrele ereticilor. Prietenia lor data din acea zi. Predicau atunci împreună în regiunea Albi. Li se vorbise despre un sat care îi lapida pe predicatori, un cătun în apropiere de Lombers ars în întregime în secolul trecut în timpul cruciadei împotriva albigenzilor. Casele erau locuite de nepoții necredincioșilor pe care cruciații îi masacraseră. Niciun predicator nu se mai aventura pe acolo. Ura împotriva soldaților lui Christos era încă puternică. Robert hotărâse totuși să meargă și Antonin îl urmase. Curajul celor doi tineri care înaintau spre pietre, cu brațele desfăcute larg ca ale unor crucificați, și pe care sângele rănilor nu-i făcea să dea înapoi, îi îngenunchease pe descendenții catarilor. Așa era prietenia lor, gândea Robert, la fel de rezistentă ca pietrele din Lombert.

„Va veni Antonin."

---

[18] Evanghelia după Luca XIX, 17 și XIV, 23. (*N.a.*)

CAPITOLUL 20
Strasbourg

„Anul care a urmat a fost entuziast și epuizant. Stăteam în mănăstirea Sainte-Croix din Strasbourg, dar ar fi mai exact să spun că locuiam pe drumuri."

Antonin se întâlnise cu Guillaume în sala capitulară. Copia lui pe velin fusese lăudată. Sacristanul nu-și putuse stăpâni uimirea care-i luminase chipul în fața paginii arătate. Literele erau trasate perfect. Armonia curbelor lor și negrul profund al cernelii tratate cu vitriol verde făceau cât toate miniaturile. Starețul corectă singura torsadă pe care Antonin și-o permisese pe cuvântul care-i era cel mai drag: detașare.

— Nu decora cuvintele, Antonin, mai ales pe cele care sunt făcute pentru simplitate.

Calitatea copiei nu era doar un bine pentru prezentarea textului, ci și pentru el însuși. Ea îi dădea încredere pentru a urma mai liber cursul amintirilor.

„Sarcina pe care ordinul i-o încredințase lui Eckhart era foarte importantă. Fusese numit vicar general. Răspundea de conducerea spirituală și administrativă a provinciilor. Ele acopereau partea de sud a Germaniei, Teutonia, care îngloba Alsacia, Suabia, Bavaria și Brabantul. Un teritoriu vast, care se întindea de la Anvers până la

Viena, pe care se aflau patruzeci și opt de mănăstiri.

Strasbourg era punctul central.

Nenumărate scrisori trebuia să fie trimise pentru a judeca probleme de drept ecleziastic, conflicte între ordine, între dioceze și episcopii lor, între parohii și preoții lor, pe lângă gestionarea comorii care trebuia împărțită între regiuni. Vizitele emisarilor erau cotidiene. La asta se adăugau obligațiile universitare. Nopțile noastre erau scurte.

Sainte-Croix era în inima cetății, de-a lungul incintei romane. Pe atunci, mănăstirea era încă în șantier. Își disputa cu catedrala titlul de cel mai mare edificiu religios al țării. Bogatele donații permiseseră întreprinderea de lucrări costisitoare care făceau din ea un soi de catedrală dominicană, mai vastă decât majoritatea celor din Europa.

Pentru tânărul care eram, orașul era plin de viață.

Regăseam aici energia Sorbonei și luptele ei. Pe străzi erau bătăi în fiecare zi între artizani, târgoveți, nobili care se luptau pentru primele locuri în Consiliu. Germania fremăta străbătută de un vânt de energie războinică. Toată lumea voia să se încaiere și clericii nu făceau excepție. Biserica noastră era un câmp de bătălie. Preoții îi detestau pe călugări, care se disprețuiau între ei. Papa urma să-l excomunice pe împărat, ales împotriva voinței lui. Franciscanii, fideli

împăratului, complotau împotriva dominicanilor fideli papei. Interdicția lansată împotriva Germaniei închidea ușile bisericilor. Nu mai erau slujbe, nu mai erau sacramente și ereziile creșteau peste tot. Rugurile se aprindeau în toată țara. Erai ars pe rug pentru o vorbă, pentru o carte. Erau vânați evreii, begarzii[19], vrăjitorii. Fiecare zi avea recolta ei de energie puternică și sumbră. Lumea mocnea sub aceste curente contrare care se ciocneau."

— Ah, cum îmi fac amintirile acestea să-mi bată inima, dragă Antonin! Tu, care n-ai cunoscut decât pacea de la Verfeil, nu-ți imaginezi cât de însuflețitoare era această tinerețe războinică și cât de mult îmi lipsește seva ei roșie.

„Anii 1314 și 1323 sunt frontierele acelor vremuri. Călătoream. Regula ordinului le interzicea fraților itineranți să utilizeze un cal sau o căruță. Așadar, parcurgeam drumurile pe jos. Fără să ne cruțăm forțele, din mănăstire în mănăstire. Nu dormeam niciodată două nopți în același loc. Orele treceau repede și mă simțeam fericit. Maestrul își reluase totuși comportamentul de la Sorbona. Prietenia noastră rămăsese pe chei, pe țărmul Rinului, Eckhart n-o mai lăsase să se îmbarce cu noi. Dar eu eram mulțumit cu ceea ce aveam. Viața era destul de intensă. Eram tânăr, nu luam în seamă oboseala. Uneori, îmi făceam griji pentru el, eforturile depășeau adesea limitele corpurilor

noastre. Totuși nu-mi amintesc să se fi plâns câtuși de puțin și nu se îmbolnăvea niciodată. Cunoștea puterea plantelor și a materiilor subtile. Se spunea că îl inițiaseră niște alchimiști, la Paris. Cunoștea secrete ale medicinei. Eram ținut departe de aceste probleme și nu aveam habar de știința lui, dar el disprețuia atât de mult medicii din facultăți, încât îmi spuneam că era cu siguranță preocupat de o știință superioară. Nu credea în teoria umorilor și repeta că medicilor ar trebui să li se ia sânge și să li se administreze purgative înainte de a li se da diploma, ca să le piară cheful de gesturi inutile.

Pentru el, sănătatea nu sălășluia în noi. Ea aparținea metalelor și plantelor de unde trebuia extrasă. Nu ne vindecam singuri. Natura purta în ea toate răspunsurile la suferințele noastre pe care nu voia să ni le ascundă, doar că le murmura foarte încet. Ca să te vindeci, trebuia să asculți cu atenție. Celui care știa să asculte i se dezvăluiau toate secretele vindecării.

Periplurile pe drumuri rămâneau niște încercări teribile din cauza vremii ploioase care le umplea de noroi și a amenințării hoților care te spintecau pentru o bucată de pâine.

Dar aveam o misiune, ordinul îi ceruse maestrului să vegheze cu prioritate asupra disciplinei în mănăstirile pentru femei. Zvonuri despre o gravă nerespectare a ei

ajungeau până la Avignon. Ele nu minteau. Eckhart a hotărât să se ocupe de asta încă din primele luni ale vicariatului său. Cred că nu-și dăduse seama de dificultatea sarcinii.

Mănăstirile din Teutonia nu erau pline de călugărițe cerșetoare. Surorile erau fete din familii nobile ai căror părinți le plăteau traiul confortabil. Intrarea era stabilită la o donație de 80 de livre, ceea ce limita recrutarea la aristocrație. Cererile erau la fel de numeroase pe cât de rare erau vocațiile. Creșterea natalității mărise familiile și femeilor care creșteau fără speranța căsătoriei pământești li se impunea, în lipsă de altceva, căsătoria cu Dumnezeu.

Pierdeam o energie extraordinară prin acele locuri din care smerenia dispăruse. Emoțiile mistice își impuneau regula în confuzie și tumult. Prea puțin ocupați cu muncile manuale, bogații dominicani deviau adesea spre drumuri de rătăcire, extaz și melancolie.

Câte eforturi a trebuit să facem pentru a liniști spiritele și câte unguente calmante și inhalații balsamice a trebuit să prepar pentru aceste creaturi cu suflete exaltate!

Din fericire, mai erau și comunitățile de beghine. Acele sate cu femei pioase care îngrijorau ordinul nostru și de care eram, de asemenea, responsabili.

Atmosfera era diferită aici, efect fără îndoială al alegerilor deliberate ale acestor femei adesea mai în vârstă și cu o experiență

de viață mai bogată. Văduvele erau numeroase și munceau, ceea ce era pe placul maestrului. Beghinele nu erau contemplative ca surorile din mănăstiri, care nu erau obișnuite cu efortul. Între Maria, adoratoarea lui Iisus care rămânea la picioarele lui, și Marta cea neobosită care îi pregătea bucatele, inima dominicanilor înclina spre Maria, cea a beghinelor spre Marta. Călugărițele cele bogate se contemplau pe ele însele crezând că îl contemplă pe Dumnezeu, în timp ce surorile lor din beghinaje îngrijeau, adăposteau oameni aflați în nevoie, țeseau.

Eckhart o prefera pe Marta.

Mai multe dintre predicile lui aminteau necesitatea unei vieți active pentru a parcurge drumul spiritual."

Comunitățile de beghine... Antonin nu văzuse niciodată așa ceva nicăieri în Verfeil. Aveau o reputație îndoielnică. Mai circulau încă zvonuri în privința depravării lor. Antonin îl întrebase pe stareț despre acest aspect. Se spunea că niște nori misterioși le învăluiau pentru a ascunde păcatele care se săvârșeau aici. Guillaume restabilise adevărul. Era suficient să-i asculți amintirile pentru a recunoaște natura lor sfântă.

„Primirea pe care ne-o făceau beghinele însemna împăcarea cu lumea. Ele se știau amenințate și venirea unui mare maestru dominican ar fi putut să le înspăimânte sau să le înăsprească, dar aceste femei vedeau binele. Lui Eckhart îi plăcea prezența lor. Își

dăduse rapid seama că zvonurile de erezie care circulau pe seama lor erau nefondate. În ochii lui, ele nu erau vinovate decât de pasiune spirituală.

Poemele lor atât de blamate vibrau de aceeași înflăcărare precum rugăciunile din Cântarea Cântărilor. Crima lor era de a fi fost scrise pentru toată lumea, în limba populară, ca propriile predici. Și beghinele erau libere, fără jurăminte, fără recluziune. Ordinul nu avusese niciodată simpatie pentru libertate și, în loc să protejeze aceste suflete pioase, le copleșea cu bănuieli. Eckhart a fost singurul care le-a luat apărarea.

Problema ar fi putut fi rezolvată în spiritul simplității și al caritații creștine dacă un om a cărui amintire îmi este odioasă nu s-ar fi amestecat.

Acest om se numea Henri de Virneburg, arhiepiscopul de Köln. Un personaj grosolan, cu un chip aspru de țăran și niște ochi ciudat de înguști, precum cei ai unui tătar din Kaffa, scoși în evidență de niște cearcăne umflate.

Îi plăceau alcoolul și banii. Era un ignorant, trufaș și gelos. Se spunea că dinții îl făceau să sufere și că îi stricau dispoziția. În afară de durerea puternică de dinți care îi distrugea nopțile, avea oroare de două lucruri: de oamenii mai celebri ca el și de dominicani. Primii îi atacau vanitatea, ceilalți, averea.

El și Eckhart nu erau făcuți să se înțeleagă.

Pe atunci, Biserica Germaniei trecea printr-o criză profundă. Nobilii fideli împăratului îi cumpărau pe preoți pentru a-i forța să sfideze autoritatea papei Ioan. Corupția era peste tot. Simonia[20] nu infectase ordinul nostru, dar îmbogățirea lui îl făcea suspect. Pentru o comunitate de călugări cerșetori, opulența era o contradicție. Dar ce era de făcut? Reputația dominicanilor era atât de bună, încât toate pomenile regiunii ajungeau în pungile lor și fugeau de cuferele arhiepiscopului, ca și generoasele legate testamentare pentru obținerea unei înhumări, cimitirele noastre fiind renumite pentru faptul de a conduce sufletele mai repede la cer. De mult timp, se zvonea că absoluția noastră era mai prețuită de Domnul și de îngerii săi și scutea de ocolul prin purgatoriu. Preoții din Germania ne acuzau că le furăm morții și arhiepiscopul făcea ca plângerile lor să ajungă până la Curia papală din Avignon."

Povestirea lui Guillaume aprindea imaginația lui Antonin. Marea figură a lui Eckhart nu-i mai ieșea din minte și, în umbra ei, se dezvăluiau toate amenințările a căror victimă era Robert. Încă nu înțelegea de ce inchizitorul cel gras dorea cu orice preț să cunoască secretul cărții care se scria la patru mâini în această sală înghețată din Verfeil. Dar o forță puternică se ridica din trecutul lui Guillaume și timpul n-avea putere asupra ei. Această forță creștea, capabilă să-i strivească

în drumul ei pe toți cei care voiau s-o elibereze.

„Henri de Virneburg trăia pe picior mare. Fusese de partea lui Frederic de Austria care își disputase titlul de împărat cu Ludovic de Bavaria. Votul lui în favoarea austriacului fusese plătit cu suma de 40 000 de mărci și nu împiedicase alegerea rivalului său german. Fiind împotriva noului împărat pe care papa se pregătea să-l excomunice, Henri de Virneburg avea în mod firesc susținerea Avignonului. Spirituală și financiară. Curia papală îi vărsa rente considerabile pentru a impune respectarea sărăciei evanghelice în dioceza lui. Cel mai mare dușman al lui Eckhart era deci bogat și protejat de papă, ceea ce făcea din el un adversar de temut.

Prima lor întâlnire ar fi putut schimba situația dacă Eckhart ar fi dat dovadă de moderație. Dar el se purta cu clericii fără creier ca și cu medicii fără știință. Cu mânie.

Nu considerase util să se prezinte în fața lui când am ajuns. Prima invitație a arhiepiscopului a fost deci o convocare.

Lunile care au urmat au agravat situația. Eckhart nu dădea niciodată socoteală de acțiunile lui în fața Consiliului, așa cum avea datoria s-o facă. Nu-i păsa de asta. Nu-și dădea seama de îngrijorarea papei în fața valului de erezii care atingeau Germania și de puterea din ce în ce mai mare pe care i-o dădea arhiepiscopului său. Eckhart credea că ereticul trebuia îndreptat prin cuvânt,

arhiepiscopul sugera să i se taie mai întâi beregata înainte de a-l asculta. Toleranța maestrului a fost considerată suspectă. S-au găsit în predicile lui ecouri ale tezelor apărate de cei pe care Inchiziția îi vâna. Arhiepiscopul a cerut explicații. Degeaba. Au trecut luni întregi de umilire. Inima trufașă a acestui om invidios nu înceta să sufere din cauza indiferenței maestrului. Niciun respect, nicio considerație, câteva scrisori informale pe care le blama în furia lui — «firimiturile lui Eckhart!», striga el aruncându-i foile în față secretarului său. Nimeni nu-l tratase niciodată așa. Arhiepiscopul a avut răbdare până când influența lui i s-a părut destul de puternică în Avignon și papa destul de slăbit pentru a-l lăsa să acționeze.

În 1323 a lansat atacul.

A reușit să corupă pe doi dintre frații noștri din Köln care au răspândit calomnii împotriva lui Eckhart. Au distribuit pamflete care îi ridiculizau învățătura sau o înmuiau într-o cerneală eretică. Maestrul nu se apăra. Funcțiile pe care le deținea în cadrul ordinului îi dădeau privilegiul de exempțiune. Nu trebuia să dea socoteală nimănui în afară de papă și de universitatea din Paris. La drept vorbind, el nu accepta nicio autoritate decât a lui. Această trăsătură de caracter l-a costat scump.

O procedură judiciară a fost deschisă. Prima audiere a avut loc pe 3 martie 1323.

Arhiepiscopul numise o comisie de anchetă. Doi comisari îl asistau când ne-a primit în palatul lui strălucitor din Bonn care era mai potrivit pentru un nobil decât pentru un preot. A trebuit să facem călătoria pe jos până în acel oraș îndepărtat în care locuia, căci vremea era considerată mai blândă acolo decât în Köln și vinul fără îndoială mai parfumat. Își alesese bine anchetatorii: un inchizitor și un franciscan care au stabilit lista afirmațiilor considerate suspecte începând cu predicile maestrului. Nimeni nu îndrăznise să folosească cuvântul «erezie», dar planul pentru distrugerea lui Eckhart era în desfășurare.

Arhiepiscopul ne-a primit în sala mare de audiență, așezat pe un tron prea strâmt pentru el. Capul lui rotund depășea spătarul făcut pentru un episcop mai scund al cărui atribut îl redobândise. A început pe un ton blând, subliniind sfânta admirație pe care membrii adunării o purtau acelei mari figuri a ordinului dominican care se înfățișa în fața lor. Ceea ce a făcut să apară un zâmbet răutăcios pe chipul franciscanului pentru care numele maestrului Eckhart nu însemna nimic.

— Maestre, a zis arhiepiscopul, am primit misiunea...

Eckhart i-a tăiat vorba cu o voce brutală.

— De la cine?

Arhiepiscopul a înțepenit pe tronul lui minuscul.

— De la papa Ioan.

— Papa nu i-ar încredința unui arhiepiscop misiunea de a judeca un dominican. Oi fi tu prinț al Bisericii, dar nu ești om al lui Dumnezeu. Sângele tău nobil disprețuiește clericii. Tu faci război, țeși intrigi și îți vinzi serviciile. Mă acuzi de impietate, dar tu ești un om fără credință, slugă a celor puternici. Pentru mine, tu nu ești arhiepiscop, nu mai ești nici măcar preot, ai renunțat la pallium când te-ai supus celor de-o seamă cu tine.

— Cum îndrăznești? a articulat arhiepiscopul.

— Nu îndrăznesc nimic, Henri. Să îndrăznesc ar cere curaj, dar, în fața ta, n-am deloc nevoie de așa ceva.

Eckhart s-a apropiat de tron și am crezut că o să ridice mâna asupra lui. Dar l-a ignorat, întorcându-se spre inchizitor și spre franciscan, căruia îi pierise zâmbetul.

— Am venit să-mi dați lista cu tezele incriminate, întrucât voi ați întocmit-o, ca să răspund eu însumi în fața papei de la Avignon.

Cei doi bărbați, impresionați, i-au întins legătura de pergamente și am părăsit palatul fără niciun cuvânt.

Așa era Eckhart. Avea violența ascunsă în el. Uneori, chipul îi împietrea de parcă era cuprins de moarte. Afișa atunci acel aer care mă înspăimânta, de parcă îl apuca nebunia și poate mai mult de-atât, un soi de bestialitate care deforma frumosul echilibru al

trăsăturilor sale. Urca din străfundul ființei lui sau poate aparținea unui demon care îi pășea pe urme și de a cărei prezență funestă nu știam. Se calma prin tăcere, împreunându-și mâinile pe buze, ca pentru rugăciune. Dar nu sunt sigur că se ruga. Ochii îi erau larg deschiși și focul îi ardea în privire."

---

[19] Adepți ai Spiritului Liber. (*N.a.*)

[20] Comerț cu bunuri spirituale. (*N.a.*)

CAPITOLUL 21
Un dușman

„Arhiepiscopul nu l-a lăsat niciodată în pace pe Eckhart după această întrevedere. L-a urmărit fără încetare, cu ajutorul slugilor lui, doi dominicani care au făcut ordinul de rușine. Hermann de Summo, din Köln, fiu de brutar, expert în delațiune condamnat deja pentru mărturie falsă, și Guillaume de Nidecken, din Vosges, care întreținea concubine.

Franciscanii își uneau eforturile cu cele ale arhiepiscopului pentru a-l lovi. Secretarul lui personal aparținea ordinului lor.

Daga, Antonin, nu este întotdeauna făcută din metal. Unii oameni sunt la fel de trădători și mortali precum aceste pumnale pe care le ascund sub robă. Daga arhiepiscopului se numea Kanssel. Un omuleț impulsiv lipsit de cultură, poreclit de frații lui «deșteptul» din motive obscure. În ochii mei de novice care n-avea nicio pretenție intelectuală, Kanssel «deșteptul» îmi părea sărac cu duhul. Opinie pe care nu o împărtășeam doar eu.

Am aflat mai târziu că aparținea unei secte de fanatici franciscani, supranumiți în mod greșit «spiritualii», care voiau să restaureze pe pământ sărăcia evanghelică sub forma ei cea mai riguroasă.

Kanssel se aflase în fruntea unei delegații de frați care se dusese la Avignon pentru a-l întreba pe papă dacă era sfânt să continue să se hrănească. Căci regula supremă a ordinului lor era să nu posede nimic. Hrana fiind o oarecare formă de proprietate, aceste minți strălucite îl întrebau pe Sfântul Părinte dacă nu era mai chibzuit, pentru a ajunge în rai, să moară de foame decât să încalce jurământul lor de privațiune. Plecară din Avignon în ironiile celor de la Curia papală.

Mai târziu, Kanssel i-a trimis papei niște misive pentru a denunța avantajele pe care le acorda dominicanilor, acești «câini ai lui Dumnezeu» cum ne numeau frații lui franciscani. Ne-a acuzat că punem să fie pictați în bisericile noastre imagini cu Christos răstignit de un singur braț; celălalt, lăsat liber, servind la numărarea banilor dintr-o pungă atârnată la cingătoarea lui, glorificând astfel sfânta iubire de arginți.

Franciscanii îl susțineau pe împăratul Germaniei și, chiar dacă el era dușmanul lor oficial, arhiepiscopul îl considera un posibil aliat în caz că situația evolua în favoarea sa și în cea a călugărilor devotați. Împăratul voia să numească un antipapă din rândurile lor. Ordinul lor putea probabil într-o bună zi să cucerească scaunul de la Avignon, motiv pentru care Henri de Virneburg îl alesese ca secretar pe acest franciscan inatacabil, piesă utilă pentru obținerea unei posibile iertări dacă soarta îi era potrivnică.

Kanssel făcuse din mine dușmanul său personal, lăsându-i pe arhiepiscop și pe superiorii ordinului său să cultive ura față de Eckhart. Căci ura creștea din plin în grădinile intime ale acestor oameni. Nu se gândeau decât să-l doboare, asaltând Curia cu tot mai multe plângeri și mărturii false. Fraze trunchiate, extrase din predicile lui, erau reunite într-un ansamblu de articole suspecte de erezie necesitând un proces al Inchiziției.

— Maestrul tău va sfârși fript, șuiera Kanssel când mă întâlnea.

Gura lui știrbă părea făcută pentru venin. Avea de altfel un ochi de șarpe, pe jumătate plesnit de o arsură veche care îi opacizase pupila, striind-o cu pete galbene care o întindeau vertical ca pe cea a unei vipere. Când vorbea, își înclina capul spre umăr pentru a explora câmpul stins al ochiului său orb. Tonsura îi era neregulată, era murdar și puțea. Își exhiba sărăcia aparentă ca dovadă a credinței lui, întrucât un bun franciscan trebuia să pară mai cerșetor decât ologii care zăceau la ușile bisericilor și să dea astfel o lecție de smerenie fraților dominicani corupți de lux.

Kanssel nu înceta să-și predice lecțiile despre cum să trăiești mai prost. Bieții novici care-i fuseseră încredințați semănau cu niște fantome. Îi punea să respecte o abstinență nemiloasă și îi amenința cu biciuirea pentru o bucățică de slănină în fața căreia ar fi cedat. Controla în farfurii cea mai mică urmă de

aliment hrănitor. Aversiunea lui pentru produsele animale era atât de mare, încât refuza să poarte ceva din piele. Sandalele lui erau făcute din sfoară. Orice contact cu ceva viu îi provoca repulsie. Mă întrebam cum își putea suporta propria carne.

De altfel, lansase împotriva ei o acțiune de distrugere, înfometând-o în asemenea hal, încât își atrofia mușchii brațelor și ai picioarelor, sau oferind-o ca hrană viermilor care o acopereau. Oasele păreau că-i ies prin piele, dar energia lui era fără limite, mai ales când era vorba să-și strivească aproapele.

Îmi ziceam că arhiepiscopul îl păstra din superstiție, ca pe broscoii pe care vrăjitoarele îi hrănesc pentru a intra în grațiile demonilor. Când excesele curții sale erau prea zgomotoase și nu-i mai stătea în putere să le înăbușe, arhiepiscopul se folosea de franciscanul lui pe care-l flutura ca pe un stindard de sanctitate.

Și Kanssel se bucura de încrederea stăpânului său.

Fanatismul lui dobândise o oarecare glorie în sânul ordinului său. Asigura astfel direcția spirituală a mai multor comunități de beghine, disprețuindu-le pe cele care se supuneau autorității dominicane.

— Beghinele mele sunt evanghelice, zicea el. Ale mele sunt promise lui Dumnezeu, ale voastre, sifilisului.

Beghinajele franciscane erau niște ruine. Niște mănăstiri pentru beghine inferioare,

din câte se spunea, ieșite din păturile joase ale societății, fiice de meșteșugari, de țărani sau de târgoveți fără bani. Kanssel nu înceta să răspândească zvonuri pentru a strica reputația «beghinajelor dominicane». Susținea că acolo se celebrau slujbe negre, în timpul cărora crucifixele sângerau, și că se ofereau trupuri virgine pentru plăcerile demonilor. Calomniile și minciunile erau pâinea cu care se hrănea acest bărbat care justifica răul pe care îl făcea oamenilor prin binele pe care îl făcea Bisericii.

Kanssel îl observase cu atenție pe Eckhart.

Asistase la mai multe dintre predicile lui. Nu pentru a le asculta, ci pentru a căuta semnul păcatului în vocea, în gesturile și în înfățișarea acestui predicator care atrăgea femeile. Pentru el, predicile nu erau decât vorbărie goală și, dacă el ar fi avut putere, le-ar fi interzis pe toate, ca și cărțile care meritau să fie arse odată cu lemnul mort. Credința trebuia trăită, nu discutată.

Eckhart era un caz dificil. Simțea rigoare în el și o flacără pe care inima unui franciscan putea s-o împărtășească. Dar mai erau acele femei. Fascinația lor pentru acest bărbat. Kanssel nu putea să și-o explice decât printr-o perversiune atât de subtilă, încât îi scăpa.

În prezența lui Eckhart, Kanssel tăcea și afișa o atitudine respectuoasă. Privirea maestrului îl străpungea ca și cum ar fi fost din aer. Doar asupra mea se năpustea el

pentru a-și vărsa fierea. Șederile noastre prelungite în beghinaje îi fuseseră raportate.

— Ce naiba faceți acolo, tu și maestrul tău?

La fiecare dintre întâlnirile noastre îmi era promis infernul și mi-i trimitea pe novicii lui cu sarcina sfântă de a mă bate măr. Fiind destul de antrenat grație încăierărilor de la Sorbona, reușeam cu ușurință să le resping atacurile. N-aveau energia «sarazinilor».

Dar oriunde ne duceau misiunile noastre, un franciscan era mereu în spatele nostru. Kanssel ne luase urma și se ținea după noi ca un câine de vânătoare.

Planul lui era simplu, voia să șteargă numele maestrului din cartea Bisericii și să facă să dispară beghinele nesupuse de pe fața pământului.

— O să ardă împreună cu târfele lui de adepte ale Spiritului Liber, îmi promitea el.

Clericii din Köln îl știau de frică. Mie nu-mi era teamă de el. În ciuda amenințărilor lui, mi se părea inofensiv.

Mă înșelam.

El a fost cel care l-a distrus pe maestru.

Bineînțeles, a fost procesul, au fost călătoriile extenuante la Avignon, Inchiziția care i-a condamnat opera și a blamat-o pentru secolele viitoare. Dar Inchiziția nu a atins inima lui Eckhart. Kanssel a sfâșiat-o."

CAPITOLUL 22
Incinta

„Povestea pe care o să ți-o spun, Antonin, nimeni n-o cunoaște. Astăzi, toți cei care ar putea să o dovedească sunt morți. Nu vei găsi nimic despre ea nici în arhivele de la Avignon, nici în cele ale ordinului. Frații noștri au făcut să-i dispară amintirea și eu am făcut ca ei. M-am supus. Timp de patruzeci de ani m-am prefăcut că am uitat-o. Patruzeci de ani într-o uitare de paie, Antonin, care ardea pentru mine în soarele fiecărei noi zile. Astăzi, vreau ca această amintire să fie gravată în carnea velinului pentru a face dreptate memoriei unei femei care nu a fost niciodată onorată.

Era în anul 1324, la începutul primăverii. Ne terminam turneul prin mănăstiri. După aceste drumuri lungi, lui Eckhart îi plăcea să se odihnească în beghinajul din Ruhl, pe drumul de întoarcere spre Strasbourg. Era o incintă protejată, departe de marile orașe și de nebunia lor. Un grup de vreo douăzeci de beghine trăiau aici. Aerul era curat, un râu mic curgea în jurul zidurilor. Comunitatea beghinelor forma o insulă pe cursul lui.

Beghinajele sunt oaze de pace, Antonin. Fie că sunt din Flandra sau din Germania, găsești aici aceeași liniște secretă. Incinta, locul lor de viață, este înconjurat de ziduri cu o poartă încuiată. Intri într-un refugiu de

calm care aparține săracilor și bolnavilor. Infirmierele sunt curate. «Marea doamnă» te întâmpină. Ea este stareța locului, aleasă de surorile ei pentru înțelepciunea sa. Își merită numele. N-am întâlnit printre ele vreun suflet care să te dezamăgească.

Marea doamnă de la Ruhl îl iubea pe Eckhart și îl cunoștea bine.

Nu-l presa cu întrebări și nu-l implora să-și rostească predicile așa cum o făceau majoritatea surorilor ei. Ea îi respecta odihna și tăcerea.

Îmi amintesc de un moment liniștit în care stăteam unul lângă altul în fața râului. Nicio tulburare nu ne abătea atenția de la blânda contemplare a cursului apei, a câmpurilor pe care începeau să încolțească semințele și a cerului nupțial pe care noua primăvară îl unea cu inimile noastre. Beghinele își vedeau de treburile lor și treceau pe lângă noi ca și cum eram de-ai locului.

— Îți plac poveștile, Guillaume? mă întrebase maestrul Eckhart.

Mă miram de întrebarea asta. Maestrul nu era interesat de povești. După cum știi, Antonin, predicatorii au carnete întregi de exemple pentru a-și ilustra predica și pentru a o face mai accesibilă oamenilor simpli. Basme, legende... Eckhart nu recurgea la fabule pentru a-și ilustra predicile. Considera procedeul nedemn de cultura lui. Anii săi de studiu fuseseră destul de lungi pentru a găsi în ei tot ce-i era necesar și a se lipsi de povești

inventate. Dar în ziua aceea, nu respecta regula.

— Există una, Guillaume, care ar putea să te ajute să-mi înțelegi învățătura. Anticii greci și-o povesteau. Mitologia lor era plină de fantezii și de extravaganțe, dar și de lecții subtile. Precum cea a lui Dionysos. Acest zeu era fiul îndrăgit al lui Zeus. Încă de la venirea lui pe lume, toți dușmanii cerului l-au invidiat. Forțe arhaice și brutale, titanii, care jinduiau la putere, l-au vânat. Copilul a fugit, s-a ascuns, dar n-a reușit să scape de ei. Până la urmă, titanii l-au devorat în cursul unui festin oribil. Fiecare a digerat acea carne sacră care le-a impregnat cu lumină corpurile monstruoase. Când a descoperit asta, Zeus i-a fulgerat pe asasini. Din cenușa lor s-au născut oamenii care suntem, fii ai materiei titanilor amestecate cu resturile unui zeu. Vezi tu, Guillaume, grecii știau deja că există în inima omului o mică scânteie divină. Și despre această scânteie, nu contenesc să vorbesc în predicile mele. Uneori o numesc scânteie, uneori citadelă a sufletului, uneori intelect. Este partea pe care Dumnezeu a lăsat-o în noi pentru a putea să ne întoarcem în el. Dacă nu-mi înțelegi predicile, gândește-te la festinul titanilor și nu uita de zeul care este în tine.

— Credeam că aceste scrieri grecești sunt pentru păgâni.

— Așa este, motiv pentru care nu le vorbesc despre ele surorilor noastre. Cu atât mai mult

cu cât ochii Inchiziției ne pândesc. Cred, adăugă el zâmbind, că povestea lui Dionysos mi-ar regla o dată pentru totdeauna conturile cu arhiepiscopul. Și că acest mic titan m-ar hali dintr-o îmbucătură.

Zilele noastre se scurgeau cu o lejeritate care mă ducea departe de jurămintele mele de călugăr. Dar rigoarea lui Eckhart era acolo pentru a mă readuce pe calea cea bună.

Cursurile lui începeau devreme, în zori, când bătea de ora 6, obicei al Sorbonei prin care îi onora pe maeștrii titrați lăsându-le ora cea mai matinală care garanta prospețimea minții auditorilor. Cu cât gradul profesorului era mai scăzut, cu atât mai târziu era pusă lecția.

La ora stabilită, prospețimea minții mele nu răspundea prezent. Eckhart se amuza de toropeala mea. «Să mergem, maestre Guillaume, la cursuri.»

Calvarul trezirii mele începea printr-o crucificare. Corvoada de a aduce apă în aerul înghețat al nopții. La Sorbona i se adăuga pregătirea sălilor de curs și a scaunelor din paie ale studenților unde nu arareori se întâmpla să trezești vreun șobolan care căuta acolo căldură. Eram scutit de asta în comunitatea beghinelor, unde sfintele femei își pregăteau singure sala.

Revărsatul zorilor era ora preferată a lui Eckhart. O trăia cu o energie incredibilă. Noaptea nu apăsa asupra lui. De cum se trezea, îți dădea senzația că-și scutură corpul

de cenușă. Nu dormea niciodată cu adevărat. O santinelă a conștiinței rămânea mereu trează și pândea ivirea zorilor. Cădea la învoială cu somnul ca și cu un dușman a cărui prezență i-ar fi fost impusă, silit să împartă cu el aceeași locuință. Rămânea la suprafața gândurilor, temându-se de profunzimile lor ca de niște falii ale nopții în care mintea lui putea să dispară. Și se scula adesea pentru a merge pe sub stele.

Lecțiile se opreau când clopotul beghinajului bătea terța[21]. Eckhart se retrăgea atunci ca să-și pregătească predicile și să mediteze. Îmi acorda o siestă după masa de prânz până la nonă, când eram liber să mă rog sau să stau degeaba. Masa asta era un lux. În timpul călătoriilor noastre, Eckhart respecta regula dominicană a unei singure mese pe zi înainte de apus. Siesta de prânz a călugărilor, obișnuită totuși în mănăstirile noastre, nu-mi era acordată decât în incinta beghinajului, pentru a respecta odihna surorilor. Viața mi se părea luxoasă.

Îmi amintesc de un moment alături de Eckhart, în lumina incintei. Mergeam alături în tăcere și aveam sentimentul că acest mers liniștit ar putea continua veșnic fără ca săgețile timpului să ne atingă. Vezi tu, Antonin, dacă ar trebui să aleg o clipă din viața lui pe care ar trebui să o retrăiesc la nesfârșit, fără să-i epuizez vreodată savoarea, ar putea fi aceasta. Este totuși o amintire cu două fețe, fericită și tristă în același timp.

Vârsta a menținut-o așa, dublă, fără ca amărăciunea ei s-o distrugă cu totul. Nu știam, dar acea zi senină anunța cele mai sumbre clipe pe care aveam să le cunoaștem.

Marea doamnă a venit la noi, pe malul râului. Solicita o întrevedere privind un conflict care agita incinta. Capelanul beghinajului fusese consultat în privința viselor pe care o tânără le descria cu o mare exaltare. Ea își trezea adesea surorile..."

— Prin strigătele ei? întrebă Antonin.

— Nu, prin cântecele ei. Cântece care, după cum credea marea doamnă, erau celeste.

---

[21] Ceasul al treilea în liturgica creștină, rugăciunea de la ora 9 dimineața.

CAPITOLUL 23
Mathilde

„Preotul se declarase incapabil să-și dea cu părerea în această problemă. Sfatul lui fusese să fie întrebat starețul apropiatei mănăstiri dominicane din Nacht care le închiria spațiul beghinelor. Îi fusese trimisă o scrisoare rămasă încă fără răspuns. Trecerea prin comunitatea lor a unui maestru atât de prestigios ca Eckhart era o întâmplare fericită și o șansă de a rezolva enigma cântecului celest.

— N-am auzit niciodată ceva mai frumos, a zis marea doamnă cu seninătate.

Sora se numea Mathilde. Era fata unui profesor de la universitatea din Köln pe care febra mortală[22] îl răpusese când ea avea șaisprezece ani. Păstra pentru tatăl ei o admirație înflăcărată. Mintea îi era ageră și curioasă și în copilărie fusese atrasă de cărți. Cultura ei era mult mai bogată decât a mea, ceea ce îmi rănea orgoliul de tânăr călugăr. Asistase la întreceri oratorice conduse de tatăl ei în amfiteatrele din Köln și avea cunoștințe de teologie și filosofie. Putea să-i citeze pe Aristotel, Platon și Proclus. Și scria poeme care erau citite."

Intrigat, Antonin ceru detalii despre înfățișarea lui Mathilde. Guillaume îi răspunse cu bunăvoință.

„În privința înfățișării ei, n-aș putea să-ți spun prea mult, dragă Antonin, fiindcă Mathilde purta văl.

Nu era singura beghină acoperită cu văl pe care o întâlnisem și, în mănăstiri, surorile dominicane nu refuzau acest drept uneia de-ale lor. Vicarii regiunilor nu-și făcuseră cunoscută poziția în această privință. Cazurile erau rare și tolerate, întrucât nu era vorba de rea-voință. Unele femei dădeau dovadă de smerenie ascunzându-și frumusețea și purtau văl zi și noapte, altele voiau doar să-și ferească fața de privirea bărbaților și nu se acopereau decât în timpul vizitelor vicarilor și capelanilor sau când treceau pe lângă călugării converși. Așa era cazul lui Mathilde. Ea își pusese vălul la venirea noastră.

Marea doamnă ne spusese povestea ei. Era la fel cu cea a numeroaselor surori purtătoare de văl. Mathilde fusese abuzată de soldații împăratului într-o seară de beție. Intrarea ei în comunitatea beghinelor se datora acestei violențe.

Eckhart a acceptat să o vadă chiar în acea zi. Marea doamnă a propus o întâlnire discretă în casa ei, dar el a preferat locul nostru liniștit. Ea a pus să fie chemată imediat.

Mathilde a venit cu pași hotărâți. Silueta ei era subțire. Vălul îi acoperea fața, linia clară a ochilor se distingea prin transparența lui.

Fata i-a sărutat mâna lui Eckhart și a îngenuncheat în fața lui.

— N-am făcut nimic rău, maestre, a zis ea cu neliniște în voce.

— De ce ar trebui să cred că ai făcut ceva rău? a răspuns Eckhart.

— Capelanul mi-a zis că dominicanii vor veni pentru mine.

— Eu nu sunt Inchiziția, Mathilde. Și nu capelanul tău a apelat la mine.

— Nu vreau să fiu arsă pe rug.

— Nu vei fi arsă doar pentru faptul de a cânta frumos.

— Nu eu sunt cea care cântă.

Aceste cuvinte l-au tulburat pe Eckhart. Știam să-i descifrez sentimentele. Fiecare avea scriitura lui, precum cea a manuscriselor sale, ilizibilă pentru un ochi fără experiență, dar clară pentru al meu. Când îl cuprindea o emoție, își împreuna degetele arătătoare pe buze și le apăsa uneori cu atâta putere unul contra celuilalt, încât i se albeau unghiile. Chipul nu îl trăda. Putea să rămână absolut impasibil în situațiile cele mai intense, doar mâinile lui deschideau o fereastră spre sufletul său.

Și-a împreunat degetele cu blândețe contemplând-o pe Mathilde, apoi a întrebat dacă acele cântece reveneau des.

— Vin noaptea, a zis ea, aproape în toate nopțile.

— Atunci, vom merge să le ascultăm.

Beghinele au plecat și, când au fost suficient de departe, Eckhart mi-a ordonat să-l las singur.

Nu era ceva neobișnuit ca bunăvoința lui să-mi dea liber fără să am vreo treabă de făcut. Îmi petreceam atunci timpul cum voiam. Mă plimbam încoace și-ncolo prin incintă, întâlnindu-mă cu tinere beghine care-și plecau ochii când treceam pe lângă ele. Și mă simțeam bine, Antonin. Pe vremea aceea, tinerețea îmi curgea în vene. Învață să simți șuvoaiele pe care le revarsă pentru a-ți impregna cu ele memoria. Amintirea lor îți va iriga momentele de singurătate.

Au fost mai multe nopți fără cântec. Mathilde zicea că nu le mai aude.

Credeam că totul nu era decât o închipuire a minții ei, căci iluminatele erau numeroase prin acele spații închise pe care le vizitam.

De nenumărate ori, eram chemați pentru a ne da cu părerea despre aparițiile Fecioarei care, din mănăstiri în beghinaje, trebuie că obosise să le apară atâtor oameni. Clarvăzătoarele erau atât de numeroase, încât cele care nu vedeau nimic se plângeau de nedreptate și erau foarte mâhnite. Miracole? Halucinații demoniace? Deliruri? Aceste întrebări întrețineau pasiuni inoportune în sânul mănăstirilor. Pentru a răspunde la ele, ordinul le dăduse o sarcină neașteptată predicatorilor săi dezarmați. Dacă niciun alt remediu nu era posibil, el sugera sfătuirea clarvăzătoarelor de a o scuipa în față pe

Fecioara care le apărea. Urmarea stabilea natura viziunii. Dacă Fecioara se supăra, se putea trage concluzia că apariția era de origine diabolică, fiindcă numai diavolul era prea orgolios pentru a suporta un asemenea afront. Fecioara, în smerenia ei, nu se ofensa."

Antonin nu vru să-l întrerupă pe stareț, dar, la aceste cuvinte, se închină în gând în fața unei blasfemii atât de grave.

„Eckhart nu vorbea niciodată despre diavol. Pentru el, răul nu avea existență adevărată. Era doar o lipsă a binelui, o insuficiență spirituală, și nu o creatură malefică. Prin urmare, nu le cerea beghinelor să scuipe pe viziunile lor și le interzicea penitențele cumplite pe care și le impuneau când se credeau posedate. El le liniștea. Viziunile erau niște mesaje de prezență și trebuia să le incite la mai multe fapte bune și rugăciuni. Dar maestrul cunoștea puterea efemeră a vorbelor și completa mereu prescripțiile lui spirituale cu niscaiva ierburi cu puternice efecte sedative.

Eckhart zicea că femeile sunt superioare bărbaților fiindcă sunt fertile. Fără a îndrăzni să-l contrazic, uneori aveam dubii. Dar în privința fertilității, este adevărat că mintea lor năștea o groază de odrasle.

Unii stareți, îngrijorați de asemenea deviații, veneau să-i ceară permisiunea de a înăspri regula mănăstirilor de călugărițe, dar Eckhart îi mustra cu asprime. El nu predica

asemenea celorlalți maeștri formați după principiile ordinului care urma învățătura Sfântului Pavel. Pentru ei, femeia era o ființă inferioară, iar mintea ei mai puțin ageră trebuia să fie călăuzită cu fermitate. «Doar femeia care va deveni bărbat va putea intra în regatul cerurilor», propovăduise un părinte al Bisericii. Eckhart lua în râs aceste absurdități și își prelungea momentele petrecute în preajma femeilor, nu pentru a le îndrepta slăbiciunile, ci pentru a uita de cele ale bărbaților, care îl întristau."

La aceste cuvinte, chipul lui Guillaume deveni blajin. Ochii îi străluceau. Antonin aștepta respectuos să-și reia povestirea. I se părea că starețul deschidea în memoria lui scrinul în care se afla o imagine prețioasă.

„Era o fetiță care le însoțea pe beghine", reluă el. „O ființă reținută căreia îi auzeai foarte rar vocea. Fața îi era netedă, iar scufia îi acoperea părul roșcat. Surorile aveau grijă să nu și-l arate niciodată, căci culoarea lui era semn de desfrânare.

Stătea deoparte pe o bancă de lângă zidul de incintă și lăsa timpul să treacă pe lângă ea cu o liniște stranie care-mi atrăsese atenția.

Îi făcusem semn de mai multe ori să se apropie. Dar nu răspundea. Încercasem s-o ademenesc sculptându-i un mic flaut din lemn. Dar nu se arătase interesată. Obosit de mutismul ei, încetasem să mai insist, dar mă intriga. Stătea adesea la câțiva pași de noi, în

incintă, fixând un punct în direcția noastră. Căutam să văd la ce se uita. Și am descoperit.

Se uita la Eckhart.

Nu-l scăpa din ochi. Părea perfect indiferentă la prezența mea, dar acest om o fascina ca o apariție misterioasă pe care mintea ei tânără nu putea să o lege de nimic cunoscut. I-am vorbit maestrului despre fată, sperând să-i atrag atenția asupra ei. Dar Eckhart vedea copiii ca pe o specie asemănătoare țânțarilor sau câinilor care latră noaptea. Supărătoare.

În privința asta, nu era evanghelic. Christos îi sfătuia pe oameni să lase copiii să vină la el, în timp ce Eckhart recomanda cu tărie să fie alungați.

Și-a schimbat atitudinea când marea doamnă ne-a dezvăluit că acest suflet inocent era fata lui Mathilde, copil apărut în urma violului a cărui victimă fusese în urmă cu zece ani. La naștere, nu-i dăduse nume și nu-i acordase nicio îngrijire. Nu se mai apropiase de ea de atunci. Nu-i vorbea și își lăsa vălul pe față când se întâlneau.

Copilul fusese adus pe lume în comunitatea de beghine. Marea doamnă o pusese sub protecția Sfintei Fecioare și îi dăduse numele Marie. Hotărâse adopția ei, fără a desemna o beghină anume. Toate erau mama ei, stabilise ea. Astfel, abandonul era în parte compensat și această femeie sfântă care credea în bunătatea lui Dumnezeu își spunea că, sub binecuvântarea lui, Mathilde

va ajunge într-o bună zi să se alăture cortegiului de mame ale lui Marie."

---

[22] Denumire dată tuberculozei în acea vreme. (*N.a.*)

CAPITOLUL 24
Spiritul Liber

„Ne parveneau veşti îngrijorătoare. Episcopul de Strasbourg convoca Inchiziţia în dioceza lui. O delegaţie fusese primită de papă. Ea întocmise un tablou precis al situaţiei. Erezia câştiga. «Fraţii Spiritului Liber» se înmulţeau rapid în regiune, infectând sufletele ca o molimă. Noii catari, cum erau supranumiţi, meritau o cruciadă pe pământul Germaniei.

Ştiam că «perfecţii» Spiritului Liber se foloseau de tezele pe care le susţinea Eckhart, alterându-le sensul. Maestrul corectase deja erorile acestor exaltaţi, convinşi că Duhul Sfânt era în ei şi că perfecţiunea lor făcea lucrările Domnului şi pe preoţi inutili. Dar Spiritul Liber urca precum un val prin Germania şi îi îngrijora pe cei puternici. Sărăntocii oraşelor, meşteşugarii şi chiar târgoveţii care luptau să-şi impună libertatea îi primeau favorabil pe aceşti oameni fără de lege care refuzau orice autoritate, care îi îndemnau pe preoţi să se răspopească şi pe călugări să dea foc mănăstirilor.

Dacă beghinele fuseseră seduse de doctrina lor, asta se întâmplase deoarece găsiseră în ea ecouri ale stărilor lor de extaz mistic care le făcea să trăiască uniunea cu Dumnezeu. Uniunea cu Dumnezeu — totul revenea la

nebunia asta. Era în inima ereziei și predicile maestrului rezonau periculos cu ea.

Totuși Eckhart nu era eretic și îi respingea radical pe acești falși discipoli. Îi pusesem întrebări despre unele predici care alimentau îndoielile în privința ortodoxiei lui.

— Begarzii pretind că oamenii pot deveni Dumnezeu prin ei înșiși. Spun la fel ca dumneavoastră, maestre. V-am auzit spunând-o în predici.

— N-ai auzit tot, Guillaume. Am spus că omul este capabil de Dumnezeu la capătul unui drum lung. Ei afirmă că Duhul Sfânt se dă aceluia care îl dorește. Eu am spus că, la capătul unui lung drum al detașării, omul sărac îl întâlnește pe Dumnezeu. Am spus, de asemenea, că e nevoie de grație pentru deificare. Numai grația ne permite să ne unim cu Dumnezeu. Și am spus că această grație trebuie câștigată prin cunoaștere. Uneori am spus că această grație nu este nimic. Pentru că «nimicul» este punctul de întâlnire cu Dumnezeu. Acești ignoranți care vor să mă condamne nu înțeleg mesajul universal al nașterii lui Christos și nașterea lui, în prezent, în inima omului lepădat de toate dorințele lui.

Încuviințam, dar argumentele mi se păreau obscure. Nu le înțelegeam decât pe jumătate. Și îl auzisem pe Eckhart rostind cuvinte precum: «Eu și Dumnezeu suntem unul».“

Antonin nu sesiza nici el subtilitățile învățăturii lui Eckhart și nu avea chef să se

gândească la asta. Gândul îi zbura mai degrabă spre casa Seilhan. A doua lună de carceră avea să se scurgă pentru Robert. Un soldat îi spusese că oamenii care rezistaseră acolo ajungeau să turbeze. Locul era blestemat și toate vrăjitoriile își găseau refugiul acolo. Se spunea că lupi sau câini posedați rătăceau prin galeriile din subsoluri și săpau până la carcere pentru a sfâșia carnea condamnaților. Supraviețuitorii păstrau urma mușcăturilor lor. Când scăpau de acolo, turbații carcerei o luau la goană prin orașe, cu bale la gură și privirea în flăcări. Sfârșeau prin a muri de epuizare și de furie.

„Dar Robert e puternic, își repeta Antonin. Robert e puternic..."

Starețul îl chemă la datorie.

— Nu mai scrii, Antonin.

— Iertare, părinte, mă gândeam...

— Știu la cine te gândești, îi tăie vorba Guillaume cu nerăbdare. Și nici mie nu-mi iese din minte mai mult ca ție. Robert va fi eliberat, am apelat la episcopi și la ordin. Așa va fi. Liniștește-te și ascultă cuvintele lui Eckhart. Nu uita că această carte nu este scrisă doar pentru un frate încarcerat, este o mărturie pentru toți frații. Și pentru lumea care va veni.

Guillaume își reluă povestirea:

„Simțeam cum se apropie pericolul. Arhiepiscopul își pregătea cruciada. Creșterea ereziei îi amenința autoritatea și veniturile. Avea s-o strivească și, odată cu ea, pe toți cei

din dioceza lui care nu se supuneau puterii sale. Dominicanii cei mândri, cu Eckhart în fruntea lor.

La Strasbourg auzisem o predică rostită de arhiepiscop în catedrală. Eckhart era prezent. În spatele nostru, o mulțime exaltată invadase locul. Poporul aștepta victime. Cuvintele arhiepiscopului îi dădeau gustul sângelui.

«Când îi văd pe eretici arzând, predica el, nu văd om pe rug. Nu carnea lor arde, ci cea a diavolului care este în ei. Mirosul care-mi face greață este parfumul diavolului. Ați fost slabi. Credința voastră s-a lăsat îngenuncheată de tentațiile demoniace ale noii erezii. Și n-ați fost singurii care ați greșit.

Printre noi, părinții voștri în fața lui Dumnezeu, există unii care s-au lăsat pradă unei îngăduințe vinovate, ba chiar unei complicități vinovate, în loc să pedepsească aspru pentru a garanta linia sacră a Bisericii și pentru a strivi șarpele înainte să crească.

Unii au ascultat, au vorbit, au făcut negoț cu acești oameni și cu aceste femei nebune care, prin extazele lor bolnave, pretind că se unesc cu Atotputernicul. Ca și cum noi, creaturi păcătoase, am fi capabili să ne unim cu puritatea imaculată a Domnului, fără să o murdărim. Spiritul Liber este spiritul răului. El o să vă conducă la damnațiune.»

Arhiepiscopul voia să lege tezele ereticilor de predicile lui Eckhart pentru ca o acuzație oficială să fie făcută împotriva lui. Nimeni nu

și-ar fi imaginat că poate fi deschis un proces al Inchiziției împotriva unui maestru dominican. El a făcut apel la niște teologi care au disecat fiecare dintre cuvintele lui și a lucrat cu ei din umbră pentru a le furniza mărturii și declarații ale unor condamnați supuși gheenei[23].

Eckhart nu-și dădea seama cât de mare era pericolul.

În timp ce ereticii erau trimiși cu zecile pe rug, el încă propovăduia nașterea Domnului în noi, iar spionii arhiepiscopului ne urmăreau peste tot. Eu îl avertizam, dar el nu asculta nimic.

Reproșurile împotriva dominicanilor s-au concentrat asupra persoanei lui. Se spunea că niște predicatori derutau spiritele prin predici prea confuze și consolidau erorile. Ascultătorii erau somați să denunțe formulele provocatoare. Eckhart nu era numit, dar oricine recunoștea figura lui ilustră în mărturii. Pe ușile bisericilor și ale mănăstirilor fuseseră afișate avertizări. Predicatorii trebuiau să fie purificați și să facă dovada virtuților lor.

Vremurile se schimbau. Înmulțirea ereziilor, revoltele săracilor, reputația de aviditate a ordinului aduceau noi cărți în joc. Arhiepiscopul cerea Curiei să ridice imunitatea predicatorilor vinovați pentru ca aceștia să nu mai fie de neatins.

Eckhart nu vedea lumea înaintând în jurul lui. Pe atunci se considera invulnerabil,

protejat de gradul lui universitar și nu se îndoia de viitorul lui. Se putea considera, în mod greșit, că secretul acestei încrederi ținea de orgoliul său fantastic. Dar adevărul era mai simplu. Secretul se afla în beghinajul din Ruhl.

În ciuda sarcinilor grele pe care le aveam, el își prelungea șederea printre beghine. Avertismentele fraților noștri mă îngrijorau. Franciscanii răspândeau zvonuri despre puritatea intențiilor noastre. La Strasbourg, Kanssel se mira public de vizitele noastre repetate la Ruhl. Și pot să ți-o mărturisesc astăzi, Antonin, și eu mă întrebam uneori ce căutam acolo. Șederile noastre erau din ce în ce mai frecvente. Eckhart nu se îndepărta niciodată la mai mult de douăzeci de leghe de beghinaj și îi trimitea pe vicari în locul lui pentru îndatoririle mai îndepărtate. Când îl întrebam, îmi spunea că nu vom părăsi regiunea atâta timp cât el nu va fi auzit cântecul lui Mathilde.

Dar când eram acolo, Mathilde nu cânta."

---

[23] Supuși torturii. (*N.a.*)

CAPITOLUL 25
Limba femeilor

„În curând, Eckhart a fost nevoit să-și ia un secretar, căci dificultățile mele cu limba germană mă împiedicau să țin ritmul dictărilor lui. Mă corecta în franceză, limbă pe care o stăpânea la perfecție, dar progresele mele rămâneau insuficiente.

Mathilde m-a ajutat cu generozitate. Între slujbele pe care le respecta asemenea unei călugărițe și munca la infirmerie, s-a oferit să-mi dea lecții zilnice în micuța bibliotecă a beghinajului.

Intra încet-încet în intimitatea noastră și eu o primeam bucuros.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre femei. Eram avertizat împotriva lor ca toți călugării, dar Mathilde mă învăța limba subtilă care îți permitea să le înțelegi. Avea vocabularul și accentele ei. Gramatica sa era liberă și se învăța fără efort. Îmi spuneam că, dacă ar fi trebuit s-o scriu, cuvintele ar fi stat în loc pe pergamentele mele și flăcările care le făceau să tremure s-ar fi stins în mod natural. Uneori mi se părea că limba femeilor era vorbită de lume. Frumusețile naturii aveau vocea lor. Nu era nevoie de exercițiu sau de temă. Pentru a le înțelege, era suficient să le contempli. Mă străduiam să o fac. Progresele mele în germană aveau de suferit de pe urma acestei concurențe.

Eckhart se enerva, dar eu nu doream să mă perfecționez prea repede și să sacrific progresele mele în limba eternă pentru o limbă muritoare. În fiecare zi, îmi exersam, așadar, un pic mai mult lentoarea, pentru a face ca lecțiile lui Mathilde să dureze mai mult și să învăț să simt ceea ce niciun maestru nu știa să mă învețe.

Eckhart avea o relație specială cu ea. O asculta cu răbdare, acceptând o oarecare familiaritate. Mathilde nu părea intimidată de renumele maestrului. Nu se mulțumea cu afirmații și discuta cu el tratându-l ca un egal. Pe Eckhart îl amuza acest lucru și îi plăcea compania ei. Îi spunea că ar fi avut locul ei în dezbaterile de la Sorbona și îi mulțumea Domnului că nu trebuise s-o înfrunte.

Și ea avea momente de extaz. Eckhart o avertiza împotriva lor. Mathilde îi răspundea că astfel o avertiza împotriva lui Dumnezeu. El o lăsa să spună și nu încerca să se impună. De fapt, îi plăcea să se lase învins.

Pentru Eckhart, contemplarea lui Dumnezeu, oricât de glorioasă putea ea să apară în momentele de extaz, nu era încoronarea drumului spiritual. De mai multe ori, îl văzusem corectând rătăcirile mistice în mănăstiri și beghinaje unde surorile aspirau la uniunea divină.

El clătina din cap.

— Asta nu este experiența lui Dumnezeu, repeta el.

În uniunea adevărată, era imposibil să-l vezi pe Dumnezeu, întrucât nu mai exista distanță față de el. Celor care îl întrebau despre acest lucru, le răspundea că nu puteai să fii una cu Domnul dacă îl contemplai.

— Viziunile fac din noi niște spectatori și ne mențin ființe umane în fața lui Dumnezeu. Nu contemplarea trebuie să o căutăm, ci aneantizarea de sine. Să nu mai fim ființe umane, să nu mai fim nimic altceva decât El în El.

Mathilde afirma că iubirea duce la această aneantizare.

— Iubirea se oprește la contemplare, răspundea Eckhart. Este deja un grad foarte mare de elevație, dar există un grad superior pe care nu-l atingem decât prin cunoașterea lui Dumnezeu.

— Și această cunoaștere... cum se face ea? întreba Mathilde.

— Prin detașare. Prin despuierea de veșmintele noastre de ființe umane. Este o cunoaștere prin nuditate și prin vid. Nu constă în a-ți umple mintea cu știință ca în cazul studiului, ci, dimpotrivă, în a ți-o goli, în a evacua orice gând. Dacă Dumnezeu ar fi o ploaie celestă, cum ar putea ea să umple un puț deja plin de apă? Pentru ca Dumnezeu să vină, trebuie să-I faci loc. Dumnezeu nu locuiește în creație, dacă vrei să-L faci să vină, devino pustiu. Asta este spiritualitatea.

Pe drumul spre Damasc, Dumnezeu îi apare lui Pavel într-o lumină atât de

puternică, încât îl aruncă la piciorul calului său și îl orbește. «Nu vedea nimic», zice Scriptura. Și totuși... când Pavel nu vede nimic, îl vede pe Dumnezeu.

Mathilde nu credea în drumul detașării. Îl găsea prea abrupt. Nimeni nu era capabil să îl parcurgă, efortul era supraomenesc. «Toată ființa ta trebuie să devină neant», zicea Eckhart.

Cine era capabil de neant?

Când Mathilde era obosită, răspundea prin poezii. Îmi amintesc niște imagini fulgerătoare care îi treceau prin minte. Când vorbea de Dumnezeu, folosea aceste cuvinte care mai răsună și astăzi în toate beghinajele. Ea îl numea «nesfârșita dorință».

Soarele serii apune, pentru că trebuie.

Pentru că trebuie, stelele nopții se aprind.

Pentru că trebuie, Domnul meu mă dorește și inima mi se înflăcărează de iubire.

Pentru că trebuie, Domnul meu se unește cu mine.

Și pentru că trebuie, în această uniune nu mai exist.

Fie ca dorințele noastre unite să nu fie decât o nesfârșită dorință pe drumul veșniciei.

Pe drumul lui «fără de ce», *unde merg sufletele noastre unite.*

Pentru că trebuie.

Eckhart o asculta neobosit pe Mathilde.

Asistam la conversațiile lor fără să înțeleg mereu ce își spuneau. Spiritele lor erau prea elevate pentru al meu și prea în simpatie

pentru ca eu să-mi găsesc locul acolo, dar îmi plăcea să îi ascult.

Mathilde îl împingea pe Eckhart să-și dezvolte ideile, obligându-l să clarifice temele pe care le trata în predicile lui. Ai fi zis că îl pregătea pentru confruntări în care avea să trebuiască să-și apere pozițiile. Și ajutorul ei a fost remarcabil pentru momentele atât de dificile care ne așteptau în Avignon.

Mathilde nu-i vorbea lui Eckhart decât despre iubire și simțea că era ceva în asta care îl depășea pe maestru. Într-o zi, i-a adresat două întrebări pe care nimeni nu îndrăznise niciodată să i le pună.

— Ați cunoscut iubirea?

Eckhart a răspuns fără să ezite:

— Cunosc iubirea de Dumnezeu.

— Eu vorbesc despre iubirea unei femei.

— Nu, a zis Eckhart.

Mathilde a continuat fără nicio ezitare:

— Și experiența uniunii cu Dumnezeu?

Eckhart a rămas fără răspuns. Tăcerea lui m-a tulburat. Pasiunea pe care o punea în predicile lui pentru a trasa drumul detașării și a lansa apelul la neant care îl chema pe Dumnezeu în sine, exaltarea care se simțea în spatele cuvintelor lui, a formulărilor nemaipomenite pe care le găsea în inima lui... ce alte dovezi să mai cauți? Niciun om n-ar fi putut să le rostească dacă n-ar fi cunoscut el însuși experiența uniunii cu Dumnezeu. Dar Eckhart n-a răspuns

niciodată clar la această întrebare nici în fața Inchiziției, nici în fața mea.

În acea clipă, am simțit că Mathilde luase cu adevărat naștere în inima lui. Și o oarecare suferință marca trăsăturile maestrului, căci acea naștere era dureroasă pentru cel care nu aspira decât să renunțe la orice sentiment. Vidul pe care îl chema în sufletul lui se trezea dintr-odată sfâșiat de prezența unei femei care își avea pur și simplu locul ei acolo. Simțea că smulgerea ei din inima lui avea să necesite o forță spirituală supraomenească. Și poate că în acel moment nu se credea în stare de așa ceva.

Începând din acea zi, el a privit-o diferit. Nu cred că n-a dorit-o în acest timp sau că n-a dorit-o niciodată. Nu în sens carnal. Ar fi știut să-i înăbușe acest gen de dorință. Dar Mathilde a fost singura ființă care a găsit mica breșă de intimitate care mai era deschisă în acest suflet tulburat. Și a intrat prin ea.

Eckhart nu le punea niciodată întrebări personale celor din jurul lui.

În afara secretului scrisului nostru mișcător, nu știa nimic despre mine. Nu mă întrebase despre copilăria mea, despre părinți, despre suferințele și bucuriile mele din trecut, ca și cum viața mea n-avea sens decât în prezent. În prezentul lui.

La rândul meu, ce știam eu despre copilăria lui Eckhart? Era din Thuringe, dintr-o familie aparținând micii nobilimi, fără

pământuri, aflată în serviciul unor aristocrați ale căror bunuri le administra. Fără să fi avut confort excesiv, nu cunoscuse totuși sărăcia. Dar meseria de administrator nu se potrivea cu ambițiile lui. Intrat de adolescent la mănăstirea din Erfurt, îi alesese pe dominicani pentru că voia să predice și să devină maestru în teologie, la fel ca Toma d'Aquino. Iată cum se rezuma viața lui. La suprafață. Era imposibil de știut cum o trăise.

În timpul călătoriei noastre ca prieteni spre Strasbourg, îmi împărtășise o singură amintire din copilărie: primirea pe care i-o făcuse fratele însărcinat de novici la intrarea lui în mănăstirea din Erfurt. Nu-mi mai povestise niciodată alta.

Deși Eckhart ceruse să viziteze capela pentru a-i mulțumi lui Dumnezeu, fratele îl dusese să viziteze latrinele pentru că trebuia, înainte de toate, să învețe că «omul era născut între excremente și urină».

Capelele vor fi pentru mai târziu."

CAPITOLUL 26
Cântecul

„Într-o seară Mathilde a cântat.

Ne culcaserăm. O beghină a venit să ne trezească și ne-a condus, la lumina unei lumânări, până la dormitorul surorilor.

Marea doamnă avea dreptate. Cântecul lui Mathilde era celest. Nu puteai spune nimic mai mult. Vocea te învăluia ca parfumurile de tămâie dintr-o capelă. O voce de înger.

Era întinsă pe patul ei, semiinconștientă, cu fața întoarsă în umbră, cu părul ei blond tăiat scurt la ceafă. Gura îi era deschisă și pieptul gol. M-am apropiat de ea ca s-o acopăr și să-i respect pudoarea, dar maestrul m-a oprit. Mi-a făcut semn să mă așez în tăcere alături de el pentru a auzi cântecul în camera întunecată, contemplând nuditatea tinerei care o lumina, fără nicio teamă. Albul pielii și liniile curbe ale trupului erau simple și se uneau cu vocea, cu aceleași acorduri de armonie și de blândețe. Maestrul rosti atunci aceste cuvinte:

— Privește, ai zice că Dumnezeu s-a pogorât asupra ei.

Nu mă mai gândeam la nuditatea lui Mathilde. Ea îmi părea nesemnificativă și acest sentiment era împărtășit de beghinele prezente care, deși atât de atente la pudoarea lor, nu se preocupau nici ele de asta. Cântecul o îmbrăca precum o țesătură de

grație, astfel încât gândurile impure nu-ți mai treceau prin minte. Și eu, tânăr novice, prea sensibil la frumusețea tuturor femeilor pe care privirea mea le întâlnea, eu, care nu eram cruțat de nicio tentație într-o lume în care atâtea robe mă atingeau, nu doream trupul lui Mathilde, sau cel puțin îl doream fără a vrea să-l posed, iar diavolul care asculta și el cântecul de cristal își lăsa furca să se odihnească.

Eckhart mi-a vorbit adesea de această noapte a cântecului celest și a nudității lui Mathilde.

— Vezi, când ridici haina lucrurilor, cât de clar apare puritatea."

Guillaume își întrerupse povestirea.

— Nu te plictisesc cu poveștile mele vechi?

Antonin nu era plictisit. Dimpotrivă, inima îi vibra de cântecul beghinei și își imagina în jurul ei corul îngerilor care îl relua. Noaptea cădea peste mănăstirea Verfeil. Sacristanul aprinsese lumânările în sala capitulară și le apropiase de pupitrul unde tânărul călugăr scria. O coroană de lumină înconjura pergamentul. Amintirile starețului curgeau în mod natural. El îi vorbea lui Antonin ca unei reflecții a propriului sine la aceeași vârstă și-i lăsa memoria să o ia în stăpânire pe a lui.

Sacristanul acoperi umerii lui Guillaume cu mantia și, la cererea lui, îi aduse cartea în care fuseseră copiate predicile maestrului. El o deschise cu precauție și scoase dintre pagini

un semn de carte din lemn în formă de spadă.

Data din vremea lui Eckhart.

— Pe atunci, îmi petreceam orele pierdute prin beghinaj cioplind semne de carte din așchii de lemn pe care le făceam cadou surorilor din incintă. Acesta era pentru Eckhart. Îmi zicea că spada era un simbol a ceea ce trebuia să fie predica: o luptă cu niște arme care nu tăiau.

Semnul de carte tremura între degetele lui Guillaume; el îl lăsă jos.

„Reușisem să-i câștig încrederea lui Marie, micuța păzitoare a incintei. O învățam să realizeze niște figurine pe crenguțe destinate focului pe care se ducea să le ia din rezerva bucătăriei. Era dibace. Îi arătam cum să cioplească așchii de tei, lemnul cel mai moale, cum să urmeze sensul seminței. Reușea să scoată din învelișul lor siluete de animale care erau ascunse acolo, unind savantele curbe pe care natura le trasase pe sub scoarță și pe care eu nu le distingeam. Se pricepea la asta. I se potrivea. Găsea, de asemenea, niște fire invizibile între ființe, le cosea între ele fără să-și dea cineva seama. I-am oferit cuțitul meu care asculta mai bine de ea decât de mine. De atunci, a cioplit toată ziua și camera ei s-a umplut de un bestiar pe care-l ținea ascuns.

Fata trebuie că surprinsese plimbările nocturne ale lui Eckhart. Când n-avea somn, el se învârtea prin incintă până în zori. Ea îl

poreclise «Nachteule», bufnița. Marie se ținea mereu după Eckhart, într-un fel sau altul. Arătându-i-se sau ascunzându-se de el. Dacă el era undeva, era și ea acolo. Mamele ei beghine se amuzau de acest lucru:

— Ca s-o găsiți pe Marie, găsiți-l pe maestru.

Eckhart știa acest lucru și o căuta când n-o vedea în spatele lui.

Marie era singura din beghinaj care nu asculta cântecele lui Mathilde. Când acestea se auzeau, ea fugea în punctul cel mai îndepărtat al incintei, spre râu, și se culca la pământ punându-și urechea lângă apa care curgea, pentru a se umple de zgomot.

Lui Eckhart îi plăcea prezența ei și Marie îi era fidelă. Îmi amintesc că am surprins o rătăcire a maestrului prin beghinajul adormit. Marie era acolo. În mijlocul celei mai întunecate nopți. Îl urma, tăcută, la distanță, dar fără să lase prea mult spațiu între ei. Am rămas cu această imagine în memorie. Pelerina acestui om ilustru care mătura pământul și acea copilă în spate, în locul umbrei lui.

Când a venit vremea să plecăm, marea doamnă a strâns femeile din comunitate pentru a-i aduce un ultim omagiu lui Eckhart. În ziua aceea, Marie a sculptat în secret un mic cap de bufniță pe excrescența unei crengi de ulm căzute în apropiere de râu. Când am părăsit incinta, i-a oferit-o maestrului.

Eckhart a băgat-o în punga de la cingătoare și nu s-a despărțit niciodată de ea.

1324. Misiunea maestrului la Strasbourg lua sfârșit. Zece ani din tinerețea mea trecuseră alături de el. Nu făcusem mari progrese în teologie și nu știam mult mai multă filosofie. Dar făcusem progrese în viață. Mă simțeam mai înarmat, mai sigur de vocația mea de predicator, mai conștient de vocația mea de om.

Ultimele noastre luni în oraș au fost dificile. Înghețam. Fusese iarna cea mai rece din ultimul deceniu și nu se mai termina. Grupuri de țărani înfometați asediau parlamentul. Negustorii ruinați și oamenii de jos urmau acele spectre mizerabile care cereau cereale. În ciuda foametei și a furiilor naturii, populația țării crescuse, impunând mai multe recolte pământurilor epuizate care nu se odihneau niciodată. O sămânță de grâu nu mai dădea mai mult de două-trei boabe în loc de cele zece obișnuite. Disperarea strivea Germania.

«Eu nu sunt nici în pământ, nici în ger», pleda șeful Consiliului în fața poporului. Orașul era sărăcit, revolta mocnea și soldații adunați la porți pregătiseră deja aruncătoare de pietre și de gunoaie.

Pentru a canaliza furia locuitorilor, Consiliul a încurajat recurgerea la victimele expiatoare. S-a autorizat intrarea în oraș a grupurilor de flagelanți.

Aceștia defilau prin centru, invocând urgia cerului asupra comunităților străine care trăiau acolo. Eu și Eckhart eram prezenți în ziua de Paște în care veneau cei mai numeroși. Drumul spre mănăstire traversa strada evreilor, pe care am fost sfătuiți să o evităm. Flagelanții îi respectau pe oamenii lui Dumnezeu, dar nebunia semăna uneori cu febra unor turbați capabili de toate sacrilegiile.

Eckhart disprețuia aceste procesiuni de oameni pe jumătate dezbrăcați care își sfâșiau pielea cu lovituri de bici ale căror curele erau împănate cu țepi de fier.

«Ispășire!», «Ispășire!», strigau ei, ca și cum Dumnezeu era însetat de sângele lor.

Defilarea lor dura treizeci și trei de zile, în memoria vârstei lui Christos, și le asigura iertarea păcatelor. Ei nu se mulțumeau doar să-și maltrateze trupurile, ci îi vânau fără de milă pe cei pe care îi proclamaseră dușmani ai Bisericii, în special pe evrei, care îl uciseseră pe Mântuitor. Clerul dădea dovadă de aceeași indulgență ca și Consiliul, ocupat ca și el să abată furia poporului.

În ziua aceea, ne întorceam de la palatul episcopal pentru a ajunge la mănăstirea Sainte-Croix. Apropiindu-ne de strada Dôme, le-am auzit strigătele: «Hep! Hep!»

— Știi ce înseamnă asta, Antonin?

— Nu, părinte.

— Sunt inițialele de la *Hierosolyma est perdita*, Ierusalimul este pierdut. Un strigăt al

cruciaților care cer moartea evreilor. Îl mai auzi și astăzi.

Familiile urmărite fugeau pe străzi pentru a scăpa de ei. Flagelanții masacrau femeile și copiii și pe toți cei care purtau roata galbenă pe piept. Îi aruncau la pământ și îi călcau în picioare.

Garda nu îi proteja și asta cu atât mai puțin cu cât fuseseră semnalate câteva cazuri de ciumă în preajma cartierului lor. Se spunea că boala era în răsuflarea lor. Zvonul se răspândise prin oraș. În mod surprinzător, exact în momentul tuturor tensiunilor care amenințau autoritățile. Un gardian ne-a anunțat că o familie fusese găsită moartă într-o casă în apropierea catedralei. Un medic vorbise de buboaie pe gât. Fusese de ajuns. Multiple voci puteau depune mărturie, niște evrei veniți din Toledo fuseseră văzuți dând târcoale pe lângă punctele de apă. Toți aveau un buzunar de piele cusut de curea, plin cu o otravă misterioasă pe care o turnaseră în puțuri.

În ziua aceea, flagelanții au făcut mai multe victime decât ciuma. Eram departe de teribila epidemie care avea să devasteze lumea noastră douăzeci de ani mai târziu. Boala era cunoscută, adesea confundată cu alte infecții, dar pierduserăm memoria marilor ravagii. În arhivele mănăstirilor mai erau urme scrise provenind din vremuri îndepărtate în care se declanșaseră molime mortale. Dar cine își mai amintea de ele?

Eckhart avea o atracție ciudată pentru acest flagel. Pentru el, niciunul nu era comparabil ca violență și cruzime. Ciuma era maladia apocalipsei, iar el voia să înțeleagă de ce o îngăduia Dumnezeu. Nu vorbea niciodată despre ciumă în predicile lui, dar medita asupra ei.

Într-o zi, a comparat-o cu detașarea.

— În ciumă se poate găsi detașarea cea mai pură. Fiindcă ciuma este goală de Dumnezeu. Nimic din voința Lui, nimic din iubirea Lui nu supraviețuiește în ea. Ciuma nu se mulțumește să distrugă toate ființele umane, ea distruge tot ce este Dumnezeu. Nu lasă în urma ei decât un pustiu fără credință și fără speranță. Ea trimite creația înapoi în neant.

Această detașare o predic eu."

Starețul a rămas mult timp tăcut.

— Ea era în el, Antonin, reluă el cu o voce încărcată de emoție. Era cu el... Ciuma a fost cea care i-a inspirat lui Eckhart predica omului sărac.

CAPITOLUL 27
Omul sărac

„Cred că predica omului sărac este cea care și-a pus cea mai profundă amprentă pe inima mea tânără. Este cea de care își amintesc toți cei care l-au urmat pe Eckhart și cei care, astăzi, încă îi mai citesc operele.

În ea vorbea de dezgolirea sufletului cu o așa credință! Pentru el, omul sărac nu era franciscanul care nu poseda nimic, ci omul care se golea pe dinăuntru.

Predicile lui Eckhart... Nimeni nu putea să le uite. Toate au fost copiate și admirate, dar aceasta n-a fost niciodată întrecută. Am fost martorul nașterii ei. Conținea culmea învățăturii sale. Predica omului sărac este cea care a stârnit primele vânturi ale furtunii. Circula în toate beghinajele și declanșa momente de extaz. Îmi amintesc cu precizie ziua în care a fost concepută.

Eram pe drumul spre Strasbourg, după ultimul nostru turneu pe la mănăstirile din Saxonia. Treceam printr-un oraș plin de noroi unde niște țărani amenajaseră o piață în fața unei bisericuțe. Niște boi epuizați mugeau sinistru pentru a-și cere iarba absentă. Oamenii erau, ca și ei, înfometați. Cei mai săraci vindeau bălegarul. Putoarea locului «te scula din morți», cum zicea maestrul.

Văzând fețele alea atât de slabe, mă gândeam că hrana noastră spirituală era prea puțin consistentă și că toate predicile din lume nu valorau cât bucățica de carne pentru care fiecare dintre acești oameni s-ar fi bătut. Recoltele neîndestulătoare și iarna nemiloasă le distrusese fermele. Mureau de foame.

Eckhart contempla această adunare de oameni triști și zgribuliți de frig și rămânea pe gânduri. În timp ce traversam piața, s-a oprit.

— Uită-te la bărbatul ăsta, Guillaume!

Arăta spre un biet zdrențăros care își agita blidul la intrarea în biserică. Nimeni nu se apropia de el. De gât îi fusese agățată o pancartă pe care scria «Ciumă» cu litere roșii.

— Ai zice că este un om sărac? mă întrebă el.

— Este un cerșetor, maestre, și un ciumat...

— Dacă i-ai propune să-i dai mâncare, haine noi, o rentă și o sănătate bună, ce-ar spune?

— Ar spune da, cu siguranță.

— Deci asta înseamnă că nu este sărac în dorință sau în poftă și că sufletul lui este plin de speranță. Precum cel al acestor țărani care vând bălegar. Toți au doar aparența unor oameni care nu posedă nimic. Nu de sărăcia asta vorbesc eu în predicile mele, Guillaume, ci de o sărăcie care nu ni se impune, pe care trebuie să o câștigăm și care este recompensa supremă pe care o putem obține pe pământ.

Nu înțelegeam ce voia să spună. Și viziunea lui mă șoca. L-am întrebat:

— Ar trebui să devină și mai săraci? Să li se ia și mai mult? Nu văd ce ar putea da în plus în afară de bălegar. Trebuie atunci să interzicem pomana dată tuturor cerșetorilor care stau cu mâna întinsă și să nu mai îngrijim pe nimeni?

— Eu le cer să devină săraci în suflet.

Cine putea accepta așa ceva? Eckhart nu disprețuia nenorocirea acestor mizerabili. Nu se simțea nicio aroganță în modul lui de a îndemna la mai multă sărăcie pe umerii lor. Dar în ochii lui, nu era suficient ca omul sărac să nu posede nimic, trebuia să pregătească golul dinăuntrul lui. «Golirea lăuntrică» trebuia să fie cea mai importantă preocupare a existenței. A fi bogat sau sărac nu schimba nimic, golul deschidea drumul gloriei spirituale: uniunea cu Dumnezeu.

— Și ce se întâmplă cu omul care a sărăcit îndeajuns?

— Omul sărac devine atunci omul nobil pe cale de divinizare, mi-a răspuns Eckhart.

— Și dacă Dumnezeu nu vrea să-i dea această grație?

— Dumnezeu nu poate refuza. Nu poate pur și simplu, Guillaume. Fiindcă Nimicul îl constrânge să vină. Nimicul este locul lui Dumnezeu.

S-a întors spre mine și și-a pus mâinile pe umerii mei, el, care nu atingea aproape niciodată corpurile celor din jurul lui.

— Ceea ce o să-ți spun, Guillaume, o să predic iar și iar. Dacă această predică ar putea

rezista timpului, ar deschide o cale potrivită pentru toate lumile, indiferent cum va arăta viitorul. Înainte de a fi ceva, tu nu erai nimic. Tu nu existai în creație fiindcă Dumnezeu nu crease nimic. Nu erai decât neant, dar ocupai gândul lui Dumnezeu. Aici trebuie să ne întoarcem, în El înainte ca El să ne aducă pe lume. Este o călătorie care ne face să reluăm cursul vieții. Este călătoria detașării.

Eckhart m-a întrebat:

— Când semănăm cel mai mult cu Dumnezeu, Guillaume?

— Când îl iubim? am răspuns eu gândindu-mă la Mathilde.

— Nu chiar înainte de a-l putea iubi?

— Nu știu, maestre.

— Dumnezeu este o ființă pur spirituală. Deci sub formă spirituală îi semănăm cel mai mult. Când suntem noi sub formă spirituală?

Eckhart îmi dăduse deja răspunsul.

— Când Dumnezeu nu ne-a creat încă.

— Exact, Guillaume. Când Dumnezeu se gândește să ne creeze, când noi suntem în El, nu ca niște ființe umane, ci ca niște gânduri, ca niște proiecte de creație... Detașarea constă în a ne întoarce în timp pentru a ne afla în momentul acela.

— Oare va putea un om într-o bună zi să reușească asta? l-am întrebat eu contemplându-l pe bietul amărât care tremura în zdrențele lui.

— Orice om capabil să devină suficient de sărac o poate face.

Eckhart a declarat atunci că avea să scrie o predică despre sărăcia spirituală și că trebuia să o gândească până la întoarcerea noastră la Strasbourg. Nu trebuia să-l mai deranjez.

Mergeam în tăcere alături de el, dar nu eram împăcat.

Mă întrebam de ce mă crease Dumnezeu dacă trebuia să resping tot ceea ce făcea din mine o ființă umană. Eckhart răspundea la asta că Dumnezeu avea nevoie de mine pentru a ieși din neant. Dumnezeu se realiza prin creație. Și, printr-o mișcare inversă, omul trebuia să-l regăsească înainte de această creație.

Totul mi se părea atât de complex și de abstract! În aceste gânduri înalte nu găseam nicio hrană utilă pentru viața mea. Detașarea era negarea ei. Ea consta în a-ți petrece viața murind în lume. Și ce se întâmpla cu corpul meu în toată povestea asta? Puteai foarte bine să faci gol în mintea ta, dar nu și în carnea ta, afară de cazul în care mureai. Dar de problema asta maestrul nu se preocupa.

Eckhart a început să scrie predica omului sărac când am părăsit satul înfometaților. Cei care o vor auzi, a promis el, nu vor mai avea nevoie de niciun cuvânt în plus, căci toate răspunsurile se găseau în ea."

CAPITOLUL 28
Hârâitorile

Robert dormea. Visele lui, la fel. Somnoroase ca și el. Fără vigoare, incapabile să se deschidă către lumina zilei, incapabile să treacă prin pietrele carcerei. Oboseala viselor era poate cea mai grea dintre pedepsele lui. Inchiziția le condamnase, ca și pe el, la închisoare. Luaseră act de această pedeapsă și o acceptaseră. De atunci, nu mai plecau. Rămâneau legate de el ca niște lanțuri și orizontul lor era cel al conștiinței lui. De ce? își zicea Robert. De ce visele lui acceptaseră această penitență de care ar fi putut cu ușurință să scape? Pentru că așa voia Dumnezeu, și dacă Dumnezeu o voia, El era cel care îl considera vinovat și care nu permitea ca o parte din el însuși să scape de pedeapsă. Nimeni pe pământ nu avea destulă putere pentru a aplica pedepsele în străfundul ființei lui. Inchizitorul îi condamnase trupul, Dumnezeu îi condamnase visele.

Astfel, când Robert se trezea, nu era deloc odihnit. Zidurile carcerei păreau și mai grele și de netrecut, iar aerul din jurul lui tot mai concentrat, mai dens, mai irespirabil.

Leproasa strivea gândacii. În fiecare seară, când oblatul o împingea în bezna carcerei, urla ca o posedată învârtindu-și hârâitoarea și gândacii fugeau printre pietre. Ea îi strivea cu

picioarele și Robert simțea moartea fraților săi alterând aerul pe care îl respira. Când ușa se deschidea, el se culca ghemuit într-un colț al carcerei, își ținea mâinile pe cap și cânta Ave Maria, rugăciuni pe care hârâitoarea le strivea cu zgomotul ei. Oblatul o împingea pe leproasă în fundul carcerei spre trupul ghemuit al lui Robert și o făcea să se împiedice pentru ca ea să-l acopere cu putreziciunea ei vie. Când el hotăra, suna dintr-un clopoțel și o făcea să se dea înapoi către ușă și să iasă pentru a-și lua blidul zilei umplut cu o mâncare pe care nici câinii nu i-o luau.

Oblatul arunca atunci pe jos pergamentul cu mărturii și o pană.

— Semnează! zicea el înainte de a închide ușa.

Îi era lăsată o lampă. Robert se ferea de lumina ei. Ea îi arăta realitatea locului în care putrezea. Nu-și putea împiedica mâna să apuce pana și să o apropie de pergamentul care îl putea elibera de carceră. Fiecare întoarcere a leproasei îl aducea în pragul nebuniei. Să semneze. Robert se gândea toată noaptea la asta. Eliberarea lui depindea de o simplă picătură de cerneală. Semnătura i-ar salva mintea și dacă rugul era prețul... dar ce conta rugul dacă reducea la tăcere toate hârâitorile din coșmarurile lui? Totuși nu se resemna s-o facă. Ce valoare mai avea fratele care mărturisea o erezie pe care n-o comisese niciodată cu riscul de a-i murdări pe toți ai

săi, își repeta el. Ce-i mai rămânea? Când pana se înclina spre pergament, el o acoperea cu mâna și lăsa vârful să-i străpungă pielea pentru a împiedica cerneala să se depună acolo.

Înclina apoi lampa spre pământ pentru a aduna rămășițele gândacilor pe care leproasa îi călcase în picioare.

Le binecuvânta și le săpa cu unghiile lui mormintele în pământul carcerei. Examinându-le carapacele, ochii lui descopereau deformări și tumori; pe picioarele lor răsucite, dovezi invizibile de infecție. Gândacii leproși n-aveau dreptul la sărutul de pace pe care îl oferea fraților lui, dar Robert se ruga cu ardoare pentru ei. Când oblatul se întorcea să ia pergamentul nesemnat, îl găsea întotdeauna în genunchi.

Timpul îl presa. Planul era clar, mărturisirile trebuia semnate cât mai repede. Fiecare zi care trecea dădea mai multă putere aliaților lui Guillaume. Inchizitorul nu va putea să țină piept episcopului și maestrului ordinului său care cereau o eliberare imediată. Fără mărturia de erezie, va trebui să-i dea drumul lui Robert și să piardă orice putere asupra velinului.

Oblatul reflecta în curtea închisorii. Rezistența călugărului îl intriga, dar el îi cunoștea bine pe oameni. Acesta nu va mai rezista mult. Gardienii îl auzeau delirând zi și noapte, binecuvântând insectele din gaura lui. Implora ca un damnat să fie scoasă afară

leproasa, deși ea părăsise deja carcera. Câteva zile în plus vor fi suficiente pentru a-l frânge, dar inchizitorul nu mai tolera nici cea mai mică amânare.

Ghemuită în curte în fața blidului ei, leproasa aștepta. Când noaptea se scurgea și când sarcina ei pe lângă călugăr era îndeplinită, era dată afară din casa Seilhan. Se întorcea la cocioaba ei și revenea a doua zi pentru mâncare. Rochia sfâșiată îi descoperea părțile intime ale corpului. Soldații se amuzau pe seama ei și oblatul ordonase să fie acoperită cu un șal. Nimeni nu îndrăznea să se apropie de ea, așa că îi întinsese el însuși țesătura în vârful spadei lui. Îi zărise pieptul ros de boală și cangrenat de puroi. Nimic mai rău decât ce văzuse pe câmpul de luptă din Palestina. Nimic care să-i poată înduioșa inima de cruciat deprinsă cu toate cruzimile, dar glumele batjocoritoare ale tinerilor sergenți îi răneau ceea ce-i mai rămăsese din onoare.

O zi sau două... își zicea el, inchizitorul nu va accepta mai mult. Pieptul leproasei îi revenea în gânduri și imaginea lui se suprapunea cu cea a călugărului. O idee îi trecu atunci prin minte. Poate că avea modalitatea de a-l face să cedeze. Ordonă să se deschidă ușa carcerei. Robert se ruga în fața ei, încovoiat și cu mâinile împreunate.

— Roagă-te pentru vindecarea leproasei tale, îi zise bătrânul soldat, căci în seara asta vei păcătui cu ea.

CAPITOLUL 29
Nesfârșita dorință

Sacristanul îl servi pe Guillaume cu un ceai din plante pentru memorie, ca la fiecare început și la fiecare sfârșit al zilei când îi dicta lui Antonin. Un amestec de rozmarin și coama-leului, o ciupercă ce creștea pe sub copacii uscați și care dădea băuturii un gust de lapte acru.

Bătrânul călugăr îl privea cum înghite cu dezgust preparatul făcut de el. Starețul îi propunea mereu să-l împartă, pentru a-l necăji.

— Prefer să am găuri în memorie decât în stomac, bombănea el.

Guillaume aștepta un semn. Când îi mărturisise lui Antonin că Robert nu-i ieșea din minte, spusese adevărul. În comunitatea dominicană, cuvântul *frate* avea un sens. Frații întru credință nu aveau același sânge, dar cel care le curgea prin vene fusese binecuvântat de mâna starețului lor. Și această binecuvântare comună făcea din ei fii în fața lui Dumnezeu. Un dominican nu-l abandona niciodată pe unul dintre ai săi.

Semnul crucii din Verfeil începea cu „În numele fratelui", așa cum îi învăța Guillaume pe cei care se alăturau comunității lui. Și Robert, condamnat de inchizitor, condamnat de Dumnezeu, știa că nicio

pedeapsă nu putea să distrugă această fraternitate care îi menținea vie speranța.

Guillaume primise răspunsuri de la episcopi și de la starețul general al provinciei Languedoc. Fiecare îl asigura de eliberarea lui Robert. Inchizitorul nu se putea opune hotărârilor. Îl trimisese pe tăbăcar să dea târcoale casei Seilhan, dar nu se auzise niciun zvon despre eliberarea vreunui prizonier. Guillaume nu înțelegea. Inchizitorul nu avea autoritate asupra unui conflict între călugări din două ordine diferite. Starețul franciscan din Albi trimisese el însuși o scrisoare pentru eliberarea lui Robert. Guillaume aștepta cu credință, dar se întrista tot mai mult. Doar pasiunea lui Antonin îi mai dădea un pic de elan. Ea și ceaiul din plante pentru memorie care îl făcea să se întoarcă mai ușor în trecut.

„Ura lui Kanssel a încetat să crească la Köln. Aici a decis el că este suficient de mare și că era timpul să treacă la acțiune.

Cei zece ani petrecuți la Strasbourg și pe drumurile Teutoniei îl făcuseră pe Eckhart și mai celebru. Predicile lui în limba germană deveniseră accesibile oamenilor din popor care nu înțelegeau latina. Sfârșitul misiunii din Alsacia ar fi trebuit să ne ducă înapoi în Franța sau spre mănăstirea de origine de la Erfurt, dar ordinul avea nevoie de oameni de anvergura lui. Așa că a plecat din Strasbourg cu o nouă misiune: să continue să predea teologia la universitatea din Köln și să

predice în mănăstirile și în beghinajele din regiune.

Un public din ce în ce mai numeros ne urmărea pentru a-i auzi vocea. Franciscanii se înghesuiau și ei la porțile noastre. Popularitatea lui Eckhart depășea frontierele spirituale.

Înainte de a predica, el medita întotdeauna în tăcere timp de o oră. Eu îi pregăteam roba și boneta de maestru pe care nu îi plăcea s-o poarte. Lua o gustare, un fruct stors sau niște bucățele de zahăr.

— Care este scopul vieții, Guillaume? mă întreba el înainte de a ajunge la amvon.

— Uniunea cu Dumnezeu.

Ne despărțeam rostind aceste cuvinte pe care el avea nevoie să le audă.

La Köln, stăteam în centrul orașului, în mănăstirea dominicanilor de pe strada Stolkgasse. Maestrul prefera să predea aici, dar onora și invitațiile celorlalte comunități.

Kanssel a asistat la o predică ținută în Mariengarten, o mănăstire de cisterciene apropiată de a noastră. A realizat atunci adevărata dimensiune a carismei lui Eckhart. L-am zărit printre frați. Nu asculta cuvintele, ci observa chipurile. Și, pe fiecare chip, pasiunea înflăcărată pe care predicile maestrului o făceau să apară. Am văzut dezgust pe fața lui și fiecare vibrație a auditoriului părea să-i provoace greață. La sfârșit, i-a gonit cu brutalitate pe franciscanii din jurul lui, ordonându-le să se întoarcă la

mănăstirea lor și să apere în tăcere sărăcia lui Christos în loc să devină complici ai câinilor care îi lătrau cuvântul.

Kanssel și-a promis să zdrobească morga dominicanilor și să restabilească idealul evanghelic al fraților cerșetori. Ura pe care o nutrea era fidelă credinței lui, ceea ce îl făcea feroce. Pentru a atinge ordinul dominican, ce era mai eficient decât să-l faci să se clatine pe reprezentantul său cel mai prestigios?

«Să-l faci să se clatine» pe Eckhart putea să pară o atitudine arogantă pentru un călugăr a cărui cultură încăpea pe un sfert de pergament. Dar Kanssel avea o energie inepuizabilă și o rețea de informatori în toate mănăstirile și beghinajele din Germania. În plus, predicile maestrului fuseseră criticate de înaltele instanțe ale ordinului său și zvonurile de erezie continuau să crească în jurul lui ca niște parfumuri mortale. În sfârșit, Kanssel nu se temea de nimic. Renumitul Eckhart nu-l impresiona. El nu rostea niciodată cuvântul «maestru» când vorbea despre el, «frate Eckhart» era suficient. Cât despre mine, mă numea «cățeluș» și nu înceta să mă insulte.

Îi vorbeam despre aceste amenințări maestrului, dar răspunsul lui dovedea că nu-și dădea seama de pericol: «Franciscanul ăsta este un om al lui Dumnezeu, Guillaume. Este vulgar și prost, dar prostia lui este pură și vulgaritatea transparentă. Sunt calități demne de respect».

La Strasbourg, Kanssel încercase deja să pună Inchiziția pe urma noastră. Făcuse chiar o călătorie la Avignon pentru a-i adresa personal papei Ioan un protest la adresa vicarului general și a devianțelor pe care acesta le lăsa să se răspândească în mănăstirile de femei, ca și în beghinajele asaltate de extaze mistice și senzuale. El susținea că, în poemele înflăcărate ale acestor păcătoase, apăreau cuvinte din predicile lui și că Spiritul Liber se recunoștea în ele. Papa trimisese niște scrisori, dar de aici și până la a lansa o procedură de Inchiziție... Puterea ordinului dominican se impunea încă în fața Curiei.

După călătoria lui, Kanssel a înțeles că va fi imposibil să-l zdrobească pe Eckhart în felul acesta. Cum nu-l putea ataca pe maestru, s-a hotărât să atace omul. A scotocit în intimitatea lui și a vrut să-mi smulgă confidențe trimițându-mi un tânăr franciscan care mi-a oferit o falsă prietenie. Cu totul inutil. Nu exista nimic care să-i fie reproșat lui Eckhart. Conduita lui era cea a unui călugăr dintr-o mănăstire care era lumea și unde el respecta regulile ordinului.

Dar mai era Mathilde.

Kanssel a aflat de existența acestei beghine purtătoare de văl care cânta și își expunea nuditatea. Eckhart părea atașat de ea. Un informator i-a spus că, de îndată ce putea, maestrul revenea la Ruhl și că purtau o bogată corespondență. Kanssel a interceptat

scrisori și a pus să fie copiate. N-a găsit fraze suficient de compromițătoare pentru a face caz de ele, ci niște schimburi spirituale pe care i le-a arătat unui maestru franciscan ca să le studieze. Acesta n-a putut extrage din ele niciun cuvânt nelalocul lui, dar a subliniat un punct pe care Kanssel îl întrevăzuse deja: Eckhart o corecta pe Mathilde.

Poemele pe care ea i le trimitea erau străbătute de un foc mistic care ardea dincolo de pământurile Bisericii. Descopereai în ele cuvinte care nu ar fi fost renegate de adepții Spiritului Liber. Răspunsurile critice ale lui Eckhart, atât de blânde în expresia lor, erau dovada că în scrierile beghinei apăreau urme de erezie. Kanssel a decis să folosească aceste scrisori pentru a deschide un proces în Inchiziție nu împotriva lui Eckhart, ci împotriva lui Mathilde. În acest proces va face din Eckhart principalul ei acuzator.

Noi nu știam nimic de această capcană. N-aș fi putut crede vreodată că poate sălășlui atâta cruzime și perversitate în inima unui călugăr.

În anul care a urmat, corespondența dintre Eckhart și Mathilde a fost bogată. Maestrul făcuse din ea o confidentă spirituală. Îi propunea teme din predicile lui viitoare și îi asculta sfaturile despre modalitatea cea mai corectă de a-și exprima tezele.

Viața lui Mathilde se schimbase de la întâlnirea lor. Își consacra cea mai mare parte

a timpului scrisorilor dintre ei. Marea doamnă trebuise să o cheme la ordine ca să nu-și mai neglijeze munca la infirmerie pe lângă bolnavi.

Ea i-a scris într-o zi un poem care a devenit rapid celebru în lumea comunităților de beghine. Relua în el imaginea «nesfârșitei dorințe». I se adresa lui Dumnezeu ca unui soț și începea prin această rugă: «Acoperă-mă cu mantia dorinței Tale fără de sfârșit». Teologul franciscan mandatat de arhiepiscop a găsit aici dovada unei dorințe de uniune carnală cu Creatorul. Și Kanssel a făcut din poem primul act al dosarului de acuzare a lui Mathilde.

Acoperă-mă cu mantia dorinței Tale fără de sfârșit

Nu-mi lăsa trupul gol să moară în frigul lumii

Nu lăsa ziua să se stingă pentru el

Adună în suferința Ta un pic din durerea mea

Adună în mâinile Tale rănite puținul cărnii mele

Și condu-mă în punctul în care nu mai există materie și nici timp

Nu va mai rămâne din mine decât nesfârșita revărsare a grației Tale

Și chiar în inima acestei îmbrățișări

Secretul iubirii Tale și al eternității mele

Nesfârșita dorință.

«Nesfârșita dorință» revenea aproape în toate poemele lui Mathilde. Aceste două cuvinte, citite în scrierile unei surori flamande, îi vorbeau inimii ei și purtau

iubirea de Dumnezeu la fel de puternic ca o pagină de evanghelie. Kanssel nu vedea în ele decât lubricitate. Eckhart o avertiza. Dar Mathilde îi răspundea cu maliţiozitate prin formule mult mai provocatoare, extrase din propriile lui predici.

Departe de aceste ameninţări, noi ne întorceam la Ruhl cu inima uşoară. Ne simţeam aici ca acasă. În ciuda depărtării, de la plecarea din Köln, Eckhart nu rata ocazia de a face călătoria în fiecare anotimp. Sarcinile administrative îi ocupau cea mai mare parte din timp, dar aerul din Ruhl le făcea mai puţin supărătoare. Îi «purifica mintea», mă asigura el. Lucra ziua şi îşi pregătea predicile noaptea. Spunea că locul le dădea profunzimea pe care o căuta. Şi aici a scris cele mai frumoase pagini ale lui. Frazele pe care le scria aici nu purtau doar semnul lui Dumnezeu, dar şi pe cel al ospitalităţii beghinelor, al cântecelor celeste ale lui Mathilde şi al micuţei umbre care îi urmărea plimbările nocturne prin incintă.

Marie era mereu prezentă la întâlnirea cu «Bufniţa». Eckhart mi-a mărturisit că această copilă îi dădea ceva din graţia ei şi îl ajuta să scape de angoasele nopţii, ba mai mult, să le convertească în discurs. «Graţia, Guillaume, îmi zicea el vorbind despre Marie, este ceea ce Dumnezeu dă pentru nimic. În prezenţa ei, asta simt: graţia şi nimicul. Toate predicile mele sunt scrise cu aceste două cuvinte...»

Mathilde continua să poarte văl în fața fiicei ei și inima îi rămânea împietrită. Încercarea maestrului de a vorbi cu ea pe acest subiect eșuase, ca și cea a surorilor ei. Și nimic nu părea să poată astupa falia deschisă în sufletul lui Mathilde. Nici cuvântul oamenilor, nici cel al lui Dumnezeu, nici cel al lui Eckhart."

CAPITOLUL 30
Proces

„Eckhart se afla la conducerea universității din Köln, cea mai prestigioasă școală din Teutonia. Fără să-și acorde nicio clipă de odihnă, s-a lansat într-o sarcină de învățare epuizantă dublată de redactarea unei mari opere în care trebuiau să fie dezvoltate toate temele din predicile sale.

Ținea predici în fața unor mulțimi din ce în ce mai compacte.

Mănăstirea de pe strada Stolkgasse se înfrumusețea. Succesul predicilor garanta beneficii importante care finanțau lucrările, iar donațiile pentru obținerea unui loc de veci în cimitirul dominicanilor curgeau în valuri.

Ca și la Strasbourg, clerul secular s-a ridicat împotriva acestor «cerșetori» cu buzunarele pline de aur. Atmosfera din oraș era primejdioasă. Papa nu ridicase interdicția.[24] Ușile bisericilor fuseseră ferecate și clopotelor le fusese scoasă limba pentru a le amuți. Poporul, lipsit de slujbe și de sacrament, fără binecuvântare pentru morții lui, se plângea. Mulți îl susțineau pe împăratul excomunicat care încuraja în secret ereziile. Fusese găsit aur imperial în cuferele unor predicatori ai Spiritului Liber.

Arhiepiscopul Henri de Virneburg îl apăra cu ardoare pe papă. Curia îi oferea venituri

tot mai generoase pentru a-i susține bunăvoința. Franciscanii, care îi reproșau luxul la curtea din Avignon, îndemnau la rebeliune. Anarhia spirituală amenința, iar tuturor prelaților le-a fost recomandată cea mai mare severitate.

Pentru a afirma autoritatea Bisericii, vechiul dușman al lui Eckhart și-a relansat cruciada împotriva Spiritului Liber. A fost sângeroasă. I-a vânat nemilos pe toți cei care puteau să aibă, mai mult sau mai puțin, o legătură cu erezia. Rugurile trosneau în toate orașele Teutoniei.

Sub influența unor trădători din solda împăratului, spiritul de rebeliune a contaminat câteva mănăstiri dominicane, declanșând furia papei. Henri de Virneburg a profitat de această situație favorabilă și a relansat atunci procedura de inchiziție împotriva lui Eckhart. Pus în dificultate de revolta din mănăstirile lui, Consiliul n-a putut să se opună.

În mai 1326, arhiepiscopul a întocmit o listă cu patruzeci și opt de erori extrase din predicile lui și a intentat procesul de inchiziție pe care nu l-a încredințat dominicanilor, ci franciscanilor, mai înclinați să-l condamne. Afacerea trena de luni bune.

În fața Inchiziției, la Köln, Eckhart nu a negat niciuna dintre afirmațiile sale și le-a apărat cu semeție.

«E posibil într-adevăr să mă fi înșelat, dar n-am putut să fiu eretic», a fost singura lui

concesie făcută tribunalului.

În timp ce alte articole suspecte de erezie constituiau noi învinuiri, Eckhart s-a decis să conteste toate acuzațiile pentru a se putea apăra direct în fața papei Ioan al XXII-lea.

Pe la mijlocul iernii anului 1327, ne-am făcut, așadar, bagajele pentru călătoria la Avignon.

Eckhart s-a dus la procesul lui cu mândrie, inconștient de pericolele care apăsau asupra lui. Arhiepiscopul de Virneburg căpătase importanță la Curie. Devenise scutul papei împotriva împăratului. Anvergura spirituală a maestrului nu mai rezista atât de ferm contra unui asemenea avantaj politic.

Trei lectori din Teutonia ne însoțeau pentru a-i lua apărarea și a dovedi susținerea ordinului dominican.

Ne-am cazat într-o mănăstire imensă a dominicanilor în apropierea palatului Curiei. Timp de luni interminabile, două comisii de cardinali și de maeștri în teologie au examinat tezele suspecte de erezie. Timpul încremenea în jurul nostru. Eckhart era zdrobit de muncă, iar eu de plictiseală.

El își petrecea zilele scriindu-și apărarea și dezbătând fiecare articol cu lectorii săi. Zilele nu se mai sfârșeau și porțile palatului rămâneau închise. Cazul era atât de delicat pentru Curie, aflată în echilibru între puterea ordinului dominican care îl susținea pe Eckhart și dorința papei de a-l mulțumi pe

arhiepiscopul său, încât nimeni nu luase nicio decizie.

Căldura verii ne-a moleșit trupurile obișnuite cu atmosfera înghețată din Germania. Tăcerea care ne înconjura și suspiciunea pe care o simțeam crescând făceau din noi niște prizonieri cărora nu le fusese adusă la cunoștință pedeapsa. Puteam să ieșim din mănăstire fără a ne îndepărta dincolo de privirea fraților gardieni care ne supravegheau. Numai gândul la comunitatea beghinelor îmi bucura inima. Cea a lui Eckhart părea să se umple de furie pe măsură ce articolele continuau să sosească îngreunându-i dosarul de acuzație.

Dispoziția lui devenea schimbătoare. Ea alterna între momente de descurajare și de surescitare furioasă împotriva înverșunării căreia îi căzuse victimă. Pentru prima oară în viață, simțea că autoritatea lui nu mai avea efect. Nu mai eram la Paris sau în orașele universitare care îl respectau. Agitațiile politice erau atât de puternice, încât înghițeau marile figuri ale trecutului și vocile care nu mai rezonau cu timpul prezent.

Gloria lui pălea și rezultatul procesului n-avea să schimbe cursul istoriei.

Istoria, ea era cea care îl răpunea pe Eckhart. Puterea spirituală se înclina încet-încet în fața puterii temporale. Nu mai era timpul ambițiilor mistice. Lumea privea spre pământ. Poporului îi era foame și frig. El nu voia uniunea cu Dumnezeu, ci să-și

hrănească copiii și să-i adăpostească sub un acoperiș. Nu aștepta ajutorul fraților cerșetori care îi propuneau spovedanii, ci pe acela al laicilor care îi promiteau de lucru. Nu arhiepiscopul era cel mai mare dușman al lui Eckhart, ci despiritualizarea lumii.

Înhămat fără răgaz la procesul lui, își neglija predicile și scrierea marii opere. Tot citind la lumina pâlpâitoare a lumânărilor, vederea i se tulbura. Mă trimitea în oraș să alerg pe la toți apotecarii pentru a cumpăra iarbă de silur care poseda minunata proprietate de a vindeca ochii. A fost singurul remediu recomandat de medicină pe care l-am văzut luându-l vreodată. Dar amenințarea orbirii îl cufunda într-o angoasă teribilă...

Îmi spunea că predicile lui nu rezistau în fața promisiunii întunericului. Repeta că ochii lui îl considerau impostor, căci înalta lui spiritualitate nu-i servea la nimic pentru a accepta destinul care le era promis. Când vedea imaginile întunecându-se, îl cuprindea spaima și omul sărac care visa să fie se înclina în fața omului orb plin de groază.

Pentru odihna lui, rămâneau scrisorile de la Mathilde.

Vocea mea trebuia să i le facă auzite ca să nu-și obosească ochii. Ce lucruri frumoase am putut să citesc, Antonin, și să uit! Pana ei te făcea să atingi frumusețea cerurilor. Scria cu cerneala lui Dumnezeu.

Dar Eckhart era tot mai slăbit. În noiembrie, a căzut grav bolnav."

[24] Decizie a unui papă prin care suspendă orice activitate religioasă într-o regiune. (*N.a.*)

CAPITOLUL 31
În numele lui Eckhart

„O tuse malignă se declanșase și el scuipa sânge. Un medic de la Curie a diagnosticat o febră mortală care îi cuprindea plămânii. Eckhart a refuzat să i se ia sânge și i-a dat afară pe toți terapeuții. Febra urca în ciuda băilor de apă rece și a decocturilor din frunze de salcie. A încetat să mai mănânce și a trebuit să mă lupt ca să-l fac să bea apă. Accesele de tuse cu sânge îi smulgeau horcăituri de durere. A început să delireze.

Cum moartea lui părea apropiată, a fost cerut maslul, ungerea de pe urmă. Cardinalii au trebuit să dezbată pentru a ști dacă era ortodox să îl administreze unui suspect de erezie. Până la urmă, a fost. Și starea lui Eckhart s-a înrăutățit și mai mult.

Într-o noapte, a fost cuprins de niște convulsii violente care l-au smuls din pat. În cădere, și-a fracturat umărul și și-a mușcat rău limba. Vorbirea i-a devenit de neînțeles și săptămânile următoare au trecut în cea mai mare confuzie.

Noaptea îi reciteam poemele lui Mathilde care îi calmau starea de agitație.

De la venirea noastră în Avignon, îi scria în toate zilele. Scrisorile ne parveneau grație ajutorului unui novice dominican care se ocupa cu trimiterea corespondenței Curiei la dioceze. Pentru câțiva bănuți, mesagerii care

străbăteau regiunea călare ne lăsau să profităm de tolbele lor.

Într-o zi, n-au mai venit scrisori.

Eckhart cădea încet-încet în comă. Febra creștea și scădea. Din când în când, redevenea conștient și atunci se zbătea pradă unor suferințe înspăimântătoare. În acel tumult, reușeam să-l fac să bea câteva înghițituri de apă. Un medic mă învățase să i-o administrez prin dos când starea lui interzicea orice alt mijloc.

Pulsul i-o lua razna. Respirația i se oprea. De o mie de ori am crezut că moare. Dar viața rezista în el. S-au scurs săptămâni întregi pândindu-i stările de conștiență pentru a-i administra un pic de hrană. Mă îngrijora tăcerea lui Mathilde.

În afara mănăstirii, nimeni nu știa nimic. În incintă, călugării nu aveau dreptul să-mi vorbească și se îndepărtau la trecerea mea. Acuzația de erezie apăsa asupra noastră și, până la proba contrarie, eram vinovați. În aceste condiții, era imposibil să ai vreo veste din lume.

În ianuarie, novicele ne-a adus o scrisoare semnată de marea doamnă de la Ruhl.

Mathilde fusese arestată. Inchiziția o judeca în Köln, împreună cu alte beghine acuzate de erezie.

Nu știam ce să fac.

Audiența pe care am solicitat-o la Curie pentru a cere ajutor mi-a fost refuzată. Starețul provincial al Teutoniei, Henri de

Cuso, care venise să-l susțină pe Eckhart, nu mi-a oferit mai mult ajutor. Să apere o beghină eretică nu putea decât să agraveze situația maestrului și să dăuneze cauzei. Așa că mi-a cerut să plec.

N-aveam nicio soluție și eram absolut singur. În cele din urmă, am decis să mă duc la Köln, încredințând îngrijirea maestrului fraților de la mănăstire.

În anul acela, apele Rinului au crescut și au inundat toate drumurile. Erau furtuni după furtuni. Mi-a luat mai bine de o lună să ajung în oraș. De cum am sosit, am cerut audiență la palatul arhiepiscopului care își părăsise pământurile din Bonn. L-am implorat, în numele lui Dumnezeu și al papei, să mi-o acorde. Și-a făcut așteptat răspunsul o săptămână. O săptămână în care m-am învârtit neputincios prin acest oraș în care fusesem aclamați și în care nu mai întâlneam decât indiferență ori suspiciune.

Am implorat atunci ajutorul universității unde Eckhart încă mai deținea funcția. Ușile ei au rămas închise.

Audiența a fost, în sfârșit, fixată și, în ziua stabilită, m-am dus la palatul episcopal rugându-mă pentru Mathilde. Deși am ajuns dimineața, am fost lăsat să aștept până seara. Sala de audiență nu s-a deschis pentru mine decât după plecarea ultimului vizitator și a slujitorilor care spălau pardoseala. Am intrat în acea încăpere lungă unde maestrul sfidase de mai multe ori cu atâta nechibzuință

autoritatea Bisericii. Arhiepiscopul nu mă aștepta acolo, dar tronul lui nu era gol. Kanssel stătea în locul lui.

Mi-a făcut semn să mă apropii. Era flancat de cei doi novici ai săi, care arătau mai rău ca niciodată. Își ținea capul aplecat spre umăr, țintuindu-mă cu pupila lui de șarpe.

— Frații mei, a declarat el, uitați-vă la cățelușul lui Eckhart care a venit să scâncească.

Cele două spectre se înclinară pentru a-l vedea mai bine pe tânărul dominican în roba lui încă murdară de noroiul drumului pe care-l făcuse, cu fața scofâlcită de epuizare, la fel de jalnic ca și ei în fața torționarului lor.

— Vino mai aproape! a zis Kanssel.

Am înaintat spre tron, cu ochii plecați. Picioarele lui goale în sandale erau pline de jeg.

— Cum se simte maestrul tău? Se spune că diavolul are intenția de a-l chema la el.

— Va trăi.

Kanssel și-a apropiat fața de a mea. Încă îi simt duhoarea.

— Știu de ce te-a trimis. Pentru prostituata din Ruhl.

— Am venit în numele...

— Taci, strigă el, faci de rușine ordinul tău, îl faci de rușine pe Christos! În timp ce tu îl slujeai pe eretic, frații tăi franciscani purificau regiunea asta infectată. Maestrul tău derutează sufletele și le cufundă în haos, eu le aduc pe calea cea bună. Beghina cu văl a

comis cele mai rele păcate, în scrierile ei mustește desfrânarea.

La acest cuvânt, cei doi novici și-au împreunat mâinile.

— *Acoperă-mă cu mantia dorinței tale fără de sfârșit,* cerea păcătoasa. Am acoperit-o cu o mantie de flăcări, a zis cu dispreț Kanssel.

Aceste cuvinte m-au făcut să mă clatin. Tot răul de pe pământ părea să se fi concentrat în corpul slăbănog și deformat al franciscanului. Maestrul greșise, răul exista cu adevărat și demonul se încarna în oameni.

— A avut dreptul la un proces echitabil, a reluat el. Surorile ei și-au renegat devianțele și își ispășesc păcatul în mănăstiri de unde nu vor mai ieși niciodată. Doar ea a perseverat în greșeală. Iar maestrul tău l-a ajutat pe inchizitor.

Nu înțelegeam ce înseamnă aceste cuvinte. Kanssel le-a repetat cu un soi de voluptate.

— Scrisorile lui au acuzat-o mai mult decât toate dovezile pe care le-am adus noi. Ele îi corectau cu prietenie entuziasmul, extazele, aroganța credinței, dar, corectându-le, le și dovedea. În rest, biciul a făcut-o să-și mărturisească păcatele.

Kanssel s-a oprit și mi-a scrutat chipul pentru a vedea pe el usturimea vorbelor lui.

— Câte greșeli pentru un suflet atât de tânăr! Desfrâu, nerușinare și erezie! Pretindea că se unește cu Dumnezeu... desfăcându-și coapsele. De altfel, sunt sigur că mantia maestrului tău a acoperit-o. Diavolul sălășluia

în această femeie. Vălul ei nu-i proteja virtutea, îi ascundea poftele. A mărturisit inspirația diabolică a poemelor ei și infectarea beghinajelor voastre, devenite bârloguri ale Spiritului Liber...

A clătinat din cap și vocea i-a devenit binevoitoare:

— Și totuși Inchiziția era gata să o ierte. Căința ei era totală. Semnase renegarea tuturor scrierilor, precum și jurământul de a nu se mai compromite niciodată. Penitența ei cerea aceeași indulgență ca pentru surorile ei. Tu, bietule dominican, o știi mai bine ca oricine, tribunalul nu condamnă cu severitate greșelile recunoscute de cei vinovați. Dar brațul lui se abate nemilos asupra celor care persistă în greșeală sau care recidivează: cei recăzuți în erezie.

Aceste ultime cuvinte trebuie că aveau miros de carne. Cei doi novici se apropiară ca niște vulturi.

— Aș fi putut s-o las în pace, dar m-am gândit la păcatele nepedepsite ale maestrului tău. Și am decis să caut o pedeapsă mai dreaptă. Știu că Biserica nu va îndrăzni niciodată să-l condamne așa cum merită. Justiția celor puternici nu-i pedepsește pe cei puternici. Dar eu, frate cerșetor, eu aplic justiția celor săraci. De ce ereticii din popor să fie singurii care să ardă pe rug? Nu vezi niciodată arzând în flăcări vreun prinț, vreun maestru al unei universități, vreun episcop!

Kanssel m-a apucat de braț.

— M-am dus eu însumi s-o vizitez în temnița ei a doua zi după judecată. Vălul îi fusese smuls de mult timp. Își arăta fața ca toată lumea. Am venit cu martorii mei, a zis el arătând spre novicii săi. Îmi era de-ajuns să aud un singur cuvânt retractat pentru a o trimite înapoi la judecător.

Furia îmi strângea stomacul, Antonin, eram ca o insectă în ghearele lui Kanssel și simțeam inima abandonată a lui Mathilde bătând alături de a mea.

— Ai torturat-o...

— Nu, nici n-am atins-o. Un franciscan nu face rău nimănui. N-am făcut decât să-i arăt actul de acuzare. Când a văzut că numele maestrului tău figura pe el, ca prim acuzator, s-a ghemuit într-un colț ca un vierme pe care l-ai fi smuls din pământ. Și — tu știi că sufletele posedate de diavol pot acționa într-un mod nebunesc —, în loc să geamă, a început să cânte. Să cânte ca într-o capelă, deși ea putrezea într-o temniță sub pământ.

Kanssel a aruncat o privire amuzată spre novicii lui.

— Ăștia doi au simțit ceva blând în cântecul ei. Sufletele lor ignorante s-au lăsat fermecate de blândețea răufăcătoare. Dar eu, eu am simțit ceva rău. Ei, a zis el cu o voce care i-a făcut pe slujitorii săi să se dea înapoi, n-au auzit decât o melodie care îi ieșea din gât. Eu, eu am văzut cum i se mișcă buzele. Cântecul ei avea cuvinte. M-am dus foarte aproape de ea ca să le aud. Și am înțeles clar cuvintele

poemului de care se lepădase în fața lui Dumnezeu. Acele cuvinte pe care jurase să nu le mai rostească niciodată. «Nesfârșita dorință», murmura ea, «nesfârșita dorință»...

Gura lui Kanssel s-a lipit de urechea mea și a articulat lent sentința: «Recădere în erezie».

— Da, recădere în erezie, cățelușule, și asta în fața a trei martori. Mărturiile noastre de oameni ai Bisericii au fost suficiente și ea nu le-a negat. S-a închis în mutenie până la capăt. Eu însumi am urcat-o în căruța care a dus-o la rug.

Kanssel mi-a arătat ușa.

— Cară-te, acum! O să-i poți spune maestrului tău că a fost arsă pe rug în numele lui Eckhart."

Vocea starețului Guillaume tremura la amintirea acelei zile din Köln. Antonin avea gâtul sugrumat de emoție. O tăcere dureroasă se lăsă în sala capitulară.

— Și copila? întrebă Antonin.

— După ce am plecat din Köln, m-am întors în beghinaj. Copila fusese luată de franciscani. Nimeni nu știa unde fusese dusă.

— Eckhart era...?

Starețul ridică mâna pentru a arăta că avea nevoie de odihnă.

Antonin tăcu și se întoarse în scriptoriu pentru a copia scrierile zilei pe velin. Pana îi era grea. Martiriul lui Mathilde îi sfâșia inima.

„Pentru nimic, își repeta el, pentru nimic..."

Starețul îi povestise rezultatul procesului lui Eckhart. Apărarea lui și puternica influență a ordinului dominican au permis evitarea acuzației de erezie care îngloba opera și omul. Până la urmă, s-a decis să se intenteze un simplu proces de cenzură care nu ataca decât formularea predicilor lui. Guillaume își amintea de o declarație a maestrului pe acest subiect.

„Este suficient să reneg aceste afirmații, zicea el. Ele vor fi cenzurate, dar nu vor fi declarate eretice. Erezia presupune să persiști în greșeală. Eu nu persist. Tribunalul acceptă nevinovăția celui care a susținut idei contrare dogmei dacă recunoaște public că a greșit și și le retrage. Ei bine, Guillaume, eu mi le retrag după ce le-am spus. Judecățile oamenilor nu se întorc în timp. Sunt de acord să fiu cenzurat, dar nu vreau să mor de mâna unor proști."

Eckhart n-a fost, așadar, declarat eretic niciodată, doar scrierile lui au fost condamnate. Ordinul dominican l-a făcut totuși să plătească scump clemența tribunalului, eliminându-l din istoria sa, dar el nu a fost urmărit penal și moartea lui a împiedicat deschiderea unui nou proces.

Actul judecării sale se termina printr-o frază scurtă, epitaf derizoriu pentru atâtea suferințe și suflete stinse: „A vrut să știe mai mult decât se cuvenea".

„Pentru nimic...", își zicea Antonin trasând, cu artă, majuscula primului cuvânt

trecut pe velin.

CAPITOLUL 32
Crucea de cenușă

Ziua oblatului. Starețul îl convocase pe Antonin în zori. Trebuia să câștige timp și să-i ofere câteva firimituri inchizitorului. O nouă scrisoare a starețului provinciei Languedoc îl asigurase că eliberarea lui Robert nu va mai putea fi amânată. Ordinul se dăduse și un emisar pornise la drum spre Toulouse. Câteva pagini din memoriile lui vor stârni apetitul inchizitorului. Nu vor fi cele pe care i le dicta lui Antonin. Acestea nu erau scrise pentru niște ochi avizi. Inchizitorul îl urâse întotdeauna pe Eckhart și încă îi mai vâna pe discipolii săi, „Eckhartienii", această sectă ale cărei secrete era sigur că sunt protejate de starețul din Verfeil.

Uneori, Guillaume se întreba dacă voința lui va fi destul de puternică pentru a rezista ispitelor morții. Amintirile lui erau atât de arzătoare! Îl durea în piept când retrăia momentele din Köln. Dar ce contau durerile trupului său și nerăbdarea Parcelor? Nimic, își zicea el, nu-l va putea împiedica să-și termine confesiunea, căci Dumnezeu voia să-l asculte până la capăt.

Paginile pentru inchizitor fiind copiate, Guillaume își continuă dictarea pentru velin.

„Am reluat drumul spre Avignon. Veștile despre maestru erau mai bune. Ieșise din comă, dar nu știam mai mult de-atât.

N-am uitat niciodată prima imagine a lui Eckhart pe care am văzut-o când am intrat în camera lui. Era așezat pe pat, calm, iar trupul lui slab acoperit cu un cearșaf părea enorm. S-a uitat la mine cu o privire căreia îi lipsea ceva. Ochii lui adânciți în orbite păreau mai deschiși, spălăciți. Deveniseră imobili și absenți, semne ale vârstei. A ridicat mâna dreaptă în chip de bun-venit, dar niciun zâmbet nu i-a luminat trăsăturile înțepenite. În mâna stângă ținea un obiect familiar pe care degetele îl întorceau în palmă: micuța bufniță sculptată pe care o primise în beghinaj.

În ciuda slăbiciunii, își păstra capacitatea de a presimți. De cum m-a văzut, a știut că Mathilde murise. A arătat spre un scaun de lângă pat și m-am pregătit să-i fac trista relatare a călătoriei mele la Köln. Dar a preferat să n-o audă. A lăsat tăcerea să vorbească pentru mine.

Pielea lui avea culoarea pietrei. Un ușor tremurat îi anima buzele și degetele lui strânse se albeau pe contururile bufniței. Știam că era cuprins de o puternică emoție. Dar încă mai era Eckhart, omul care îi învăța pe alții detașarea. Și a știut să-și vină în fire. Mi-a cerut să-l ajut să se ridice și să-l duc până la vatra în care se odihnea cenușa unui foc stins. A luat o mână din ea și, lăsând-o să curgă încet din pumnul lui, a desenat o cruce pe pardoseală. Apoi a îngenuncheat în fața ei. Am venit alături de el pentru a ne ruga

împreună în fața crucii de cenușă. Și niciodată, Antonin, n-a existat rugăciune mai înflăcărată precum cea pe care am împărtășit-o cu maestrul în acea zi tristă a anului 1328.

— Asta va fi cenușa lui Mathilde, a murmurat el arătând crucea.

Mi-a zis să-i dau mănușile lui de piele. A tăiat un deget de la una, l-a umplut cu cenușă, apoi m-a pus să-l cos în dublura mantiei.

— Unde este copila, Guillaume?

Cuvintele îi erau sacadate. Febra îi amestecase umorile capului. Aici domnea bila neagră. Venele de la gât băteau sub smuciturile ei, dovadă de acedie. La Paris, văzusem bărbieri luând sânge din jugulara călugărilor atinși de melancolie, un sânge închis la culoare, precum cel pe care Eckhart îl scuipa din plămânii lui. Cearșafurile de pe pat erau încă pătate.

Să li se ia sânge călugărilor melancolici era singura excepție pe care o acorda Biserica la interdicția de a face să curgă sângele bolnavilor. Știam să fac asta, dar cunoșteam dinainte răspunsul lui și nu i-am propus. Niciun tratament consacrat n-avea trecere în ochii lui. Lăsând laoparte iarba de silur care îi ajuta vederea, refuza toate preparatele apotecarilor și nu credea decât în virtuțile corpurilor alchimice. Avea praf de aur și sulfuri care se extrăgeau din urină încălzită. În fiecare seară, își lua prafurile în doze infime adăugate în apă. Unghiile lui păstrau

urma acestora. Noaptea, deveneau ușor fosforescente.

— Unde este copila, Guillaume? a întrebat el iar.

Nu știam. Îi întrebasem pe frații noștri pe drumul spre Avignon, dar nimeni nu știa nimic. O mănăstire franciscană îmi acordase ospitalitate pentru o noapte. Călugării ei auziseră de Kanssel, dar n-aveau nicio idee despre povestea legată de Mathilde sau de Marie. Nu mai aveam sprijin. Scrisorile pentru vicarul general al ordinului și pentru arhiepiscop ar ajunge în câteva săptămâni și probabil n-ar avea răspuns.

— Trebuie să ne întoarcem la Köln, a declarat el. Este singura modalitate.

Abia stătea în picioare. Încercam să-l conving să renunțe, dar nu-l convingeai pe Eckhart. Dacă puterile din corpul lui nu erau suficiente, voința lui era. Așa că a folosit-o. Și acest om de fier a cerut să meargă. În ciuda mușchilor săi atrofiați, a articulațiilor înțepenite, a umorilor lui în exces. În ciuda acelui trup infirm care trebuia să se supună ca un șerb stăpânului său. N-am văzut niciodată un om care să se trateze cu o asemenea duritate. Chiar de a doua zi după întoarcerea mea, mi-a poruncit să-l pregătesc.

— Să mergem în claustru, Guillaume.

Îl târam pe alei ca pe o paiață. Îi căram trupul inert în spate. Picioarele flasce i se încrucișau și descrucișau sub el. Brațele cu care mă ținea de umeri se contractau sub

efortul depus și îi auzeam, lângă urechea mea, respirația greoaie a plămânilor. Mă ajungea oboseala, dar nu se punea problema de odihnă.

Frații de la mănăstire rămâneau la distanță, uitându-se plini de curiozitate la cei doi oameni încâlciți care luptau în sanctuarul lor. Trebuia ca oboseala să mă îngenuncheze pentru ca Eckhart să accepte să se întoarcă în chilia lui. Seara, adormeam înțepenit, dar niciodată pentru mult timp. Vocea lui îmi sfredelea somnul:

— În claustru, Guillaume.

De furie, își lovea picioarele inerte. Genunchiul drept îi înțepenise în timpul ședерii la pat, rigiditatea lui era aproape invincibilă. Trebuia să trag de el cu toată puterea, provocându-i niște dureri fulgerătoare care îl doborau.

— Continuă! ordona el, în timp ce sudoarea îi șiroia pe față.

Și continuam, cu riscul de a-i fractura piciorul care pârâia între mâinile mele. De cum a putut să-și ridice picioarele, a cerut niște greutăți din fier pentru glezne. Un fierar ni le-a furnizat. La fiecare zi de progres, mai adăuga una. Zăngănitul pașilor săi amintea de cel al condamnaților legați cu lanțuri, duși la spânzurătoare. Iar el era ca și ei, cu propriile lui lanțuri, Antonin, dar încă nu știam că erau mult mai grele decât cele pe care le purta sub ochii mei.

În ciuda eforturilor sale, forța fizică nu-i revenea. Pierduse un sfert din greutate. Își blestema slăbiciunea și, în pofida regulii, îmi poruncea să mă duc să cumpăr carne pe ascuns pentru a-și hrăni mușchii consumați de boală.

Niciodată n-am văzut o voință atât de puternică. Își insulta corpul ca și cum îi era străin, ca pe un câine rău care nu-i asculta ordinele. Lui îi aruncam acele bucăți de carne, în gura lui deschisă, pentru a-l îndopa. Abia dacă le mesteca pentru a nu le simți gustul.

A fost nevoie de o lună ca să se ridice singur.

Noaptea, se învârtea prin chilia noastră sprijinindu-se în două bastoane pe care le strângea în mâini, cu picioarele prinse în atele de lemn. Pe jumătate adormit, întrevedeam acea umbră, apărută din tenebre, care șchiopăta, cu mâinile strălucitoare din cauza lucirilor malefice ale sulfurii. Și cu cât îl priveam mai mult, cu atât îmi spuneam că acest om nu scăpase de moarte așa cum credeam eu, ci că fusese ales de ea pentru a merge la brațul său."

Starețul Guillaume rămase gânditor. În tăcerea sălii capitulare se auzea hârșâitul ascuțit scos de pana lui Antonin care scria în carnetele lui.

„De cum a putut face câțiva pași, a cerut permisiunea de a pleca din Avignon. Aceasta ne-a fost acordată. Cenzura asupra operelor

sale fusese pronunțată. Odată ce-și luase angajamentul de a nu mai răspândi idei «deplasate și care depășeau înțelegerea», era liber să se întoarcă la Köln.

Cu consimțământul ordinului, care a ținut seama de starea lui de sănătate, a pus să fie înhămați cai la o căruță. Eu n-aveam dreptul să stau în ea, trebuia să merg pe jos precum ceilalți predicatori. Ploile torențiale care s-au abătut asupra regiunii ne-au întârziat plecarea cu o săptămână.

Eckhart se punea încet pe picioare, dar se schimbase. Era mereu într-o dispoziție proastă. Se plângea de dureri de cap și de amețeli. Spunea că memoria îi juca feste și că nu mai era în stare să scrie. De furie, rupsese mai multe penițe. Susținea că mintea lui nu mai putea să conceapă nimic. Era invadată: Marie ocupa tot locul. Adesea părea să vorbească pentru sine, dar cuvintele lui i se adresau ei, ca și cum se întorcea în incinta beghinajului, cu copila pe urmele lui. Îi desena crucea de cenușă pe pardoseală, așa cum o făcuse și pentru Mathilde. Dar nu se ruga în fața ei, o ștergea cu brutalitate cu dosul mâinii sau o strivea sub talpă. Atunci înjura, proferând cele mai cumplite blesteme. Promitea să spintece burta cerului dacă Marie nu-i era dată înapoi. Mă rugam ca Dumnezeu să-i ierte blasfemiile.

Întoarcerea la Köln a fost o încercare, o luptă împotriva elementelor care se uneau împotriva noastră ca să ne doboare și

împotriva focului care îi lua mințile lui Eckhart.

Arhiepiscopul a pretextat că e bolnav ca să nu ne primească. Kanssel părăsise orașul și, la palat, nimeni nu putea să ne spună mai mult.

Nici puternica universitate și nici măcar ordinul nostru nu și-au oferit ajutorul. Toți cei care ne sprijineau ne abandonaseră. Eckhart își pierduse puterea. Nu mai ținea predici, refuza să-și reia cursurile și nu se mai consacra decât căutării copilei. Niște frați rămași fideli străbăteau regiunile din Germania pentru a-i da de urmă. În zadar. Nu aflam nimic, nu știam nimic. Căruța lui Eckhart bătea drumurile mănăstirilor și ale beghinajelor. La rândul meu, mă duceam să stau de vorbă cu apotecari sau medici care ar fi putut acorda îngrijiri unei micuțe beghine. Și absolut întâmplător am dat, în sfârșit, de o pistă, la Coblence."

CAPITOLUL 33
Drumurile lui Dumnezeu

„Vizitam infirmeriile orașului și mănăstirile franciscane din împrejurimi care binevoiau să-mi deschidă porțile. Cunoștințele mele de medicină mă ajutau, căci îmi ofeream serviciile și reușeam să înving neîncrederea dușmanilor noștri cerșetori. Într-una dintre infirmeriile lor am descoperit, într-o stare de adevărată șubrezire, pe unul dintre cei doi novici ai lui Kanssel, care se stingea din viață încet.

Mi-a fost greu să-l recunosc. Malnutriția îi devastase pielea și îi smulsese toate firele de păr din cap. Nu mai avea dinți deloc și din gură i se scurgea o salivă neagră.

Era mult prea slăbit pentru a răspunde la vreo întrebare și la mii de leghe de tânărul dominican pe care maestrul său îl umilise în palatul din Köln. I-am acordat toate îngrijirile. Eckhart i-a prescris cu generozitate preparatele lui de prafuri alchimice, pe care i le administram în secret. L-am și hrănit, ascunzând sub roba mea fructe, ouă și slănină pe care le înfuleca cu lăcomie. Starea i s-a ameliorat și mi-a arătat recunoștința lui îndreptățită.

De cum a putut vorbi, i-am pus întrebări despre Marie. Nu știa unde se află, dar îi auzise vorbind pe frații lui. Și veștile pe care

le-am aflat din gura lui m-au îngrozit. Kanssel o lăsa pe fetiță să moară de foame."

— Niciun frate întru Christos n-ar accepta o asemenea infamie, exclamă Antonin.

Guillaume își continuă povestirea, cu o voce pierită.

„Călugării care o aveau în grijă se alarmau din cauza slăbiciunii ei, mi-a dezvăluit el. Copila refuza orice hrană. Ei l-au întrebat pe Kanssel care era atitudinea cea mai justă. «Lăsați-o în pace, a răspuns el, va merge la cer fără să fi posedat nimic.»

O căutaserăm peste tot, Antonin, dar nu mai era în Germania.

O trimisese în Italia, în nord, spre Milano, unde franciscanii aveau mănăstiri și beghinaje.

De cum i-am relatat dezvăluirile făcute de novice, Eckhart a hotărât să plecăm. Ne-a trebuit o lună pentru a ajunge la mănăstirea dominicană din Milano. Eckhart reușea să meargă, sprijinit în două bastoane, pe distanțe scurte. Ținea morțiș să coboare din căruță imediat ce putea, dar cădea des. Străbăteam drumurile de munte pe spatele catârilor care ne chinuiau vertebrele. Știu că ura este un păcat, Antonin, dar cea pe care le-am purtat-o acestor animale toată tinerețea mea a depășit teama de infern.

Eckhart a făcut această călătorie într-o tăcere absolută.

Frații care ne-au primit știau unde se află Kanssel. Își termina turneul anual prin

beghinaje și se întorcea la mănăstirea Monte-Alto, la douăzeci de leghe depărtare, în nord-est. N-am avut timp să ne lăsăm lucrurile în chilii. Eckhart a vrut să plecăm din nou la drum înainte de căderea nopții.

Monte-Alto este cocoțată pe un pinten stâncos care iese în afară deasupra Câmpiei Padului. Se ajunge acolo traversând păduri de salcâmi și mlaștini pe deasupra cărora planează sute de bâtlani. În zori, căruța s-a împotmolit și am pierdut o zi în umezeală și în puzderia de țânțari care atacau orice formă de viață. Niște țărani ne-au venit în ajutor și ne-au dus la franciscani.

Eram atât de obosiți și fără speranță, Antonin! Îl vânam pe Kanssel de luni întregi și ajunsesem să cred că cerul îl protejează. Omul ăsta ne scăpa mereu printre degete. Îmi ziceam că-și găsise un aliat după chipul și asemănarea lui în noroiul în care ni se împotmolise căruța. Știa că eram pe urmele lui și orele pe care le petrecuserăm abandonați în mocirlă îi fuseseră din nou acordate pe nedrept.

Starețul mănăstirii ne-a oferit ospitalitate. Ne-a condus în sala încălzită pentru a ne usca hainele ude în jurul focului, dar eu nu reușeam să mă încălzesc. Îmi amintesc că m-am gândit că jarul franciscan era mai rece decât al nostru. Am așteptat mult timp, singuri, în această încăpere. Mănăstirea părea pustie, totuși noi simțeam prezența acelui șarpe, Antonin. Mă gândeam că poate se

ascunde sub protecția starețului. Dar Kanssel nu se ascundea.

A apărut. Avea un aer mai puțin deplorabil ca în palatul arhiepiscopului.

Pe pământurile lui și printre ai săi, semăna cu un călugăr.

A înaintat spre noi și a rămas în picioare în fața maestrului.

— Nu mi-e frică de tine, frate dominican.

— Unde este fata? a întrebat Eckhart.

— A murit, a răspuns Kanssel cu o voce calmă.

Eckhart s-a clătinat.

— Da, am salvat-o de influența ta diabolică.

— Ai ucis-o, a murmurat el.

— Nu, a zis Kanssel, am făcut din ea o franciscană. Și poate o sfântă. A intrat în post din proprie voință.

— Și?

— Și cine sunt eu, cerșetor al lui Christos, ca să întrerup un post de sanctitate?

— Ai lăsat-o să moară de foame, a șuierat Eckhart. Ai lăsat-o să moară de foame...

Kanssel și-a pus mâna pe umărul lui.

— Fratele meu, a zis el, drumul lui Dumnezeu este anevoios pentru ființele umane și păzit de tenebre. O știi la fel de bine ca mine. Trebuie ca fraternitatea noastră să ne ajute să-l străbatem împreună și să-i înfruntăm încercările cu demnitate.

L-am apucat de robă pe acel demon și am pus mâna pe bastonul meu de pelerin ca să i-l bag pe gât, dar Eckhart m-a oprit.

— Lasă-l, Guillaume!

Kanssel mă privea fără nici cea mai mică urmă de tulburare. Nu îi era teamă deloc. A făcut semnul unei cruci de binecuvântare pe fruntea maestrului și s-a retras.

De furie, am rupt bastonul pe pardoseală."

Starețul Guillaume tăcu. Sacristanul se îngrijora de oboseala lui și îi propuse să îl însoțească în chilie, dar Guillaume stătea nemișcat și palid, cufundat în amintirile lugubre pe care tocmai le dezvăluise. Privirea lui era ațintită asupra jarului din sobă care se înnegrea.

— ...Toți acești morți, Antonin, care nu au nevoie de pământ pentru a fi înmormântați și care se află în șeminee stinse. Toate aceste cruci de cenușă pe care trebuie să le ridicăm pentru ei... Și ca ei, fără morminte, speranțele noastre, bucuriile noastre, certitudinile noastre... Câte cruci de cenușă să trasăm pe pământul chiliilor pentru deziluziile noastre?

Antonin se întoarse în scriptoriu, lăsându-l pe sacristan să aibă grijă de stareț.

Fără a se grăbi, el trasă pe velin prețioasele litere care păstrau amintirea unei beghine arse pe rug și a unei copile abandonate. Ar fi vrut să știe ce îi rezervase destinul lui Eckhart după întâlnirea cu Kanssel. Dar starețul nu mai avusese puterea să continue.

Antonin savura aceste lungi momente de singurătate și de artă în care mâna lui, alunecând pe pergamentul din piele, căpăta siguranță. Locul i se părea la fel de sacru

precum o capelă. Și întrucât timpul se oprea acolo, însemna că și timpul se ruga.

Rămase până noaptea târziu. În timp ce se ducea să stingă lumânările ca să meargă la culcare, un frate împinse ușa. Starețul îl chema.

Antonin vru să-și acopere pupitrul și să protejeze velinul, dar fratele îl grăbi. Chemarea era urgentă. Luți pasul spre sala capitulară. Sacristanul îi deschise. Tânărul tăbăcar era acolo, Antonin nu fusese avertizat de venirea lui, dar nu mai avu timp să se bucure. O profundă gravitate marca trăsăturile starețului așezat la locul lui, în fața cărții.

Îi făcu semn să înainteze. După fețele descompuse ale tăbăcarului și ale sacristanului, Antonin își zise că avea să-i fie dată o veste funestă.

Strânse din pumni când auzi vocea lui Guillaume.

— Robert a semnat mărturisiri de erezie.

CAPITOLUL 34
Pentru Robert

Robert fusese eliberat din carceră. Fusese mutat într-o celulă mai mare, cu o lucarnă ce dădea spre cer. Avea dreptul la două mese pe zi și la apă curată. Nu era nicio legătură cu regimul pe care-l cunoscuse. Totuși nu simțise niciodată o asemenea durere. Genunchii îi erau plini de sânge de la atâtea rugăciuni prin care implorase iertarea lui Dumnezeu pentru slăbiciunea lui. Jalnica lui slăbiciune. Regreta carcera unde își abandonase curajul și stima de sine. Le lăsase acolo să putrezească. Hârâitoarea leproasei luase totul cu ea. Iar corpul devorat al acelei femei, dezbrăcat de oblat și aruncat pe patul lui, îi separase mintea de el însuși. Mâna care semnase mărturisirile îi devenise străină. Ar fi vrut să și-o taie. Îi curgeau lacrimi pe obraz gândindu-se la mănăstirea Verfeil și la fratele său Antonin pe care nu avea să-l mai revadă niciodată, căci se hotărâse să moară.

— Cine poate să facă ceva? întrebă Antonin.

— Nimeni, răspunse starețul cu vocea pierită. Cazurile de erezie nu pot fi judecate de cler. Ele sunt plasate sub autoritatea exclusivă a inchizitorului. Chiar de-aș avea toți cardinalii din Avignon de partea mea, tot nu s-ar schimba nimic. Singurul stăpân al inchizitorului este papa, iar papa nu-l va

dezaproba niciodată. El l-a numit impunându-l împotriva votului Consiliului său. Se cunosc bine și se stimează. Și nu are încredere în mine. L-am cunoscut după moartea lui Eckhart, când m-am dus să depun mărturie în fața tribunalului care-i condamnase predicile. Era cardinal și mi-a zis că, dacă ar fi avut puterea, l-ar fi ars pe rug.

— Și-atunci ce-i de făcut?

Cei trei bărbați rămâneau tăcuți. Antonin își ținea răsuflarea. Starețul tuși îndelung, apoi îi făcu un semn din cap sacristanului.

— Pregătește o căruță! Plecăm mâine-dimineață.

Bătrânul călugăr se crispă.

— Nu te poți duce acolo, Guillaume. Abia poți să mergi.

— Inchizitorul vrea o carte, o să i-o dau în schimbul vieții unui frate.

— Nu te va lăsa niciodată să vii înapoi.

— Jean... spuse starețul cu o voce blândă.

Sacristanul stătea cu capul plecat.

— La Kaffa am cunoscut un călugăr care nu se temea de nimic și pe care l-am văzut luptând cu sabia alături de soldații săi.

— La Kaffa, aveam douăzeci de ani, răspunse sacristanul.

— Este vârsta lui Robert.

— Nu-l vei convinge niciodată pe inchizitor.

— Îmi este dator.

— Pentru că ai împiedicat niște studenți să-l încoroneze cu un cap de porc? zise sacristanul pe un ton ironic.

— Nu, pentru că mi-am ținut cuvântul.

Sacristanul ridică din umeri.

— Are tot atâta onoare cât un șobolan.

În zori, o căruță trasă de un cal mare de tracțiune părăsi mănăstirea Verfeil. Un om care părea bolnav era culcat în ea, pe un pat de paie, cu o pătură pe picioare și o glugă care-i acoperea fața. Doi tineri mergeau în față, un frate în robă albă și un altul care nu purta veșminte monahale. În urma lor, un călugăr bătrân încheia convoiul. În mână ținea un ciudat baston de pelerin înfășurat în fâșii de cârpe, care părea să cântărească greu.

Noaptea, velinul fusese închis într-un cufăraș de plumb și ascuns într-o cavitate în interiorul cuvei de var.

Ploua mărunt și des peste căruță. Sacristanul întinsese o pânză pentru a-l proteja pe stareț, a cărui sănătate se degrada. Trei zile de călătorie, cu pauze lungi impuse de gâfâielile lui. Era frig și ploaia nu se oprea. Cele două nopți în pădure, fără foc, fuseseră glaciale. Drumurile se umpleau de noroi și roțile căruței se împotmoleau în el. Toți erau obosiți și într-o dispoziție proastă. Mergeau ca niște pelerini ajunși la capătul puterilor. Toulouse și meterezele sale le apărură precum Țara Sfântă.

Tăbăcarul recunoscu mirosurile familiare din preajma pielăriei. Duhorile bune care anunțau odihna. Petrecură noaptea în apropiere de pieile puse la uscat. Găsiră o cameră pentru stareț, iar tovarășii lui trebuiră

să se mulțumească doar cu niște saltele de paie în atelierul de pergamente. În ciuda turcilor care lucrau în jur, Antonin se simțea precum acasă, ca în grădina de plante medicinale. Transparența pieilor avea puritatea unui filtru și nu se mai sătura să le mângâie ca pe o materie vie și blândă. Prostituata părăsise locul, dar mâna lui o regăsea când atingea velinurile.

Viața lui Antonin își relua drumul pe care îl pierduse. Mergea drept înainte.

Recâștigase prietenia tăbăcarului care-i spusese povestea lui în cursul călătoriei. Tatăl său provenea dintr-un sat de lângă Montpellier — fusese tăbăcar într-un cătun care producea piele mediocră distribuită cizmarilor pentru a face pantofi. El îl învățase meserie și îi promisese același viitor ca al său. Destul de convenabil, întrucât nu duceau lipsă niciodată de pâine și de lemne pentru a se încălzi.

O tăbăcărie mai de calitate, protejată de stăpânul locului, își deschisese porțile într-o zonă de la marginea orașului. Pieile care se uscau aici erau frumoase, ordonate și degajau un miros mai subtil decât cele din cătun. El venea din cuvele unde erau puse la înmuiat pieile brute, pline de scoarță de stejar și de cenușă care parfumau miasmele grețoase. Tânărul artizan zăbovea adesea în jurul lor pentru a le mirosi în zilele când livra încălțări în piața din strada Condamine. Acolo a cunoscut un miniaturist care îi aprecia pieile.

Acest om provenit dintr-o familie bogată s-a arătat interesat de vânzătorul de pantofi care vorbea cu pasiune despre piei. El i-a arătat pielea din care erau făcute pergamentele în tăbăcăria nobilă unde l-a recomandat. Tăbăcarul a intrat atunci într-o lume nouă. Se scula în zori ca să plece devreme din piață și să ajungă la meșterul de pergamente care îl folosea ca ucenic.

Se iniția fără să-i spună nimic tatălui său. Acesta nu voia să audă de așa ceva. Pentru el, să faci pergamente însemna să strici pieile pentru niște cărți pe care nimeni nu știa să le citească. Clericii nu erau decât niște puturoși incapabili să-și pună mâinile la treabă, niște luminați care omorau vacile pentru a scrie pe pielea lor cu cerneală.

La moartea lui, tânărul artizan s-a mutat cu frații săi la Toulouse, unde a vrut să continue meseria. Tăbăcăria turcilor i-a oferit un loc pentru că se pricepea la tratarea pergamentelor a căror confecționare ei nu prea o stăpâneau. Așa a devenit furnizorul miniaturiștilor din oraș care lucrau pentru cler ilustrând cărțile de ore și misalele[25].

La contactul cu ele, a învățat să recunoască literele. Un frate dominican care trata cu miniaturiștii a acceptat să-l învețe să scrie și să citească. S-a dovedit dotat.

Auzind despre acest tăbăcar care făcea frumoasa piele a pergamentelor lui și care știa să citească, starețul Guillaume l-a chemat la Verfeil. L-a considerat demn de încredere.

Pe lângă pergamente, starețul mai avea nevoie de mesageri și de oameni siguri care puteau să-l informeze despre ce se mai întâmpla prin lume. A simțit înflăcărare în această inimă încă tânără. I-a arătat texte liturgice și cărți sfinte pentru a-l perfecționa și a apreciat voința lui de a studia. A încredințat formarea lui sacristanului, care s-a atașat de acest băiat ce îl asculta cu un respect pe care nu îl primea de la nimeni. Într-o zi, starețul i-a înmânat cu solemnitate noului său recrut un text pe care nu-l găseai în scriptoriu. Era o predică a maestrului Eckhart tradusă în franceză. Un text simplu, destinat beghinelor, care l-a impresionat pe tânăr. Emoția lui a fost atât de puternică, încât a crezut că e vorba de o revelație divină și l-a întrebat pe stareț dacă destinul lui nu era să intre la mănăstire. Guillaume l-a sfătuit să n-o facă.

Au urmat alte predici cărora starețul le explica sensul. Fiecare dintre ele aprindea același foc în acest suflet pasionat. Tăbăcarul a început să pregătească velinurile ca pe niște obiecte sacre. „Niște relicvarii, declarase el cu înflăcărare, destinate să primească frazele fermecate ale maestrului Eckhart, la fel de prețioase precum cuiele crucii sau coroana de spini a lui Christos."

A pus să fie gravat un E gotic pe o medalie pe care a purtat-o la gât și de care nu s-a despărțit niciodată. A vrut să mai facă una pentru sacristan și una pentru stareț, ca semn

de recunoștință față de prietenii maestrului. Dar Guillaume a refuzat:

— Textului trebuie să-i aduci omagiu, nu omului.

Tot ce era legat de Eckhart trebuia să rămână secret. Starețul se limita la predici și nu răspundea niciodată la vreo întrebare despre viața maestrului.

Lucrurile se schimbaseră, gândea Antonin. Nu înțelegea ce anume îl făcuse pe stareț să dezvăluie ceea ce voise întotdeauna să ascundă. Nenorocirile care se abătuseră asupra lor apăruseră din cauza acestei cărți și presimțea că mai aveau să vină și altele.

Ce soartă îl aștepta pe Robert? Fiecare dintre paginile acestui velin blestemat reprezenta ore de viață. Timpul prietenului său se consuma la capătul propriei pene de scris. Cuvintele pe care le scria se scurgeau ca picăturile dintr-o clepsidră care îi măsura zilele.

Starețul avea încredere în el, dar Antonin se întreba dacă toate astea meritau oboseala, dacă nu era mai bine să lase velinurile nescrise și secretele să moară odată cu cei care le purtau.

Dimineață străbătură orașul Toulouse sub șuvoaie de ploaie, până la o piață pe care Antonin o recunoscu imediat. Porțile casei Seilhan se deschiseră pentru a lăsa căruța să treacă, apoi se închiseră în urma lor cu zgomotul unui ciocan care lovește într-un fier.

Oblatul aștepta în curte, cu crucea lui roșie la vedere, pe piept. Le ură bun-venit și se înclină în fața starețului Guillaume. Călugării îl ajutară să coboare din căruță. Venirea lor fusese anunțată. Fură conduși în pavilionul unde erau primiți oaspeții.

În timp ce se îndreptau spre locul de odihnă, Antonin se opri brusc, înțepenind în mijlocul curții, cu un aer rătăcit. Sacristanul îl strigă să-i urmeze, dar el rămase surd la chemările lui. Se uita fix la aripa temnițelor ca și cum ochii lui puteau să vadă prin zidurile lor. Și în timp ce casa era cufundată într-o liniște deplină, începu să urle ca un dement numele lui Robert.

Acel țipăt îi făcu pe călugării care îl însoțeau să încremenească. Vocea lui răsună până în odăile inchizitorului, până în săli, culoare și răzbătu spre aripa temnițelor. Țipătul străpunse pietrele pentru a căuta trecerea spre carceră. Se izbea de barierele lor groase, dar Antonin simțea că Robert putea să-l audă. Așa cum era în stare să-i audă visele prin zidurile chiliilor lor alăturate de la Verfeil. Frații dominicani se închinară în fața acestui om cu siguranță posedat de diavol.

Oblatul înaintă spre Antonin pentru a-l face să tacă. Dar, înainte ca mâna lui să-l apuce de guler, o lovitură violentă în spinare îl aruncă în față. Din cauza piciorului rănit, se dezechilibră și căzu cu toată greutatea pe genunchi. În curte se lăsă din nou liniștea. Toți ochii erau ațintiți asupra sacristanului.

Bătrânul călugăr îl înfruntă din priviri pe bărbatul pe care tocmai îl pusese la pământ. Un gardian se repezi spre el pentru a-l pedepsi, dar oblatul îl dădu înapoi cu un ordin aspru. El se ridică anevoie, sprijinindu-se în sabie, și își scutură îndelung pelerina de praf. Apoi, aparent fără mânie, ignorându-l pe sacristan care aștepta cu pumnii strânși, le ordonă oamenilor lui să se întoarcă la postul lor.

---

25 Cărțile de ore conțin textele celor 7 rugăciuni din Liturghia orelor, iar misalele reunesc textele din timpul oficierii slujbei.

CAPITOLUL 35
Prima întrevedere

— Robert n-a fost niciodată un eretic.

— Nu eu am ținut în mână pana care a semnat mărturisirile lui de erezie.

Guillaume se simțea obosit, dar vocea îi era fermă.

— Vreau să-l văd.

— Bineînțeles. A fost bine tratat. L-am pus într-o celulă confortabilă, vei putea să te asiguri de acest lucru. N-am uitat cine este: un frate dominican și, în plus, un călugăr de la Verfeil, din comunitatea vechiului meu prieten, starețul Guillaume.

Inchizitorul îl primise pe stareț în odăile lui, în aripa de sud a casei Seilhan. Un vestibul dădea spre o cameră de zi unde două ferestre înguste lăsau să se întrevadă zidurile de cărămidă roșie ale orașului. Încăperea era spațioasă, dar rigoarea dominicană era respectată. Nu era nimic pe zidurile date cu var alb, în afară de un crucifix cu Christos încoronat. Niște scaune și o masă fuseseră apropiate de un șemineu prea mare în care focul își pierdea căldura.

Primirea fusese fraternă și binevoitoare. Inchizitorul lăsase să treacă noaptea de odihnă necesară înainte de a-l invita pe Guillaume să se întâlnească cu el în cursul dimineții.

Se interesase îndelung de greutățile călătoriei și își exprimase o compasiune care nu părea prefăcută. Un frate adusese apă și mai pusese lemne pe foc.

— Pari obosit, Guillaume. Picioarele tale seamănă cu ale mele și răsufli cu greutate. Arăți de parcă ar trebui să mori.

Privirea inchizitorului se pierdu spre căpătâiul de cer cenușiu care atârna de ferestre. Continuă ca și cum vorbea cu el însuși:

— Medicii spun că edemul vine dintr-o slăbiciune a inimii. Este un lucru pe care l-am sesizat de la bun început la tine.

— Nu cred că o inimă dură mi-ar face picioare mai puternice, răspunse Guillaume.

Inchizitorul își apropie mâinile de foc. Ele păreau să-i acopere lumina, într-atât erau de mari — palmele late, degetele groase și scurte, cu vârfurile rotunde ca niște cioturi. Degetul arătător pe care purta inelul de fier se albăstrise în jurul urmei adânci pe care metalul o făcuse în pielea umflată.

Cei doi bărbați așezați unul lângă altul priveau lemnele umede care trosneau în flăcări. Un fum gros ieșea din ele. Bărbații nu păreau grăbiți să pună capăt discuției lor, nici momentelor de tăcere dintre schimburile de replici. Regula dominicană impunea reflecție și timp pentru ca un gând să fie exprimat în cuvinte. Și ei o respectau.

Fiecare cunoștea valoarea celuilalt. Guillaume știa că cea mai mică slăbiciune ar

fi mirosită de acest om a cărui minte ascuțită sesiza natura profundă a sufletelor. Îi admira inteligența, cultura și, într-o oarecare măsură, duritatea implacabilă. Ceva pur se afla în ea. Un cristal de cruzime tăiat pentru slujirea lui Dumnezeu.

Inchizitorul, la rândul său, îl respecta pe Guillaume. Era un sentiment neobișnuit și vechi, încă viu după atâția ani în care drumurile li se încrucișaseră adesea. De fapt, îl găsea pe măsura lui. Guillaume fusese apropiat de cel mai mare spirit al secolului. Și chiar dacă ordinul hotărâse să-l doboare, maestrul Eckhart rămânea, în pofida greșelilor lui, un model de putere intelectuală pe care o invidiase întotdeauna. Ceva din strălucirea lui trecuse în Guillaume. Inchizitorul știa că nu-și putea exercita puterea asupra lui. Nu doar pentru că era protejat de oameni puternici și pentru că era conștient de înalta stimă care îi fusese acordată, ci pentru că Guillaume, ca și el, străbătuse haosul lumii. Cei care scăpaseră de ciumă simțeau cu toții acea fraternitate de specie care dispăruse și care îi împiedica să se urască de moarte.

Mult timp, stătuseră departe unul de altul, fiecare purtându-și secretele ca pe niște săbii ținute în teacă printr-un pact al încrederii.

Dar inchizitorul hotărâse să-și schimbe viitorul. Și ceea ce știa Guillaume putea să fie un obstacol pe noua cale care i se deschidea în față pentru cât îi mai rămânea de trăit.

Venise timpul să părăsească drumul întortocheat pe care trebuise să-l urmeze de la începutul vieții lui de cleric pe băncile Sorbonei, în umbra tuturor celor pe care îi slujise. Umbrele maeștrilor săi încă îl mai înfășurau precum carcasa de tortură care li se punea condamnaților pentru a le zdrobi oasele.

Când prestigioasa Inchiziție îi încredințase misiunea, el considerase onoarea insuficientă. „Insuficient", scrisese el cu litere de aur pe pecetea dorințelor sale. Și cuvântul strălucea în capela în care se ruga în fiecare dimineață înainte de răsăritul soarelui și în nopțile din casa Seilhan când corpul lui greu se sufoca precum într-o carceră construită în jurul propriei persoane.

Cu trecerea anilor, toți cei care ar fi putut să-i încetinească mersul înainte erau morți sau înfricoșați. Guillaume era singurul care încă mai avea o putere asupra destinului său.

El poseda un obiect care putea să-i întineze onoarea. Un simplu obiect care îi aparținea și pe care nu încercase să-l ia înapoi până acum. Primise cuvântul unui om care nu-și trăda aproapele. Guillaume era de încredere, dar trecutul lui de inchizitor îl învățase ceva: un om de încredere rămânea un om nesupus încă torturii. Acum trebuia să se asigure că nimic nu-i poate tulbura trecutul curat ca lacrima.

Când aflase că Guillaume își scria memoriile, acordul de pace dintre ei i se

păruse amenințat. Fratele Robert, care făcea penitență în carceră, veghea, fără s-o știe, la siguranța lui.

Inchizitorul se apropia de atingerea scopului. Velinul era cheia care putea, în sfârșit, să descuie porțile ce se închiseseră în urma lui. Planul vechi care trebuia să răzbune atât de triumfal toate afronturile depindea acum de secretele pe care acele pagini voiau să le dezvăluie lumii. Nicio piedică în fața frumosului mecanism pe care-l pusese la punct nu era de conceput. Mai întâi trebuia să recupereze obiectul și după aceea să-l forțeze pe Guillaume să-i dea pergamentul.

Inchizitorul rupse tăcerea.

— Credeam că ai trecut prin Avignon înainte de a veni să mă vezi. Papa este singurul care ar putea să-ți dea călugărul înapoi.

— Papa este prietenul tău.

— Ah, prietenia, Guillaume, parcă și noi eram prieteni.

Starețul îl țintui cu privirea pe inchizitor.

— Singurul lucru care mă preocupă deocamdată este sănătatea lui Robert.

— Sănătatea lui depinde de tine. După cum ți-am spus, este tratat cu demnitate. O duce la fel de bine ca toți cei de care mă ocup. Îți înțeleg afecțiunea pentru el. Este un frate curajos.

— Credeam că disprețuiești curajul.

— Sunt călugăr, Guillaume. Un călugăr nu disprețuiește nimic. Dar după cum a spus

apostolul: „Curajul, în culmea gloriei lui, aruncă mereu o umbră de lașitate". Umbra asta mă interesează, cea pe care n-ai sesizat-o la discipolul tău, cea care dezvăluie ce sunt oamenii. Erezia este o apă fetidă care se infiltrează peste tot, chiar și în inimile cele mai pure.

— Erezia lui Robert este că aparține comunității mele și că poate fi de folos ambițiilor tale.

Inchizitorul ridică din umeri.

— Nu mai am vârsta ambițiilor.

— Vom mai vorbi despre asta, zise Guillaume. Dar nu m-ai întrebat despre motivul venirii mele.

— Îl cunosc. Să te prezinți în fața mea, personal, și să pledezi pentru eliberarea fratelui tău.

— Să pledez în fața ta n-ar fi justificat călătoria, o știm amândoi.

— Și-atunci? întrebă inchizitorul.

— Și-atunci am venit să-ți aduc ceea ce vrei.

— Ceea ce vreau, Guillaume? Știi măcar ce vreau?

Guillaume se aplecă spre inchizitor și arătă spre flancul lui drept.

— Răspunsul este acolo...

Inchizitorul se uita cu uimire la degetul îndreptat spre burta lui. Guillaume avu o lucire de ironie în ochi.

— Ficatul este organul dorinței. Grecii o spuneau, motiv pentru care zeii l-au

condamnat pe cel al lui Prometeu să fie smuls pe vecie de ciocul unui vultur.

— Și tu ești vulturul? zise zeflemitor inchizitorul.

— Nu, Louis, cred că nimeni n-ar fi atât de puternic pentru a smulge dorințele omului care ai devenit. Nu mi-aș risca ghearele pentru asta, vin mai degrabă cu înțelepciune să te ajut să le realizezi. Asta te va costa cruțarea unei vieți — un preț neînsemnat în ochii tăi.

— Manuscrisul tău va fi suficient.

— Este departe de a fi terminat și nu cred că manuscrisul meu va fi suficient pentru a-ți ostoi setea. Dar am ceva ce-ți aparține.

Inchizitorul se albi la față.

— Ai adus obiectul cu tine? întrebă el cu o voce tremurată.

— Ți-l voi da în seara asta în schimbul eliberării lui Robert.

Întrevederea dura. La câțiva pași depărtare, trei oameni zbuciumați așteptau în pavilionul pentru oaspeți. Aerul din încăpere apăsa greu pe umerii fiecăruia.

Inchizitorul le oferise o masă de care nici nu se atinseseră. Erau liberi să facă ce vor, dar oblații stăteau cu ochii pe ei. Se învârteau pe rând prin curtea interioară, fiind imposibil să scape de supravegherea lor. Starețul îi părăsise senin, sentiment pe care niciunul dintre camarazii săi nu-l împărtășea.

Sacristanul se tot gândea la decizia lui Guillaume. Să se arunce în gura Inchiziției

era cel mai prost mijloc de a-l recupera pe fratele lor. Antonin aștepta, prăbușit într-un colț. Tăcerea lui Robert ca răspuns la strigătele lui îi consumase forțele. Tăbăcarul, la rândul lui, își zicea că vizita la casa Seilhan ar putea fi ultima de pe pământ pentru el. Era singurul care nu era om al lui Dumnezeu, ceea ce putea să-i ofere locul de onoare pentru a urca pe rug.

Orele se scurgeau încet. Când starețul fu condus înapoi, toți se grăbiră să-l chestioneze despre sănătatea lui Robert și despre eliberarea lui. El îi liniști în privința stării lui, iar în rest: „Nu este momentul răspunsurilor", declară el. Respirația îi era greoaie și vocea slăbită. Părea și mai epuizat decât în căruța cu care călătorise. Sacristanul îl ajută să se întindă pe pat, dar un acces de tuse îl forță să se ridice în șezut și să rămână în această poziție care îi ducea mai bine aerul în plămâni. Avu nevoie de mult timp ca să-și recapete suflul. Apoi respirația i se liniști și buzele lui începură să murmure o rugăciune către Fecioara Maria, pe care sacristanul o reluă împreună cu el, alături de tăbăcar și de Antonin. Toți cei patru oameni se rugară.

La sfârșit, Guillaume ceru mâna sacristanului și o ținu pe inima lui. Emoția bătrânului călugăr era puternică și numai prezența tinerilor săi tovarăși îl făcu să-și stăpânească lacrimile. Starețul se uită la el cu bunăvoință.

— Ești tot aici, Jean?

— Pentru mult timp, răspunse sacristanul.

Guillaume făcu un semn spre Antonin.

— Scoate pergamentul. Sunt lucruri de scris.

Vocea sacristanului îi răsuna în minte. „Pentru mult timp"...

Pentru totdeauna nu-i aparținea decât lui Dumnezeu.

CAPITOLUL 36
Caravana dominicanilor

„Istoricii vor spune că ciuma a fost adusă în Europa de corăbiile din Kaffa. Nu-i adevărat. Ciuma a fost adusă de caravana dominicanilor."

Cei trei bărbați ascultau cuvintele lui Guillaume. Antonin își pregătea pana, ajutat de tăbăcar, care întindea marginile pergamentului pe masa în jurul căreia luaseră loc.

Sacristanul nu încercase să-l convingă pe stareț să nu dezvăluie secretele din vremea ciumei. Tinerii confrați își câștigaseră dreptul de a le auzi. Povestea stătea la baza a tot ceea ce trăiseră ei: scrierea velinului, arestarea lui Robert și înverșunarea inchizitorului.

„Când tătarii au părăsit Kaffa, nu s-a hotărât nicio carantină. Nimeni nu voia să recunoască realitatea și, mai ales, nimeni nu voia oprirea comerțului. Drumul Mătăsii se deschidea din nou și negustorii erau nerăbdători. Foarte mulți dintre cei care fuseseră prinși acolo de asediu doreau să-i revadă pe cei dragi, să se întoarcă la ei cât mai repede, la Genova, Veneția, Marsilia... Corăbiile se pregăteau de drum imediat ce vânturile deveneau favorabile.

S-a crezut, așadar, că ciuma s-ar fi răspândit după ce a fost adusă pe mare. Prin intermediul miasmelor din calele corăbiilor.

Or, toți cei care intrau în porturile din Italia și din Franța suportau o carantină severă de care scăpaseră la plecarea din Kaffa. Galerele care transportau bolnavi au fost arse și primele cazuri de ciumă, contrar a ceea ce s-a susținut, n-au apărut în orașele de coastă, ci departe de mare, în centrul ținuturilor, în sate uneori izolate unde nu se putea ajunge decât prin păduri sau prin munți."

Vocea starețului Guillaume tremură.

„Caravana este cea care a transmis ciuma în lume."

Guillaume tăcu preț de câteva clipe pentru a-și căuta în memorie amintirile precise pe care să le încredințeze penei lui Antonin. Apoi reluă:

„În 1336, șapte dominicani au fost aleși de papă pentru a merge să-i convertească la creștinism pe păgânii din Asia. Jean îți va da numele fiecăruia. Misiunea lor era periculoasă, ultimii misionari fuseseră găsiți răstigniți la intrarea drumurilor, jupuiți de vii de către tătari pentru a-și celebra recenta convertire la religia sarazinilor. Era nevoie de oameni de excepție. Înainte de plecare, în curtea palatului din Avignon, fiecare a primit, din mâna papei, medalia pintenului de aur. O cruce de Malta gravată cu numele lor, cu un pinten agățat de colțurile inferioare. Cea mai înaltă distincție.

Meritul recompensat de această medalie era contribuția la propagarea credinței catolice sau participarea la gloria Bisericii

prin fapte de arme sau altă acțiune strălucită. Misiunea pe Drumul Mătăsii sfâșiat de tătari era cu siguranță o faptă de arme. Niciun frate distins cu medalie nu se despărțea niciodată de pintenul lui. Prezentarea medaliei fără frate însemna că el era mort."

Antonin tot nu înțelegea legătura dintre povestea pe care starețul o spunea și prezența lor în casa Inchiziției. El spera ca Guillaume să lase trecutul în urma lui și să se întoarcă la singurul timp care conta, cel pe care Robert îl trăia astăzi, la câțiva pași de ei, atât de departe de drumurile caravanei dominicanilor. Dar trebuia să aibă răbdare, memoria starețului nu se rătăcea niciodată.

„Zece ani mai târziu, când armatele din Asia au pornit spre apus, devastând bisericile în calea lor, papa le-a dat ordin misionarilor să meargă în portul Kaffa pentru a se refugia aici înainte de a se întoarce în Europa. Dintre cei șapte dominicani, șase au putut să ni se alăture. Capul celui de-al șaptelea era înfipt în vârful lăncii unui stindard la sosirea trupelor tătare în fața zidurilor noastre.

Toți se întorceau foarte slăbiți. Infecțiile contractate pe drumurile Chinei reapăreau în fiecare lună, manifestându-se prin accese de febră care țineau patru zile. Ele rezistau la pelin, de care cuferele apotecarilor din Orient erau pline, și îi duceau adesea la frontierele morții. Noi i-am văzut puțin în timpul asediului, stăteau împreună în casa lor

transformată în mănăstire și nu ieșeau decât pentru rugăciunile colective și pentru slujbe.

În ultimele săptămâni, au venit să ne ajute la infirmerie și au dat dovadă de un devotament remarcabil.

La plecarea tătarilor, ciumei i-a luat câteva zile să se înalțe din cadavrele aruncate peste metereze și să infecteze aerul pe care îl respiram.

A apărut la început la infirmerie printre răniții noștri fără vigoare. Dominicanii au refuzat să abandoneze bolnavii, dar șeful gărzii le-a ordonat să părăsească locul. Epidemia era atât de ucigașă, încât până la urmă s-au interzis îngrijirile și s-au zidit ușile caselor în care se descopereau trupuri. Dominicanii au rămas în izolare mai multe săptămâni. Data îmbarcării lor fusese stabilită, dar corăbiile erau tot mai rare în golful Kaffa. Zvonuri despre molimă fuseseră răspândite de primii ajunși și ploaia morților impresiona imaginația oamenilor. Se spunea că locul este blestemat. Galerele preferau să acosteze în colonia comercială Tana, chiar dacă trebuia să navigheze șase zile în plus pe periculoasa mare Azov, cu ghețurile ei de iarnă și cu apele puțin adânci. Le vedeam velele trecând prin fața noastră și ploua cu injurii asupra lor de pe cheiurile portului.

Dominicanii au hotărât atunci să facă drumul pe uscat.

Au părăsit orașul înainte de sfârșitul anului 1347. Izolarea lor îi protejase de boală. Am

aflat povestea periplului lor din gura unui frate care îi spovedise și pe care l-am reîntâlnit întâmplător la mult timp după aceea.

Călătoria trebuie că a durat vreo patru luni. Au luat-o pe drumurile Dunării, prin ținuturile sălbatice din nordul Bulgariei, prin Dobrici, Ruse, Lom. Trebuiau să traverseze munți, văi pline de mlaștini urât mirositoare, locuri necultivate unde puteai întâlni trupe de tătari care atacau regatele și aproape tot ce poate oferi pleava umană în materie de mizerie, de corupție și de barbarie.

În Serbia orientală, spre cheile Djerdap, pe malul drept al fluviului, un frate dominican a căzut bolnav. Febra lui nu semăna cu cea a mlaștinilor și nu i-a provocat aceleași frisoane. A început să tușească și să scuipe o salivă amestecată cu sânge. L-au urcat în căruța care îi urma, dar slăbiciunea lui a devenit atât de mare și durerile atât de puternice la fiecare hurducătură, încât au fost nevoiți să se oprească. Un sat de pescari i-a primit cu omenie. Vraciul lor l-a pus pe bolnav să poarte un colier de vindecare făcut din coji de nucă ce conțineau niște păianjeni vii meniți să-i absoarbă mirosurile infecte. Starea lui s-a înrăutățit. Niște pelerini care se întorceau urmând drumul cruciadelor i-au venit în ajutor acestui om al lui Dumnezeu. Dominicanii au însoțit procesiunea lor până la Zeislerlic, la frontiera cu Regatul Ungariei, unde se ținea o dată pe an marele târg al

țesătorilor. Pelerinii au fost întâmpinați de o mulțime binevoitoare și călugărilor dominicani li s-au cerut binecuvântări și sărutări de pace. Un alt frate al caravanei a fost atunci atins de febră și a început să tușească rău. A fost adus un medic care i-a examinat cu atenție pe cei doi bărbați, descoperind pe corpul lor aceeași erupție de pete roșii care semănau cu niște înțepături de insecte. Primul frate atins a intrat într-o stare de apatie întreruptă de accese de tremurături și spasme musculare. Al doilea s-a plâns de dureri violente ale articulațiilor și mușchilor și de dureri de cap cumplite. Terapeutul a recomandat aplicarea de ventuze pe petele care se ulcerau și niște spălături care au părut a ușura simptomele.

Un frate auzise de un loc sfânt înspre Valea Tzakrik, aproape de orașul Gran, fosta capitală a regatului. O mănăstire unde avuseseră loc miracole. Acolo trăiau niște călugări ortodocși. Caravana a urcat, așadar, spre nord, urmând cotiturile marelui fluviu. Ea s-a hurducăit pe drumuri abia trasate și i-a luat zece zile de mers pentru a ajunge la mănăstirea vindecărilor. Dar n-au mai găsit aici decât un cimitir plin de cadavre în putrefacție, aliniate pe niște platforme improvizate oferite păsărilor răpitoare. Variola devastase regiunea și călugării supraviețuitori se împrăștiaseră. Țăranii dezgropaseră morții pentru ca ei să nu contamineze pământul și preferaseră acest

păcat de moarte în loc de riscul unei recolte infectate.

Primul dominican a murit acolo, celălalt s-a vindecat încet de febră, dar a rămas atât de slăbit, încât a trebuit să fie dus pe o targă improvizată.

La puțin timp după asta, două osii ale căruței s-au rupt într-o băltoacă. Toată încărcătura s-a răsturnat pe drum și un cufăr care nu aparținea niciunuia dintre frați s-a deschis în cădere. Au descoperit în el niște cadavre de șobolani. Nimeni n-a putut explica originea acestui cufăr, nici cine îl încărcase și de ce acei șobolani se aflau în el. Faptul avea să rămână inexplicabil. S-a sugerat că un sac de grâne fusese probabil uitat acolo și colonizat înainte de plecare de șobolanii care mișunau prin Kaffa. Dar nu era vorba de unu sau doi, erau vreo zece, aranjați unul lângă altul, în ordine, de parcă cineva îi închisese intenționat. Un ghid al caravanei a vorbit despre o haltă pe care o făcuseră, în a doua zi a călătoriei, la un pustnic bătrân a cărui cocioabă adăpostea haite întregi de șobolani. Cel mai în vârstă dintre dominicani i-a făcut semn să tacă.

În cele din urmă, febra l-a răpus pe al doilea bolnav în timp ce caravana trecea fluviul.

Apoi a urmat intrarea pe pământurile Sfântului Imperiu și drumurile au devenit mai sigure și mai ospitaliere. Caravana a străbătut marile orașe, Viena, Regensburg,

Mainz. Mănăstirile îi primeau cu onoare pe misionarii care aduceau vești din Orient. Trecuseră trei luni și dominicanii credeau că au scăpat de miasmele din Kaffa, dar ciuma era adormită în bagajele lor și s-a hotărât să se trezească în timpul opririi lor în casa lui Dumnezeu, în marea mănăstire dominicană din Mainz.

Cei patru frați asistau la o adunare generală a ordinului, în bazilică, în compania vicarilor regionali, când primele semne s-au declanșat la unul dintre ei.

Când a aflat că unul dintre misionarii pe care-i primiseră era atins de o febră puternică și avea niște umflături la subsuori, starețul din Mainz i-a trimis pe toți la un schit în afara orașului, într-un loc retras pe marginea unei faleze care domina Rinul. Acolo, credea el, miasmele lor nu vor mai amenința pe nimeni. Al treilea misionar a murit în câteva zile și ceilalți frați s-au îmbolnăvit la rândul lor. Între ei, susțineau că recunosc simptomele febrei mlaștinilor. Violența lor era neobișnuită și misionarii simțeau prezența unui rău mult mai puternic, dar niciunul nu îndrăznea să vorbească de ciumă. Obiectivul călătoriei lor era atât de aproape... Strasbourg, Lille, Paris la câteva leghe. Au decis să nu mai respecte carantina pe care le-o recomandase starețul de la Mainz și și-au reluat drumul. Ciuma i-a secerat unul câte unul. După ce rămăsese mult timp ascunsă în corpurile primilor bolnavi, prelungindu-le

agonia fără să apară, dintr-odată a izbucnit. Focul ei le-a devorat plămânii în câteva nopți. Ultimul, epuizat, n-a mai avut puterea să-i îngroape pe ceilalți doi și le-a lăsat robele pătate de murdărie să le servească drept giulgiu.

Un țăran l-a găsit pe ultimul supraviețuitor al caravanei dominicanilor, singur și în agonie. Impresionat de starea jalnică a acestui om al lui Dumnezeu, l-a luat cu el în suburbiile orașului Mainz, unde a fost dus la mănăstirea pe care o părăsise.

După o lungă spovedanie, ultimul misionar din Kaffa i-a dat starețului care i-a închis ochii un sipet conținând pintenii de aur ai tuturor fraților dispăruți și al lui.

Niște pinteni precum acesta..."

Guillaume a deschis pumnul. Antonin și tăbăcarul au încremenit de uimire. Medalia părea făurită din aur pur, scânteind în lumina lumânărilor din încăpere.

„Starețul din Mainz era un fost discipol al lui Eckhart. În timpul magisteriului său în Teutonia, îl întâlnisem adesea în drumul nostru. Maestrul îl recomandase ordinului. Se înfiripase între noi o prietenie pe care condamnarea de la Avignon nu o alterase. La zece ani de la întoarcerea mea din Kaffa, în timp ce se apropia de sfârșitul vieții lui pământești, mi-a cerut copii ale predicilor interzise ale maestrului, pentru a-l însoți în ultima lui călătorie. I le-am dus chiar eu. A primit pergamentele mele cu gratitudine, ca

pe o ultimă binecuvântare, și atunci mi-a spus povestea. Încă mai am o hartă, desenată de mâna lui, care reface itinerarul caravanei.

Înainte de a muri, trimisese la Curie toți pintenii de aur pe care-i primise de la misionari. Toți, în afară de unul.

La întoarcerea mea la mănăstirea Verfeil, după întrevederea noastră, pintenul lipsă mă aștepta în sala capitulară. Era însoțit de un bilet: «Păstrează-l pentru protecția ta».

Am recunoscut imediat numele gravat în aur. Printre frații caravanei se afla cel care îl purta, ultimul dominican care s-a dus la Domnul după ce s-a spovedit la starețul din Mainz. Se numea Enguerrand de Charnes, fratele mai mare al lui Louis de Charnes, mare inchizitor al provinciei Languedoc."

Sacristanul zise pe un ton sarcastic:

— Și tu crezi că inchizitorul îl va elibera pe Robert pentru o medalie?

— Este onoarea familiei lui în joc. Caravana dominicanilor a răspândit ciuma în Europa, nu cred că Louis ține ca gloria aceasta să-i revină unuia din familia lui. Știe că adevărul va fi dezvăluit în velin și că va fi cunoscut de toți.

— Când vom putea să-l vedem pe Robert? întrebă Antonin.

— Mi s-a permis o vizită după vecernie.

Până seara, Antonin s-a tot gândit la scrisoarea pe care ar putea să i-o scrie prietenului său. Dar niciun cuvânt nu-i veni în minte. Când clopotele bătură de vecernie,

a căutat în raniță și a găsit o felie de slănină de la Verfeil rămasă din timpul călătoriei. A înfășurat-o cu grijă într-o bucată de pânză, pe care a desenat cu pana cele două inițiale ale numelor lor legate între ele. Starețul i-a părăsit luând cu el acest mesaj.

Robert mergea prin celulă desenând cruci.

Picioarele lui trasau o linie din față în spate, apoi de la ușă până la peretele din fața ei. O alta o întretăia la mijloc. Parcursese astfel mii de cruci de când fusese transferat în noua lui celulă. Carcera i se părea departe. Nu se mai gândea la trecut. Amintirile de la Verfeil îi răneau prea tare inima. Îi provocau prea multă durere chipul lui Antonin și al starețului, bucătăria mănăstirii prin care îi plăcea să zăbovească, parfumurile grădinii de plante medicinale și ale pădurilor din jur. Aceste amintiri nu îi făceau bine. Ceea ce era drag memoriei lui picura o teribilă otravă de nostalgie care în cele din urmă îl posomorau. Se ruga, dar nu mai spera. Speranța era la fel de crudă ca amintirea lucrurilor plăcute.

Uneori avea halucinații. Ele uneau umbrele celulei în cupluri demoniace. Cortegiile lor treceau prin el ca și cum n-ar mai fi existat. Cu o zi în urmă, i se păruse că aude o voce îndepărtată care îl striga pe nume. O voce pe care o recunoscuse și căreia îi răspunsese în șoaptă pentru ca urechile diavolului să nu-l audă.

„Antonin."

Antonin... acest nume îi oferise câteva minute de liniște interioară care acum îl făcea să plătească dureros trecerea ei consolatoare.

Balamalele ușii scârțâiră și Robert crezu că mirajele demoniace veneau să-l asalteze iar. Starețul Guillaume intra în celulă cu brațele deschise.

CAPITOLUL 37
Maestrul sărac

Inchizitorul nu mai autorizase nicio vizită la Robert în afară de cele ale starețului. Le acordă totuși lui Antonin și sacristanului favoarea de a asista la plimbarea lui în micuțul claustru rezervat prizonierilor. Jurământul tăcerii trebuia să fie cu rigurozitate respectat, ca și distanța care îi separa.

Robert se învârtea în jurul puțului, în pătratul de verdeață care încadra aleile claustrului. Cei doi bărbați aveau ordin să rămână sub bolți, așezați pe o bancă, sub supravegherea unui oblat.

Când Antonin îl zări pe Robert, nu se putu abține să nu ridice mâna. Robert era în haină de călugăr, cu gluga trasă peste frunte, și se opri în fața acelei mâini care ieșea din fundul întunecat al galeriei. Distingea niște siluete, dar nu și fețele. Oblatul îi ordonă lui Antonin să nu se miște. Robert își ridică gluga și se miră de mișcarea propriilor buze care desenau forma stranie a unui zâmbet, primul care renăscuse după luni de izolare. Avu nevoie de timp pentru a-i identifica sensul. Când înțelese ce simțise inima lui înaintea conștiinței, își împreună mâinile în direcția lui Antonin și a sacristanului și se lăsă în genunchi. Călugărul care îl supraveghea vru să-l oblige să se ridice, dar el opuse rezistență.

Sub bolți, oblatul îi amenința pe cei doi frați care se ridicaseră pentru a se apropia de Robert la mijlocul claustrului și sfârși prin a-i împinge înapoi cu brutalitate. În pofida interdicției, bătrânul sacristan și Antonin îngenunchează atunci și ei. Cei trei bărbați se rugară față în față, ca și cum fiecare recunoștea în celălalt prezența cerului.

Întoarcerea în chilii a fost ușoară. La început, emoția îl ținuse pe Antonin deoparte. Neliniștea acumulată în ultimele luni se îndepărta, dar o teamă superstițioasă îl împiedica să se lase pradă bucuriei. Părul lui Robert albise. Zilele de carceră săpaseră cicatrici pe fața lui scofâlcită. Urmele lor nu vor dispărea niciodată complet. Chiar dacă pacea de la Verfeil ar putea să le ascundă, ele vor aștepta lumina potrivită sau întunericul potrivit pentru a reapărea.

Guillaume dăduse medalia să-i fie înmânată inchizitorului. Robert avea să fie eliberat. Micuța comunitate trăia clipa. Așteptând momentul vecerniei, tăbăcarul juca zaruri sub privirea curioasă a sacristanului. Bătrânul călugăr își stăpânea mâna dornică de a participa la joc, întrebându-se dacă regula îl interzicea la fel de categoric precum o adevereau propriile mustrări adresate tinerilor frați de la Verfeil amenințați de frivolitate. Până la urmă, tăbăcarul îi îndesă cele trei zaruri în palmă și îi învinse rezistența. El aruncă o privire neliniștită spre stareț, ca un novice prins

asupra faptului, apoi aruncă acele obiecte ale păcatului cu mare încântare.

Guillaume și Antonin se apropiaseră și observau amuzați bucuria sacristanului și gesturile lui de copil. De la împărtășirea amintirilor despre Eckhart, o nouă complicitate se crease între ei și afecțiunea protectoare a starețului era tot mai puternică în fiecare zi. Îi plăcea prospețimea acestei prezențe alături de el, îi calma arsurile memoriei.

Se lăsa noaptea, așa că Guillaume îi ceru lui Antonin să-l ajute să se întoarcă în chilie. Ca întotdeauna la acea oră, amintirile despre Eckhart reveneau întristându-l. Și pentru a-și liniști gândurile, trebuia să le împartă cu tânărul frate care le grava în velin.

Nu-i vorbise încă despre nebunia lui Eckhart. Pusese stăpânire pe el în mare parte încă din timpul călătoriei la Avignon. Moartea lui Mathilde redeschisese rănile pe care boala le săpase în creierul lui și le umpluse cu multă tristețe. Dar copila asasinată a fost cea care i-a luat mințile cu totul. Fetița din comunitatea de beghine a cărei lumină încă strălucea.

Ultimele cuvinte ale lui Kanssel îi sfâșiaseră inima lui Eckhart, agravându-i tulburările și melancolia, dar imaginea lui Marie înfometată până la moarte îl afectase și mai mult.

Antonin desfăcu pergamentul și își pregăti pana. Simțea prezența maestrului în chilia

starețului. Chipul lui Guillaume se brăzda și un rid adânc apărea de-a latul frunții. Semnul lui Eckhart.

Povestirea se oprise în Italia, în mănăstirea franciscană, ultima etapă pe drumul căutării lui Marie. Antonin nu știa ce hotărâse destinul în continuare. Guillaume vorbise despre o izolare în Savoie, la Acoyeu, într-o comanderie[26] abandonată a templierilor. Un ospitalier[27] care păzea locul le-a oferit adăpost într-un colț al turnului său în ruină din care făcuse un loc pentru pustnici. Starețul lăsase urmarea în suspans.

Moartea maestrului fusese anunțată pe 4 aprilie 1328. Dar povestea nu se oprea aici. Tânărul călugăr era nerăbdător și simțea că venise momentul mult așteptat. Cum dispăruse Eckhart? Unde se odihnea? Ce secrete se mai ascundeau în memoriile supraviețuitoare?

Guillaume îi răspunse cu oboseală.

„Atâția oameni au venit să mă întrebe, episcopi, cardinali, universitari care îl respectau sau care îl considerau nebun. Toți cereau predicile care fuseseră distruse și pe care le ascundeam într-un dulap cu fund dublu. Le-am copiat de paisprezece ori de atunci, iar acum se află în beghinaje și la niște clerici pe pământul Imperiului, în ciuda vânătorii inchizitorilor. Nimeni nu va putea să le șteargă.

Au vrut să știe împrejurările dispariției lui. Am răspuns că nu eram prezent în ziua aceea,

Dumnezeu mă va judeca pentru această minciună, și că mi s-a adus la cunoștință faptul că s-a înecat în Rin când se întorcea de la procesul său, în drum spre Köln. Ambarcațiunea lui s-ar fi scufundat și fluviul l-ar fi luat cu el.

Rinul mi se părea un mormânt pe măsura lui.

M-am recules împreună cu cei care-i fuseseră credincioși pe țărmul lui. Mi-am lăsat gândul să-l urmeze pe al lor, să urce pe cursul acestor ape tumultuoase împreună cu trupul maestrului pe care ele nu l-au posedat totuși niciodată. Frații mei din Inchiziție m-ar fi torturat cu plăcere și mi-ar fi smuls carnea de pe mine după ce-mi dăduseră binecuvântarea pentru a obține dovada sigură a morții lui. Această dovadă n-a adus-o nimeni, niciodată. Ordinul l-a pedepsit atunci cu o moarte spirituală, ștergându-i numele și interzicându-i operele. Întrucât corpul nu-i fusese găsit, cel puțin aveau siguranța că spiritul lui nu-i va supraviețui."

Starețul deschise un cufăraș pe care sacristanul îl păstrase în ranița lui tot drumul, de când plecaseră de la Verfeil. În el era rulată cu grijă o pagină de pergament. Guillaume i-o întinse lui Antonin. Era o pagină scrisă de Eckhart, probabil singura din lume care mai rămăsese. Tânărul frate o desfășură cu precauție, ca și cum ținea în mâinile lui o ființă vie.

Scrisul semăna cu cel al starețului, cu litere deformate și niște semne în mijlocul liniilor, cu puncte și cratime care frânau lectura. Pagina era plină, dar nu exista decât un singur cuvânt de citit, scris și rescris la nesfârșit, și acoperind toată suprafața. „Disperare", citi Antonin fără să meargă până la capăt.

Guillaume luă înapoi pergamentul.

„Dacă nu citești fiecare din aceste cuvinte, unul câte unul, nu-ți faci treaba de cititor și de om. Așa spunea Eckhart, nu le scrisese degeaba. Niciunul nu era scris degeaba. Și îl înțelegeam, Antonin. Trăisem moartea lui Mathilde și a acelei copile. Fiecare dintre aceste cuvinte însoțea disperarea lui, fiecare literă purta o infimă parte din ea ca o greutate pe spinarea animalelor de povară. Dacă pagina nu era citită în întregime, totul se întorcea la el. Nu era genul de om care cere ajutor sau care își împărtășește sentimentele, dar această pagină era pur și simplu o chestiune de supraviețuire. Căci, părăsind Italia, disperarea îl copleșea. Toată disperarea pe care un om putea s-o suporte era în el și alte valuri continuau să se abată asupra lui. Valuri de disperare, Antonin, care îl înecau. Eckhart era plin de disperare.

Erau vremuri atât de triste! Ciuma, în zilele ei cele mai sumbre, nu epuizase suferința pe care inima unui om o poate îndura. Infernul săpase în cea a lui Eckhart pentru a face să

țâșnească din ea un izvor nesecat de suferință.

Nu mai mânca, slăbise îngrozitor. Nu mai regăseai în el nimic din cel care fusese. Spunea despre el că nu mai este un om, nici măcar un lucru de pe acest pământ. Nu era încă mort, dar era incapabil de a mai trăi. Ca un copac lipsit de viață, sângele lui nu mai putea hrăni nici măcar o frunză. Semăna cu scoarța lui. Era o scoarță de om, numai bună pentru foc.

Bietul om, Antonin, bietul maestru! Se înstrăina de el însuși.

Corpul i se umpluse de plăgi adânci și, în contact cu scaunul sau cu patul lui, carnea se sfâșia. Cu oasele ieșindu-i pe sub piele, dezgolite de ulcere, era chiar imaginea dezolării.

Noaptea, când mai găsea puterea, se ducea să se întindă pe pământ. Uneori veneau câini să-l adulmece. Îi lăsa s-o facă. Își înfigea mâinile în solul argilos și apuca rădăcinile care erau în el.

Degetele lui se întorceau mereu în pământ, fiindcă în el se odihnea copila. Pământul îi găzduia lenta dezagregare. El îi aducea insectele, într-o căldură blândă și umedă, care redădeau un destin morților. Profunzimea lui era locul unde se nășteau viețile simple și primitive, unde se multiplicau organismele invizibile de care eram legați printr-un lanț. Eckhart simțea acea inimă vie a pământului și o vedea

bătând în pieptul celei care era îngropată în el.

Și atunci îi veni ideea unui schimb posibil între propria viață și cea a copilei pierdute. Căci o spusese suficient de mult în predicile lui: la capătul detașării absolute, exista un loc de creație unde ființa creaturii se contopea cu cea a Creatorului și primea o parte din puterea lui. Învierea morților era la îndemâna celui care se abandonase suficient de mult, căci în această stare de grație omul devenea Dumnezeu.

Să o învie pe Marie, Antonin, iată de ce se credea capabil Eckhart.

Și, pentru asta, a hotărât să dispară în neant."

---

[26] Unitate teritorială aparținând unui ordin religios militar.

[27] Membru al unui ordin militar creștin care se ocupă, printre altele, de îngrijirea bolnavilor.

CAPITOLUL 38
Învierea

„Eckhart începu atunci terifiantul drum al detașării. Dar această detașare n-avea nimic de-a face cu înalta spiritualitate pe care o predase. Nu era vorba de a se uni cu gândirea lui Dumnezeu, ci de a merge să caute copila în măruntaiele lui, pentru a i-o smulge. Nu mai rămânea nimic din actul nobil la care îi îndemna pe toți cei care îi ascultau predicile. Drumul de pace spre Dumnezeu devenise un drum de război și de răzbunare. Își pervertea puterea spirituală și întindea mâna diavolului."

— Nimeni nu putea să-l aducă pe calea rațiunii? murmură Antonin.

— Nimeni nu-l aducea pe calea rațiunii pe Eckhart, zise Guillaume. Dar ascultă cu atenție.

„Pentru a atinge acest scop nebunesc, avea nevoie de viață. Un fluid vital pe care să-l transmită copilei dincolo de moarte. L-a luat din el însuși."

— Cum așa? întrebă Antonin.

„Și-a condamnat propriul corp. I-a impus un post absolut. Nu doar hrana exterioară, ci orice schimb cu sine însuși, separându-l de spiritul său, exilându-l din conștiința lui ca pe o materie străină."

— Dar de ce?

— Pentru ca trupul lui să nu deturneze niciun strop de energie pentru supraviețuirea lui. Pentru ca totul să-i poată reveni lui Marie.

„Și-a interzis mișcarea membrelor și și-a închis conștiința intrând într-o stare de somnolență, apoi a atacat funcționarea intimă a organelor lui: bătăile inimii, fluxul din plămâni, căldura sângelui. Acolo, zicea el, se afla fluidul vital necesar învierii."

— Poți crede, Antonin, că un om este capabil să-și ia singur puterea de viață și să se folosească de ea?

— Nu, răspunse tânărul călugăr.

— Eckhart reușea s-o facă.

„Pielea îi era rece, inima lentă și respirația abia i se auzea. Și fie că era vrăjitorie sau cine știe ce operație alchimică, copila îi apărea. În somn, îi simțea prezența, îndepărtată, eterată, dar absolut sigură. Forma era neclară, abia desenată, ca schița unui corp care se precizează sub mâna invizibilă care îi trasează contururile.

Pe măsură ce el slăbea, Marie renăștea. El îi dădea viața lui. Dar viața se împotrivea. Ea apăra corpul lui Eckhart în care continua să se afle. Se opunea dorinței lui care o sacrifica. Lupta cu el. Lăsa nevoile cărnii lui să-l asalteze cu suferințe, lăsa foamea și frigul să-l sfâșie. Îi chinuia mintea, tulburând-o cu spaime violente.

Nu înțelegeam nimic din toate astea. Nu vedeam decât demență și posedare. Și îl

ajutam, Antonin, cu toate forțele mele de discipol îl ajutam, deși ar fi trebuit să-l las să moară. Fratele ospitalier îmi oferea ajutorul. Împreună îi îndesam pe gât mâncare înmuiată în apă folosind un baston, ca pentru îndoparea gâștelor. Îi încălzeam capul pentru a evacua umorile rele și îi întindeam membrele pentru a lupta împotriva înțepenirii lor. Îi masam fără încetare corpul plin de escare și îi loveam pielea pentru a face sângele să circule. Dar nu știam să-i înțeleg gemetele care îi ieșeau din gură. Nu erau gemete de durere, Antonin, ci de dezolare. Căci, îngrijindu-l, mă opuneam întoarcerii lui Marie.

Când venea ora cataplasmei pe care i-o aplicam pe burtă, degetele lui le strângeau pe ale mele cu o asemenea violență, încât credeam că mi le rupe. Eu mă luptam să-l vindec, dar el îmi smulgea mâinile de pe corpul lui și continua să mi le smulgă la fiecare îngrijire pe care i-o dădeam. Nu știam că, făcându-l să-și recapete forțele, îi trădam dorința. Cum puteam să știu că nebunia lui Eckhart avea adevărul ei și că în străfundul degradării lui voluntare, în care numai diavolul putea fi recunoscut, se găsea puterea lui Dumnezeu?

Cum puteam să știu că, salvându-l pe Eckhart, o omoram pe Marie a doua oară?

Într-o noapte, starea i s-a înrăutățit. A reușit, nu știu prin ce magie, să-și încetinească și mai mult ritmul inimii și al

plămânilor și să-și scoată și mai mult căldura din piele.

Fratele a adus un bărbier-chirurg la căpătâiul lui, un bătrân care lucrase în spitalul comanderiei pe vremea templierilor, înainte de distrugerea ordinului lor.

După ce l-a examinat pe maestru, a declarat:

— Este prea slăbit pentru a i se lua sânge, dar, a zis el judecând după tinerețea mea, poate că sângele tău i-ar putea da umorile tale bune.

— Sângele meu?

— Da, este o metodă de tratament din Persia. Am învățat-o de la un maur. Poate să omoare sau să readucă la viață. Cruciații o foloseau pentru răniții lor în Palestina.

Mi-a explicat metoda. Consta în a face să pătrundă sânge nou în venele bolnavului pentru a-i hrăni inima. Niciun medic nu recomanda o asemenea practică în Occident. Orice boală însemna acumularea de umori care trebuiau evacuate fie luându-i sânge bolnavului, fie prin purgație. Să umpli un corp suferind, deja prea plin de lichid, era o erezie. Dar Eckhart era pe moarte și noi n-aveam niciun remediu.

Așa că i-am dat brațul.

Bărbierul a deschis o venă la îndoitura cotului meu. A băgat în ea un tub de sticlă subțire și lung prelungit cu o tijă suplă al cărei vârf, ascuțit ca un ac, l-a strecurat pe sub pielea maestrului. Stând în picioare,

deasupra lui, îmi lăsam sângele să se amestece cu al său. Bărbierul întrerupea în mod regulat fluxul.

Când a văzut că trupul lui Eckhart nu respingea sângele meu, a dublat timpul de schimb. Efectul a fost impresionant. Corpul lui primea această hrană și se întărea. Inima își relua ritmul normal, pielea i se colora. Viața revenea în el și se difuza peste tot, potolind setea care îi devora organele. Dar el continua să opună rezistență. Apăra copila cu ultimele forțe ale voinței lui, luptând împotriva vigorii pe care o simțea renăscând. În zadar. Silueta lui Marie devenea mai neclară. Și cu cât ea se ștergea, cu atât durerile pe care le simțea deveneau mai violente. Gemetele lui erau jalnice și lacrimile îi curgeau fără oprire pe obraji.

Într-o zi, suferința lui a devenit atât de mare, încât gura i s-a deschis brusc pentru a scoate un țipăt ascuțit precum cel al unei păsări. A încercat să-și smulgă canula de sticlă și l-am țintuit la pat cu niște sfori legate strâns la încheieturi și la glezne. Dar el îmi respingea sângele, Antonin, o simțeam prin propriile mele vene. A devenit dintr-odată livid și respirația a părut să i se oprească. Bărbierul a scos canula din brațul lui pentru a căuta o venă mai largă. I-a palpat gâtul și a înfipt acul în vena jugulară. Un șuvoi puternic de sânge a pătruns și corpul lui Eckhart s-a întins ca un arc deasupra patului, spărgând firul de sticlă care ne lega.

Bulversat, m-am dat înapoi până în fundul încăperii.

Și o fi fost ciudata alchimie a amestecului umorilor noastre care îmi încețoșa mintea, dar am avut sentimentul că ies afară din mine însumi și că pătrund în sufletul lui. Am împărtășit atunci oribila viziune a lui Marie care se înfunda în pământ, goală, în mijlocul vidului și, în jurul formei ei plăpânde, toate fluidele corpului lui Eckhart care se revărsau înapoi din ea pentru a o lăsa în singurătatea morții. Pentru a o abandona, Antonin..."

Vocea starețului se curmă și el fu nevoit să aștepte înainte de a-și continua povestirea.

„Această imagine încă îmi bântuie nopțile. Eram cu maestrul în fața acestei fetițe pe care o iubeam și vedeam viața lui Eckhart retrăgându-se din ea ca o maree, ca să revină în mod inutil la el și să lase pământul să o acopere.

Atunci a existat acel minut în care disoluția copilei a părut totuși să se oprească. Un moment în care restul prezenței ei a fost foarte aproape de maestrul sărac, ca o ultimă șansă oferită înainte de dispariția ei definitivă.

Și el a înfruntat această ultimă clipă, fără s-o mai poată ajuta pe copilă, cu mâinile goale și mut. Fără nimic altceva decât el însuși. A înfruntat-o, Antonin, fără răspuns pentru cea care îi auzise promisiunea, suspendat pe marginea neantului, dar încă departe de iubire. Apoi, după acel moment de tăcere,

care era certitudinea că n-o va mai putea salva, distrugerea și-a reluat cursul și copila a murit.

Urletul lui Eckhart a străbătut casa și nimic nu l-a putut face să înceteze.

Mai târziu, când a deschis ochii, privirea lui nu mă mai vedea. Eu nu mai existam pentru el. S-a repus pe picioare și, imediat ce a avut puterea s-o facă, m-a alungat."

Guillaume a tăcut și l-a luat de mână pe Antonin. Au rămas amândoi în rugăciune până când umbra lui Eckhart a plecat din chilie și inimile lor s-au liniștit.

CAPITOLUL 39
A doua întrevedere

Inchizitorul îi turnă vin lui Guillaume. Părea fericit să împărtășească acest moment cu el. Se debarasase de capă și de însemne. Își desfăcuse gulerul de la robă, care îi rodea pielea precum ciliciul pe care îl purta pe sub cămașă. Întrucât penitența era în ochii lui cheia tuturor iertărilor, nu se despărțea niciodată de brâul din păr aspru de cal înfășurat în jurul burții și a cărui rugozitate îi jupuia pielea pe viu.

Un novice le adusese o masă frugală, dar inchizitorul ceruse vin pentru a pecetlui prietenia lor regăsită. Guillaume, care nu mai știa de mult gustul vinului, acceptă să-și înmoaie buzele. Gazda lui bău două cupe întregi, bazându-se pe durerile purificatoare ale ciliciului pentru a le face iertate.

Vinul îi dezlega limba.

— Într-o bună zi, lumea asta va fi a celor neînsemnați, Guillaume. Cei neînsemnați vor fi adevărații stăpâni ai lumii, săracii, mediocrii, urâții, proștii vor forma armate. Uită-te la noi, singuri și apărându-ne unul împotriva altuia. Uită-te la ei, în clanuri sudate, uniți prin relații de supraviețuire. Ei strigă mai tare împreună și fălcile lor raportate la anvergura pe care o au provoacă mușcăturile cele mai adânci. Nu vor obține

mari triumfuri, ci o mie de mici victorii, fără onoare, care vor sfârși prin a impune legea.

Inchizitorul își scoase scapularul și saboții, care îi strângeau picioarele.

— Am fost informat că un sat dinspre Foix se umple de copii veniți pe lume neterminați. Gura lor nu se închide la naștere și buzele nelipite lasă să li se vadă dinții. Buza lor de iepure îi înspăimântă pe ceilalți și oamenii din împrejurimi fug de ei sau îi alungă. Devin niște paria și sfârșesc în cea mai rea singurătate. Dar, dacă ar fi destul de puternici să-și caute semenii, dacă s-ar uni și și-ar pleda cauza în fața tribunalului lumii, ar putea convinge, prin voința lor inepuizabilă și energia oțelită în toate umilirile suportate, că ei reprezintă norma naturii. Și poate că, sub efectul acestei convingeri, „tribunalul buzei de iepure" ar decide că toți copiii care se vor naște vor trebui să aibă buzele tăiate.

Vinul îl făcea guraliv pe inchizitor.

— Și știi tu care-i ultimul meterez care ne salvează de dominația celor neînsemnați? întrebă el cu un aer complice.

Guillaume continua să tacă.

— Este faptul că transmiterea mesajelor este lentă.

— Ce vrei să spui?

— În ziua în care scrisorile vor ajunge repede și nu se vor mai rătăci din cauza beției mesagerilor și ale călăreților, cei neînsemnați se vor găsi unii pe alții, se vor

uni și vor vorbi cu o singură voce. Ziua aceea va însemna sfârșitul oamenilor care suntem.

— Nu m-am considerat niciodată un om important, Louis, ci doar un simplu călugăr a cărui misiune este tocmai de a-i ajuta pe cei neînsemnați.

Guillaume se săturase de vorbărie.

— Când îl vei elibera pe Robert?

Inchizitorul oftă.

— N-ai făcut decât jumătate de drum. Eliberarea lui Robert este la capăt. Totuși...

— Mi-ai făcut o promisiune, Louis, îi tăie vorba Guillaume. Ți-am dat pintenul de aur.

Un zâmbet disprețuitor trecu pe buzele inchizitorului.

— Nu o să ți-l dau pe călugărul tău ridicol pentru niște firimituri.

Guillaume își înăbuși furia.

— Nu credeam că un dominican își va trata fratele în acest fel.

— Dominicanii nu m-au privit niciodată ca pe unul de-ai lor. Mai întâi, din cauza greutății mele, pe care au bănuit-o întotdeauna că ascunde un păcat al lăcomiei, în ciuda posturilor publice. Dar mai ales pentru că, la origine, nu eram unul de-ai lor, e-adevărat. Tatăl meu mă dusese la cistercieni, la Fontfroide, la câteva leghe de Narbonne, unde m-am născut. Profesorii lor au descoperit în mine capacități intelectuale și au recomandat familiei mele să mi le dezvolte pe lângă dominicani, al căror învățământ era neîntrecut. Episcopul și-a dat

acordul și am dat roba albă de la Cîteaux pe capa neagră a ordinului dominican.

— Cum ai aflat despre caravană?

— Dintr-o confesiune. Când ciuma a început să dea înapoi, am anchetat dispariția fratelui meu. Am aflat că părăsise Kaffa în 1347 pentru a se întoarce în Europa și că i se pierduse urma. Se pare că dispăruse în regiunile Dunării în timpul călătoriei. Mă împăcasem cu gândul morții lui. Dar, câțiva ani mai târziu, am descoperit că pintenii misionarilor defuncți din Orient fuseseră trimiși la Curie. Toți pintenii, în afară de unul.

Mi-am trimis cei mai buni *oratores*[28] care au regăsit urma trecerii lui prin Mainz. M-am dus până acolo, am stat șase săptămâni în acest oraș pentru a audia martorii. Niște călugări, care au vrut să respecte jurământul tăcerii în ciuda întrebărilor pe care li le puneam, uitând că dreptul Inchiziției este mai presus de regula mănăstirilor.

Printr-unul dintre călugării lor laici am aflat că, la începutul epidemiei, un misionar care se întorcea din Orient venise să moară de ciumă printre ei. Nu m-am îndoit de sinceritatea lui, dar l-am supus, în fața fraților noștri muți, la o ordalie[29]. Am ordonat să se înroșească o bară de fier în foc și să-i fie pusă în mână acestui om curajos pentru a merge cu ea. Cel puțin opt pași, cifra lui Dumnezeu, fără să o lase jos. Ceea ce a și făcut. I s-a bandajat mâna și, după trei

zile, am pus să fie examinată. Rana nu era infectată și începea să se cicatrizeze. Bărbatul spunea deci adevărul.

Ordalia a făcut impresie mare. Când le-am propus-o fraților care continuau să tacă, tăcerea lor a devenit brusc mai puțin înverșunată. Cel mai în vârstă din comunitate, împins de ai săi, mi-a cerut să-i ascult spovedania. Îl cunoscuse pe fostul stareț care îl absolvise de păcate pe acest misionar și ținea arhivele mănăstirii. El a fost cel care mi-a dezvăluit secretul caravanei.

— Credeam că vrei velinul pentru a salva onoarea familiei tale. Fratele tău era printre cei care ne-au adus ciuma. Ai pintenul și ți-am dat cuvântul meu că numele nu o să-i apară nicăieri.

— Călugărul din familia Charnes nu mai există pentru nimeni, Guillaume. Am pus deja să fie topit pintenul pe care mi l-ai dat. Cine-și mai amintește de el? Arhivele misiunii au ars la Avignon, în palatul papilor, în incendiul din turnul Trouillas din 1354. Cei care ar fi putut depune mărturie sunt morți. Singurul document care mai există este raportul anchetei mele. Vei citi în el că urma acestui călugăr neînfricat se pierde în Orient, acolo unde l-au dus misiunile lui curajoase. Pentru toți, el se odihnește acolo, în pământ tătar, unde mormântul lui va rămâne pentru totdeauna necunoscut. Voiam medalia pentru a șterge numele meu din

această caravană blestemată. S-a făcut. Pace sufletului său uitat!

— Inima ta de frate bate cu atâta tandrețe...

Inchizitorul ridică din umeri.

— Numele era singurul lucru pe care-l aveam în comun. În rest, nici măcar nu știam cum arată. Era fratele meu mai mare, intrase la mănăstire la șapte ani, n-am cunoscut decât patul lui gol alături de al meu.

— Ce vrei, Louis?

— Purpura de cardinal, Guillaume. Și după ce dominicanii mi-o vor da, voi purta roba albă a cistercienilor pentru a le arăta cui aparțin cu adevărat.

Inchizitorul închise ochii pentru a lăsa să răsune mai bine în el cuvintele pe care tocmai le rostise.

Guillaume se uita la el cu milă.

„Pentru o ambiție de cardinal", își zicea el... și măsura tot ridicolul momentului. Fantasticul ridicol în care se cufunda sfârșitul vieții lui de om, într-un ocean de absurditate în care se înecau împreună cu el Eckhart și crucile lui de cenușă, morții din Kaffa, cadavrele tătarilor învârtindu-se în soare și ciuma care defrișa pământul.

— Consistoriul nu va accepta niciodată asta. Nu ești iubit de nimeni, ești inchizitor și, după cum ai spus-o, nu ești decât pe jumătate dominican.

— Papa Benedict al XII-lea era cistercian, și el tot din Fontfroide. A condus el însuși tribunalul Inchiziției împotriva ultimilor

catari înainte de a deveni cardinal. Nu vezi că sunt semne venite din cer, Guillaume?

— Cerul nu te va ajuta în Avignon, Louis.

— Știu și aici intervii tu. Nu am destul aur pentru a cumpăra sprijinul dominicanilor din Curie. N-am susținerea nobililor, nici a împăratului german care urăște Inchiziția. Cum să obții ce vrei, când nimeni nu te vrea?

— Prin frică, presupun.

— Exact, prin frică. Spune-mi, Guillaume, ce ar deveni ordinul dacă aș face publică dovada responsabilității lui în apariția ciumei? Dacă lumea ar ajunge să afle că o caravană a dominicanilor a adus răul în Europa în mod mai sigur decât corăbiile din Kaffa? Imaginează-ți, continuă inchizitorul cu pasiune, fantasticele consecințe asupra Bisericii noastre. Niște creștini care propovăduiesc ciuma... Sfântă veste pentru eretici și necredincioși! Cuvântul lui Christos semănând miasmele celei mai mortale epidemii din univers. Credința noastră ar fi pângărită pentru totdeauna și confreria noastră cu siguranță sacrificată. Creștinătatea va supraviețui, dar nu și dominicanii.

— Deci pentru asta, zise Guillaume cu amărăciune. Pentru a auzi cuvântul „eminență" mângâindu-ți urechile. Pentru a deveni prinț al Bisericii, tu, care disprețuiești într-atât prinții lumii... Credeam că aperi o cauză nobilă, Louis, dar velinul n-are alt interes în ochii tăi decât de a forța ordinul să-

ți susține candidatura la roba de cardinal. Dar papa e cel care alege cardinalii.

— Papa nu semnează niciun decret și nu alege niciun cardinal fără acordul dominicanilor.

— Crezi că velinul va fi suficient? Ordinul este mult prea puternic și nu va deschide niciodată porțile Curiei unui șantajist.

Guillaume se aplecă spre inchizitor rostind clar fiecare cuvânt:

— Frica dominicanilor nu va precumpăni asupra disprețului lor, el e cel care te va zdrobi.

Inchizitorul clătină din cap, apoi șopti cu un aer aparent resemnat:

— Vom vedea.

---

[28] Spioni ai Inchiziției. (*N.a.*)

[29] Judecată dumnezeiască. (*N.a.*)

CAPITOLUL 40
Noua Inchiziție

Cei doi bărbați rămăseseră mult timp tăcuți. Guillaume reflecta la noua situație. Fusese naiv. Eliberarea lui Robert nu ținuse niciodată de înmânarea medaliei cu pinten. Sacristanul avea dreptate, onoarea nu-și avea locul în planul inchizitorului. Acum trebuia să înțeleagă care era adevărata cheie a acestuia.

— Cine ți-a spus că vorbesc despre caravană în această carte?

— N-ai fi ales un pergament atât de frumos pentru a povesti banala ta viață de călugăr la Verfeil... Ți se apropie ceasul morții și un frate așa admirabil ca tine nu putea părăsi această lume fără să-și mărturisească toate secretele. Când am aflat că ai trimis după cerneală și piei prețioase, am înțeles că, în sfârșit, a venit timpul.

— ...să-l faci pe un frate tânăr să plătească prețul aviditătii tale?

— Mă subestimezi, Guillaume, răspunse inchizitorul. Este adevărat, mai întâi m-am gândit să folosesc velinul ca o sabie care ar servi doar destinului meu. Totul era simplu: te forțam să-mi dai pergamentul în schimbul vieții protejatului tău. Îl duceam după aceea la Avignon și ofeream mărturisirea ta ca dovadă a fidelității mele servile. Ordinul o distrugea și, odată cu ea, ultima dovadă a

existenței caravanei dominicanilor. Mă străduiam să șterg urma care putea s-o facă să supraviețuiască în schimbul purpurei de cardinal ca recompensă a serviciilor mele. Cât despre tine și cei care te însoțesc...

Privirea inchizitorului se umplu de compasiune.

— În mărturisirile lui, Robert te-a acuzat de eretizare[30] în compania sacristanului și a secretarului tău. Ați fi fost judecați și poporul ar fi văzut niște frați călugări alăturându-se ereticilor pe rugul din Toulouse. Ordinul ar fi dovedit astfel puritatea disciplinei lui arătând că nu-și cruța nici propriii copii. Pe tine, Guillaume, pentru că prietenia noastră este încă vie, te-aș fi condamnat la carceră pentru a te scăpa de flăcări. Boala te-ar fi eliberat, acordându-ți favoarea de a muri repede.

— Bunăvoința ta mă impresionează, Louis.

Inchizitorul luă cupa goală și o ridică.

— Dar ai dreptate, arma velinului folosită într-un mod atât de josnic i-ar știrbi propria strălucire. Povestea caravanei nu se bazează decât pe cuvântul nostru — al meu și al tău. Ce i-ar împiedica pe cei din Consiliu să-mi mulțumească pentru nobila mea loialitate și apoi să mă îndepărteze fără nicio recompensă? Sau să asigure, din precauție, alegerea mea într-o lume mai bună prin niscaiva otravă... Velinul tău merită mai mult decât aceste lucruri neînsemnate.

— Mai mult decât purpura? îl ironiză starețul.

— M-am gândit la ceva mai mare, da, ceva care ne depășește pe mine și pe tine. Dominicanii disprețuiesc Inchiziția. O lipsesc din ce în ce mai mult de afecțiunea și de respectul lor, ca un tată care și-ar renega propriul copil. Un membru al Consiliului lor mi-a oferit deja aur ca să ard pe rug un nevinovat. Aur, ca unui mercenar... Dar cine sunt eu, Guillaume?

Vocea îi deveni mai puternică și degetul cu inelul de fier se ridică.

— Sunt marele inchizitor al provinciei Languedoc. Mâna mea nu mai poartă niciun giuvaier. Am lăsat smaraldele episcopilor și prinților. Mi-am consacrat toată viața acestui inel de fier, să-l servesc și să-i rămân fidel pentru ceea ce este. Un metal dur, cenușiu și just. Am făcut munca a mii de cruciați pe pământurile mele. I le-am dat curate lui Dumnezeu, smulgând toate rădăcinile impure. Și astăzi, în timp ce legea Lui domnește, în timp ce marile erezii sunt zdrobite și nu mai am decât niște vrăjitoare ridicole de strivit, văd niște oameni corupți care râvnesc la tribunalul meu și la puterea mea.

— Și după ce velinul meu te va face cardinal, vei schimba cursul dorințelor?

— Voi schimba mult mai mult.

Inchizitorul sună dintr-un clopoțel. Vezica îl făcea să sufere. Fratele care îl slujea îl conduse în „camera evacuărilor", după cum numeau nobilii latrinele din castelele lor.

Cele ale inchizitorului erau private. El se lupta zilnic cu micuții stăpâni din corpul lui care îi contestau autoritatea. Cel al urinei era cel mai nesupus, obligându-l să se scoale la fiecare oră din noapte. Ar fi vrut să-i ascundă aceste slăbiciuni lui Guillaume, dar Guillaume nu era un dușman.

Gaura latrinelor dădea într-o fosă plină cu fân și cu inutile ierburi aromatice care nu acopereau mirosurile grețoase. Un loc unde puteai să reflectezi, considera Louis de Charnes.

Bagajele fraților de la Verfeil fuseseră scotocite. Nicio urmă de velin. Trebuia să dea dovadă de prudență. Guillaume nu se gândea decât la fratele lui întemnițat, nu realiza cât de mare era miza. În fundul mănăstirii lui, departe de realitățile lumii, nu percepea starea de decădere a Bisericii infectate de preoții ei fără cultură, de episcopii îmbogățiți și de călugării ei cerșetori lipsiți de morală. Toți acești măscărici care jucau fără încetare trista farsă pe care Christos n-o scrisese niciodată.

Louis de Charnes credea în mesajul evanghelic și îi vânase toată viața pe cei care îl denaturau; ereticii bineînțeles, dar erezia nu era dușmanul cel mai periculos al credinței; cel mai periculos era dușmanul din interior, care locuia în Biserica lui. Trădătorul, fratele corupt sedus de vocea lumii și de cântecul prinților care voiau să pună stăpânire pe ea.

Inchiziția era infectată ca această fosă pe care nicio apă n-ar drena-o îndeajuns.

Nobilii îi însărcinau pe inchizitorii din serviciul lor cu urmărirea dușmanilor pe care voiau să-i distrugă. Parlamentele făceau presiune pentru ca judecătorii inchizitoriali să-și piardă privilegiile. Tribunalele laice nu mai tolerau această justiție paralelă. Se înverșunau în prezent să transforme acuzațiile de erezie în crime obișnuite pentru a le putea judeca ei înșiși.

Inchiziția trebuia să fie scoasă din această lume abătută de la drumul cel drept și să-i dea o a doua viață. O viață marcată de pecetea onoarei și a demnității. Iar constructorul acestei renașteri va fi el, pe asta se baza ambiția lui de cardinal. Noua Inchiziție va fi desăvârșirea pelerinajului său pământesc.

Guillaume nu avea nevoie să cunoască adevărul. O singură persoană din lume îl știa: papa Urban al V-lea.

Amândoi se puseseră de acord în privința acestui amplu proiect construit în secret în casa Seilhan: înființarea unei comisii de șase cardinali-inchizitori grupați în jurul papalității, la Avignon, apoi la Roma, unde Curia își anunțase întoarcerea.

Ieșit de sub influența prinților, acest tribunal suprem va judeca delictele în materie de credință, cu dreptul de a acționa împotriva prelaților, a episcopilor, a arhiepis-

copilor și a cardinalilor dacă trebuia. Niciun dominican n-avea să facă parte din el.

Deciziile acestei comisii suverane prezidate de papă vor fi menite să se aplice tuturor crimelor. Biserica va face dreptate atât pe pământ, cât și în cer. Legea ei va fi cea a Evangheliilor, fără ca nici măcar o singură virgulă să nu fie scoasă din ele. Și se va impune asupra celei a regilor și a împăraților.

Inchizitorul își va atinge, în sfârșit, scopul. Marele plan pe care-l puseseră la cale împreună aștepta un semn din cer pentru a se împlini. El venise sub forma unui pergament.

Velinul lui Guillaume.

Inchizitorul nu reușise niciodată să-l facă pe papă să treacă la acțiune, dar puterea acestei mărturisiri îl convinsese, în sfârșit. Fără această armă, n-ar fi îndrăznit să înfrunte puterea ordinului dominican și Noua Inchiziție ar fi rămas îngropată între zidurile casei Seilhan.

În curând, papa Urban va ține velinul în propriile mâini. Acesta își va găsi locul printre cele mai prețioase relicve ascunse în pivnițele palatului, după ce va fi fost autentificat de membrii Consiliului. Cu această lesă, „câinii lui Dumnezeu" vor deveni „câinii papei" și dominicanii vor veni să-și cerșească osul la picioarele lui[31].

---

[30] Sacrament administrat în comunitățile catare ale secolului al XIII-lea și încă prezent în secolul al XIV-lea în

comunitățile eretice, echivalentul unui botez spiritual marcând apartenența. (*N.a.*)

[31] Dominicanii erau supranumiți „câinii lui Dumnezeu". Joc de cuvinte între „dominicani" și expresia latinească *dominis canis*. (*N.a.*)

CAPITOLUL 41
Mirosul păcatului

Departe de casa Seilhan, un bărbat singur medita. Obiectele din aur din camera lui și parfumul de tămâie nu aveau nimic în comun cu austeritatea odăilor inchizitorului, dar îi plăcea să se lase dus cu gândul la acele locuri pentru a regăsi un frate demn de încrederea lui.

Papa strângea în pumn nota Consiliului. În ea era examinată finanțarea noii cruciade pe care o promisese creștinătății... Examinată... Cum îndrăzneau? Nu mai tolera puterea acestui cerc asupra decretelor lui. Membrii săi nu se temeau să le dezbată în prezența lui. Se credeau egalii săi. Egalii săi! El, succesorul apostolului Pavel, suveranul pontif și vicarul lui Christos pe pământ, a cărui autoritate nu era supusă decât lui Dumnezeu. Inchizitorul îi dăduse dovezi că dominicanii din Consiliu puneau în discuție această filiație sacră. Îl tratau ca pe un „arendaș" însărcinat să administreze câmpurile Bisericii pentru ei. „Un arendaș!", repeta el cu furie când părăsea acea sală în care toți ar fi trebuit să îngenuncheze în fața lui.

Funcția pe care o deținea făcuse din existența lui un spațiu steril, un loc lipsit de probitate și de afecțiune. Nimeni nu primea atâtea mărturii false. Fidelitate, loialitate,

devotament... Nu era înconjurat decât de suflete servile și ipocrite.

Inchizitorul era singurul care nu-i înșelase așteptările și el îl respecta. Nu doar pentru inteligența și cultura lui. Considera că are virtute și un elan pe care inima lui obosită îl pierduse. Acest om detestat, ridiculizat și frate întru singurătate știuse să-și păstreze intactă ardoarea pentru justiție. A lui se uzase. În acest palat din Avignon pe ale cărui largi culoare treceau atâția oameni meschini și atâtea pasiuni neînsemnate, papa se gândea adesea la silueta rotofeie a acestui confrate îndepărtat. Ea era pe măsura locului și a timpului. Și ecoul pașilor săi grei aproape de ai lui îi însoțea prietenește umorile melancolice.

Lui Guillaume îi era frig. Inchizitorul îi întinse pătura care îi acoperea picioarele și ceru să fie ațâțat focul. Ridicându-și cu greutate trupul durduliu, el refuză ajutorul fratelui pe care-l chemase și merse câțiva pași prin încăperea înghețată. O tuse seacă îl apucă pe Guillaume, care încerca să-și recapete suflul printre accesele violente. Inchizitorul propuse să pună pe cineva să-l conducă, ceea ce starețul refuză. Medicul de la casa Seilhan putea să-l primească la infirmerie, dar Guillaume răspunse că nu avea nevoie de îngrijiri.

Inchizitorul aprecia în sinea lui tăria sufletească a oaspetelui său. Luă loc alături de el și zise cu o voce liniștitoare:

— Ai scris o carte de confesiuni, Guillaume. Caravana nu este un păcat pe care l-ai comis tu. Nu ordinul dominican se va înfățișa în curând în fața lui Dumnezeu, ci doar tu singur. Tu va trebui să răspunzi pentru propriile păcate. Și știu că există în paginile pe care le-ai scris adevărul despre un dușman al credinței, un om pe care l-ai slujit și deci l-ai ajutat să corupă atâtea minți simple și pure. Greșelile lui sunt și ale tale și trebuie să le mărturisești pentru a spera la iertarea lor.

El își ridică în semn de închinare cupa goală.

— Pentru stăpânul tău! zise el cu ironie. Închin această cupă goală în onoarea lui. Este ceea ce merită toți oamenii de altfel, cupe goale pentru a ciocni în sănătatea destinelor lor mizerabile.

— Eckhart avea mai multă ambiție decât tine în ceea ce-i privește pe oameni.

— Uniunea cu Dumnezeu, ce să-ți spun... oftă inchizitorul. Maestrul tău era un fanatic, Guillaume. Cum poți să-i aperi memoria?

— Nu memoria lui o apăr, ci operele lui.

— Tocmai, operele lui... se spune că le răspândești și că, în secret, călugării tăi le copiază fără încetare.

— Nu-i adevărat.

Inchizitorul se încordă.

— N-am terminat cu Eckhart, Guillaume. Biserica nu l-a pedepsit niciodată așa cum merita. Un om de o asemenea anvergură nu

merita o pedeapsă atât de ridicolă precum cenzurarea câtorva fraze din discursurile lui.

Își puse mâna grea, care purta inelul, pe cea a starețului.

— De altfel, ar însemna să-i aduc omagiu stăpânului tău dacă l-aș onora cu o condamnare pe măsură. N-am cunoscut niciodată un om atât de ilustru. Ce crezi? Care este, după părerea ta, pedeapsa care ar fi demnă de Eckhart?

— Odihna, răspunse Guillaume.

Inchizitorul își retrase mâna.

— Sunt sigur că mai cultivi semințe diabolice în grădina ta de la Verfeil. Am găsit niște predici care purtau marca scriptoriului tău.

— De mult timp nu mai copiez predicile lui Eckhart, zise Guillaume. Datoria mea a încetat odată cu moartea lui.

— Moartea lui? Au trecut aproape patruzeci de ani de atunci, te-am ascultat când ai depus mărturie în fața Curiei care te interoga despre sfârșitul maestrului tău. Și am simțit ceva... Păcatele au un miros, Guillaume. La tribunal, închid adesea ochii și-i cer acuzatului să tacă pentru a adulmeca parfumul cuvintelor pe care tocmai le-a rostit în apărarea lui. Cuvintele vinovaților put. Și cuvintele tale despre dispariția maestrului tău în apele Rinului aveau același gust de stricat. Eckhart era un bărbat viguros și flacăra lui interioară era destul de puternică pentru a rezista la

atacurile timpului și poate chiar la marea urgie prin care am trecut cu toții.

— Eckhart a murit cu mult înaintea ciumei.

— Minți! Am dovada că era în viață după 1328, dată la care ai declarat decesul lui. Am mărturia unui frate ospitalier care l-a primit la o comanderie din Savoie și tu erai prezent. Ai mințit, Guillaume. Ai trădat Inchiziția și ți-ai trădat Biserica.

— Și chiar dacă Eckhart ar fi trăit douăzeci de ani sau o sută de ani mai mult, ce importanță are? Astăzi nu mai e nimic de făcut, el și-a găsit sfârșitul și al nostru se pregătește. La asta ar trebui să te gândești.

Inchizitorul contempla focul arzând în vatră și murmură ca pentru sine:

— Dacă a trăit chiar și numai o zi în plus, această zi a scăpat de judecată.

După câteva clipe, și-a apropiat capul masiv de foc și a scuipat în jar. Guillaume a auzit sfârâitul salivei.

— Vezi, zise el, asta înseamnă să arzi un eretic. Înseamnă să arzi un scuipat.

Guillaume nu-l mai asculta. Confesiunea lui nu era încă pe deplin terminată. Inchizitorul nu știa adevărul despre destinul maestrului său. Numai el singur îl știa și numai el suferea.

CAPITOLUL 42
Eckhart pe rug

„Eckhart", acest cuvânt răsuna în țeasta tunsă a inchizitorului cel gras. Nu încetase niciodată să răsune precum clopotele care băteau orele la casa Seilhan. Toată viața lui, inchizitorul luptase împotriva Spiritului Liber, a beghinelor, a misticilor de peste tot. Dar, de fapt, nu se luptase niciodată decât cu un singur om. Vocea ereziilor era cea a lui Eckhart, cel mai mare Iuda al creștinătății, care îl promitea pe Dumnezeu tuturor. Nebunia lui continua să alimenteze cele mai grave impietăți pentru care trimisese pe rug oameni care nu erau adevărații vinovați. Toți cei care susțineau că Biserica este inutilă, care-i disprețuiau pe papă, pe călugări, care disprețuiau sacramentele. Toți cei care nu se bazau decât pe propriile forțe spirituale, care se simțeau capabili de Dumnezeu, toți aceia erau fiii lui Eckhart.

Inchizitorul îi vânase pe cei nesupuși, acuzați că posedă scrieri ale maestrului. Arsese sute de pagini din predicile lui, dar nu avusese acces la bibliotecile mai-marilor regatului, nici la cele ale intelectualilor și universitarilor care mai păstrau copii ale lor. Învățătura lui Eckhart era acum o erezie de bogătan.

Devianțele care îi seduceau pe săraci erau zgomotoase și ușor de strivit, ele antrenau

mulțimi ale căror țipete sfârâiau bine în flăcări, dar niciun sunet nu ieșea din cabinetele secrete ale erudiților care studiau gândirea lui bolnavă. Ea se propaga încet de sus. Rădăcinile ei erau în cerul lumii, prea înalte pentru a fi tăiate. Niciodată un om nu i se păruse mai periculos.

Cuvintele... cuvintele lui Eckhart ascundeau corupția lor. Nu infectau mintea precum remușcările sau amintirile rușinoase care ne măcinau în adâncul sufletelor noastre. Miasmele lor nu se formau în mlaștini sau în locuri de putreziciune. Moartea nu le însoțea și ele nu îngrozeau pe nimeni. Ele vrăjeau. Vaporii lor urcau subtil pentru a trezi o dorință lascivă. Farmecul lor era acela al târfelor care te duc pe drumurile damnării. Cuvintele lui Eckhart aveau o asemenea frumusețe, gândea inchizitorul, pielea lor avea o asemenea catifelare, parfumul lor te subjuga, irezistibil. Ele trezeau dorințele cele mai ascunse, mai voluptuoase decât cele ale trupului. Ele tulburau sufletul. Îl atrăgeau precum cântecul sirenelor pentru a-l rupe sau pentru a-l înghiți în iluziile uniunii divine.

Pe vremea marii molime, șobolanii anunțau venirea răului, cohortele lor fugeau din fața dușmanului invizibil înainte de a fi nimicite. Cuvintele promiteau o epidemie și mai devastatoare. Ciuma șobolanilor ucidea creaturile, dar îl cruța pe Dumnezeu. Ciuma lui Eckhart îl trăgea spre pământ, îl scotea

din cer aducându-l la îndemâna omului, altfel spus în bătaia armei. Fără distanța de majestate, inima lui Dumnezeu era descoperită. Era de ajuns s-o ochești.

Inchizitorul propusese de mult timp redeschiderea procesului, dar Consiliul se opusese. În pofida rătăcirilor lui, Eckhart rămânea un mare maestru dominican. Or, papa declarase în mod categoric, procesul nu va putea să se deschidă decât cu acordul ordinului, ceea ce, în ochii tuturor, era imposibil. Velinul lui Guillaume înlătura aceste obstacole. Și așa va fi, gândea inchizitorul, căci nu se făcuse dreptate. Operele lui fuseseră cenzurate, dar omul nu fusese condamnat și distanța de majestate care garanta suveranitatea absolută a lui Dumnezeu nu fusese răzbunată așa cum o merita.

Nimic din procedură nu-l împiedica să redeschidă un proces împotriva unui acuzat mort, dacă apăreau dovezi noi. În ultimul secol, la Carcassonne, fuseseră arse osemintele unei femei care primise infamul sacrament al catarilor înainte de a muri.

Inchizitorul își jurase să ardă osemintele lui Eckhart! Ideea îi făcea pielea imensului său corp să se înfioare și ciliciul pedepsea această exaltare ca pe o dorință vinovată. Instruise numeroase procese postume în cariera lui. Șaizeci și nouă de exhumări, dintre care trei ale unor preoți vinovați că au asistat la „eretizări". Prezența trupului unui

eretic profana cimitirul. Era o datorie să-i exhumezi rămășițele blestemate care erau aruncate în niște saci, agățați de șeile cailor pentru a fi purtate pe străzi, strigându-se numele necredinciosului, înainte de a-i arde oasele, de a i le zdrobi și de a i le împrăștia peste bălegar.

Nu contează că trupul lui Eckhart nu putea fi smuls din odihna lui veșnică. Noua Inchiziție ar convoca spectrul spiritului său. Procesul lui Eckhart ar fi procesul tuturor intelectualilor care denaturau cuvântul lui Christos. Inchizitorul îi cunoscuse îndeaproape. Se luptau în universități pentru a-și impune dogmele și ideile filosofice. Comentau *summae*[32], pentru care nu-ți ajungea o viață întreagă să le citești. Propria cultură făcea din el un membru al familiei lor. Ea nu era o hrană bună pentru corpul Bisericii care avea nevoie de credință și de inocență.

— Vorbești ca un franciscan, îi spusese Guillaume auzindu-i cuvintele.

— Trebuie să crezi pur și simplu, îi răspunsese el. Iată secretul unei religii puternice.

— Te mai interesează religia, Louis?

— Mă interesează justiția.

Clopoțelul inchizitorului făcu să apară un frate sfrijit aducând pe o tavă două cupe de ceai de plante aburind. Îl anunțase pe Guillaume că avea de gând să deschidă o nouă procedură împotriva maestrului său.

Procesul postum al lui Eckhart va avea loc pe mormântul Consiliului dominicanilor. Reîntemeierea Inchiziției ca tribunal universal le va reduce dominația la zero. Umilirea ordinului lor le va provoca prima rană și procesul lui Eckhart va fi sabia.

— Pleci la război foarte târziu.

— Inchiziția e pe moarte, Guillaume, și nu-și mai revine de pe vremea ciumei, continuă el după ce luase o gură bună din băutura fierbinte, fără să pară că a simțit arsura. Știi cum numesc oamenii marea epidemie? Biciul lui Dumnezeu. Este numele pe care îl dădeau tribunalului meu. Dar brațul care i-a pedepsit s-a abătut asupra lor mult mai puternic decât al meu. Ciuma e cea care a redresat creștinătatea. Niciuna dintre pedepsele noastre, niciuna dintre torturile noastre nu i-ar fi putut îngrozi pe păcătoși atât de mult. De atunci, poporul face penitență. În Germania și de-a lungul Rinului, între Basel și Strasbourg, grupuri de laici se adună pur și simplu pentru a-i ajuta pe alții. Singura lor aspirație este să-L imite pe Christos. Sunt numiți „prietenii lui Dumnezeu". Ar trebui să li se spună „prietenii ciumei". Nu sunt amenințați de erezii fiindcă ei nu stau să cugete. Ei nu gândesc credința, ci o trăiesc. Pur și simplu. Ciuma a ucis gândirea. Ideile au murit în căruțele care duceau trupurile victimelor ei. Catastrofele au acest efect asupra umanității, ele ucid ambițiile. Redau lumii smerenia și fac inchizițiile inutile.

Prietenii ciumei nu vor încerca niciodată să atingă cerul. Ei îl consideră pe Iisus un model de viață. Iisus, omul, nu fiul lui Dumnezeu. Înălțarea omului, Guillaume, este altitudinea viitorului. Nimeni nu va vrea să urce mai sus.

— De aceea vrei să arzi rămășițele lui Eckhart, pentru ca nimeni să nu se înalțe mai sus?

— Nu, pentru binele lumii. Religia trebuie să supraviețuiască. Ea este garanția oricărei justiții. Oamenii au nevoie de legi cerești. Cele pe care le-au scris cu propriile mâini nu rezistă la suferințele pământești și, fără Biserica pe care maestrul tău voia s-o distrugă, barbaria lor va distruge tot.

— Ai foarte puțină stimă pentru aproapele tău.

— Nu există decât doi mari inchizitori capabili să inspire destulă frică pentru a ține în frâu turma noastră: Dumnezeu și ciuma. Dumnezeu va face ca justiția să fie respectată, Guillaume, cu mai puțină vărsare de sânge. Dumnezeu sau ciuma, va trebui să alegem.

— Ți-ai pierdut sufletul, Louis.

— Nu, singura mea ambiție este să protejez credința. Voi duce velinul la Avignon, îl voi înmâna papei și voi zdrobi orgoliul dominicanilor cu el! Nici nu-ți închipui, Guillaume, ce-o să fac cu amintirile tale. Ele vor marca sfârșitul tuturor tribunalelor corupte și își vor avea locul în istoria Bisericii. Nu mă reduce la acest meschin personaj fără onoare, pe care-l vezi în mine!

Purpura nu va fi haina aviditățiimele, ci a credinței mele în justiție.

Guillaume se simțea obosit, dar prezența inchizitorului producea o impresie nelămurită în inima lui, un soi de calm care îl reținea alături de el. Nimic misterios, doar sentimentul de a fi într-o companie plăcută cu sine însuși. De mult timp, funcția lui de stareț și conducerea fraților de la Verfeil făcuseră această companie tristă și supărătoare. Responsabilitatea conducerii sufletelor smulsese toate resturile de nepăsare care mai supraviețuiau într-al lui. Nu încetase să lupte cu sine însuși ca să-i protejeze pe ai săi, să le supravegheze cuvintele, conduita, deciziile și să reziste la propriile umbre. Stând în fața inchizitorului, avea, în sfârșit, un adversar exterior cu care să se lupte, binecuvântare pe care nu o primeau toți oamenii.

— Dă-mi velinul, Guillaume, și jur în fața lui Dumnezeu că-ți voi elibera fratele!

Starețul ceru permisiunea să se retragă. Inchizitorul puse să fie condus după ce îi recomandase să-și cântărească bine decizia. Nu avea să-i mai aștepte mult răspunsul.

Trecând pragul casei de oaspeți, Guillaume se simți împăcat. Îndoiala îl părăsise. Velinul nu va sfârși în pivnița cu relicve a unui palat, în Avignon sau la Roma, lângă coroanele de spini și cuiele adevăratei cruci pe care cruciații le aduceau de la Ierusalim. Cufere întregi pline de cuie care l-ar putea crucifica

de zece ori pe Christos... Velinul era un mesaj de adevăr pentru lume și nu aparținea nimănui.

---

[32] Operă de sinteză a cunoștințelor despre un subiect. (*N.a.*)

CAPITOLUL 43
Lanțul rupt

— Ce faci? îl întrebă sacristanul.

— Îmi fac bagajul, răspunse Guillaume.

Tânărul tăbăcar și Antonin se uitară unul la altul nedumeriți. Starețul le povesti ultima întrevedere cu inchizitorul. Soarta lui Robert nu avea să se hotărască în casa Inchiziției.

— Ți-am spus că n-o să-și țină promisiunea, zise sacristanul.

— Nu el e cel care nu-și va ține promisiunea, ci ambiția lui.

— Vrea să fie papă?

— Cardinal, pentru început.

— Și?

— Și secretul caravanei îi dă putere asupra Consiliului dominican.

— Nimeni nu va crede povestea asta.

— Are niște mărturii și velinul i le va confirma.

Sacristanul clătină din cap.

— Nu ne va lăsa să plecăm, Guillaume.

— Și cum va justifica la Curie detenția a trei frați din ordinul său și a starețului lor? Fără proces, fără judecată? Plecăm!

— La Verfeil?

— Nu, la Avignon. Inchizitorul are destui dușmani în dioceză. Voi aduna un grup de oameni influenți care să ne însoțească. Papa va fi obligat să ne asculte.

Antonin și sacristanul îl ajutară pe Guillaume. În fundul cufărului său se afla Sfântul Petru, micuța sculptură din lemn pictat pe care o păstra la căpătâiul lui în chilia de la Verfeil și mereu la îndemână când pleca la drum. Ea îl înfățișa pe apostol plângând după trădarea de la cântatul cocoșului.

Antonin îl ridică cu grijă și pipăi cu degetele lacrimile sculptate pe obrazul drept, trei lacrimi pentru întreita lui lepădare de Christos. Una singură curgea pe obrazul stâng.

— Aceasta contează cel mai mult, spusese Guillaume. Dacă o compari cu celelalte, este mai mare și curge drept. Ar putea să le conțină pe toate. Această a patra lacrimă, niciun călugăr n-ar trebui s-o uite vreodată, niciun om n-ar trebui s-o uite vreodată. Este lacrima iertării.

Antonin înfășură sculptura de lemn într-o pânză, gândindu-se la Robert, pe care avea să-l abandoneze din nou. Un lucru era sigur: lacrima iertării nu va curge niciodată pe obrazul lui.

Guillaume le ceru să se strângă în jurul lui și se rugară împreună la Fecioara Maria până când bătu clopotul de vecernie. Apoi fiecare se retrase în chilia lui.

Guillaume medita. Soarele apunea asupra zilei lui Dumnezeu. Era prima lui duminică fără slujbă, de ani buni. În zori, mesajul pe care-l încredințase la plecarea lor celui mai

bătrân călugăr de la Verfeil va fi deschis. Dacă nu avea vești de la el, fratele Bruno, un bătrân tovarăș care-și pierdea vederea, dar a cărui inimă vedea departe, va acționa așa cum îi ceruse și va merge la cuva cu var unde se afla cufărașul cu velinul. Încă mai era timp să-l anunțe pe inchizitor și să trimită un mesager, gândi Guillaume.

Se scurse o oră până la căderea nopții. Casa de oaspeți părea liniștită. O lumânare își difuza lumina frumoasă la intrare. Antonin luă lumină de la flacăra ei cu ajutorul unui aprinzător lung, pentru a o distribui la candelele de seu din fiecare chilie.

Când intră în cea a starețului, îl găsi așezat în pat, cu un aer grav, cu pumnii închiși strângând pătura care-i acoperea genunchii. Respirația îi era zgomotoasă și greoaie. Antonin vru să-l ajute să se întindă, dar Guillaume îl împiedică.

— Nu mai am mult timp, Antonin. Poate nu destul ca să-ți povestesc sfârșitul maestrului. Dar ceea ce contează este ca tu să-ți întipărești în memorie secretul caravanei dominicanilor.

— De ce în memorie?

Guillaume arătă tandru cu degetul spre fruntea tânărului său frate.

— Velinul cel mai prețios se află acolo.

Antonin își plecă privirea.

— Ți-am spus într-o zi ce trebuie să faci cu pergamentul dacă eu dispar. Va trebui să i-l duci papei și să faci două copii: una pentru

împăratul Germaniei și cealaltă pentru regele Franței. Adevărul despre secretul ciumei nu va fi doar în mâinile oamenilor Domnului. Boala a lovit lumea fără să facă vreo alegere. Adevărul va fi, ca și ea, dat fiecăruia.

Guillaume vedea chipul tânărului călugăr posomorându-se. Umbra lui Robert trecea peste el. Guillaume îi simți prezența și îndoiala îl cuprinse din nou. Temnița era la câțiva pași, un cuvânt era de ajuns să o deschidă.

— Tu ce-ai face, Antonin, dacă ai fi în locul meu?

Fără să ridice ochii, Antonin răspunse cu o voce fermă.

— I-aș da velinul inchizitorului pentru viața lui Robert.

Guillaume păru brusc obosit și dezamăgit. „Să lucreze după adevăr"[33] era porunca pe care își depusese jurămintele de tânăr dominican plin de credință și de speranță. „Speranța...", murmură el pentru sine ridicând imperceptibil din umeri.

Cui datora adevărul? ar fi putut să-l întrebe Antonin. Celor morți de ciumă pe care nu-i va reînvia? Ordinului, pentru ca el să facă penitență? Istoriei? Lui Dumnezeu, care nu avea nevoie de o confesiune scrisă pentru a judeca păcatele? Adevărul avea propriul destin. Cine era el pentru a se crede stăpânul adevărului?

Dar ce era el nu mai avea importanță. Contempla tinerețea acestui frate care-i

liniștea inima mai ușor decât o rugăciune. Ea avea în pază amintirile lui și va ști să le apere de uitare. Copia pergamentului său va dormi în pace în memoria lui Antonin, fără să amenințe viața nimănui. „Astfel, își repeta Guillaume, velinul va fi fost scris de două ori, o dată de mâna mea pe o piele perisabilă și o dată de vocea mea în mintea unui frate care va ști să-l transmită." Aceste cuvinte luminau în el sumbrele alegeri viitoare.

Noaptea înainta. Așezat pe marginea patului, perfect nemișcat, starețul părea că așteaptă.

— Ascultă, îi spuse el deodată lui Antonin.

Tăcerea fu tulburată de niște zgomote de pași și ecouri metalice de oameni înarmați care se apropiau.

— Am luat o decizie în privința velinului, declară Guillaume cu un zâmbet ușor.

Ușa se deschise brusc și în cadrul ei apăru silueta înaltă a oblatului. Doi bărbați îl escortau. Aruncă o privire la cufărul deschis.

— Ne părăsești?

Guillaume se ridică liniștit, fără să-i acorde vreo privire. Își puse încet scapularul, apoi mantia.

— Nu veți putea ascunde arestarea mea, zise el cu o voce domoală.

— Nimeni nu te arestează, frate dominican, răspunse oblatul. Ești un oaspete de marcă și inchizitorul vrea să te găzduiască așa cum meriți. Te conduc în odăile lui, acolo vei sta.

Sacristanul și tăbăcarul așteptau în încăperea principală. Starețul ieși din chilia lui, urmat de oblat. Sacristanul vru să intervină, dar Guillaume îl opri cu un gest. El îi ceru lui Antonin să se ducă în chilie pentru a-i aduce capa. Punându-și-o pe umeri, apucă lanțul crucii pe care o purta pe piept și îl rupse cu un gest scurt. Înainte de a trece pragul ușii, i-l întinse fără un cuvânt sacristanului și ieși cu demnitate.

---

[33] Evanghelia după Ioan, 3: 21. („Dar cine lucrează după adevăr vine la lumină...")

CAPITOLUL 44
Un plan

La ivirea zorilor, fratele Bruno, care îndeplinea funcția de stareț al mănăstirii Verfeil în absența lui Guillaume, o luă înspre grădina de plante medicinale. Vederea lui tulbure îl făcu să se lovească de o buturugă pe care frații nu o scoseseră cu totul. Nu se prea îngrijoră, avea obiceiul să se lovească de obstacolele pământului, motiv pentru care nu iuțea niciodată pasul. De ani întregi, nu se mai lumina de ziuă decât pe jumătate pentru ochiul lui drept și niciodată pentru stângul.

Scrisoarea lui Guillaume era mototolită în buzunarul robei. Își spuse că trebuia să o ardă înainte de trezirea fraților săi. Ajunse în capătul grădinii, la fosa plină cu var. Ridică ușor capacul de bronz. Cu ajutorul unui lanț, trase cufărașul de plumb ascuns în cavitatea secretă. Îl deschise cu precauție, apoi vărsă conținutul în fosă, așa cum îi poruncise Guillaume. Vederea lui încețoșată îl făcu să zărească foile unui pergament care i se păru de o mare puritate. Cu o lopată, întinse peste piei straturi de pudră albă. După ce le acoperi în întregime, trase capacul fosei la loc, respiră aerul înghețat al dimineții și își reluă drumul spre mănăstire, având grijă la obstacole.

La câteva leghe depărtare, pelerinii care mergeau la Compostella părăseau mahalalele adormite din Toulouse. Cetele lor triste

semănau cu o armată învinsă. Târau în urma lor aceiași oameni palizi, îmbrăcați în zdrențe, care se sprijineau în bastoane ca niște soldați răniți în retragere. Dar niciunul nu privea în pământ, capul lor era drept, ochii ațintiți spre sud, spre un orizont pe care un soldat învins nu l-ar fi căutat.

În centrul orașului, casa Seilhan își ținea închiși propriii pelerini care își numărau pașii între zidurile chiliilor lor.

Descurajarea părea să-l cruțe pe sacristan. Dar cei doi frați ai săi erau greu de privit, fiecare în câte un colț, contemplând cu jale pardoseala prăfuită a casei de oaspeți pe care starețul tocmai o părăsise. Sacristanul le ceru să se apropie și, cu voce scăzută, declară că venise timpul.

— Trebuie să-l eliberăm noi singuri pe Robert.

Antonin ridică privirea asupra trupei mizerabile pe care o formau. Dacă destinul lui Robert era în mâinile lui, el era deja împlinit...

Tânărul tăbăcar părea mai puțin deznădăjduit. Cuvintele sacristanului reaprinseseră o mică flacără în ochii lui.

— Asta-i părerea starețului? întrebă el.

— Nu este o părere, răspunse sacristanul, este un ordin. Lanțul rupt înseamnă că trebuie să scăpăm de-aici.

Rămaseră unul lângă altul fără să rostească niciun cuvânt. Fiecare dintre ei avusese același gând: să-l ajute pe Robert să evadeze.

La Verfeil, Antonin săpase fără încetare tunelul care avea să-l elibereze din carceră și lovise de o sută de ori cu ciocanul în pietrele celulei după ce zdrobise capetele tuturor gardienilor. Dar casa Seilhan era apărată mai bine decât un castel. Cum ar putea un călugăr bătrân și doi tineri neînarmați să reușească ceea ce nimeni nu reușise vreodată înaintea lor? Să scoată ghearele Inchiziției în bârlogul ei.

În ziua următoare, nu avură niciun contact cu Guillaume. Nu era permisă nicio vizită. Inchizitorul le transmisese că sănătatea starețului lor necesita odihnă și un confort pe care o chilie de călugăr nu i le putea oferi. Starețul îl însărcina pe el, în calitate de gazdă, să-i salute din partea lui și să-i liniștească. Cei trei bărbați căutau o soluție, dar îngrijorarea și lipsa somnului le începețoșau mințile. „E imposibil", repetau vocile interioare. Cea a sacristanului se ridică în cele din urmă pentru a le face să tacă.

— O să supravegheați zi și noapte celula lui Robert, o să notați orele de gardă și de plimbare. Trebuie să-i cunoaștem pe frații care-i duc mâncarea și pe cei care au acces la temnițe.

Tăbăcarul aprobă aceste cuvinte cu un zâmbet ușor.

— Începusem deja s-o fac.

Robert nu mai apărea în claustru de zile întregi.

La etajul care ieșea în afară deasupra celulelor, tânărul tăbăcar își petrecea timpul observând ritualurile fiecăruia, cotidianul călugărilor între orele de rugăciune pe care toți le respectau ca la mănăstire, obiceiurile, maniile, detaliile utile.

Când aceștia străbăteau aleile claustrului, tăbăcarul le observa răbdător mersul care dezvăluia secrete de caracter. Și, încet-încet, niște bucăți se asamblau în mintea lui.

Fiecare frate dominican al casei Seilhan avea, pe rând, sarcina de a acorda ajutor spiritual prizonierilor. Aripa temnițelor era în permanență păzită de un oblat soldat și de un frate gardian care ocupa o celulă.

— Masa de seară a oblaților este servită după cea a călugărilor. Fratele așteaptă întotdeauna întoarcerea oblatului de gardă, care mai întârzie pe la cantină. Poate dura și o jumătate de oră, timp în care el rămâne singur. Ăsta ar fi momentul potrivit.

Sacristanul și Antonin ascultau cu atenție raportul tăbăcarului.

— Poate dura mai puțin? întrebă bătrânul călugăr.

— Nu s-a întâmplat nici măcar o dată săptămâna asta, iar joi a durat o oră întreagă. Soldații se plictisesc și ascund vin în bucătărie.

— De unde știi?

— De la motanul meu. Se fofilează peste tot.

Tăbăcarul îl arătă pe micuțul novice care desena cifre pe pământul prăfuit din curticica

interioară.

— Ai încredere? întrebă Antonin.

El încuviință zâmbind.

— Da, ăsta nu va fi niciodată călugăr. Este negustor. Vrea să învețe să calculeze pentru a se îmbogăți. Îl învăț cu o condiție. În schimbul lecțiilor mele, el îmi spune micile secrete ale casei.

Novicele continua cu sârguință să-și deseneze cifrele. Înainte de a se întoarce la treburile lui, ridică spre ei o privire plină de maliției. Era mic de înălțime, dar robust. Un șirag de mătănii îi atârna la cingătoare. „Prea nou", gândi sacristanul, care știa să-i recunoască după uzura mătăniilor pe novicii devotați care trebuiau încurajați și pe cei leneși care trebuiau pedepsiți.

Tăbăcarul urzea planuri, dar sarcina părea imposibilă. Departe de aspectul ei de mănăstire liniștită prin care se plimbau niște călugări, casa Inchiziției era o temniță impenetrabilă, cu ansamblul ei de curți interioare și de clădiri pătrate care se îmbinau ca niște cuburi. În zilele următoare, Antonin și sacristanul așteptară rugându-se. În acest timp, tânărul tăbăcar se învârtea cu nerăbdare între pereții casei de oaspeți, căutând detaliul care îi scăpa. Declarase că găsise probabil o soluție, dar planului îi lipsea o piesă. Cum să-l reducă la tăcere pe fratele care făcea de gardă? Novicele îi sugerase „o lovitură zdravănă în cap", dar cel mai mic zgomot i-ar aduce pe soldați.

Seara venea fără să-l liniștească, somnul îl ocolea.

Trecuseră deja opt zile de la arestarea starețului. Clopotele de utrenie răsunară în toiul nopții. Antonin se ridică din pat și se îmbrăcă pentru a se duce la capelă împreună cu sacristanul. Își luă roba albă, sub privirea curioasă a tânărului tăbăcar cu care împărțea chilia.

— La ce te uiți? îl întrebă el.

— La nimic, continuă.

Peste robă, Antonin își puse scapularul prelungit cu gluga albă care era cusută de el. Se înfășură apoi în capa neagră, după care se încălță cu pantofii grosolani, cu marginile rupte de atâta mers pe drumurile de propovăduire a credinței. Își ridică gluga pentru a și-o lăsa peste frunte. Vocea tăbăcarului îl opri.

— De ce faci asta?

— Un dominican își lasă mereu în jos gluga când își îndeplinește datoriile lumești. Nu știi asta?

— Fratele care-i păzește celula lui Robert... continuă tăbăcarul, cu un aer absent. Când îi vine rândul să fie de gardă, și-o lasă și el în jos?

Antonin îl privi fără să înțeleagă.

— Ce?

— Gluga.

Antonin își zise că probabil prietenul lui băuse apă mai puțin sfințită decât cea care i se dădea. Oblații aveau pivnița lor și

tăbăcarul îl avea pe novicele lui care se strecura peste tot, fiind în stare să-i aducă vin liturgic pe care laicii din casă îl sustrăgeau pentru consumul lor păcătos.

— Dacă dominicanul își lasă gluga peste frunte, poate că am soluția să-l eliberez pe Robert.

Sacristanul veni lângă ei și tăbăcarul le prezentă cu voce scăzută planul lui.

— Există o substanță, începu el, coriarina, în frunzele de roldon. O folosim pentru vopsea. Trebuie să o manipulezi cu mănuși. Vrăjitoarele o extrag din frunze și o vând ca venin de himeră. Dacă substanța îți pătrunde în piele, te adoarme pe loc și-ți deschide larg poarta viselor, ca și cum ai fi dat pe gât un butoi cu vin.

— Ești sigur de efect? întrebă sacristanul.

— Am adormit niște turci cu așa ceva, darămite niște dominicani...

— Și cum...

— Trebuie să o atingă.

Sacristanul făcu un semn de nerăbdare.

— Otrava, continuă tăbăcarul. Este o vopsea, trebuie să fie în contact cu pielea. La tăbăcărie, îi adormeam pe turci punându-i să preseze pieile impregnate cu ea.

— Și cum vrei s-o pui pe pielea unui frate?

— Nu știu încă. Mă gândesc la asta... dar, dacă putem să-l adormim pe călugăr în timp ce este singur la celule, putem să-l eliberăm pe Robert.

— Și după aceea?

— După aceea îți voi spune când o să mă scol, conchise tăbăcarul căscând.

CAPITOLUL 45
Îndrăzneală

Novicele ciocăni la ușă pentru a cerși câteva cifre. Abia se luminase de ziuă. Tăbăcarul îi făcu semn să se apropie.

— Știi numele călugărului care va fi de gardă diseară?

Novicele simți privirile ațintite asupra lui și gravitatea tăcerii care se lăsase în așteptarea răspunsului său. Fapt care îi provocă o satisfacție extraordinară, orgoliul fiind un păcat pe care nu-l mai mărturisea.

— Pot să-l aflu, răspunse el cu importanță.

— Bine. Mai am un serviciu să-ți cer, dar va trebui să mergi undeva.

Novicele asculta cu atenție.

— Am nevoie de o vopsea.

— Poate ieși de aici liber? se miră sacristanul.

— Pot, afirmă noul lor aliat fără să mai aștepte răspunsul tăbăcarului.

Acesta din urmă încuviință.

— Iese pe la latrinele de la bucătărie. Ăsta va fi drumul nostru.

— Trecem pe sub fundul cruciaților, declară cu veselie novicele, în mod vizibil destul de puțin interesat de preocupările spirituale.

— Obișnuiește să facă asta, continuă tăbăcarul. Iese noaptea pentru negoț. Aduce zahăr, slănină și bere. Oblații sunt clienții lui.

Tăbăcarul scrise un mesaj pe care îl încredință elevului său.

— Drumul nu va fi lung. Dacă alergi, ajungi la tăbăcărie într-o oră. Înmânezi acest mesaj turcilor, ei au întotdeauna o rezervă. Și te întorci cu zece uncii.

— Și vopseaua asta cum o dăm fratelui care va fi de gardă? întrebă sacristanul.

— Asta... răspunse enigmatic tăbăcarul, o să depindă de Antonin.

Novicele fugi să-și îndeplinească misiunea.

Antonin și sacristanul ascultară cu atenție.

Planul părea mult prea îndrăzneț pentru un călugăr bătrân și pentru un frate așa neexperimentat, dar era în joc viața lui Robert. Sacristanul ezita. Ordinul lui Guillaume era categoric, dar își făcea griji pentru confrații săi. Succesul acțiunii presupunea să li se acorde o șansă pe care nici alinierea perfectă a tuturor planetelor de pe cer nu le-o putea garanta. Și se simțea inutil. Riscurile nu erau împărțite în mod echitabil.

Tăbăcarul îi mărturisise deja lui Antonin ideea lui: să pună mâna pe scapularul călugărului și să-l impregneze cu vopsea. Sustragerea scapularului era partea cea mai delicată. Niciun frate dominican nu are unul de schimb, fiecare având grijă de al său ca de o relicvă prețioasă. Nu erau decât două soluții: să i-l ia cu împrumut, ceea ce era imposibil, sau să-l forțeze să-l înlocuiască. O amintire din grădina de plante medicinale îi veni atunci în minte lui Antonin. Exista o

plantă cu efecte redutabile pentru bolnavi, prezentă în toate tolbele apotecarilor și care fusese ușor de găsit în infirmeria casei Seilhan deschisă fraților.

— O ai la tine? întrebă tăbăcarul.

— Da, răspunse Antonin, dând la iveală rădăcina rotunjită pe care o avea în mână.

Le întinse bulbul cenușiu cu reflexii galbene care degaja un miros de gunoi de grajd.

Ceilalți îl examinară cu un aer de dezgust.

Antonin cunoștea mai bine ca oricine proprietățile eleborului alb. Li-l administrase multor călugări pentru a le trata umorile biliare în exces. Era cel mai violent vomitiv menționat în codex.

— Vrei să-l otrăvești pe fratele care va sta de pază? întrebă sacristanul.

— Nu pe el... pe mine, răspunse Antonin.

Sacristanul îl privi nedumerit.

— O să înghiți chestia asta?

— N-o să-i rămână mult timp în stomac, afirmă tăbăcarul cu încredere.

— Nu înțeleg, zise sacristanul.

Antonin îi explică detaliile operațiunii. Vocea lui liniștitoare nu-i alungă îngrijorările bătrânului călugăr.

— Este singurul mod de a-i lua scapularul. Și nu mi-e frică de elebor, plantele au fost mereu binevoitoare cu mine.

— Bunăvoința plantelor... bombăni sacristanul îndepărtându-se.

Așteptară până seara. Antonin și sacristanul respectară orele de rugăciune și avură amândoi sentimentul că se află la mănăstirea Verfeil. Tăbăcarul, în chilia lui, repeta fără încetare fiecare etapă a planului său.

La ora 6, novicele reapăru în mijlocul lor fără niciun zgomot. Își merita porecla, picioarele lui atingeau ușor pământul, ca labele unei pisici. Drumul până la tăbăcărie se desfășurase fără probleme. Pentru câțiva scuzi, turcii îi dăduseră punga cu vopsea. Drumul prin culoarul subteran al latrinelor nu-i alungase mirosul acru al tăbăcăriei. Băiatul mirosea a piele descărnată și acel parfum făcu inima tânărului tăbăcar să bată un pic mai repede.

Antonin încerca să-și alunge din memorie imaginile călugărilor melancolici care-și vomitau măruntaiele, jurând în fața lui Dumnezeu că umorile lor aveau să se limpezească, numai să le oprească tratamentul. Dar zilele lui Robert între zidurile celulei erau mult mai greu de suportat.

Planul era pus la punct. Mai rămânea un lucru esențial: să-l identifice pe călugărul de gardă.

Novicele își asumă această sarcină cerând o răsplată destul de mare. Tăbăcarul trebuia să-l învețe mai înainte cheia oricărui calcul, sfânta adunare a cifrelor. Târgul fu încheiat. Și cum timpul îi presa, se deciseră să înceapă

imediat. Novicele primi ultima lui învățătură cu tot atâta încântare ca un alchimist căruia i s-ar fi dezvăluit secretul pietrei filosofale. Tăbăcarul îi arătă operația adunării cu răbdare, în praful micuței curți interioare.

Antonin urmărea lecția, alături de sacristan, care asculta din umbră, numărând pe degete.

Tânărul elev fugi mai târziu în zona lui, promițând că se va întoarce înainte de pavecerniță[34] cu numele fratelui de gardă.

Totul putea fi decis a doua zi, dacă ploaia nu făcea imposibil accesul la culoarul latrinelor. Trapa se deschidea într-un colț nesupravegheat, lângă zidul de incintă, în nordul casei. Culoarul continua mai departe spre tunelurile subterane ale orașului până la un puț secat la intrarea unei străzi pavate.

Era timpul să prepare vopseaua.

Tăbăcarul încălzi frunzele de roldon în vatră, pe un pat de jar. Le fărâmiță într-un vas de pământ plin cu apă, adăugă o mână de cenușă amestecată cu oțet, apoi, fără nicio jenă, își ridică poalele cămășii și se ușură în mijloc.

— Ăsta este mordantul, zise el cu un aer vesel, fixează pigmenții.

Puse să se fiarbă amestecul și completă cu var răzuit de pe pereți pentru a-l albi. Alături de el, Antonin rupea de pe tije frunzele pe care tăbăcarul le fierbea sau pe care le strivea pe o piatră, după care dilua pudra lor cenușie în preparat.

— Poți să-ți aduci haina, zise el în cele din urmă, după ce verificase nuanța lichidului.

Antonin își scoase scapularul. Verifică rezistența glugii și starea cusăturii. Parfumul ciudat al plantei se răspândea în chilie și încețoșa mintea.

— Repede! ordonă tăbăcarul.

El cufundă gluga în amestec. Vopseaua pătrunse în ochiurile țesăturii, cenușa și urina o făcură să muște adânc în lână. Tăbăcarul le zise camarazilor săi să iasă afară. Ei regăsiră aerul pur din curticică, așteptând sfârșitul operațiunii.

— Pute a porc mort, zise sacristanul la întoarcere.

— Trebuie lăsată să-și facă efectul, spuse tăbăcarul, când vopseaua se prinde, țesătura alungă mirosul.

Nu le mai rămânea decât să aștepte să treacă timpul. Orele înaintau anevoie în aerul apăsător al casei de oaspeți. Scapularul lui Antonin se usca încet. Tăbăcarul îl întorcea pe o parte și pe alta, protejându-și mâinile cu cârpe. Nimeni nu mai trebuia să atingă țesătura. Nu accepta niciun ajutor. În curticică, sacristanul, cu o baghetă în mână, refăcea cifrele care se mai vedeau pe pământ, căutând să înțeleagă secretul adunărilor pe care el nu învățase să le facă. Antonin se îngrijora. Trebuise să aștepte sfârșitul ultimelor rugăciuni ale zilei pentru a primi numele călugărului. Dar novicele dispăruse după aceea, fără ca nimeni să-și dea seama.

Avuseseră prea multă încredere într-o pisică... Dar o problemă și mai gravă îl preocupa. Nu credea în întregime în puterea roldonului. Niciun apotecar nu-l folosea. Esența de mac și măselarița erau singurele sedative de care era sigur. Dar ele erau scumpe și greu de găsit.

— Ești sigur că va fi de ajuns? îl întrebă el încă o dată pe tăbăcar.

— Am pus destule frunze cât să adoarmă zece turci, răspunse acesta cu iritare.

În noaptea aceea, nimeni nu-și găsi somnul. Niște nori de furtună se apropiaseră. În zori, ziua ezită în spatele lor și un soare palid apăru în cele din urmă la răsărit, înspre pădurile din Verfeil. Cei trei bărbați îl contemplau cu inima strânsă. Fiecare își zicea că venise timpul și că astrul care urca pe cer va apune probabil fără ei.

Antonin se gândea la Robert, dar și la târfă, la toate târfele pe care privirea lui nu le va mai atinge; sacristanul se gândea la Guillaume și la greutatea conducerii care îi revenise; iar tăbăcarul, la o amintire urâtă pe care le-o ascunsese prietenilor săi: dureroasa bătaie încasată de la un turc pe care roldonul nu reușise să-l adoarmă.

Novicele apăru de nicăieri cu fructe, ouă și pâine șterpelită din rezervele oblaților. Sacristanul contemplă cu stupefacție această mană cerească.

— Cum poți...?

— Pot, zise tânărul călugăr cu un zâmbet larg.

[24] Ultima rugăciune a zilei care are loc după vecernie. (*N.a.*)

CAPITOLUL 46
Evadarea

Așteptară ora de plimbare a călugărilor în claustru. Novicele li-l arătă pe fratele de gardă, care își număra mătăniile în mijlocul celorlalți. Era cu un cap mai înalt decât ei.

— E lat în umeri, murmură Antonin.

N-are nicio importanță, gândi tăbăcarul, scapularele le veneau tuturor, chiar și boilor, din moment ce mai erau numite „jugurile lui Christos".

Aerul era greu, dar cerul rămânea degajat.

— Dacă nu vine furtuna, o facem în seara asta, declară el pe un ton grav.

Ziua trecu greu. Tăbăcarul și-o petrecu dând cu zarurile pentru el însuși, novicele făcând adunări în praf, sacristanul rugându-se și Antonin aerisind scapularul pentru a-l face să piardă mirosul urât al roldonului. Fiecare supraveghea norii de la orizont pe care vântul îi respingea spre apus.

În sfârșit, bătu de vecernie. Cerul era senin. Sunetul clopotului îi păru sacristanului la fel de sinistru ca dangătul funebru al celui de la Verfeil. El răsună în casa de oaspeți și exact în aceeași clipă crucifixul din chilia lui se desprinse de pe perete.

„Semn rău", își zise el.

Antonin se îmbrăca liniștit, având certitudinea că îl va revedea pe Robert. Vocea tăbăcarului răsună:

— A sosit timpul.

Antonin scoase eleborul din buzunarul robei. Sacristanul îi întinse carafa pe care o pregătise, o supă călduță, colorată cu sfeclă roșie. El o înghiți strâmbându-se.

— Mai bea, îl încurajă bătrânul călugăr, umplând din nou carafa cu supă roșiatică. Am adăugat sare ca să meargă mai bine.

Tăbăcarul îi dădea ultimele indicații novicelui.

Antonin bea cu ochii închiși, gândindu-se la supliciul apei pe care prizonierii Inchiziției îl suportau în beciurile de tortură. Supa sacristanului îi urca până în spatele limbii.

— Ar trebui să fie de ajuns, admise el.

Îi mai rămânea de făcut cel mai greu lucru. Curajos, Antonin sfărâmă între dinți bulbul de elebor și mestecă pulpa fadă.

Se reîntâlniră toți trei în curtea interioară. Tăbăcarul le ură mult noroc lui Antonin și sacristanului care grăbiră pașii spre capela unde se adunaseră călugării.

Frații se rugau. Antonin îngenunche în spatele celui pe care novicele îl arătase și așteptă efectul eleborului. Acesta nu întârzie. La sfârșitul primului său Ave Maria, i se strânse stomacul. Își simți tot corpul străbătut de un frison, însoțit de un vertij care îl făcu să se teamă că o să-și piardă cunoștința. Strânse din pumni și lăsă greața să urce. Scoase un prim icnet, apoi pe al doilea. Înspre prezbiteriu, un călugăr agita o cădelniță. Parfumul greu de tămâie invada

capela. Îi venea să vomite. Fixă umerii fratelui de gardă din fața lui, se aplecă pentru a-și apropia gura de gluga lui și lăsă ultima contracție a stomacului său să-și facă treaba.

Un lichid roșiatic îi țâșni din gât și acoperi roba călugărului. Înainte ca acesta să reacționeze, un al doilea jet se împrăștie peste gluga lui și Antonin se prăbuși la pământ ținându-se cu mâinile de burtă. Frații se repeziră în jurul lui, în timp ce el continua să vomite gemând. Încercară să-l ridice, dar fiecare mișcare declanșa un nou icnet. Îl întinseră pe o parte fără a îndrăzni să-l atingă. Întrucât tremura de frig, un frate aduse o pătură și îl stropi cu câteva picături de apă sfințită.

La puțin timp după aceea, îl scoaseră afară din capelă. Sacristanul îl susținu pe drumul spre casa de oaspeți.

— Ești bine? șopti el traversând claustrul.

Antonin dădu din cap fără să poată rosti vreun cuvânt. Ajunseră în curticică, unde aștepta tăbăcarul. Antonin se clătina, alb la față ca ceara. Tăbăcarul îi întinse un prosop și îi zise zâmbind:

— A mai rămas un pic de supă, dacă vrei.

Destinul lor era acum în mâinile novicelui.

Așteptarea li se păru nesfârșită. Stomacul lui Antonin zvâcnea ca o a doua inimă. O salivă amestecată cu bilă îi urca în gură la contracțiile cele mai dureroase. Dar era mândru de el, își îndeplinise rolul.

Novicele își făcu, în sfârșit, apariția.

— Fratele Simon va avea nevoie de un nou scapular pentru garda lui, declară el cu o voce teatrală. L-am asigurat că voi găsi printre voi un suflet bun care i-l va împrumuta pe al lui.

Tăbăcarul îi întinse mănușile și îi arătă scapularul impregnat cu vopsea, întins lângă șemineu. Acum trebuia ca oblații să întârzie ca de fiecare dată. Timpul de acțiune era scurt.

La ieșirea din capelă, călugării o luaseră spre refectoriu.

Masa lor de seară se termină într-o tăcere absolută. Era timpul să se întoarcă în chilii. În afară de fratele Simon, care asigura garda spirituală la temnițele unde erau închiși prizonierii Inchiziției.

Se întâmpla foarte rar ca un acuzat să facă apel la el. Majoritatea se rugau cu evlavie în celula lor fără să ceară ajutorul nimănui, și în niciun caz ajutorul unui călugăr dominican aparținând ordinului responsabil de pedepsirea lor.

Fratele Simon trecu pe la chilia lui unde un novice îi lăsase noul scapular, împrumutat frățește de oaspeții inchizitorului. Al lui era la spălătorie. În semn de umilință, voise mai întâi să păstreze bucata de stofă murdară după ce o clătise cu apă, dar novicele îi amintise datoria de curățenie înscrisă în regula Sfântului Benedict și în cele din urmă acceptase schimbul.

Când își puse noul scapular, i se păru că are un miros puternic care îl deranjă la

început, dar cu care se obișnui. Fratelui Simon îi plăceau încercările. Dumnezeu îi dăduse un trup robust pentru a le înfrunta. Traversă claustrul pentru a se duce la locul lui de la intrarea în aripa temnițelor și își lăsă gluga peste frunte când pătrunse acolo.

Tăbăcarul și Antonin se țineau aproape. Sacristanul supraveghea ușa de la refectoriul oblaților. Nu auzea nici voci puternice, nici cântece. „Semn rău", gândi el, vinul nu curgea suficient. Dacă oblatul își relua paza la timp, soarta lor era pecetluită.

— Mergem, zise Antonin.

— Așteaptă un pic, șopti tăbăcarul, care începea să se îndoiască de efectul roldonului.

Se scurseră minute lungi. Antonin îl trase de mânecă pe însoțitorul său și o luară de-a lungul galeriei claustrului până la zidul care îl separa de aripa temnițelor. Totul era liniștit. Pătrunseră în incintă până la postul de la intrare, prin pasajul călugărilor. Celula fratelui de gardă era luminată. Flacăra strălucitoare a lămpii lui le păru plină de o viață ostilă. Așteptară cu spatele lipit de zid ținându-și răsuflarea, pândind cea mai mică mișcare. Locul părea mort. Tânărul tăbăcar tresări brusc și Antonin îl strânse de braț: tocmai auziseră amândoi zgomotul distinct al unei pagini întoarse. Se dădură înapoi cu un pas, zgomotul se repetă, revenind într-un mod regulat. Fratele Simon nu dormea.

Tăbăcarul îi aruncă lui Antonin o privire disperată. Dinspre celulele prizonierilor se

auzea o tuse care li se păru la fel de puternică precum un strigăt. Cei doi camarazi ezitau. Tăbăcarul arătă printr-un semn din cap ușa de ieșire pentru a se retrage, dar Antonin se hotărî. Înaintă singur în încăperea de gardă, cu mintea golită de orice gând. Călugărul era așezat la o măsuță pe care o carte deschisă lăsa curentul de aer să-i răsfoiască paginile. Gluga îi acoperea capul aplecat și somnul îi era pe cât de liniștit, pe atât de profund.

Antonin luă legătura de chei de pe masă și pătrunseră amândoi pe culoarul celulelor. Starețul le-o indicase pe cea a lui Robert: cea mai apropiată de postul de gardă. Cât mai ușor posibil, deschiseră ușa și Antonin intră, cu degetul la gură. Robert îl văzu apropiindu-se ca o apariție divină.

Îi atinse mâna pentru a se asigura că e real, apoi îl recunoscu pe tânărul tăbăcar în spatele lui și îi urmă fără niciun cuvânt.

Claustrul era pustiu. Sacristanul le făcu semn să vină la el. Oblații nu se grăbeau să-și termine masa și să se întoarcă la datoria lor. „Fie binecuvântați", își zise bătrânul călugăr. Fugiră împreună spre curtea dinspre nord, unde îi aștepta novicele. El ridică trapa care dădea acces la culoarul latrinelor și ei coborâră cu precauție, fiecare înaintând pe bâjbâite până la pârâul unde se vărsau dejecțiile. Aerul fetid li se păru la fel de pur precum cel al unei păduri în zorii zilei. Urmară cursul pârâului până la o cavitate care se deschidea spre un puț vechi cu pietre

desprinse. Se cățărară fără dificultate până la margine și ieșiră, unul câte unul, în strada pustie.

CAPITOLUL 47
Fugari

Antonin și Robert mergeau unul lângă altul ca doi pelerini. Nu schimbaseră niciun cuvânt de la evadare. Se mulțumiseră să-și potrivească pașii.

Robert își reconstituia memoria lui de om liber. Ridica adeseori capul pentru a respira parfumurile pierdute în noaptea carcerii. Antonin îl privea. Îi arăta uneori un colț de cer, niște copaci, niște lumini, daruri oferite de natură pentru a-l ajuta să-și regăsească drumul spre sine însuși.

Sacristanul alesese direcția Albi. Episcopul era prieten cu Guillaume și îi va proteja. Dar inchizitorul era pe urmele lor.

O mică trupă pornise la drum încă din zori, de la descoperirea evadării lor. Cinci oameni pe jos, o căruță pentru provizii, condusă de un bărbier-chirurg și doi cai pentru oblat și un soldat înarmat.

Fugarii aveau șase ore avans, dar noaptea le pierduseră. Sacristanul se rătăcise în pădurile din Lavaur și irosiră două ore prin mărăcini și băltoace până să găsească drumul din nord-est spre Albi, la o zi de mers.

Bătrânul călugăr își târa piciorul pe drumurile pline de noroi pe care revărsările râurilor umflate de ploaie le inundaseră. Tăbăcarul îl susținea ținându-l de braț. Sacristanul bombănea la fiecare pas. Știa că

încetinea înaintarea și își blestema trupul care nu se mai supunea voinței lui.

— Să ne oprim puțin, propuse tăbăcarul, care îi simțea oboseala.

— Taci, răspunse bătrânul călugăr, o să ne oprim când o să spun eu.

Trupa care-i urmărea înainta mai repede ca ei. Oblatul n-o luase pe drumurile din Lavaur, ci le ocolise pe la nord. Știa unde să-i găsească pe fugari. Imediat ce direcția lor îi fusese adusă la cunoștință inchizitorului, acesta indicase Albi, singurul oraș al diocezei unde autoritatea lui putea fi contestată de un episcop puternic. Foaia de drum era simplă. El nu-i dăduse nicio instrucțiune oblatului, care se bucura de încrederea lui.

„Nu-i ucide pe călugări", fusese singura recomandare.

Oblatul se pregătise cu calm. O cruciadă împotriva unor fugari în robă nu i se părea că merită cine știe ce entuziasm. Dar păstra amintirea căzăturii lui în curtea casei Seilhan: încă nu-și încheiase socotelile cu bătrânul călugăr care îl împinsese în fața soldaților săi.

La câteva ore de Toulouse, călugării se chinuiau să înainteze. Ultima leghe fusese dureroasă. Toți se simțeau epuizați. Sacristanul se sprijinea cu toată greutatea în bastonul ciudat înfășurat în cârpe cusute, de care nu se despărțise de când plecaseră din Verfeil și pe care nu voise să-l lase la casa de oaspeți; tăbăcarul bombănea împotriva pantofilor lui în care intra apă; iar Robert era

istovit. Răsufla anormal, ca și cum lunile lungi de carceră îi luaseră o parte din plămâni. Acceptă fără să discute brațul prietenului său, semn de profundă disperare.

— Trebuie să ne oprim, zise Antonin.

Sacristanul arătă marea barieră verde spre care se îndreptau.

— Pădurea Gaillac, zise el, se continuă până la Albi. Odată intrați în ea, nimeni nu ne va mai găsi.

Părăsiră drumul. O pajiște în pantă lină ducea mai jos, spre niște câmpuri care se întindeau pe un sfert de leghe până la liziera pădurii.

Sacristanul le permise, în sfârșit, o pauză scurtă și ei se prăbușiră în iarba grasă. Pe spate, cu ochii la imensitatea cerului, Robert își întinse brațele în lateral, cu palmele pe pământ. Se bucură de mângâierea vântului și lăsă timpul să alunece odată cu el. Totul putea să se oprească acolo, gândea el, și totul ar fi bine.

Antonin nu privea cerul, ci fața prietenului său pe care i se citea fericirea. Buzele lui Robert murmurau niște cuvinte pe care el le recunoștea. Laudele pe care le aduceau erau cele care îi veneau din inimă:

Te voi preamări, Dumnezeule, Împăratul meu... Voi spune strălucirea slăvită a măreției Tale și voi cânta minunile Tale[35]. După atâtea încercări și îndoieli, Antonin regăsea, în sfârșit, dorința de a-l proslăvi pe Domnul.

Tăbăcarul înjură contemplându-și unul dintre pantofi care avea o gaură mare în talpă. Sacristanul, alături de el, își masa genunchii.

— De ce-ți înfășori bastonul în cârpe? îl întrebă însoțitorul lui.

— Ca să nu-i fie frig, răspunse sacristanul cu umor.

După aceea rămase tăcut, cu privirea spre liziera pădurii, la capătul câmpurilor.

— Trebuie s-o facem repede, murmură el cu un aer grav.

Tăbăcarul se ridică în picioare pentru a observa marea întindere goală care îi despărțea de copaci. Cel puțin treizeci de minute de mers în câmp deschis, neprotejați, poate chiar mai mult având în vedere piciorul sacristanului și plămânii lui Robert. Niște corbi se învârteau în jurul câmpurilor lăsate în paragină. Se apropiară de ei, apoi dispărură brusc fără să zboare pe deasupra lor. „Semn bun", gândi tânărul.

Niște nori mari de ploaie acopereau orizontul. Sacristanul își zicea că poate ar trebui să-i aștepte și că ploaia amestecată cu noaptea care se lăsa le va acoperi fuga. Dar întârzierea nu fusese recuperată și cruciații inchizitorului erau aproape, presimțea asta. Trupul său bătrân de soldat al lui Christos nu îl mințea. Să aștepte sau să înainteze... Căută un semn pe cer, dar nu găsi drept răspuns decât cenușiu. Apoi învârti între degete o piatră a cărei extremitate ascuțită putea să-i

arate o direcție și o aruncă pe pământ ca pe un zar. Piatra își îndreptă vârful spre el.

Întrucât niciun ordin nu fusese primit din lumea invizibilă, sacristanul se hotărî.

— Să mergem! ordonă el.

Coborâră panta domoală a pajiștii și intrară pe câmp.

Un vânt umed se porni. Robert aruncă o privire spre patul de iarbă care îi păstra urma. Ceva bun se odihnea acolo.

Înaintară fără să privească înapoi, cu ochii ațintiți la liziera pădurii.

În spate, separată de colina din Gaillac, mica ceată de bărbați înarmați se apropia. Oblatul mergea în frunte, cu spatele încovoiat pe calul său, cu umerii acoperiți de mantia lui groasă de campanie și cu pieptul strâns într-o tunică de zale care-i tăia răsuflarea. Îl trimisese ca iscoadă pe al doilea călăreț al grupului, fostul lui scutier. Era încrezător. Se gândea că îi depășise pe călugări ocolindu-i. Va fi ușor să-i oprească înainte să intre în pădure.

Puțin mai departe, scutierul cobora colina până la drumul plin de pietre care urca spre platoul de deasupra văii. Ajunse în câteva minute până la pajiștea de unde se vedeau câmpurile. Cei patru bărbați îi apărură în mijloc ca un vânat făcut cadou. Fără grabă, își mână calul până la o distanță potrivită, puse piciorul pe pământ și desprinse arbaleta fixată de șa.

Robert își recăpătase forțele și urma fără greutate pașii lui Antonin. Se apropiau de pădure, soră a celei din Verfeil a cărei amintire îi era încă atât de plăcută. Tot ce atingea cu privirea îl bucura și reînvia în el energia pierdută.

Sacristanul blestema acea linie verde pe care copacii o marcau sub orizont și care nu se apropia. Cei doi frați o luaseră înainte. Tăbăcarul își încetinise pașii pentru a-l aștepta și o puternică emoție îl cuprinse când îl ajunse. Nu-și închipuise altă prietenie decât cea care îl lega de Guillaume, totuși inima lui bătrână descoperea una nouă pentru acest bărbat curajos, de trei ori mai tânăr decât el, care-i purta de grijă.

Vântul se oprise. Mergeau într-o liniște grea. Niște nori groși se apropiau dinspre apus. Lumea părea să-și țină răsuflarea înainte de furtună. Natura tăcea. Mergând în spatele camaradului său, bătrânul călugăr se lua după urmele lui proaspete în care își punea piciorul. Gândurile îi erau pline de o afecțiune care îi tulbura bătrânețea resemnată de mult timp cu singurătatea. Nu dădu nicio atenție șuierului scurt care spintecă aerul, chiar pe deasupra umărului său.

Săgeata străpunse omoplatul tăbăcarului, care căzu în față sub puterea loviturii. Simți un contact dur sub cămașă și mâna lui găsi vârful triunghiular care ieșea în afară în mijlocul pieptului, înfipt între coaste.

Se ridică pe genunchi și mișcarea deplasă imperceptibil vârful de fier.

Nu mai avu timp să simtă durerea, inima i se opri brusc și se prăbuși cu fața în pământ. Sacristanul se repezi spre el. Îi scutură trupul inert și îi săltă capul. Ochii tăbăcarului erau larg deschiși și stinși. Puse mâna pe gâtul lui pentru a-i căuta zadarnic bătăile inimii, apoi coborî spre piept. Pe lângă vârful săgeții, sângele curgea șiroaie la fel de cald și de viu ca al său, țâșnindu-i printre degetele incapabile să-l oprească. Simți cum îl cuprinde o furie de nestăvilit și scuipă în pământ ca pentru a scăpa de ea. Antonin și Robert se întorceau spre ei alergând.

Ceata urmăritorilor apărea pe flancul colinei și oblatul dădea pinteni calului. Scutierul pornise deja cu al său, care cobora panta pajiștii.

— Fugiți! strigă sacristanul.

Antonin ezită o clipă, apoi îl apucă pe Robert de braț pentru a-l trage spre pădure. Scutierul galopa spre ei, îmboldindu-și calul cu pintenii pentru a-i ajunge înainte de primii copaci. Îngenuncheat lângă tânărul tăbăcar, sacristanul făcu semnul crucii pe fruntea lui, după care se ridică în picioare. Apoi, cu calm, desfăcu cingătoarea de pânză cu care era înfășurată teaca bastonului său. Vechea spadă a asediului de la Kaffa își recăpătă locul. Mâinile lui se potriviră în mod firesc între mâner și gardă și întoarseră lama în fața lui.

Cei doi frați văzură jerbele de noroi ridicate de copitele calului care se năpustea spre ei. Sacristanul era la jumătatea drumului. Scutierul dădea pinteni calului și se repezea drept asupra lui, fiindcă îi stătea în drum.

Sacristanul își înfundă picioarele în pământul umed și își scoase umărul înainte, gata să reziste atacului. Calul ajungea la înălțimea lui. Fără să se dea laoparte, el își ridică spada, o potrivi la orizontală și dintr-o lovitură puternică reteză piciorul din față care se ridica asupra lui.

Animalul se rostogoli cu un nechezat îngrozitor. Soldatul lovi pământul, cu capul înainte, și urletul lui acoperi pocnetul umărului său rupt. Bătrânul călugăr îl lăsă să geamă și se duse să se așeze lângă trupul tânărului tăbăcar. Aruncă o privire spre pădure. Acum, Antonin și Robert vor avea suficient avans.

Ceata înarmată cobora pe pajiște. El îi supraveghea apropierea gândindu-se la Guillaume. Puțini oameni împărțiseră atâția ani de prietenie. Puțini oameni, își spunea el, văzuseră ceea ce văzuseră ei, suportaseră ceea ce suportaseră ei și păstraseră aceeași credință în Dumnezeu și în ei înșiși. Ciuma nu le-o distrusese. Balansul căruței cruciaților care se legăna pe ierburile pajiștii îi aminti de corăbiile pe care le luaseră împreună pe Marea Neagră, fluviul misiunilor. Detestase întotdeauna marea, acel pământ topit, dar

trebuise să-l urmeze pe cel pe care îl urmase mereu. Totuși avea să moară înaintea lui. Guillaume n-ar fi crezut asta niciodată. Un fulger spintecă uriașul nor care ajunsese, în sfârșit, pe cerul de deasupra câmpului. O întunecime sinistră cobora din el. „Cu atât mai bine", își zise sacristanul, „ar fi fost mai greu să crăp în lumina soarelui."

Trupa sosi la puțin timp după ce cei doi frați ajunseseră la pădure. Soldații îl încercuiră pe sacristan și doi dintre ei se duseră să-l ajute pe rănit. Oblatul se apropie. Îl salută pe bătrânul călugăr cu un semn din cap și un zâmbet îi apăru pe buze când măsură cu privirea micul câmp de luptă unde calul scutierului său se zbătea într-o baltă de sânge. Călărețul, căzut pe burtă, urla în timp ce oamenii încercau să-i scoată armura. Oblatul respiră duhoarea războiului care se simțea în aer, apoi descălecă. Își scoase coiful, care îl sufoca, și își lăsă pelerina să alunece pe pământ. Sacristanul se ridică pentru a-l înfrunta sprijinindu-se în arma lui.

— Ești curajos pentru un călugăr, zise oblatul, scoțându-și încet sabia din teacă.

O cruce de argint era gravată pe lama ei. El dădu ordin soldaților săi să se îndepărteze, dar sacristanul aruncă spada de la Kaffa la picioarele lui.

— Un om de valoarea ta refuză o luptă în doi?

— Un călugăr nu se luptă.

— Dar ucizi caii.

— Nu și oamenii.

— Pentru mine, zise oblatul ridicându-și sabia, caii valorează mai mult decât oamenii.

Sacristanul nu se temea de moarte, dar nu voia să sfârșească sacrificat ca un miel. Își aștepta adversarul, cu pumnii în față, hotărât să se bată. Gestul lui îl amuză pe oblat.

— Am văzut sarazini apărându-se ca tine, în fața zidurilor Ierusalimului.

— Încă mai sunt acolo, replică bătrânul călugăr.

Oamenii din trupă formau un cerc în jurul lor. Scutierul fusese dus în căruță pentru a primi îngrijiri. Mirosul calului care agoniza îi agita pe catârii înhămați la ea, care zvârleau din copite, smulgându-i rănitului urlete de durere.

— Bărbier! strigă deodată oblatul.

Un cap cu chelie apăru din căruță.

— Fierul tău este înroșit?

Bărbierul-chirurg încuviință și înfipse adânc tăișurile lui în jarul sobei de campanie pe care trebuia să-l păstreze mereu aprins. Sacristanul privea scena fără să înțeleagă. Oblatul înaintă spre el. Pumnul călugărului se abătu asupra tâmplei lui fără să-l facă să dea înapoi. Cruciatul îl respinse cu o lovitură de picior. Sacristanul atacă din nou, lovind spre piept. Pumnii i se sfâșiară în tunica de zale. El se agăță de ea pentru a căuta gâtul adversarului. Oblatul se eliberă și îi lovi cu violență fața cu mânerul spadei. Orbita bătrânului luptător plesni sub șocul loviturii.

Niște scântei îl orbiră și începu să dea cu pumnii în gol. Oblatul îl lovi din nou cu mânerul spadei în maxilar și genunchii sacristanului se îndoiră de durere. O lovitură de picior în vintre îl trimise la pământ. O piatră îi tăie pielea capului.

— Amin! strigau soldații la fiecare nouă rană.

Oblatul se învârtea cu pași lenți în cercul lor. Călugărul se ridică în picioare, cu fața plină de sânge, gata pentru un nou atac. Ridică pumnii și merse spre silueta pe care ochii lui vătămați abia o mai distingeau. Cruciatul se dădu atunci înapoi cu un pas și își învârti sabia. Lama se abătu cu toată forța asupra piciorului sacristanului, pe care îl tăie pe loc sub genunchi. Bătrânul se prăbuși paralizat de violența durerii.

Oblatul șterse tăișul sabiei de roba lui și îl chemă pe bărbierul-chirurg.

— Cauterizează! îi ordonă el.

Bărbierul alergă spre rănit, care se zvârcolea pe pământ. Îi băgă în gură o cârpă îmbibată cu beladonă și, fără să mai aștepte să-și facă efectul, apropie lamele fierbinți. Își propti piciorul pe pieptul călugărului pentru a-l imobiliza și, cu dexteritate, apăsă pe ciot fierul înroșit în foc.

Gestul dură câteva secunde. Bărbierul își contemplă opera cu satisfacție, fără a da atenție urletelor. Vechea lui experiență pe câmpurile de luptă din Țara Sfântă rămânea

neschimbată. Îl lăsă pe sacristan pe jumătate leșinat în mâinile soldaților.

---

[35] Psalmul 145. (*N.a.*)

CAPITOLUL 48
Izgonit

— M-ai trădat, Guillaume.

— Să zicem că am învățat să vorbesc pe limba ta.

Inchizitorul nu-și mai controla furia. Lovi cu pumnul în masă.

— Aș putea să te torturez.

— Sunt pregătit, răspunse calm Guillaume.

— Nu mă tenta!

Cei doi bărbați se înfruntară din priviri.

— Sperі că inima ta va fi destul de puternică pentru a rezista la cleștii de tortură? rânji inchizitorul.

— Nu, sper că inima mea va fi destul de puternică pentru a se opri atunci când trebuie. După ce vei fi ucis un stareț dominican, alegerea ta va fi asigurată, îl ironiză Guillaume.

— În seara asta, am să-i prind pe călugării tăi și tu ești cel care-i va trimite la carceră. Consistoriul are loc peste șapte săptămâni, nu voi mai aștepta.

— Nu-ți voi da niciodată velinul dacă le faci ceva.

Guillaume părăsi sala și se întoarse în odăile pe care inchizitorul le rezerva oaspeților săi de marcă. Două încăperi mari, încălzite de sobe și un vas pentru baie personal pe care un novice îl umplea cu apă

curată. Confort inutil pentru sufletul lui obișnuit cu o viață de privațiune.

Se duse să se așeze pe scaun. Așadar, reușiseră... Dar bucuria lui nu rezistase mult timp, căci noi îngrijorări îl cuprinseră.

Stătea cu ochii pe fereastră, supraveghind orizontul. Fugarii se apropiau probabil de el. Ce se întâmplase cu ei?

Îl revedea pe Antonin scriind pe pergamentul lui cu precauția unui miniaturist, își amintea orele petrecute împreună pentru a călători în trecutul său. Simțea pentru el o afecțiune paternă. Cea pe care i-ar fi putut-o oferi fiului pe care nu-l va avea niciodată. Dar merita oare lumea să i se dea fii? Pentru a-i vedea suferind și murind, pentru a-i sacrifica pe altarul ciumei, al mizeriei, al spadei... sau al iubirii, se corectă el în sinea lui, pentru ca toată această disperare să aibă un sens.

De o sută de ori se îndoise de Dumnezeu, de dreptatea Lui, de clarviziunea Lui, de prezența Lui... dar niciodată nu se îndoise de iubirea Lui. N-o simțise totuși întotdeauna în întunericul chiliilor, în flacăra îngustă a lumânărilor și în descurajările vieții sale de călugăr. Dar calea era simplă, trebuia să renunțe să se mai lupte cu îndoielile credinței lui, să le lase să trăiască cu sine și să creadă în cuvintele venerabilului sfânt Augustin care tămăduiau toate rănile spirituale: *Dacă-l iubești pe fratele tău, iubești iubirea. Dacă iubești iubirea, îl iubești pe*

Dumnezeu[36]. Când Dumnezeu era pierdut, puteai să-L regăsești în inima oamenilor când aceasta bătea pentru altcineva, nu pentru ei înșiși. Și această neliniște care îl sugruma când se gândea la soarta fraților săi era dovada că ceva divin mai exista încă în el.

Se întoarse în camera lui pentru a-și întinde picioarele, care i se umflau din nou. Răsuflarea îi era scurtă și fiecare pas îi strângea menghina din piept. Lângă vasul de baie remarcă un obiect nepotrivit care îi scăpase. O oglinjoară rotundă încastrată în piatră. Nicio mănăstire nu permitea posesia unui asemenea semn de vanitate. Un călugăr nu-și vedea niciodată chipul reflectat. Guillaume îl surprinse pe al său.

Aruncă o privire zeflemitoare spre imaginea lui, descoperind trista formă pe care o căpătase. Nu mai rămăsese nimic din tânărul Guillaume. Se contempla fără pic de afecțiune pentru el însuși. Sfârșitul apropiat i se citea pe chipul brăzdat de umbre. Se gândi la întrebarea pe care frații de la mănăstire și-o vor pune între ei când va veni ziua: de ce anume a murit starețul? Se duse să se întindă pe pat și închise ochii. Clopotul memoriei suna moartea amintirilor. Vântul le acoperea vocile cu rafalele lui, dar cea a unui bărbat care îl urmărea de ani întregi rezista la zgomotele lumii. Ea răsuna în el și își îndeplinea sarcina de distrugere.

N-ar trebui niciodată să ne întrebăm de ce anume o să murim, gândi el, ci de mâna cui?

Întotdeauna, cineva te omoară.

Guillaume se simțea singur. Trecutul lui semăna cu un deșert pe care nu mai voia să-l străbată. Nu mai avea puterea s-o facă. Doar pergamentul pe care așternuse adevărul lui de om rezista slăbiciunii sale care nu aspira decât la odihna morții. Velinul... nu mai lipseau decât câteva pagini pentru a-l termina. Câteva rânduri despre maestru și despre soarta lui nemiloasă.

Inchizitorul nu știa totul. După cum presimțise, viața lui Eckhart nu se oprise la comanderia din Acoyeu. Ea continuase mult timp după aceea și se sfârșise dincolo de mări, în Orient.

Trebuia să meargă departe în trecut pentru a se întoarce acolo. Guillaume nu mai făcuse acea călătorie de atâtea zile, interzicându-i memoriei lui să-i ducă amintirile într-acolo.

Drumul lui Eckhart se încrucișase pentru ultima oară cu al lui în anul 1349, la mai bine de douăzeci de ani de la despărțirea lor. Lumea întreagă îl credea mort. Predicile sale interzise circulau în secret prin beghinaje și printre erudiții care aveau copii ascunse în pereții dubli ai bibliotecilor lor, dar operele lui nu mai erau predate nicăieri. Universitatea le respinsese.

Guillaume nu uitase acea zi din iarna anului 1328 în care maestrul lui îl izgonise ca pe o slugă. Dar Eckhart nu mai era el însuși. Nu mai rămăsese decât o imagine diformă a omului pe care-l cunoscuse.

Când fusese interogat în legătură cu dispariția lui, hotărâse să-i protejeze amintirea și să-l lase să moară în pace. Se spunea că Rinul nu dădea înapoi trupurile care se înecau în el, așa că îl alesese ca falsă sepultură pentru ca urmăririle și anchetele să înceteze. Maestrul său avea dreptul la liniște.

Se rugase adesea pentru odihna sufletului său, de-a lungul acestor ani. Nu se gândise niciodată că Eckhart ar fi putut supraviețui. Hăul de melancolie care îl înghițise la moartea copilei nu putea să-i fi eliberat corpul. Sau poate că se întorsese din infern prin una dintre acele magii negre ale cărei secrete le cunoștea? Guillaume habar n-avea, dar Eckhart supraviețuise.

Se întinse pe pat, cu fața la crucifixul de fier pus în mijlocul zidului din camera inchizitorului. Din același metal erau făcute săbiile soldaților. El le amintea dominicanilor de credința lor că aceasta trebuia să lupte și că ei trebuiau să știe să mânuiască sabia spirituală. Guillaume obosise să lupte și îi era frig. Niciodată nu avea să mai regăsească îmbietoarea căldură pe care o cunoscuse la Kaffa, când încă mai era în plină vigoare.

Kaffa... 1347. După asediul orașului, Guillaume era pregătit să plece spre Marsilia. Marea era încă plină de tătari morți de ciumă. Poposise împreună cu Jean, fratele lui de misiune, într-un han din port, plin de călători care urmau să plece, de soldați și de marinari. Trăseseră cu urechea la trăncănelile

lor. Umbla zvonul că un sihastru se ascunde în munți. Se spunea că are puteri și că inspiră teamă. Credincioșii care îl vizitau îi lăsau de pomană la distanță de casa lui, închinându-se ca în fața grotei unui vrăjitor.

În vremea aceea se creaseră numeroase sihăstrii pe drumurile spre Crimeea. Pelerinii, negustori care străbăteau Drumul Mătăsii, erau generoși și nu prea atenți la documentele care să ateste sfințenia acestor falși călugări care le garantau protecția lui Dumnezeu. Mulți ticăloși își descoperiseră astfel o vocație religioasă. Misionarii îi alungau, dar ei se întorceau precum vulturii în spatele caravanelor.

La început, Guillaume nu dăduse atenție poveștii. Bătrânul care îi impresiona atât de tare pe cei care se apropiaseră de el nu era fără îndoială decât un fals credincios în plus sau un iluminat. Un genovez îi realiză un portret care îi făcuse pe cei de față să tremure, era portretul unui vrăjitor care îi smulsese diavolului secretul veșniciei, slab și descărnat, cu o privire capabilă să dea foc corpurilor de la distanță. Un altul, care pretindea că îl întâlnise în grota lui, afirma dimpotrivă că nu era decât un biet moșneag nebun înconjurat de șobolani și că nu era nimic ieșit din comun acolo, dar... și aceste cuvinte îi tulburară profund sufletul lui Guillaume, își amintea de un fenomen ciudat, mâinile lui străluceau în noapte. Alți

martori, care îl văzuseră, îi confirmară spusele.

Imposibil, își repeta Guillaume, Eckhart era mort. Era sigur de asta. Îl lăsase agonizând în comanderia din Acoyeu și, în acel an 1347, vârsta lui ar fi depășit optzeci de ani. Dar era povestea cu mâinile... acele lumini palide precum flacăra lumânărilor care se aprindeau la cruci în cimitire și pe care le văzuse chiar el arzând în degetele lui Eckhart. Niște scorneli... Altădată, ar fi plecat imediat pentru a merge el însuși să le dovedească absurditatea și să scoată săgeata îndoielii înfiptă în mintea lui, dar asediul tocmai se terminase și, după atâtea suferințe, toți supraviețuitorii voiau să se întoarcă în Europa. Sihăstria era la trei zile de mers pe jos de Kaffa și galera genoveză care îl ducea la Marsilia ridica ancora a doua zi. Guillaume visase atât de mult la plecarea asta — vreme de douăzeci de luni de luptă —, iar duhoarea tătarilor morți invada orașul. Nu putea să mai aștepte. Se întorsese, așadar, în Franța, lăsându-l în urma lui pe acel misterios călugăr sihastru cu mâini luminoase.

De cum ajunsese la Marsilia, ordinul îl numise stareț la o mănăstire din Languedoc, în apropiere de satul Verfeil, și îl luase pe fratele Jean ca sacristan. După câteva săptămâni, ciuma potopea pământul.

Ani întregi, moartea a lovit cu o furie pe care umanitatea nu o cunoscuse niciodată. Pământul se căsca pentru a o face să dispară.

Oamenii păreau străini pe lume. Gropile erau pline, cadavrele lăsate neîngropate și acoperite cu var formau coline albe în mijlocul câmpurilor. Erau sate întregi de cadavre unde nimeni nu îndrăznea să meargă, case deschise pentru corbi și viermi. Câinii și caii nu scăpau. Mureau pe drumuri pustii și carcasele lor colcăiau de vietăți. Viața își reducea dimensiunea, involua în ceea ce avea ea mai primitiv, întorcându-se în timpurile străvechi când nimeni nu fusese încă zămislit. Dumnezeu nu pedepsea viața, ci pe păcătoși. Iar săgețile ciumei pregăteau poate o lume purificată oferită unei sfinte vermine care ispășea greșelile tuturor fiilor lui Adam.

Guillaume s-a îmbolnăvit și el. Molima l-a doborât în primăvara lui 1348. Își amintea de acea febră îngrozitoare de la Verfeil care-i alungase pe toți frații, cu excepția lui Jean, care îl îngrijise. Nu știa dacă mâinile prietenului său ori cele ale lui Dumnezeu îl smulseseră din ghearele maladiei. Poate că erau pur și simplu aceleași. Dar supraviețuise.

La cererea lui, sacristanul îl dusese în beghinajul din Ville Dieu, pe Rin, unde se spunea că un izvor îi vindeca pe cei bolnavi de ciumă. Aerul era același precum cel din beghinajul din Ruhl, plus că, în acest loc, Fecioara Maria le apărea bolnavilor. Își găsise vindecarea aici, dar numai umbra lui Eckhart îi apăruse. Nu trecuse nicio zi fără ca

fantasma mâinilor lui luminoase să nu vină să-l tulbure.

La sfârșitul anului 1349, când epidemia începea să dea înapoi, a obținut permisiunea de a se întoarce la Kaffa cu misiunea de a-i alunga pe falșii călugări care împiedicau evanghelizările pe Drumul Mătăsii. A lăsat conducerea mănăstirii în seama lui Jean și a plecat spre Orient.

Călătoria până la Marsilia i-a arătat brutalitatea ciumei și binele pe care îl lăsa lumii: drumuri pustii, sate liniștite, străzi și piețe lăsate în paragină. Oamenii se evitau și își mascau fețele. Privirile nu exprimau decât teroare și descurajare. Fiecare se ascundea în spatele zidurilor lui. Orizontul se oprea la barierele caselor. Societatea oamenilor se făcuse țăndări. Ființele umane nu se mai întâlneau în piețe, la sărbători, la ceremonii. Inimile se împietriseră. Nu mai erau decât clanuri care-și apărau familia și teritoriul. Oamenii se asemănau cu lupii pe care molima îi făcuse mai numeroși și mai de temut. Foamea și frigul apucaseră coasa pe care maladia o abandonase și ucideau acum la fel ca ea. Borfașii îți tăiau gâtul pentru o bucată de carne, nimeni nu mai îndrăznea să călătorească și Guillaume a scăpat teafăr numai datorită straielor lui de călugăr dominican, căci oamenii îl respectau pe Dumnezeu de când îl văzuseră pe diavol.

Traversarea a fost liniștită și porturile Asiei s-au deschis către o lume vie. Când

Guillaume a ajuns în portul Kaffa, orașul era ca nou. A avut impresia că toate casele fuseseră reconstruite și zidurile i s-au părut mai înalte și mai maiestuoase. Viața era agitată, piețele colorate și zgomotoase, aerul pur, cheiurile pline de flori. Leagănul ciumei semăna acum cu o grădină a Raiului. A urcat pe metereze, chiar în locul unde armata tătară își ridicase norul de nisip și sânge. Deșertul se întindea calm până la orizont. Sângele ciumaților nu păta solul, urmele lui dispăruseră din nisip. Natura se spăla cu ușurință pe mâini.

— Ascultă, Antonin, murmură Guillaume. Ascultă și scrie!

Silueta tânărului călugăr absent se amesteca printre cele pe care lumânările din cameră le desenau pe zid. Guillaume își începu povestirea ca și cum pana lui Antonin era acolo pentru a o nota. Închise ochii și dictă cu voce scăzută.

„În cele din urmă, am mers spre munți până la sihăstrie, ca să-l întâlnesc pe vrăjitorul despre care vorbiseră oamenii de la han. Acolo l-am revăzut pentru ultima oară. Eckhart era un moșneag. Picioarele nu-l mai țineau. Nu se mai dădea jos din pat, iar casa era plină de șobolani. Mâncau ce primea el de pomană. Lăsase ușile larg deschise pentru a le permite să plece și să vină. Iar el era pe moarte. Am pătruns în încăpere prin praful ridicat de vânt. Deșertul intra înăuntru. Straturi de nisip acopereau solul și formau

movilițe la piciorul zidurilor. Patul era în fund, departe de fereastră, într-o mică firidă întunecată. Duhoarea era sufocantă. Eckhart era întins, gol, pe spate. Coastele îi ieșeau pe sub piele, îi ghiceai oasele membrelor, un schelet de om nemișcat în mijlocul șobolanilor. Când a întors capul spre mine, am fost șocat. Fața îi era distrusă de brazde de râie și tonsura desena o cruce în mijlocul craniului chel, precum cea a bolnavilor internați în turnurile de nebuni. Sulfura de lumină îi devorase mâinile acoperite de cruste purulente. Numai unghiile mai difuzau încă strania lumină albăstrie.

M-a țintuit cu privirea.

— Guillaume, a zis el cu o voce uimitor de clară, ce mult ai îmbătrânit...

Nu eram în stare să rostesc niciun cuvânt. Nu puteam încă să cred ce vedeam. Acest bărbat se întorsese din morți. Memoria mea îl îngropase, îl înmormântase de douăzeci de ani. Corpul lui se întorsese în neant și acum iată că apărea, în fața ochilor mei, în oribila lui înviere.

Nebunia minții lui avusese forța să rețină acea carne deja putrezită și să se reîncarneze pentru a-i respinge distrugerea. Dar acea forță era insuficientă pentru a împiedica moartea să-și continue încet lucrarea. Nu inspira decât dezgust și spaimă, totuși mi-a mișcat inima. Era o adevărată ruină.

Niciun om nu atinsese un asemenea grad de dezolare. Pe măsura celei care urcase

muntele calvarului sub lovituri de bici și insulte. Da, Antonin, crucea lui Christos îl purta pe Eckhart."

Guillaume își continua povestirea pentru pana lui Antonin, dar propria mână era cea care mâzgălea niște linii pe un pergament. Dacă aceste cuvinte nu se pierdeau, și-ar fi avut locul pe velin. El revedea scena atât de vie, atât de aproape... Singurătatea atroce pe care o simțise atunci îl cuprinse din nou, destul de puternică pentru a invada prezentul fără a pierde nimic din cruzimea ei.

Da, crucea lui Christos îl purta pe Eckhart și bunătatea pe care ciuma nu reușise s-o smulgă din inima discipolului său îl duse din nou la căpătâiul maestrului. Dar, în timp ce el se apropia pentru a-i oferi îngrijiri, o voce seacă îl opri. „Te-am izgonit, Guillaume."

Altădată, aceste cuvinte i-ar fi atins dureros sufletul, dar vârsta durerii trecuse. În acea zi, ele n-au găsit în sufletul lui decât milă.

„Și eu v-am izgonit, maestre", a murmurat Guillaume cu o voce tristă.

---

[36] Comentariu la Prima Epistolă a lui Ioan V, 7 (*N.a.*).

CAPITOLUL 49
Pentru mult timp

Vacarmul îl scoase pe Guillaume din meditația lui. Recunoscu vocea oblatului acoperită de cea a inchizitorului. Pașii lor se apropiau de ușa lui. Aceasta se deschise cu brutalitate și inchizitorul intră, cu fața schimonosită de furie.

— Călugării tăi au scăpat, dar îl am pe sacristan, care nu și-a plătit toată datoria! răcni el.

Mâinile îi erau întinse în față, cu degetele crispate.

— Dacă nu-mi dai velinul, o să-ți devastez mănăstirea. Soldații mei vor găsi până la urmă pergamentul tău blestemat.

— N-ai puterea să faci asta, Louis. Curia nu va primi în sânul ei un cleric care jefuiește mănăstirile.

— Voi merge până la capăt dacă te pui de-a curmezișul drumului meu...

Guillaume se gândea. Robert era liber. Tăbăcarul și frații lui reușiseră imposibilul. Acum trebuia să ia o hotărâre repede și să facă ceea ce trebuie pentru a asigura securitatea alor săi.

— Potolește-ți furia, declară el cu calm. Am luat decizia să-ți dau velinul. Ai cuvântul meu. Te voi conduce la el. Cu condiția să încetezi urmărirea celor care ți-au scăpat și să-l lași în viață pe Jean.

Răspunsul îl încremeni pe inchizitor. Rămase în picioare fără un cuvânt, lângă oblatul care era impasibil. Pentru prima dată, nu se mai simțea stăpân pe situație. Fără arma velinului și povestea caravanei care a adus ciuma, nu va fi niciodată cardinal și Noua Inchiziție nu va vedea lumina zilei. Ceea ce nu însemna eșecul unui proiect, ci distrugerea în întregime a sensului scurtei lui vieți care-i mai rămânea de trăit. Și nu mai avea vârsta la care să se umilească. Sufletul lui de inchizitor veghea și nu va lăsa niciodată nepedepsit cel mai impardonabil dintre toate păcatele: crima împotriva mândriei lui. Îl puse pe Guillaume să jure din nou. Guillaume își repetă făgăduiala de a-l conduce la velin și conchise cu o voce rece:

— Dar vei semna grațierea lui Robert.

Inchizitorul nu răspunse și ieși din încăpere trântind ușa în urma lui.

Puțin mai târziu, Guillaume se duse la căpătâiul sacristanului.

Bătrânul călugăr fusese plasat la infirmerie izolat de ceilalți bolnavi și sub paza unui soldat. Era cuprins de febră, dar rezista cu demnitate pe patul lui. Văzându-l pe bărbatul care venea să-l viziteze, se ridică un pic mai mult. Guillaume îl luă de mână și se așeză pe marginea patului.

Cei doi prieteni lăsară să treacă un moment de tăcere.

— Ai avut spada cu tine?

— Da.

— Ți-a fost de folos?

— Să spunem că n-a făcut un păcat de moarte.

Guillaume simțea emoția vechiului său camarad.

— Și ceilalți? întrebă el.

— Tăbăcarul... răspunse sacristanul, fără să mai poată adăuga vreun cuvânt.

Își șterse cu furie lacrima care îi curgea pe obraz și întoarse ochii spre fereastră.

— Frații sunt teferi, murmură el.

— Au luat-o spre Albi?

— Da.

Guillaume ridică pătura. Ciotul fusese bandajat într-o pânză aproape curată. Firicele de sânge închegat se vedeau prin ea.

— Te simți bine?

— Da, răspunse sacristanul. Bărbierul mi-a zis că numai unu din doi oameni moare după îngrijirile lui.

— N-ar fi reușit niciodată fără tine, Jean.

— Nu, n-ar fi reușit niciodată fără curajul lor. Toți au fost curajoși.

Sacristanul închise ochii. Starețul îi șterse fruntea plină de transpirație și se ridică pentru a-l lăsa să se odihnească.

— Mai ești aici, Guillaume? murmură bătrânul călugăr, în timp ce starețul pleca.

— Pentru mult timp, frate Jean, răspunse el.

Guillaume nu mai aștepta să-l cuprindă somnul. Se gândea la velin. Opera lui de adevăr nu era destinată să servească ambiția unui om. În acel moment, paginile lui

continuau să se distrugă în varul nestins al mănăstirii Verfeil așa cum ordonase, dar nu voia să ducă în mormânt cu el secretul ciumei. Nici pe cel al morții lui Eckhart pe care nu avusese timp s-o încredințeze memoriei lui Antonin. Niciun secret nu trebuia să îngreuneze sufletul la întâlnirea cu Dumnezeu. Dar umbra acelui om malefic o însoțea încă pe a lui. Starețul nu voia să apară alături de ea în fața judecătorului său.

Făcuse ceea ce i se păruse drept, dar aștepta zadarnic alinarea. Vocile morților răsunau încă. Morții nu încetau să vorbească. Și tocmai pentru că nu erau niciodată tăcuți puteai crede că tac. Nu-ți mai dădeai seama când încep să vorbească, nici când se opresc din vorbit, era ca un zgomot de fond pe care, tot auzindu-l mereu, nu-l mai ascultai.

Vocea lui Eckhart străbătea din nou nopțile lui Guillaume. Venea din Kaffa, plină de mirosurile urâte ale sihastrului și ale pardoselii lui pe care mișunau șobolanii. O auzea cu claritate și retrăia acele clipe cu o impresie tulburătoare de realitate. Lumânările din jurul patului său nu fuseseră înlocuite și camera părea bântuită de siluetele lor stinse cu margini rupte. Eckhart venea cu ușurință în locurile întunecate și singuratice în care starețul se retrăgea. Iar șobolanii îl însoțeau.

— Nu-ți fie frică, Guillaume, prietenii mei se hrănesc cu pomana pe care am primit-o. Dacă nu le e foame, nu-ți vor face niciun rău.

Eckhart lăsa animalele să i se urce pe corp fără să le respingă. Grota lui era goală, jefuită fără îndoială de cerșetorii de pe drum. Nu mai avea decât pelerina, strânsă într-un colț, prea roasă de molii pentru a mai stârni dorința cuiva. Guillaume își amintea că o luase de jos și îi pipăise dublura. Uzura țesăturii și rupturile își făcuseră treaba. Nu mai rămăsese nimic din crucile de cenușă.

Șobolanii îi treceau peste încălțări, el se dădea înapoi ducând o bucată de pânză la gură.

— Poți respira liber, Guillaume. Dacă șobolanii trăiesc, oamenii trăiesc și ei.

— Ciuma este în miasmele lor.

— Nu, șobolanii sunt corăbiile ciumei, ea navighează cu ei. Atât timp cât ei trăiesc, ea rămâne la bordul lor și ne ignoră. Când ei mor, ea îi părăsește și merge să găsească oamenii care o pot îmbarca pentru a-și continua călătoria. Nu există ciumă pentru oameni când șobolanii sunt vii.

Guillaume își amintea totul. Nisipul din Kaffa intra în camera inchizitorului adus de vântul deșertului și Eckhart era acolo, la câțiva pași de el.

— Le-am ascuns toate astea fraților din caravană.

— Caravană?

— Da, Guillaume, frații tăi dominicani au format o caravană la cererea mea. Îi cunoșteam pe toți acei misionari. Sihăstria mea îi adăpostise. Încă îmi mai respectau

numele și nu se temeau să-l rostească. Pentru ei, eram tot maestrul Eckhart din Hochheim și aveam autoritate asupra actelor lor.

Își repetă numele cu exaltare.

— Eckhart... cel mai mare spirit care a domnit asupra ordinului mizerabil al dominicanilor. Acești câini care latră în lume, această haită care vrea să-i reunească pe copiii lui Christos și care nu are decât dinți pentru a le sfâșia inima.

Vocea lui Eckhart părea atât de aproape! Starețul știa că vedeniile minții lui puteau să se întrupeze, dar niciodată cu o asemenea asemănare decât dacă erau stăpânite de diavol.

— De ce ai venit, Guillaume?

De ce...? Altădată, răspunsul ar fi fost simplu. Pentru că Eckhart era maestrul meu, pentru că mă făcuse să sper că voi avea un mare destin și pentru că îl iubeam. Această înflăcărare pentru el ar fi trebuit să se stingă atunci când nebunia lui ne-a despărțit. Dar ciuma îi șterse de pe fața pământului pe toți cei care purtau numele meu. Nu mai exista niciun membru al familiei mele și eu schimbasem sângele meu cu al lui, ceea ce făcea din acest om ultimul meu frate în fața naturii. Cum să explic asta străinului pe care îl aveam în fața mea?

— Ai venit să anchetezi la cererea ordinului tău, reluă Eckhart, ca un mic inchizitor.

— N-am uitat anii petrecuți împreună...

— Ba i-ai uitat. Așa cum ai uitat și copila.

— N-am uitat-o.

— Ba da! urlă Eckhart, îndreptându-și bustul, cu pumnii strânși, cu fața lividă, ai uitat! Ai uitat totul! Ai uitat cum mi-a luat-o, cum a refuzat să mi-o dea înapoi.

Nu înțelegeam. Credeam că ura maestrului era încă îndreptată asupra lui Kanssel care murise de mult.

— Nu-ți vorbesc de franciscan, strigă el. Îți vorbesc de Dumnezeu. Franciscanul tău n-a fost în stare decât să distrugă, ca toți oamenii, dar El...

Arăta spre cer cu degetul.

— El... repetă cu vocea sugrumată. I-am ținut corpul în mâinile mele, Guillaume, zise el. Crezi sau nu, i-am atins mâna în moarte. Am văzut-o reapărând. Nu era o iluzie.

Îi curgeau lacrimi pe obraji.

— În mine, începea să renască. Și viața mea se scurgea în ea. Și cu cât se scurgea mai mult, cu atât forma ei devenea mai precisă. Chipul ei a ieșit din neant. I-am văzut pielea, îți amintești de albul încântător al pielii ei... am văzut-o cum se reîntinde pe ceea ce mai rămăsese din ea, întorcându-se în timp, înțelegi? Și ochii ei... i-am văzut umplând golul orbitelor și recăpătând o privire. Corpul ei se reconstruia, dar...

Hohote de plâns îi zguduiau pieptul.

— Dar... El te-a trimis pe tine și tu m-ai îngrijit. Tu m-ai îngrijit, Guillaume, fără să știi ce faci, fără să știi ce te făcea El să faci. Mi-ai dat sângele tău și, redându-mi viața

mie, ai luat-o pe a ei. Sângele tău, Guillaume, din care El a făcut acidul care a ars-o pentru totdeauna.

Arătă din nou plin de furie cu degetul spre cer.

— El e cel care a dat-o înapoi morții în timp ce eu o țineam în brațe!

Privirea lui încremeni și o paloare de mort îi invadă chipul. Avu o tresărire din tot corpul și căzu în stare de inconștiență.

A rămas mult timp fără cunoștință. Membrele i se agitau, mușchii lor se contractau ca și cum se lupta cu el însuși. Îl vegheam.

Când s-a trezit, vocea i se înmuiase și cuvintele îi ieșeau din gură cu claritate.

— Apropie-te, Guillaume, o să-ți spun povestea mea care este și a ta, și a lumii pe care ai străbătut-o ca să mă găsești. Vei vedea că prezența lui Eckhart pe pământul ciumei nu este deloc întâmplătoare.

CAPITOLUL 50
Șobolanii

„Am ajuns în Kaffa la sfârșitul anului în care m-ai părăsit. Am dispărut. Am luat-o pe drumurile Orientului, spre teritoriile cele mai îndepărtate ale imperiului tătar. Am mers pe Drumul Mătăsii până în adâncul stepelor. Până la cel mai mare lac din Asia Centrală, Issîk-Kul, Lacul Cald, de forma unui ochi gigantic în mijlocul munților. Acolo am trăit zece ani printre frații noștri nestorieni care le ofereau găzduire pelerinilor și negustorilor. O viziune îmi arătase acest loc, ochiul albastru al lacului, precum cel al unui titan chior culcat, contemplând veșnic cerul și sfidându-l. Știam că o voi găsi acolo.

— Ce să găsești?

— Arma, Guillaume. Arma răzbunării mele, singura care poate lupta cu Dumnezeu: ciuma. Viziunea nu mă minți̦se. La sfârșitul primăverii, la mai mulți ani de la sosirea mea, în 1338, niște călugări începeau să moară de o boală a plămânilor. Semăna cu cea de care erau atinși vânătorii de tarbagani, niște marmote cenușii care sunt foarte numeroase în aceste regiuni. Ajungeau mereu la infirmerie în stare de agonie. Oamenii scuipau sânge și aveau gâtul umflat. Eram în leagănul ciumei, Guillaume, și toți o ignorau.

Chipul lui Eckhart se lumina și vocea îi devenea mai subțire. Regăseam exaltarea care

îi străbătea predicile când le rostea în fața adunărilor de oameni care îl ascultau ca vrăjiți. Predica ciumei îi încorona opera. Boala pătrundea în cuvintele lui, în gesturile lui, îl poseda.

— Caravanele tătare se încrucișau cu caravanele genoveze. O mulțime de oameni de toate rasele se amestecau pe malurile lacului. Nestorienii îmi încredințaseră infirmeria lor. Pretindeau că descoperiseră în mine puteri de vindecare. Molima avansa încet-încet. Îmi petreceam timpul studiind-o.

Într-o zi, un vânător a murit la câteva leghe de lac. Partenerul lui i-a îngropat trupul și a venit să-i aducă haina ca moștenire fiului său care trăia printre noi. Tânărul a murit șase zile mai târziu de febra plămânilor. Incapabilii medici din Occident cred că maladiile infectează aerul prin nori încărcați de putreziciune inertă. Dar cum ar putea ei să străbată distanțe atât de mari și să nu facă decât o singură victimă, deși toți respiră aerul?

Nu miasmele transmit ciuma, Guillaume, ci niște creaturi vii și invizibile care pot rămâne pe haine. Pentru a o dovedi, am ascuns rufele murdare ale bolnavilor în căruțele caravanelor, la întâmplare. Și am așteptat.

La întoarcerea negustorilor, am aflat că mai mulți dintre ei pieriseră pe drumurile Indiei. Întrucât străbătuseră locuri pline de mizerie și de lepră, s-au gândit că febra din leprozerii

îi omorâse. Dar această febră ucide lent descărnând corpul — or, negustorii muriseră în câteva zile în timp ce sănătatea lor era bună. Prin urmare, cârpele mele făceau ciuma să supraviețuiască și puteam să o trimit la capătul lumii. Una dintre caravanele infectate a pierdut mulți dintre oamenii ei dincolo de Samarkand și de Kashgar.

Relatarea lui Eckhart mă îngheța. Își povestea crimele cu o perfectă lipsă de sensibilitate. Umanitatea lui murise.

— În loc să-mi ascund cârpele infectate în fundul căruțelor, am decis atunci să le ofer în văzul tuturor. Tăiam din mijlocul pânzei pătrate mici și împărțeam pâine pe care o înfășuram în ele. Toți acceptau pâinea lui Eckhart. Pâinea dăruită, pâinea lui Dumnezeu. Ciuma se strecura în firimiturile ei și călătorea. Se răspândeau zvonuri despre o „maladie a caravanelor". Unii bolnavi abandonați se întorceau să moară la infirmeria de lângă lac. Îmi înmuiam de fiecare dată cârpele în umorile lor.

Când armata tătară, în drumul ei spre Kaffa, ne-a traversat pământurile, am distribuit această mană războinicilor ei. Dar cârpele mele se alăturau armelor redutabile pe care le cărau cu ei. Trufașa lor hoardă de aur pe care nicio putere omenească nu putea s-o învingă își purta distrugerea într-o bucată de pânză agățată la o șa.

— V-ați pierdut mințile, murmuram eu.

Eckhart nu mă mai auzea.

— Eu am pus ciuma în caravana dominicanilor, la sfârșitul asediului de la Kaffa. Am părăsit marele lac pentru a mă duce la sihăstria mea, ca în fiecare iarnă, și am strecurat în bagajele lor rufele murdare ale bolnavilor. Eu am fost cel care i-a sfătuit să nu se întoarcă pe mare cu corăbiile unde carantina putea să-i oprească. I-am orientat pe drumul Dunării. Misionarii aveau încredere în cuvântul meu. Am plasat un cufăr plin cu șobolani în fundul căruței lor, în cazul în care rufele infectate nu erau de ajuns. Le-am ascuns acest lucru, dar aș fi putut să-i conving că șobolanii îi vor proteja. Și văzând că trăiam printre ei, deși ciuma era peste tot, m-ar fi crezut.

— Ciuma n-avea nevoie de caravană, toate porturile italiene și franceze au fost infectate.

— Da, a continuat Eckhart, pentru că rufele mele au călătorit și pe mare. Corpurile tătarilor aruncate pe deasupra zidurilor voastre, la Kaffa, au dus mesajul meu peste tot în lume.

— Atunci, de ce caravana?

Întrebarea a părut să-l bucure și un zâmbet răutăcios i-a deformat gura.

— Ciuma, Guillaume... voiam ca ea să fie propovăduită de oamenii lui Dumnezeu. Ei au dus-o în mijlocul uscatului, au însămânțat-o. Semințele ei încă mai dorm pe undeva pe drumul dominicanilor, într-un loc retras, departe de agitația porturilor și a orașelor. Stau ascunse acolo. Într-o bună zi,

lumea le va vedea încolțind. Și, dacă scapă de războaie sau de nisipurile păcii, ciuma se va trezi pentru a o devasta.

Nu voiam să aud mai mult. Îmi împreunasem mâinile și mă rugam în picioare, în fața lui Eckhart, lăsând vocea rugăciunilor mele s-o acopere pe cea a blestemelor lui.

— Înghite-ți rugăciunile, nu vei găsi pe nimeni care să le asculte.

Îmi deschideam brațele ca să primesc harul Celui Prea Înalt. Acest gest i-a declanșat furia. A vrut să ridice mâna asupra mea, dar trupul nu-i mai dădea ascultare.

— Am trimis caravana cu un singur scop, răcni el, pentru ca Dumnezeu să rămână singur. Pentru ca pământul lui de uniune să fie un pământ steril. Și pentru ca El să ajungă un pribeag. Când erai tânăr, Guillaume, mă întrebai mereu ce este detașarea. Să devii gol pe dinăuntru, îți amintești? Dumnezeu vrea un suflet nelocuit pentru a se arăta. Ei bine, o să fac lumea nelocuită. Când ciuma își va fi terminat opera, Dumnezeu va fi singur. N-are decât să se arate atunci pentru miasmele din aer, pentru apele stătătoare și pentru insecte. Să nu se arate decât pentru ciumă și să se unească cu ea.

Eckhart și-a încleștat pumnii și, cu o ultimă sforțare, a strigat:

— Dacă omul este absent, Guillaume, pe care dintre fiii Lui îl va țintui Dumnezeu de cruce?

Acestea au fost ultimele lui cuvinte."

Guillaume își amintea de viziunea pe care o avusese atunci, un hău deschis sub picioarele lui, care cobora până în infern, și această prăpastie i se arăta din nou. Casa Inchiziției îi apăru brusc ca un refugiu. Atinse zidurile înghețate ale camerei lui și dangătul clopotului care chema la slujba de noapte îi potoli agitația. Toate astea trebuiau să fie scrise.

— Iată ultimele pagini ale cărții, Antonin, murmură el ca și cum tânărul frate nu plecase niciodată de lângă el.

Apucă un capăt al pergamentului pe care mâna lui tremurătoare îl înnegrise deja cu litere și continuă.

— Am rămas în genunchi în acea încăpere, la căpătâiul diavolului. Hăul nu se închidea și m-ar fi înghițit dacă nu l-aș fi respins eu însumi. Și știi tu ce forță din mine a învins acel abis? Credința? Nu, Antonin, nu credința, ci ura. Ura infinită împotriva acestui bărbat care nu mai avea decât rău în el. Nicio rugăciune nu mai putea face nimic și știam că nicio spovedanie n-ar putea să-i acorde iertarea. Pentru această ură sacrificam toate harurile pe care le primisem și credința mea neputincioasă. Nu-l mai vedeam pe Dumnezeu nicăieri. Nu mai vedeam nimic în afară de acele creaturi în mișcare ce alergau prin toate colțurile casei lui Eckhart. Nu-l mai vedeam pe Dumnezeu, Antonin, vedeam șobolanii.

Pomana fusese devorată și le era foame. Ochii lor mici străluceau în noapte ca niște puncte de jar galben. Și ei se învârteau în jurul patului lui Eckhart. Așa că m-am dat înapoi. Am părăsit acel loc blestemat. Și, când am ieșit, am zăvorât ușa.

— L-ați închis pe maestru înăuntru? întrebă umbra lui Antonin.

— Nu, am închis șobolanii.

CAPITOLUL 51
Varul

Antonin și Robert priveau spre apus. Punctul unde soarele avea să dispară. Se spunea că soarele apune pe catedrala din Toulouse și răsare pe cea din Albi. Destinul lor urma același drum.

Episcopul îi primise cu bunăvoință. De cum rostiseră numele lui Guillaume, le asigurase protecția. Cei doi frați își regăsiseră prietenia de odinioară. Mănăstirea dominicană din Albi îi adăpostise și povestea încercărilor prin care trecuseră le atrăsese simpatia călugărilor și respectul starețului. Robert profita de generozitatea culinară care i se acorda și se rotunjise.

— Nu te gândești decât la mâncare, îi repeta Antonin.

— Nu mă gândesc decât să trăiesc, răspundea Robert.

Antonin își petrecea timpul în scriptoriu exersând scrierea cu pana și visând la velin. Amândoi își făceau griji pentru Guillaume și pentru sacristan, care îi apărase cu spada lui. Robert păstra în inimă o admirație nețărmurită pentru bătrânul călugăr și își spunea că cel mai brav dintre templieri nu i-ar ajunge nici până la degetul mic.

Între slujbe, hoinăreau prin orașul roșu și se plimbau prin jurul catedralei din cărămidă care era încă în construcție. Arhitecții voiau

ca ea să semene cu o citadelă. De când erezia catară se năruise pe turnurile sale, ei continuau să-i întărească zidurile ca niște metereze.

— Ai zice că-i un cuptor de brutar, declara Robert pentru care o catedrală merita să fie construită din piatră.

Se plictiseau, dar într-un mod plăcut. Bucuria de a fi împreună se strecura în rutina zilelor, în neliniștea pentru frații lor și în nostalgia pentru mănăstirea lor din Verfeil.

Antonin ascunsese medalia tăbăcarului sub crucea fără nume a unui călugăr îngropat în micuțul cimitir de lângă mănăstire. El și Robert mergeau în fiecare dimineață să se reculeagă la acest mormânt, cu certitudinea că umbra tânărului lor prieten va ști să-l găsească prin negura călătoriei lui pentru a se odihni aici.

Trecuseră două luni fără nicio veste. Viitorul părea din ce în ce mai nesigur.

Totuși unele dintre rugăciunile lor fuseseră auzite.

La vreo cincisprezece leghe depărtare, în inima orașului Toulouse, poarta mare a casei Inchiziției se deschidea. Doi catâri mânați de novici trăgeau o căruță în care un bătrân lua o ținută dreaptă la apropierea de poarta din fier forjat. Roba lui de călugăr atârna peste ceea ce semăna cu o ciudată cizmă din lemn deschis la culoare, fixată de genunchiul drept cu niște curele de piele. Bărbierul făcuse treabă bună. Două cuie consolidau lucrarea

în centrul ei. Piciorul semăna cu o cruce fără traversă.

Oblatul îl așteptase în curte.

Când sacristanul urcase în căruță refuzând ajutorul unui frate, el îl salutase și, în fața soldaților săi, declarase răspicat:

— Dacă o să cauți o nouă meserie, părinte, voi avea un loc pentru tine în garda mea.

Sacristanul îi avertizase întotdeauna pe novicii săi asupra pericolului cuvintelor flatante, dar, în adâncul inimii lui, savura vorbele oblatului cu un vinovat sentiment de mândrie. Pe drumul spre Albi, își ținea mâna încleștată pe mânerul spadei de la Kaffa, care își recăpătase teaca ei de cârpe.

Guillaume părăsise incinta cu o zi mai înainte împreună cu cortegiul inchizitorului, care se îndrepta spre Avignon. În ajunul plecării, se dusese la capela transformată în tribunal, unde îl aștepta gazda lui. Inchizitorul își pusese roba de ceremonie, o haină lungă din velur verde brodat cu aur al cărei guler de blană era strâns pe gât. Fața îi era machiată. Pudra albă îi acoperea cuperoza obrajilor. Masa lui de carne se revărsa pe tronul de judecător, iar brațele umflate se pliau spre încheieturi și îi înghițeau mâinile. Ai fi zis că-i o paiață mare de bâlci pe care măscăricii o spânzurau pe scenele lor de teatru. Sudoarea îi trasase brazde prin pudră. Gâfâia în acel costum care îl strângea.

— Ești un om trist, îi zisese Guillaume privindu-l.

Peste o lună, noul cardinal se va prezenta îmbrăcat astfel în fața consistoriului, după ce va fi obținut consacrarea oficială a papei: decretul „facerii" sale, cum se spunea despre cei care câștigau această onoare. Va primi purpura din mâinile Sfântului Petru și pălăria roșie de culoarea sângelui lui Christos și a tuturor condamnaților pe care el îi trimisese la moarte. I se va pune apoi pe deget inelul de safir care va înlocui inelul de fier.

Inchizitorul era încrezător. Dar timpul îl presa. Întoarcerea papalității la Roma era iminentă și Consiliul dominicanilor trebuia să fie desființat înainte. Inchizitorul primise o scrisoare semnată de mâna papei care îl asigura de afecțiunea lui fraternă pentru prezent și pentru viitor. Ultimul cuvânt fusese subliniat și îl chema să pornească la drum cât mai repede posibil.

Papa nu ar trăda înțelegerea lor. Urban era un benedictin care nu fusese nici episcop, nici cardinal. Se spunea că se născuse diform și că, la câteva zile după venirea lui pe lume, se întâmplase un miracol prin care dobândise o înfățișare normală. Pentru inchizitor, ei erau frați întru diformitate. Această legătură nu putea fi ruptă.

Contrar părerii cardinalilor săi și în ciuda tulburărilor politice care domneau acolo, Urban se hotărâse să ia drumul înapoi spre Italia. Inchizitorul îl pusese în gardă în privința întoarcerii în Orașul Etern. Imediat ce va fi părăsit locul, regele Franței va încerca

să cucerească Provența, dar ce-l mai interesau pe el afacerile Franței... Visul lui de realizare a Noii Inchiziții trecea prin Roma, acolo va judeca tribunalul lui, la adăpost de influența prinților și de facțiunile ordinelor cerșetoare, sub singurul arbitraj al papei și al lui Dumnezeu.

Consistoriul era prevăzut pentru 12 septembrie 1367. Decizia papei ar fi trebuit să fie de ajuns pentru numirea lui, dar membrii Consiliului trebuiau mai înainte să o aprobe și cereau o alegere în unanimitate. Pentru acest vot depusese inchizitorul atâta efort.

Fără velin, sarcina era imposibilă. Emisarul lui la Avignon i-o confirmase, dominicanii nu aveau încredere în el. Iar el știa că inchizitorii nu erau în ochii lor decât niște câini de pază ai operei pe care o creaseră. Ăsta nu era singurul lui punct vulnerabil. Nu era episcop și se bucura de prietenia papei. Dacă ajungea cardinal, devenea un personaj puternic, altfel spus un adversar. Louis de Charnes era lucid. Fără arma caravanei în mâinile papei, ar fi fost dat afară ca un novice de rând. Ceea ce el nu putea să conceapă.

Lucrurile erau urgente, sănătatea lui Urban afectată de boala omului de piatră se altera. Mai înainte cu doar câteva luni, medicii îi anunțaseră moartea în urma unei crize, pe care putuse să o învingă în cele din urmă. Guillaume va trebui să-și țină cuvântul. Odată ce intra în posesia velinului, îl va lăsa

să se ducă să moară în mănăstirea lui, înconjurat de credincioșii săi. Cu omul ăsta nu putea să aibă sufletul unui asasin. De altfel, se mira și el de acest lucru, căci nimeni nu i se părea demn de iertarea lui.

În capela casei Seilhan, înainte de plecarea cortegiului, se înfruntaseră din nou. Inchizitorul nu semnase grațierea lui Robert. Mai întâi trebuia să aibă velinul în mâinile lui. Guillaume declarase că nu va părăsi incinta fără actul de grațiere. Mersese până acolo încât îi dăduse emoții înmânându-i un rulou uzat pe care îl ținuse ascuns la piept.

— Fără grațierea lui Robert, cu acest pergament vei merge să-ți pledezi cauza în Avignon.

Inchizitorul citise fără să înțeleagă cuvântul repetat la nesfârșit care înnegrea foaia, mâzgălit cu litere mici. „Disperare." Îl întorsese la lumină pentru a căuta în el o scriitură secretă pe care Guillaume ar fi știut s-o descifreze. Dar nu era nimic.

— Ce este acest pergament? îl întrebase.

— Testamentul lui Eckhart, răspunsese Guillaume, m-am gândit că te-ar putea interesa. Niciun dominican nu l-a citit vreodată. Ar trebui să înmoaie inima Consiliului.

Inchizitorul mototolise furios foaia și o aruncase pe jos.

— Să pornim spre Verfeil, spusese Guillaume. Tu vrei velinul, eu o să te duc în

locul în care se află, dar nu fără grațierea lui Robert.

Starețul îl privise cu dispreț. Inchizitorul n-ar fi trebuit să permită niciodată ca o asemenea privire să-i fie adresată. Voise să-i șteargă aroganța de pe față, dar se răzgândise. Nu mai era timp. Un frate adusese actul și pumnul lui apăsase cu brutalitate pe sigiliul tribunalului. Șocul victoriei răsuna încă în inima lui Guillaume.

Cortegiul părăsise casa Seilhan în zori, pe o ploaie rece. Escorta numeroasă dădea de înțeles că era vorba de un personaj important. Soldații înarmați deschideau calea, mergând în fața unei calești drapate în alb pe care inchizitorul o folosea pentru marile ceremonii ale ordinului. Cortegiul avea datoria să celebreze puterea Sfintei Inchiziții. Trecătorii scuipau la trecerea lui.

Urmau două căruțe pline de cufere și provizii. Cinci frați, dintre cei mai credincioși, încheiau cortegiul psalmodiind. La ieșirea din Toulouse, ploaia se întețise, udând stindardele și făcându-i pe călugări să tacă.

De-a lungul întregii călătorii, inchizitorul îi privise pe cei care se dădeau laoparte din drumul lui, oamenii simpli din jurisdicția sa. Niciunul dintre acele chipuri nu va lăsa vreo urmă a trecerii prin lume. Nici măcar chipul lui pe care și-l aranjase cu atâta grijă. Pământul pe care oamenii mergeau era ca apa. Se închidea la loc în urma trecerii lor

precum valurile nepăsătoare, iar barca lor nu făcea spumă.

Cortegiul ajunse la Verfeil.

Soldații pregătiră tabăra și lăsară animalele să se odihnească. Fratele Bruno îl întâmpină pe stareț cu emoție. Le dăduse ordin celorlalți frați să stea în chiliile lor, Guillaume fu de acord și îi ceru să le pregătească pe cele ale oaspeților.

Stătea împreună cu inchizitorul în mijlocul mănăstirii pustii încercuite de vechile metereze. Aerul de la Verfeil îi făcea bine. Purta cu el miresmele pădurii care îi erau atât de familiare și parfumul de mentă care venea din grădina de plante medicinale.

— Este în scriptoriu? întrebă inchizitorul.

— Nu, urmează-mă, răspunse cu seninătate Guillaume.

Îl conduse spre micuțul cimitir din spatele mănăstirii. Acolo, se opriră în fața plăcii de bronz care închidea cuva de var.

— Este aici, zise Guillaume deschizând cuva.

Inchizitorul se aplecă și descoperi, în centrul ei, coperțile de piele ale unei cărți pe care varul aproape că o devorase. Se albi la față. Își smulse privirea din cuvă și se uită fix la stareț, nevenindu-i să creadă.

— După cum vezi, secretul tău va fi bine păstrat, auzi el. Nimic nu păstrează mai bine secretele ca varul.

— Velinul! urlă el, dar furia îi sugrumă atât de violent gâtul, încât vocea i se frânse.

Vru să-l înhațe pe Guillaume și să-l arunce în fosă, dar acesta se depărtă încet pentru a merge să urmărească din ochi linia unui nou gărduț care închidea grădina de plante medicinale și pe care frații îl montaseră în absența lui.

Inchizitorul simți brusc o oboseală nesfârșită și imaginea anilor săi de tinerețe de pe culoarele Sorbonei îi reveni în amintire. Bărbatul care îl însoțea făcea parte din ea. Pe chipul lui se vedeau semnele trecerii timpului ca și pe al său. Și, în pofida trădării lui, nu reușea să-l urască.

— Mi-ai promis, Guillaume!

— Ți-am spus că te voi conduce la velin și am făcut-o. Acesta este la picioarele tale. Dar îmi voi ține o altă promisiune, Louis, continui drumul și voi depune mărturie pentru tine la Avignon.

CAPITOLUL 52
Sulfura de lumină

Bandele de soldați băteau drumurile. Atacau cortegiile, iar cel al unui mare inchizitor, chiar apărat de o escortă, nu-i înspăimânta.

Se întorceau din Orient, din cruciadele pierdute. Erau mercenari cărora li se alăturau ticăloși, jefuitori, oameni periculoși care nu aveau frică de nimic. Ciuma defrișase toate drumurile de ură și de mizerie pentru cei care nu mai aveau de pierdut decât viața lor. O luau pe ele cu sălbăticia lor de oameni necivilizați, nimic nu-i mai oprea. Soldații regelui se temeau de ei și nobilii preferau să plătească decât să-i înfrunte. Pe țăranii care cunoscuseră epidemia, foamea, frigul și norii de lăcuste aproape că nu-i mai atingea. Ei lucrau fatalmente câmpurile care nu le aparțineau și ale căror recolte aveau să fie prădate.

În apropiere de Nîmes, se anunță o mișcare de trupe la câteva leghe depărtare și cortegiul fu nevoit să devieze spre nord. Trebui să urce spre munții Cévennes și să schimbe direcția mult mai sus pentru a ajunge la Ron. Restul călătoriei avea să se facă pe fluviu.

Ploaia nu încetase. Guillaume și inchizitorul împărțeau caleașca pe care noroiul o făcea să semene cu o căruță obișnuită cu coviltir. Doi cai viteji o trăgeau

cum puteau pe drumurile desfundate. Inchizitorul se gândea la orele lungi pe care avea să le petreacă în palatul din Avignon. Va trebui să-i reunească pe dominicani după ce îl va fi vizitat pe papă. Susținerea acestuia nu trebuia să slăbească, va trebui să-și impună autoritatea asupra Consiliului ca și cum nimic nu se schimbase. Destinul Noii Inchiziții se juca acolo.

În ciuda prieteniei lor, va fi dificil să convingă Consiliul fără velin. Prestigiul lui Guillaume avea să atârne greu. Îl va face să-i promită o confesiune scrisă, un act înscris în pielea unui nou pergament unde va fi gravată mărturia lui. Îl va forța pe Guillaume prin toate mijloacele. Avea puterea să șteargă de pe fața pământului mănăstirea Verfeil și să-i aducă în fața tribunalului pe toți cei care locuiau acolo, printr-un simplu denunț. Delațiunea era sfântă în Franța și răsplătită prin iertarea păcatelor. Nu avea decât să ridice inelul de fier pentru ca Verfeil să devină un cuib de erezie care să fie distrus în flăcări.

Se gândi la călătoria caravanei, imaginându-și întoarcerea misionarilor din Kaffa, cu fratele lui în frunte, și semințele ciumei semănate pe drumul ei. Traversarea orașelor, a câmpiilor, a târgurilor, a piețelor și miasmele invizibile ale binecuvântărilor, ale semnelor crucii, ale săruturilor lui Dumnezeu. Ciuma în haină de predicator.

Frații lui din Consiliu nu vor putea să neglijeze o amenințare atât de mare pentru ordinul lor. Dar el venea cu mâinile goale. Și toate gândurile liniștitoare cedau în fața acestui adevăr.

Alături de el, Guillaume rămânea tăcut, ocupat să amestece pulberile medicinale luate în cufărul lui de călătorie. Inchizitorul se uita la el. Una dintre ele îi atrase atenția. Difuza o lumină de un albastru pal.

— Ce este asta? întrebă el.

— Sulfură de lumină. Alchimiștii o extrag din urina oamenilor, încălzind-o în cuptorul lor. De la orice om, tocmai asta îi dă valoare. Cea mai rea expresie a corpului celui mai rău dintre oameni este capabilă să dea naștere sulfurii de lumină. Se spune despre ea că vindecă nevindecabilul. Și tu secreți așa ceva, Louis, ca și mine.

Drumul din nord era liber și ei ajunseră la Ron fără probleme. Plătiră pentru niște bărci ca să coboare pe fluviu. Două plecară înainte cu bagajele. Guillaume își păstră cufărul cu el și se îmbarcară pe o barjă plată în timp ce soarele începea să apună. Barcagiul le recomandase să aștepte zorii, dar inchizitorul nu mai voia să piardă timp. Părăsiră țărmul la crepuscul. Escorta rămase în urmă pe ape, căci caii nu voiau să urce pe barje. Ploua mai încet, dar vântul era rece. Cei doi bărbați se înfășurară în pături.

Seara lărgea încet fluviul. În fața imaginilor neclare ale malurilor, Guillaume se gândea la

beghinajul din Rhul. Toate fantomele trecutului său veneau să navigheze împreună cu el pe aceste ape tumultuoase. Inchizitorul, cu mâinile agățate de bordura vasului, se legăna cu fața crispată. Se întreba la ce adâncime ar putea să ajungă corpul lui gras ca o ancoră eliberată din funia ei și pe ce banc de nisip i-ar eșua cadavrul în cele din urmă. Nu se temea de moarte. Dar înecul era pentru el un mod nedrept de a părăsi acest pământ unde aprinsese atâtea ruguri fertile.

— Continuă! îi ordonă el marinarului care îl sfătuia să acosteze.

Guillaume își amintea cuvintele din cartea sfântă a beghinelor pe care Mathilde o cita adeseori. *Eliberează*, spunea *Oglinda*[37]. *Eliberează acest suflet de orice acțiune, vorbitul îl strică, gânditul îl cufundă în beznă.*

Eliberează-te, Guillaume, ieși din beznă...

Orizontul redevenea clar în jurul lunii care era pe jumătate plină. Trase aer în piept închizând ochii, visând la câteva bucăți de azur care mai pluteau încă. Albastrul nu dispărea odată cu noaptea, el se dilua în ea ca o pulbere în fluxurile care hrăneau plămânii oamenilor. Un pic de cer străbătea, așadar, corpul lui obosit fără să se oprească prea mult în el, dar ideea trecerii lui era suficientă.

Deschise punga de piele care conținea preparatele alchimice. Singurul bun al maestrului pe care îl avea și pe care i-l luase înainte de a închide ușa sihăstriei din Kaffa, lăsând înăuntru șobolanii care îi devoraseră

carnea. Ușa din Kaffa sau cea a cerului pe care crima lui îl condamna pe vecie. Îi ceru iertare lui Dumnezeu pentru greșelile sale. Și, cu și mai multă ardoare, îi ceru iertare lui Eckhart.

Încălzi pulberile între palme și le presă pentru a alege semințele. Adăugă sfărâmăturile prețioase ale metalelor pure și ale aliajelor. Apoi vărsă amestecul într-un pahar plin cu apă și dădu pe gât pulberea de aur cu toată sulfura de lumină pe care o conținea.

Buzele și dinții i se luminară. Barcagiul crezu că-l vede pe diavol care mânca jar. De spaimă, sări în fluviu pentru a se întoarce pe mal. Curentul îl îndepărtă de siajul bărcii și noaptea îl înghiți.

Deviară de la direcția de mers. Sulfura de lumină se difuza în venele lui Guillaume, arzându-le pe dinăuntru și smulgându-i gemete surde.

Cuprins de spaimă, inchizitorul nu îndrăznea să se miște. Cea mai mică dintre mișcările sale făcea ambarcațiunea să se legene.

— Guillaume... Guillaume... repeta el.

Stând ghemuit, starețul horcăia ușor.

Inchizitorul căuta ajutor. Ochii lui sondau întunericul în toate direcțiile. Dar escorta era departe. Fluviul pustiu se întindea indiferent în jurul lor și noaptea îl făcea la fel de vast precum o pădure. Neliniștea îl copleșea. Cu precauție, își aplecă enormul corp spre cel al

lui Guillaume și îi ridică capul. Ochii lui erau sticloși și un firicel de salivă strălucitoare îi curgea printre buze. Vru să-i dea de băut, dar apa alunecă pe gura lipsită de viață.

O rafală de vânt îl lovi în față și făcu barca să se clatine. Inchizitorul urlă după ajutor spre toate falsele lumini pe care frica lui le aprindea în noapte. În cele din urmă, vocea i se frânse și o tuse dureroasă îi provocă greață. Vomită mizerabil la picioarele lui.

— Ajutor, gemu el, în timp ce lacrimile îi șiroiau pe obrajii bucălați.

Nu era nici țipenie de om. Nu era nimeni care să-i ia povara de singurătate care îi strivea membrele precum menghinele din sălile de tortură unde numele lui fusese de atâtea ori blestemat. Nimeni. Nicăieri.

Totuși nu era singur.

Un tânăr contempla cu tristețe spectacolul derizoriu al corpului său gras agitat de neliniște, care implora ajutorul neantului. Acest tânăr stătea în fața lui și îi semăna. Când îi surprinse privirea plină de milă asupra lui, teama îi părăsi brusc inima.

Înălță capul, tulburat de acel calm irațional pe care îl simțea dintr-odată. Își amintea de oameni care, în fața tribunalului său, îi arătaseră aceeași stranie seninătate la anunțul sentințelor celor mai severe. Vinovații cu „înfățișare semeață" a căror aroganță o pedepsise. Poate că era timpul să meargă, ca și ei, pe drumul ultimelor sale clipe și să

sfârșească săvârșind un act curajos pe pământul demnității.

Văzu sosirea lui la Avignon cu trupul lui Guillaume și povestea unei caravane de călugări toți dispăruți care ar fi semănat ciuma și a căror existență nu o mai putea dovedi nimeni. Papa nu va putea să împiedice nimic. Fețele cardinalilor care îl așteptau vor avea toate aceeași mască de ironie și condescendență. Așa ceva nu se va întâmpla. Chiar dacă nu va îmbrăca niciodată purpura de cardinal, măcar nu va fi ținta disprețului lor.

Apa neagră a fluviului nu mai reflecta nimic și Guillaume nu mai respira. Sulfura de lumină îi sfâșiase măruntaiele precum acidul și lumina albăstruie se difuza prin el. Inchizitorul nu l-ar fi crezut niciodată capabil de un asemenea gest. Suicidul era un păcat de moarte pe care nimic nu-l putea ierta. Nu tu funeralii, nici cruce, nici binecuvântarea mormântului, interdicția cimitirului, doar o groapă săpată deoparte, în pământ blestemat. Toți frații cunoșteau prețul acestui păcat și niciunul nu ar fi fost destul de nebun pentru a risca pedeapsa veșnică în focurile iadului, dar iadul îi fusese deja promis lui Guillaume, ceea ce el nu știa.

Barca accelera împinsă de curent.

Inchizitorul își desfăcu hainele care îi strângeau corpul. Își scoase pelerina și roba, nemaipăstrând decât cămașa albă de

cistercian cu care voia să apară în fața judecății lui Dumnezeu.

O femeie care mergea pe mal, cu o copilă alături de ea, îi văzu trecând. Ceața se ridică până la cer pentru a șterge una câte una luminile stelelor și ciudata licărire a bărcii pe fluviu. Aceasta rămase mai mult timp decât cea a ultimului astru. Când dispăru, copilul arătă un punct în noapte, ca și cum mai era încă ceva de văzut.

---

[37] Carte considerată eretică, aparținând beghinei Marguerite Porete (*N.a.*).

Epilog

Barca inchizitorului a fost găsită goală. În zadar a fost dragat fluviul.

Cardinalii din Avignon au păstrat un moment de reculegere după ce papa i-a binecuvântat memoria. Consiliul dominicanilor a făcut o propunere pentru noul inchizitor din Languedoc și toți s-au întrebat când va fi data următoarei cruciade.

Mănăstirea Verfeil se trezise cu un alt sacristan, despre care se spunea că e mult mai nemilos decât cel de dinainte. Era un călugăr celebru scăpat din temnițele Inchiziției în care fusese închis pe nedrept.

Robert le aplica novicilor săi o disciplină de fier și negocia cu duritate iertarea păcatelor. Slujba laudelor trezea în el dureroase răni din tinerețe. Blestemate laude, care îl smulgeau altădată din patul lui pentru a-l lăsa în seama bastonului sacristanului pe care îl primise moștenire. El încredința acum misiunea de a le anunța unui frate merituos care îl reprezenta la capelă și care avea datoria de a nu-i deranja somnul, meditația nocturnă — se corecta el — necesară progresului său spiritual.

Noul stareț al mănăstirii Verfeil care îi succedase lui Guillaume era un călugăr bătrân pe care toți îl respectau. Se numea Jean. Își pierduse un picior în timpul unei

lupte ale cărei împrejurări nu erau bine cunoscute, dar acea faptă de arme îi dădea un prestigiu ciudat în această comunitate liniștită care se mărise.

Episcopul din Albi autorizase construirea de noi clădiri pentru găzduirea novicilor și pentru fondarea unei școli monastice.

Un singur an se scursese de la întoarcerea lor.

Când văzuseră la orizont clopotnița de la Verfeil, Antonin, Robert și sacristanul se rugaseră împreună pentru memoria lui Guillaume și a tânărului tăbăcar care își sacrificase viața pentru ca această întoarcere să fie posibilă.

Începea vara, uscată și sufocantă. Dar în valea Verfeil, primăvara făcea cale-ntoarsă. Aerul era răcoros, pădurea umedă și tânără. În inima mănăstirii, clopotul bătea într-un ritm liniștit. Cântarea fraților se auzea de departe. Totul era la locul lui. Timpul nu trecuse decât peste ei.

Antonin regăsi grădina de plante medicinale și motanul de pe metereze care nu vru să-l recunoască. Viața lui de călugăr își reluă cursul. Nu se mai ducea în scriptoriu și, în fiecare zi, noul stareț îl întreba de ce nu mai are nimic de scris.

Atâtea suferințe fuseseră provocate de o carte.

Ajungând la Albi, sacristanul îi înmânase un pergament ascuns cu grijă în cârpele care îi înfășurau spada. Ultimul capitol al vieții lui

Eckhart, scris de mâna lui Guillaume înainte de plecarea lui la Avignon.

De când îl citise, umbra malefică a lui Eckhart venea să-l bântuie în toiul nopților. Zăbovea în coșmarurile lui, aducând cu ea un convoi nesfârșit de căruțe pline de cadavre ale ciumei. Timpul nu vindeca nimic. Spaima lui Antonin rezista la plante și la rugăciuni.

Robert își făcea griji pentru starea lui sufletească.

— Se prăpădește, zicea Jean.

Cei doi prieteni nu mai știau cum să-și ajute fratele, care trăia ca și ceilalți călugări cu aceeași îndatorire de lucru și de rugăciune, dar fără nicio poftă de viață.

— Nu-și mai trăiește viața, gândea Robert, o lasă să treacă prin el ca și când ar fi plin de găuri.

Îl surprinsese într-o zi plângând deasupra trupului unei păsări căzute din cer. Nu-l consolase. Mai degrabă îi încurajase lacrimile amintindu-și de carcera în care și le vărsase pe ale sale.

— Viața este uscată, Antonin, de aceea trebuie să plângem. Ca să putem să facem să crească ceva în ea.

În fiecare dimineață, Antonin se ducea la fosa cu var. Velinul încă mai apărea la suprafață. Varul îl devorase aproape în întregime, dar fâșii smulse din piele înnegreau încă centrul cuvei. Vaporii îi iritau pielea și ochii. El îi lăsa să urce. Îi făceau să i se învârtă capul și să-i apară valuri mișcătoare

de lumină în spatele pleoapelor. Imaginea acelui velin pe care varul nu reușea să-l facă să dispară și efluviile lui amețitoare îl duceau în fiecare zi la aceeași oră și în același loc deasupra gropii. Nu se putea abține să nu revină iar și iar.

Era singurul om din lume care cunoștea secretul ciumei. Memoria lui Jean slăbea și în curând uitarea avea să sape în ea propria-i groapă pentru a-i lua amintirile. Toate amintirile erau promise varului.

În ultima duminică din iunie, Robert îl însoțise. Se lumina încet de ziuă în spatele lor. Antonin se uita la umbrele lor mărindu-se pe cuvă.

— Nu credeam că va rezista atât de mult, murmură Robert.

— Cine?

— Pielea velinului.

— Ceea ce este gravat pe ea o împiedică să putrezească.

Robert întinse brațul. Scormoni varul cu bastonul lui de sacristan pentru a băga mai adânc resturile velinului până ce nu mai apăru nimic prin stratul alb.

— S-a rezolvat, declară el ștergându-și ochii înroșiți de vapori.

Velinul dispăruse. Și, odată cu el, memoria lui Guillaume și a păcatului său. Asasinarea lui Eckhart, închis în sihăstria lui cu șobolanii, îl condamnase la focul veșnic și Antonin se rugase de o sută de ori pentru ca Dumnezeu să-i acorde iertarea.

În fața fosei cu var care-și recăpătase albul imaculat, el se întreba dacă iertarea faptelor exista cu adevărat și dacă promisiunile de pedeapsă erau ținute în viața de dincolo. Poate că nimic de pe pământ nu mai rămânea în cer, iar varul făcea dreptate în cuve imense unde toți oamenii, inocenți sau vinovați, erau condamnați să dispară.

Cei doi prieteni stăteau unul lângă altul, cu privirea ațintită asupra cavității goale în care fusese cufărașul velinului.

— N-ai decât să o scrii pentru mine, zise deodată Robert.

— Ce să scriu?

— Cartea ta.

— Și ce să povestesc?

— Ce vrei... oricum, eu nu știu să citesc.

Zâmbetul lui Antonin îi încălzi sufletul lui Robert. Mâna lui se puse frățește pe umărul lui.

Lăsară în jos capacul fosei și se despărțiră.

Robert se întoarse la bucătărie, iar Antonin o luă pe drumul spre scriptoriu.

BIBLIOGRAFIE

Maître Eckhart, *Sermons* [*Predici*], Éd. du Seuil, traduction Jeanne Ancelet-Hustache, 1974

Marguerite Porete, *Le Miroir des âmes simples et anéanties* [*Oglinda sufletelor simple și nimicnicite*], Éd. Albin Michel, „Spiritualités vivantes", 2018

Jean-Claude Bologne, *Les Sept Vies de maître Eckhart* [*„Cele șapte vieți ale lui Meister Eckhart*], Éd. du Rocher, 1997

Didier le Fur, *L'Inquisition* [*Inchiziția*], Livre de Poche, 2012

lui
Chloé Deschamps
Isabelle d'Hautville
Albert Moulonguet
Agnès Nivière
Olivier Nora
și Véronique.